

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2018 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2018

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2018 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów
Statistics Poland, Macroeconomics Studies and Finance Department

pod kierunkiem

supervised by

Mirosława Błazeja

Zespół autorski

Editorial team

dr Magdalena Mądra-Sawicka, Wojciech Bąbik, Sławomir Dziejowski, Katarzyna Golik, dr Mariusz Górajski,
dr Dariusz Kotlewski, Joanna Kulczycka, dr Michał Lewandowski, Halina Mrowiec-Nalepa, Agnieszka Nowińska,
dr Magdalena Ulrichs, Ewa Zamecka

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Renata Kolińska, Danuta Niwińska, Marek Bartosz, Beata Lipińska

ISSN 2450-1484

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208.

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji — tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 276/ 2019/ nakł. 170

Przedmowa

Przekazujemy Państwu ósme wydanie publikacji Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej. Głównym celem opracowania jest przedstawienie pogłębionej analizy zjawisk makroekonomicznych w Polsce w 2018 r. w szerokim kontekście uwarunkowań gospodarki światowej, w tym Unii Europejskiej. Analiza ta dotyczy podstawowych zagadnień społeczno-gospodarczych, takich jak kształtowanie się sytuacji makroekonomicznej, rynków pracy, finansów publicznych, rynków finansowych oraz struktury wzrostu gospodarczego.

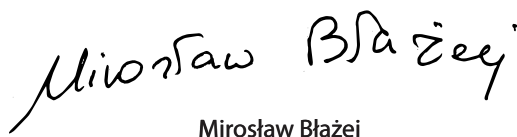
Sytuacja społeczno-gospodarcza w Polsce została przedstawiona na tle procesów globalnych, przede wszystkim zachodzących w Unii Europejskiej. Podkreślono powiązania i wpływ uwarunkowań zewnętrznych na zjawiska zachodzące w Polsce. Obecna edycja koncentruje się na opisie sytuacji w 2018 r., choć także uwzględnia analizę przebiegu procesów w dłuższym horyzoncie czasowym.

Opracowanie składa się z czterech działów i trzech aneksów. Rozdziały poświęcone są wiodącym tematom publikacji: sytuacji makroekonomicznej ze szczególnym uwzględnieniem wzrostu gospodarczego, rynkowi pracy i sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, procesom w obszarze finansów publicznych oraz sytuacji na rynkach finansowych. Uzupełnienie publikacji stanowią aneksy obejmujące: analizę struktury wzrostu w Polsce przy wykorzystaniu metod dekompozycji wzrostu i różnic PKB, rachunku produktywności KLEMS oraz pomiar łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce. Analiza produktywności dla przedsiębiorstw została przeprowadzona na mikrodanych i uwzględnia wpływ szeregu cech przedsiębiorstw.

W publikacji wykorzystano dane pochodzące z bardzo szerokiego spektrum źródeł. Podstawowym źródłem danych były badania statystyczne prowadzone przez GUS. Wykorzystano także dane Komisji Europejskiej, w tym Eurostatu, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Międzynarodowej Organizacji Pracy, Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju, Banku Światowego, Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego, Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie i innych. Dane o sektorze finansów publicznych w Polsce pochodzą przede wszystkim ze sprawozdawczości i informacji Ministerstwa Finansów.

Przekazując Państwu publikację Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2018 roku prosimy o wszelkie uwagi i sugestie, które mogą przyczynić się do ulepszenia i wzbogacenia treści kolejnych wydań.

Dyrektor Departamentu
Studiów Makroekonomicznych i Finansów

Mirosław Błażej

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, wrzesień 2019 r.

Preface

This publication is the eighth issue of the series entitled Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes. The main aim of this study is to present an in-depth analysis of selected social and economic issues in Poland in 2018, in a broad context of the global economic situation, including the European Union. The analysis deals with the basic socio-economic domains, such as macroeconomic situation, labour markets, public finance, financial markets and the structure of economic growth.

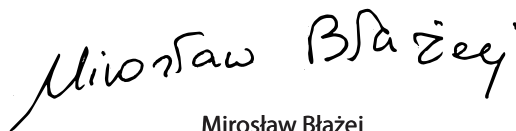
The socio-economic situation in Poland was presented in the context of global processes, but an emphasis was put on the European Union. The connections with abroad and the impact of external conditions were underlined. The current issue is devoted mainly to a description of the situation in 2018, but includes also some analysis of the processes in the longer run.

The publication is composed of four chapters and three annexes. Chapters are devoted to the leading domains: macroeconomic situation with an emphasis on economic growth, labour markets and income situation of households, public finance processes and financial markets situation. These are supplemented by annexes containing an analysis of the structure of economic growth in Poland with the use of decompositions of economic growth and GDP differences, the use of KLEMS productivity accounting and measurement of the total factor productivity of non-financial enterprises in Poland. Productivity analysis for enterprises was carried out on microdata and takes into account the impact of several enterprise characteristics.

In the publication a great variety of data sources have been used. The main source are the statistical surveys carried out by Statistics Poland. But, have been used also the data of: the European Commission, including Eurostat, the International Monetary Fund, the Organisation for Economic Co-operation and Development, the International Labour Organization, the United Nations Conference on Trade and Development, the World Bank, European Banking Authority, the NBP (National Bank of Poland), the Polish Financial Supervision Authority, the Warsaw Stock Exchange and other. The data on public finance sector in Poland are presented after the Ministry of Finance reporting and information.

When presenting the publication Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes in 2018, the authors shall be grateful for any comments and suggestions that would be valuable inputs for subsequent issues' improvements and enrichments.

Director of Macroeconomic Studies
and Finance Department

Mirosław Błażej

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D

Warsaw, September 2019

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	11
List of tables	11
Spis wykresów	15
List of charts	15
Spis zagadnień wyróżnionych na rastrach	23
List of issues different in the frames	23
Objaśnienia znaków umownych i skrótów	24
Symbols and abbreviations	24
Skróty nazw państw i grup krajów.....	30
Abbreviations of country names and group of countries	30
Synteza	33
Executive summary	37
Rozdział 1. Wzrost gospodarczy	41
Chapter 1. Economic growth	41
1. Procesy w gospodarce światowej	41
1. Processes in the world economy	41
Wzrost gospodarczy	41
Economic growth	41
Rynek pracy	45
Labour market	45
Procesy inflacyjne	46
Inflationary procesess	46
Handel międzynarodowy	49
International trade	49
Inwestycje i oszczędności	50
Investments and savings	50
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	52
Direct foreign investments	52
Finanse publiczne	53
Public finances	53
Rynki finansowe	54
Financial markets	54
Polityka monetarna na świecie	55
Monetary policy in the world	55
2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek	56
2. International business cycle synchronisation	56
Realna dynamika PKB	57
Real dynamics of GDP	57
Analiza cyklu koniunkturalnego	58
Business cycle analysis	58
Globalny wskaźnik koniunktury	62
Composite business cycle indicator	62
3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej	64
3. Economic growth in the European Union	64
Wzrost gospodarczy	64
Economic growth	64
Czynniki wzrostu (kontrybucje)	71
Growth factors (contributions)	71

4. Wzrost gospodarczy w Polsce	76
4. Economic growth in Poland	76
Produkt krajowy brutto i jego składowe	76
Gross domestic product and its components	76
Struktura tworzenia wartości dodanej brutto	80
Gross value added generation structure	80
5. Inflacja w Polsce	81
5. Inflation in Poland	81
Ceny towarów i usług konsumpcyjnych	81
Prices of consumer goods and services	81
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych	84
Harmonized consumer price indicator	84
Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	86
Prices of sold production of industry and of construction and assembly production	86
6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski	88
6. International trade and balance of payments of Poland	88
Handel zagraniczny	88
International trade	88
Bilans płatniczy	92
Balance of payments	92
7. Wybrane sektory gospodarki polskiej	96
7. Selected sectors of the Polish economy	96
Przemysł	96
Industry	96
Budownictwo	98
Construction	98
Usługi	99
Service sector	99
8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce	101
8. Financial situation of enterprises in Poland	101
Wyniki finansowe	101
Financial results	101
Rentowność i płynność	102
Profitability and liquidity	102
Rozdział 2. Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych	109
Chapter 2. Labour market and income situation of households	109
1. Procesy na globalnym rynku pracy	109
1. Processes on a global labour market	109
Aktywni zawodowo	109
Active population	109
Pracujący	112
Employees	112
Bezrobotni	115
Unemployed	115
2. Rynek pracy Unii Europejskiej	117
2. Labour market in the European Union	117
Uwarunkowania demograficzne	118
Demographic conditions	118
Aktywni zawodowo	118
Active population	118
Pracujący	119
Employees	119
Bezrobotni	123
Unemployed	123
Bierni zawodowo	125
Economically inactive	125
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	126
Potentially unused labour resources	126

Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy	126
Nominal compensation per employee and work productivity	126
Nierówności dochodowe	128
Income inequality	128
3. Rynek pracy w Polsce	138
3. Labour market in Poland	138
Uwarunkowania demograficzne	139
Demographic conditions	139
Aktywni zawodowo	140
Economically active population	140
Pracujący	140
Employed persons	140
Pracujący według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD	141
Employed persons by economic sectors and NACE sections	141
Pracujący według statusu zatrudnienia	145
Employed persons by employed status	145
Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony	146
Temporary employees	146
Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin	147
Self-employed persons and contributing family workers	147
Pracujący według wymiaru czasu pracy	147
Employed persons by working time	147
Popyt na pracę	152
The demand for labour	152
Bezrobotni	154
Unemployed persons	154
Bezrobocie rejestrowane	154
Registered unemployment	154
Bierni zawodowo	154
Economically inactive population	154
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	155
Unused potential labour resources	155
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	157
Average monthly wages and salaries	157
4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce	158
4. Income situation of households in Poland	158
Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych	158
Available income of households	158
Wydatki gospodarstw domowych	160
Expenditure of households	160
Rozdział 3. Finanse publiczne	161
Chapter 3. Public finances	161
1. Sytuacja finansów publicznych na świecie	161
1. Situation of global public finance	161
Procesy fiskalne	161
Fiscal processes	161
Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego	163
Multi-faceted measurement of public sector balance	163
2. Polityka fiskalna w Unii Europejskiej	165
2. Fiscal policy in European Union	165
Procesy konsolidacji fiskalnej	165
Fiscal consolidation processes	165
Wybrane elementy polityki fiskalnej Unii Europejskiej	168
Selected elements of the European Union's fiscal Policy	168
3. Finanse publiczne w Polsce	173
3. Public finance in Poland	173
Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i ESA)	173
Results for the public sector (domestic and ESA methodology)	173

Metodyka krajowa statystyki finansów publicznych	174
Domestic methodology of the public finance statistics	174
Główne reguły fiskalne w Polsce	175
The main fiscal rules in Poland	175
Sektor finansów publicznych	176
Public finance sector	176
Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa	177
Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy	177
Budżet państwa	178
State budget	178
Dochody	178
Revenue	178
Wydatki	180
Expenditure	180
Budżet środków europejskich	182
The budget of European Union funds	182
Finanse państwowych funduszy celowych	183
Finances of state appropriated funds	183
Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych	185
Budgets of executive agencies, institutions of the budgets economy and state legal persons	185
Budżety jednostek samorządu terytorialnego	186
Budgets of local government units	186
Państwowy dług publiczny	186
State public debt	186
Dług Skarbu Państwa	188
State Treasury debt	188
Rozdział 4. Rynki finansowe	191
Chapter 4. Financial market	191
1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych	191
1. Situation on global financial markets	191
Rynki finansowe	191
Financial markets	191
Polityka monetarna	194
Monetary policy	194
2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej.....	198
2. The situation on the financial markets of the European Union	198
Rynki finansowe	198
Financial markets	198
Polityka monetarna	202
Monetary policy	202
Działalność kredytowa banków europejskich	203
Credit activity of European banks	203
3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce	204
3. The situation on the financial market in Poland.....	204
Aktywa rynku finansowego	204
Financial market assets	204
Polityka monetarna	205
Monetary policy	205
Kursy walut	207
Exchange rates	207
4. Sektor bankowy w Polsce	208
4. The banking sector in Poland.....	208
Charakterystyka polskiego sektora bankowego	208
Characteristics of the Polish banking sector	208
Adekwatność kapitałowa	209
Capital adequacy	239

Depozyty	211
Deposits	211
Kredyty	214
Loans	214
Kredyty zagrożone	217
Non-performing loans	217
Wyniki finansowe i rentowność	218
Financial results and profitability	218
5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce	220
5. Insurance sector in Poland	220
Sytuacja sektora ubezpieczeń	220
The situation of the insurance sector	220
Struktura ubezpieczeń według działów	221
Insurance structure by divisions	221
6. Rynek kapitałowy w Polsce	222
6. Capital market in Poland	222
Rynek główny	222
Main market	222
Rynek NewConnect	225
NewConnect	225
Rynek obligacji Catalyst	227
Catalyst bonds market	227
7. Wyspecjalizowane segmenty rynku finansowego	228
7. Specialized financial market segments	228
Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego	228
Characteristics of credit intermediation entities	228
Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych	229
Characteristics of factoring entities	229
Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych	230
Characteristics of leasing entities	230
Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych	231
Characteristics of debt collecting companies	231
ANEKS I. Struktura wzrostu oraz różnic w poziomie dobrobytu gospodarczego w polskich województwach	233
ANNEX I. Structure of growth and differences in the level of economic development in Polish provinces	233
Wstęp	233
Introduction	233
Dekompozycje dla polskich województw	233
Decompositions for Polish provinces	233
ANEKS II. Rachunki produktywności gospodarki	245
ANNEX II. Economic productivity accounts	245
Wstęp	245
Introduction	245
Metodologia	246
Methodology	246
Porównania pomiędzy krajami	247
Comparison between countries	247
Kontrybucja czynników na poziomie mezoekonomicznym	249
Factor contribution at mezoeconomic level	249
Dekompozycja produkcji globalnej	251
Gross output decomposition	251
ANEKS III. Pomiar łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce	253
ANNEX III. Measuring the total factor productivity of non-financial enterprises in Poland	253
Wstęp	253
Introduction	253
Dane	253
Data	253

Metodologia pomiaru TFP	254
TFP measurement methodology	254
Wybrane uwarunkowania wskaźnika TFP.....	257
Selected determinants of TFP indicator	257
Dekompozycje wartości dodanej brutto	261
Decompositions of gross value added	261
Bibliografia	264
Bibliography	264
Spis baz danych	266
List of databases	266
Spis wykorzystanych publikacji GUS	267
Statistics Poland publications list	267

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Zmiany produktu krajowego brutto na świecie (ceny stałe)	42
Table 1. Gross domestic product change in the world (constant prices)	42
Tablica 2. Zmiana liczby pracujących według grup krajów	46
Table 2. Change in the number of employed persons by country groups.....	46
Tablica 3. Nadwyżka oszczędności nad inwestycjami	51
Table 3. Saving surplus over investment	51
Tablica 4. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych	53
Table 4. Inflow of direct foreign investments	53
Tablica 5. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej	66
Table 5. Gross domestic product in the European Union	66
Tablica 6. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB	77
Table 6. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth	77
Tablica 7. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce	81
Table 7. Basic indicators of price change in Poland	81
Tablica 8. Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w Unii Europejskiej	85
Table 8. Harmonized index of consumer prices (HICP) in the European Union	85
Tablica 9. Obroty handlu zagranicznego	90
Table 9. Foreign trade turnover	90
Tablica 10. Bilans płatniczy	93
Table 10. Balance of payments	93
Tablica 11. Rachunek finansowy – aktywa	94
Table 11. Financial account – assets	94
Tablica 12. Rachunek finansowy – pasywa	94
Table 12. Financial account – liabilities	94
Tablica 13. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	97
Table 13. Indices of sold production of industry	97
Tablica 14. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej	98
Table 14. Volume indices of the sale of construction and assembly production	98
Tablica 15. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem	100
Table 15. Share of individual service nace sections in the GVA of the entire service sector	100
Tablica 16. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów	110
Table 16. Activity rate (15 years and more) by country group	110
Tablica 17. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów	114
Table 17. Employment rate (15 years and more) by country groups	114
Tablica 18. Stopa bezrobocia według grup krajów	116
Table 18. Unemployment rate by groups of countries	116
Tablica 19. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE	118
Table 19. Activity rate and employment rate in EU countries	118
Tablica 20. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE	120
Table 20. Employment and unemployment in EU countries	120
Tablica 21. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób	124
Table 21. Total unemployment rate and young unemployment rate	124

Tablica 22. Przyczyny bierności zawodowej według płci w 2018 r. w UE	125
Table 22. Reasons for economic inactivity by sex in 2018 in EU	125
Tablica 23. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE	126
Table 23. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in UE	126
Tablica 24. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku	140
Table 24. Economic activity rate by selected age groups	140
Tablica 25. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku	141
Table 25. Employment rate by selected age groups	141
Tablica 26. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa	150
Table 26. Work permits for foreigners by country of citizenship	150
Tablica 27. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2018 r. według wybranych sekcji PKD	151
Table 27. Work permits for foreigners issued in 2018 by selected NACE sections	151
Tablica 28. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku	154
Table 28. Unemployment rate by selected groups of age	154
Tablica 29. Bierność zawodowa i jej przyczyny	155
Table 29. Economic inactivity by reasons	155
Tablica 30. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	156
Table 30. Unused potential labour resources	156
Tablica 31. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna	157
Table 31. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage	157
Tablica 32. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domo- wych	159
Table 32. Average monthly available income per capita in households	159
Tablica 33. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych	160
Table 33. Average monthly expenditures per capita in households	160
Tablica 34. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	161
Table 34. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt	161
Tablica 35. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald	163
Table 35. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures	163
Tablica 36. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej	166
Table 36. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union	166
Tablica 37. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2018 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)	167
Table 37. Consolidation effort in European Union in 2018 (measured by balance level and its chan- ge)	167
Tablica 38. Przebieg semestru europejskiego – wybrane zagadnienia	169
Table 38. The course of the European semester – selected issues	169
Tablica 39. Wybrane dane fiskalne Rumunii i Węgier	172
Table 39. Selected fiscal data for Romania and Hungary	172
Tablica 40. Wybrane dane fiskalne Polski	172
Table 40. Selected fiscal data for Poland.....	172
Tablica 41. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządo- wych i samorządowych (EDP) w Polsce	174
Table 41. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland.....	174

Tablica 42. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP w Polsce	174
Table 42. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP in Poland	174
Tablica 43. Sektor finansów publicznych	177
Table 43. Public finance sector	177
Tablica 44. Uwarunkowania makroekonomiczne ustawy budżetowej w 2018 r.	177
Table 44. Macroeconomic conditions of the budget act in 2018	177
Tablica 45. Budżet państwa	178
Table 45. State budget	178
Tablica 46. Dochody budżetu państwa	179
Table 46. Revenue of the state budget	179
Tablica 47. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych	181
Table 47. Expenditure of the state budget according to economic groups	181
Tablica 48. Budżet środków europejskich	183
Table 48. The budget of European union funds	183
Tablica 49. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych	184
Table 49. Revenues and costs of state appropriated funds	184
Tablica 50. Dochody, wydatki i wynik wybranych państwowych funduszy celowych	185
Table 50. Revenue, expenditure and balance of selected state target funds	185
Tablica 51. Budżety wybranych jednostek finansów publicznych na 2018 r.	185
Table 51. Budgets of selected public finance units for 2018	185
Tablica 52. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	186
Table 52. Budgets of local government units	186
Tablica 53. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta	188
Table 53. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion	188
Tablica 54. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów	189
Table 54. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments	189
Tablica 55. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich	198
Table 55. Rates of return of major European stock exchanges	198
Tablica 56. Aktywa instytucji finansowych w Polsce	205
Table 56. Assets of financial institutions in Poland	205
Tablica 57. Charakterystyka liczbowa sektora bankowego w Polsce	209
Table 57. Numerical characteristics of the banking sector in Poland	209
Tablica 58. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń	221
Table 58. Main data of insurance sector	221
Tablica 59. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce	222
Table 59. Characteristics of capital market in Poland	222
Tablica 60. Charakterystyka rynku NewConnect	226
Table 60. Characteristics of NewConnect market	226
Tablica 61. Charakterystyka rynku Catalyst	228
Table 61. Characteristics of Catalyst market	228
Tablica 62. Spis stosowanych zmiennych	234
Table 62. List of decomposition variables	234

Tablica 63. Dekompozycja różnic w poziomie WDB per capita w cenach bieżących dla województw Polski w 2016 r.	237
Table 63. Decomposition of differences in per capita GVA in current prices in Polish provinces in 2016	237
Tablica 64. Wzrost PKB per capita w polskich województwach w 2016 r. w stosunku do średniego wzrostu	241
Table 64. GDP per capita growth of Polish voivodships in 2016 compared to the average growth in 2004–2016	241
Tablica 65. Spis zmiennych endogenicznych	255
Table 65. List of endogenous variables	255
Tablica 66. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe rozkładów logTFP.....	258
Table 66. List of control variables with descriptive statistics of logTFP distributions	258

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach	43
Chart 1. GDP changes in real terms in selected economies	43
Wykres 2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB	44
Chart 2. Contribution of selected economies to world GDP growth	44
Wykres 3. Udział wybranych gospodarek w światowym PKB	45
Chart 3. Share of selected economies in world GDP	45
Wykres 4. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen	47
Chart 4. Inflation (CPI) in the world and selected price indices	47
Wykres 5. Produkcja i import netto ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych oraz udziały najważniejszych producentów w produkcji światowej	48
Chart 5. Oil production and imports in the US and production shares of most important oil suppliers	48
Wykres 6. Światowy handel towarami i usługami	49
Chart 6. World trade in goods and services	49
Wykres 7. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego	50
Chart 7. Comparison between GDP growth and trade volume growth	50
Wykres 8. Bilans oszczędności i inwestycji w latach 2009–2018 (lewy) oraz relacja inwestycji i oszczędności do PKB w 2018 r. (prawy)	52
Chart 8. Savings and investments balance in 2009–2018 (left) and investments and savings relation to GDP in 2018 (right)	52
Wykres 9. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie w 2018 r.	54
Chart 9. General government net lending/borrowing and debt in the world in 2018	54
Wykres 10. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych	56
Chart 10. Basic interest rates of selected central banks	56
Wykres 11. Realna dynamika PKB, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100 (ceny stałe 2010 r.)	57
Chart 11. Chain linked volumes of GDP, percentage change compared to the same period in previous year (2010=100)	57
Wykres 12. Realna dynamika PKB, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100 (ceny stałe 2010 r.)	58
Chart 12. Chain linked volumes of GDP, percentage change compared to the same period in previous year (2010=100)	58
Wykres 13. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)	59
Chart 13. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)	59
Wykres 14. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)	60
Chart 14. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)	60
Wykres 15. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)	61
Chart 15. Number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)	61
Wykres 16. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)	61
Chart 16. Number of countries in the same business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)	61

Wykres 17. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych, na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)	62
Chart 17. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)	62
Wykres 18. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)	63
Chart 18. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries during growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)	63
Wykres 19. Wzrost PKB w Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach UE	65
Chart 19. GDP growth in the European Union and selected EU states	65
Wykres 20. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich	68
Chart 20. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states	68
Wykres 21. Skumulowana zmiana PKB w krajach Unii Europejskiej w latach 2009–2018	69
Chart 21. Cumulative GDP change in the European Union states in 2009–2018	69
Wykres 22. Dekompozycja wzrostu realnego PKB na kontrybucje popytu krajowego i eksportu netto	72
Chart 22. Decomposition of real GDP growth into contributions of domestic demand and net exports	72
Wykres 23. Dekompozycja popytu krajowego na wkłady spożycia i akumulacji do wzrostu realnego PKB	73
Chart 23. Domestic demand decomposition into consumption and accumulation contributions to real GDP growth	73
Wykres 24. Dekompozycja spożycia na wkłady spożycia prywatnego i publicznego do wzrostu realnego PKB	74
Chart 24. Consumption decomposition into private and public consumption contributions to real GDP growth	74
Wykres 25. Dekompozycja akumulacji na wkłady środków trwałych i zmian zapasów do wzrostu realnego PKB	75
Chart 25. Accumulation decomposition into fixed capital and inventory contributions to real GDP growth	75
Wykres 26. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce	77
Chart 26. Gross domestic product growth in Poland	77
Wykres 27. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych	78
Chart 27. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth	78
Wykres 28. Porównanie dynamiki spożycia indywidualnego i sprzedaży detalicznej towarów oraz zmiany wskaźników ufności konsumenckiej	79
Chart 28. Comparison between private consumption and reatail sale of goods, and changes in consumer confidence indicators	79
Wykres 29. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)	80
Chart 29. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components	80
Wykres 30. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce	82
Chart 30. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland	82

Wykres 31. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	83
Chart 31. Price indices of consumer goods and services	83
Wykres 32. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2018 r.	83
Chart 32. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2018	83
Wykres 33. Porównanie zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI)	84
Chart 33. Comparison between harmonized index of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI)	84
Wykres 34. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu	87
Chart 34. Price indices of sold production of industry	87
Wykres 35. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	88
Chart 35. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production	88
Wykres 36. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski	89
Chart 36. Polish foreign trade turnover	89
Wykres 37. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec	91
Chart 37. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP	91
Wykres 38. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut	92
Chart 38. Exports profitability and actual exchange rates	92
Wykres 39. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego	93
Chart 39. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components	93
Wykres 40. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce	95
Chart 40. Direct foreign investments in Poland	95
Wykres 41. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2009–2018	95
Chart 41. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2009–2018	95
Wykres 42. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem	96
Chart 42. Indices of total sold production of industry	96
Wykres 43. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych	97
Chart 43. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups	97
Wykres 44. Dynamika produkcji budowlano-montażowej	99
Chart 44. Volume indices Growth of construction and assembly production	99
Wykres 45. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych	102
Chart 45. Financial results and costs to revenues ratio from total activity of non-financial enterprises	102
Wykres 46. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych	103
Chart 46. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises	103
Wykres 47. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD	104
Chart 47. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections	104
Wykres 48. Wskaźniki płynności finansowej I, II i III stopnia przedsiębiorstw niefinansowych	105
Chart 48. Financial liquidity indicators of the first, second and third degrees in non-financial enterprises	105

Wykres 49. Wskaźniki płynności finansowej I stopnia w 2017 i 2018 r. według wybranych sekcji PKD	106
Chart 49. Financial liquidity indicators of the first degree in 2017 and 2018 by selected NACE section	106
Wykres 50. Udział zapasów w aktywach obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych	106
Chart 50. Share of inventories in current assets of non-financial enterprises	106
Wykres 51. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej, krajach rozwiniętych i wybranych krajach świata (dla grupy wieku 15 lat i więcej)	111
Chart 51. Activity rate in in the world, in European Union, developed countries and selected countries of the world (for age groups 15 years and more)	111
Wykres 52. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów	112
Chart 52. Activity rate for groups of countries	112
Wykres 53. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Japonii i strefie euro	113
Chart 53. Change of the number of persons employed in the USA, Japan and the euro area	113
Wykres 54. Struktura pracujących oraz udział osób pracujących na własny rachunek i pomagających członków rodzin (vulnerable employment) wśród ogółu pracujących w 2018 r. według grup krajów	115
Chart 54. Structure of employment by the employment status in the world and the share of self-employed and contributing family members (vulnerable employment) among all employed in 2018 by groups of countries	115
Wykres 55. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle krajów OECD	117
Chart 55. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries	117
Wykres 56. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE	121
Chart 56. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries	121
Wykres 57. Zatrudnieni i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia w latach 2014–2018	122
Chart 57. Employed and unemployment according to the level of education in 2014–2018	122
Wykres 58. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE w 2018 r.	123
Chart 58. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU in 2018	123
Wykres 59. Koszty związane z zatrudnieniem w krajach UE w 2018 r.	127
Chart 59. Nominal compensation per employee in EU countries in 2018	127
Wykres 60. Realna wydajność pracy na jednego pracującego w krajach UE w 2018 r. w relacji do 2010 r.	127
Chart 60. Real labour productivity per person employed in 2018 across UE countries in relation to 2010	127
Wykres 61. Realne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w 2018 r. w relacji do 2010 r.	128
Chart 61. Real unit labour costs in EU countries in 2018 in relation to 2010	128
Wykres 62. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 w 2017 r. według grup krajów	129
Chart 62. S80/S20 income quintile share ratio in 2017 by selected countries	129
Wykres 63. Wskaźnik Giniego w 2017 r. dla wybranych krajów	130
Chart 63. Gini coefficient in 2017 for selected countries	130
Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów	132
Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries	132
Wykres 65. Wzrost liczby pracujących, PKB oraz współczynnik aktywności zawodowej w % według wybranych grup wieku	139
Chart 65. Increase in the number of employed persons, GDP and economic activity rate by selected age groups in %	139
Wykres 66. Wskaźnik zatrudnienia według grup wieku	141
Chart 66. Employment rate by groups of age	141
Wykres 67. Dekompozycja zmiany liczby pracujących ogółem	142
Chart 67. Decomposition of changes in the total number employed persons	142

Wykres 68. Liczba pracujących ogółem w 2018 r. według sekcji PKD (lewy) oraz udział pracujących według sektorów ekonomicznych (prawy)	143
Chart 68. Total number of employed persons in 2018 by NACE sections (left) and share of employed persons by economic sectors (right)	143
Wykres 69. Zmiana liczby pracujących według wybranych sekcji PKD (KW./KW.)	144
Chart 69. Change in the number of employed persons by selected NACE sections (Q/Q)	144
Wykres 70. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2018 r. w największych sekcjach PKD	145
Chart 70. Share of employees among total number of employed persons in 2018 by the biggest NACE sections	145
Wykres 71. Zmiana liczby pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony i pozostałych	146
Chart 71. Change in the number of temporary employees and others	146
Wykres 72. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2018 r. w największych sekcjach PKD	147
Chart 72. Share of temporary employees and self-employed in 2018 by the biggest NACE sections	147
Wykres 73. Zmiana liczby pracujących według wymiaru czasu pracy	148
Chart 73. Change in number of employed persons by working time	148
Wykres 74. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2018 r. w największych sekcjach PKD	148
Chart 74. Share of part-time employed persons among employed persons in 2018 by the biggest NACE sections	148
Wykres 75. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD	149
Chart 75. Employed persons by economic sectors and NACE sections	149
Wykres 76. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia	149
Chart 76. Employed persons by employment status	149
Wykres 77. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy	149
Chart 77. Employed persons by working time	149
Wykres 78. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi	152
Chart 78. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labor offices by economic sectors	152
Wykres 79. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy	153
Chart 79. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs	153
Wykres 80. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia długotrwałego	153
Chart 80. Total unemployment rate and long-term unemployment rate	153
Wykres 81. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2018 r.	157
Chart 81. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2018	157
Wykres 82. Poziom wynagrodzenia realnego i zmiana stopy bezrobocia w latach 2009–2018	158
Chart 82. Level of real wages and salaries and change in the unemployment rate in 2009–2018	158
Wykres 83. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2018 r.	165
Chart 83. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2018	165
Wykres 84. Saldo strukturalne Polski w kontekście celu MTO	173
Chart 84. Poland's structural balance in the context of MTO	173
Wykres 85. Struktura dochodów budżetu państwa	180
Chart 85. Structure of state budget income	180
Wykres 86. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych	182
Chart 86. Structure of the state budget expenditures by economic groups	182

Wykres 87. Państwowy dług publiczny wobec reguł fiskalnych	187
Chart 87. State public debt in the context of fiscal rules	187
Wykres 88. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa	190
Chart 88. Structure and average maturity of the State Treasury debt	190
Wykres 89. Wybrane indeksy giełd	192
Chart 89. Selected exchange indexes	192
Wykres 90. Znormalizowane indeksy giełd dla okresu 2014–2018 (według odchylenia standardowego)	193
Chart 90. Standardized stock indices for the period 2014–2018 (according to stand. dev.)	193
Wykres 91. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych	194
Chart 91. 10 year government bonds yield	194
Wykres 92. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych	195
Chart 92. Basic interest rates of selected central banks	195
Wykres 93. Aktywa banków centralnych	197
Chart 93. Central banks assets	197
Wykres 94. Aktywa banków centralnych w relacji do PKB	197
Chart 94. Assets of central banks in relation to GDP	197
Wykres 95. Znormalizowane indeksy giełd europejskich dla okresu 2014–2018	200
Chart 95. Standardized European stock exchanges indexes for the period 2014–2018	200
Wykres 96. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe	203
Chart 96. Monetary conditions index for the euro area and its components	203
Wykres 97. Pięcioletnie spready CDS dla banków	204
Chart 97. Five year CDS-spreads for banks	204
Wykres 98. Stawka polonia VS stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych	206
Chart 98. The Polonia indeks VS the NBP reference rate and a comparison of interest rates	206
Wykres 99. Kursy średnioważone walut obcych (lewy) i nominalny i realny efektywny kurs złotego (prawy)	208
Chart 99. The weighted average of foreign exchange rates (left) and nominal and real effective exchange rates for Polish zloty (right)	208
Wykres 100. Łączny współczynnik kapitałowy (TCR) i fundusze własne	210
Chart 100. Total capital ratio (TCR) and own funds	210
Wykres 101. Wartość i struktura depozytów sektora niefinansowego (bez depozytów zablokowanych)	212
Chart 101. Value and structure of non-financial sector deposits (except blocked deposits)	212
Wykres 102. Dynamika depozytów sektora niefinansowego	213
Chart 102. Dynamics of non-financial sector deposits	213
Wykres 103. Wartość bilansowa brutto kredytów sektora niefinansowego (lewy) oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych (prawy)	215
Chart 103. Gross carrying amount of non-financial sector loans (left) and decomposition of households loans (right)	215
Wykres 104. Kredyty dla przedsiębiorstw	216
Chart 104. Loans for non-financial corporations	216
Wykres 105. Dynamika kredytów sektora niefinansowego	216
Chart 105. Dynamics of non-financial sector loans	216
Wykres 106. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów (lewy) oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie (prawy)	217
Chart 106. Value of non-performing loans in selected sectors (left) and overdue loans of non-financial sector by past due (right)	217

Wykres 107. Wartość kredytów zagrożonych gospodarstw domowych według rodzajów (lewy) oraz wartość kredytów zagrożonych przedsiębiorstw (prawy)	218
Chart 107. Value of households' non-performing loan by type (left) and value of non-performing loan of corporations (right)	218
Wykres 108. Wyniki finansowe sektora bankowego	219
Chart 108. Financial results of the Polish banking sector	219
Wykres 109. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń	220
Chart 109. Main indices of insurance sector	220
Wykres 110. Obroty i transakcje na GPW	223
Chart 110. Turnover and transactions on the WSE	223
Wykres 110a. Udział grup inwestorów w obrotach giełdowych	224
Chart 110a. Investor share in exchange trading	224
Wykres 111. Wybrane indeksy na GPW	224
Chart 111. Dynamics of selected indices on the WSE	224
Wykres 111a. Dynamika wybranych indeksów na GWP	225
Chart 111a. Dynamics of selected indices on the WSE	225
Wykres 112. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect	226
Chart 112. Investor share in trading on NewConnect market	226
Wykres 112a. Notowania NC INDEX	227
Chart 112a. NC INDEX	227
Wykres 113. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju	229
Chart 113. Value of loans and borrowings by type	229
Wykres 114. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w przedsiębiorstwach faktoringowych	230
Chart 114. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year	230
Wykres 115. Wartość nowych umów leasingu	231
Chart 115. The value of new lease agreements	231
Wykres 116. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi	232
Chart 116. Value of claims accepted for service	232
Wykres 117. Dekompozycja różnic w poziomie WDB per capita w cenach bieżących dla województw Polski w 2016 r.	236
Chart 117. Decomposition of differences in GVA per capita in current prices in Polish voivodships in 2016	236
Wykres 118. Poddekompozycja różnic w wydajności pracy w województwach Polski w 2016 r.	239
Chart 118. Subdecomposition of the differences in labour productivity in Polish voivodships in 2016	239
Wykres 119. Dekompozycja wzrostu PKB per capita województw w latach 2004–2016	242
Chart 119. Decomposition of GDP per capita growth of Polish voivodships in 2004–2016	242
Wykres 120. Dekompozycja przyrostu WDB dla pięciu największych gospodarek Unii Europejskiej oraz dla Polski	248
Chart 120. Decomposition of GVA growth for five largest economies of the European Union and for Poland	248
Wykres 121. Wkład WDB sekcji C i dekompozycja tego wkładu na tle dekompozycji WDB dla Polski	250
Chart 121. Contribution of GVA of section C and its decomposition compared to GVA decomposition for Poland	250
Wykres 122. Wkład MFP do przyrostu WDB, a wkład MFP do przyrostu PG skorygowany na wkład do przyrostu WDB	252
Chart 122. MFP contribution to GVA growth compared to MFP contribution to GO growth adjusted to GVA growth	252

Wykres 123. Udziały grup sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2005–2017	261
Chart 123. Shares of groups of nace sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2005–2017	261
Wykres 124. Udziały kategorii zmiennych kontrolnych w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2005–2017	262
Chart 124. Shares of categories of control variables in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2005–2017	262
Wykres 125. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2005–2017	263
Chart 125. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland in 2005–2017	263

Spis zagadnień wyróżnionych w ramach

List of issues different in the frames

Inwestycje i ich rola w realnym wzroście PKB	70
The role of investments in real GDP growth	70
Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce	79
Income and expenditures per capita in households in Poland	79
Zmiany podaży pracy na świecie	111
Changes in labour supply in the world	111
Jakość pracy na świecie	114
Quality of work in the world	114
Osoby nisko- i średniowykwalifikowane na rynku pracy UE	122
People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market	122
Migracje 2017	140
Migration 2017	140
Charakterystyka populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2018 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy	149
Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2018 by economic sectors, nace sections, employment status and working time	149
Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2018 r.	150
Work permits for foreigners 2018	150
Filar praw socjalnych w semestrze europejskim	170
Pillar of social rights in European semester	170
Stabilizująca reguła wydatkowa	176
Stabilizing expenditure rule	176

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak #	dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Official Statistics
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
AMR	Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego Alert Mechanism Report
APP	Program zakupu aktywów Asset Purchase Program
AR	Współczynnik aktywności zawodowej Activity Rate
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Surve
BCB	Bank centralny Brazylii Central Bank of Brazil
BGK	Bank Gospodarstw Krajowego State Treasury Bank
BoC	Bank Kanady Bank of Canada
BoE	Centralny bank Anglii Bank of England
BoJ	Centralny bank Japonii Bank of Japan
BIZ	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Foreign direct investment

BŚ WB	Bank Światowy World Bank
CA	Saldo obrotów bieżących Current Account Balance
CAB	Saldo skorygowane cyklicznie Cyclically adjusted balance
CNB	Narodowy Bank Czech Czech National Bank
cd. cont.	ciąg dalszy continued
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych Corporate Income Tax
CPB	Centralne Biuro Analiz Ekonomicznych w Holandii Centraal Planbureau
CPI	Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Consumer Price Index
CR	Współczynnik koncentracji Concentration Ratio
DAX	Niemiecki indeks giełdowy DAX Index – Germany
EBA	Europejski Urząd Nadzoru Bankowego European Banking Authority
EBC ECB	Europejski Bank Centralny European Central Bank
EDP	Procedura Nadmiernego Deficytu Excessive Deficit Procedure
EIA	Agencja Informacji Energetycznej USA U.S. Energy Information Administration
ES	Semestr Europejski European Semester
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych European System of Accounts
ESI	Wskaźnik odczuć ekonomicznych Economic Sentiment Indicator
EU KLEMS	Konsorcjum krajów europejskich i strona internetowa, na której prezentowane są wyniki rachunku produktywności gospodarki KLEMS realizowanego przez Uniwersytet w Groningen Consortium of European countries and a website that presents the results of KLEMS productivity accounts for these countries performed by Groningen University
EU-SILC	Badanie dochodów i warunków życia w Unii Europejskiej European Union Survey on Income and Living Conditions
EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej Statistical Office of the European Union
FDF	Formularz Działalności Finansowej Financial Activity Form

Fed	System Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych Federal Reserve
FOMC	Federalny Komitet do spraw Operacji Otwartego Rynku Federal Open Market Committee
FRA	Kontrakty terminowe na stopę procentową Forward Rate Agreement
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund
GG	Sektor instytucji rządowych i samorządowych General Government
GPW WSE	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie Warsaw Stock Exchange
GUS	Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
HICP	Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych Harmonized Indices of Consumer Prices
HNB MNB	Narodowy Bank Węgier Mogyar Nemzti Bank
HPI	Indeks cen nieruchomości House Prices Index
HSI	Chiński indeks giełdowy Hang Seng Index
MAE IEA	Międzynarodowa Agencja Energetyczna International Energy Agency
JST	Jednostki samorządu terytorialnego Units of local government
KE EC	Komisja Europejska European Commission
KLEMS	Rachunek produktywności gospodarki, którego nazwa wywodzi się od symboli literowych tradycyjnie używanych w literaturze anglojęzycznej na oznaczenie czynników produkcji: K – Kapitał i L – Praca oraz składowych zużycia pośredniego: E – Energia, M – Materiały i S – Usługi Economic productivity accounts, which name is derived from letter symbols traditionally used for production factors: K – Capital and L – Labour, and for components of intermediate consumption: E – Energy, M – Materials and S – Services
KNF PFSA	Komisja Nadzoru Finansowego Polish Financial Supervision Authority
KPR	Krajowe Programy Reform National Reform Programmes
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Agricultural Social Insurance Fund
KSKOK	Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa National Co-operative Savings and Credit Union
LFS	Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
LTRO	Operacje długoterminowego finansowania Long-term refinancing operations

Ltv	Współczynnik wartości kredytu do zabezpieczenia tego kredytu Loan to value
MCI	Wskaźnik restrykcyjności polityki pieniężnej Monetary Conditions Index
MF	Ministerstwo Finansów Ministry of Finance
MFP	Wieloczynnikowa produktywność (wariant TFP) Multifactor productivity (a TFP variant)
MFW IMF	Międzynarodowy Fundusz Walutowy International Monetary Fund
MIP	Procedura Nierównowag Makroekonomicznych Macroeconomic Imbalance Procedure
mld bln	miliard billion
mln mln	milion million
MOP ILO	Międzynarodowa Organizacja Pracy International Labour Organization
MRO	Operacje refinansujące Main refinancing operations
MTO	Średniookresowe cele budżetowe Medium-term budgetary objectives
mWIG40	Warszawski Indeks Giełdowy średnich spółek Warsaw Stock Index of medium companies
NBP	Narodowy Bank Polski National Bank of Poland
NBER	Krajowe Biuro Badań Ekonomicznych (Stany Zjednoczone) The National Bureau of Economic Research (United States)
NC	NewConnect NewConnect
NEER	Nominalny efektywny kurs walutowy Nominal Effective Exchange Rate
NSA	Niewyrównane sezonowo Not seasonally adjusted
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju Organisation for Economic Co-operation and Development
OFE OPE	Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds
p.b.	Punkt bazowy Basis poin
PBC	Ludowy Bank Chin The People's Bank of China
PDP	Państwowy dług publiczny State public debt
PE	Parlament Europejski European Parliament

PIT	Podatek dochodowy od osób fizycznych Personal Income Tax
PKB GDP	Produkt Krajowy Brutto Gross Domestic Product
PKD NACE	Polska Klasyfikacja Działalności National Classification of Economic Activities
POLONIA	Stawka referencyjna „POLONIA” Polish Overnight Index Average
PPE EPP	Pracownicze programy emerytalne Employee Pension Programmes
PPG	Programy Partnerstwa Gospodarczego Economic Partnership Programmes
PPP	Parytet siły nabywczej Purchasing Power Parity
p. proc. pp	Punkt procentowy Percentage point
PPS	Standard siły nabywczej Purchasing Power Standard
QQE	Ilościowe i jakościowe luzowanie w polityce monetarnej Quantitative and Qualitative Easing
RBA	Bank Rezerw Australii Reserve Bank of Australia
RE	Rada Europejska European Council
REER	Realny efektywny kurs walutowy Real Effective Exchange Rate
ROA	Rentowność aktywów Return on Assets
ROE	Rentowność kapitałów Return on Equity
RM	Rada Ministrów Council of Ministers
RPP	Rada Polityki Pieniężnej Monetary Policy Council
SA	Wyrównane sezonowo Seasonally Adjusted
SFP PFS	Sektor finansów publicznych Public finance sector
SKOK	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Co-operative Savings and Credit Unions
SNB	Centralny Bank Szwajcarii Swiss National Bank
SP	Skarb Państwa State Treasury
SPW	Skarbowe papiery wartościowe State Treasury securities

sWIG80	Warszawski Indeks Giełdowy małych spółek Warsaw Stock Exchange Index of small companies
TFP	Łączna produktywność czynników produkcji (odpowiednik tzw. reszty Solowa) Total factor productivity (Solow residual equivalent)
TLTRO	Dłużne operacje refinansujące Targeted longer-term refinancing operations
tys. thous.	tysiąc thousand
UNCTAD	Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju United Nations Conference on Trade and Development
UR	Stopa bezrobocia Unemployment Rate
VAT	Podatek od wartości dodanej Value added tax
WDB CVA	Wartość dodana brutto Gross value added
WEO	Raport o stanie gospodarki światowej MFW World Economic Outlook
WIBOR	Wysokość oprocentowania pożyczek na polskim rynku międzybankowym Warsaw Interbank Offered Rate
WIG	Warszawski Indeks Giełdowy Warsaw Stock Exchange Index
WIG20	Indeks giełdowy 20 największych spółek notowanych na GPW Warsaw Stock Exchange Index of 20 largest companies
WIG-BANKI	Subindeks giełdowy spółek sektora bankowego WSE sub-index of banking sector
WIG-BUDOW	Subindeks giełdowy spółek sektora budowlanego WSE sub-index of construction sector
WID-CHEMIA	Subindeks giełdowy spółek sektora chemicznego WSE sub-index of chemical sector
WIG-INFO	Subindeks giełdowy spółek sektora informatycznego WSE sub-index of IT sector
WIG-MEDIA	Subindeks giełdowy spółek sektora medialnego WSE sub-index of media sector
WIG-PALIWA	Subindeks giełdowy spółek sektora „przemysł paliwowy” WSE sub-index of oil and gas industry sector
YU	Stopa bezrobocia młodzieży Youth Unemployment Rate
PLN zł	złoty zloty
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Institution

Skróty nazw państw i grup krajów

Abbreviations of country names and group of countries

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
UE-28 EU-28	Unia Europejska (28 państw członkowskich) European Union (28 member states)
UE EU	Unia Europejska European Union
EA EA	Strefa euro Euro Area
AT	Austria Austria
BE	Belgia Belgium
BG	Bułgaria Bulgaria
CH	Szwajcaria Switzerland
CY	Cypr Cyprus
CZ	Czechy Czech Republik
DE	Niemcy Germany
DK	Dania Denmark
EE	Estonia Estonia
EL	Grecja Greece
ES	Hiszpania Spain
FI	Finlandia Finland
FR	Francja France
HR	Chorwacja Croatia
HU	Węgry Hungary
IE	Irlandia Ireland
IS	Islandia Iceland

IT	Włochy Italy
LT	Litwa Lithuania
LU	Luksemburg Luxembourg
LV	Łotwa Latvia
MT	Malta Malta
NL	Holandia Netherlands
NO	Norwegia Norway
PL	Polska Poland
PT	Portugalia Portugal
RO	Rumunia Romania
RPA RSA	Republika Południowej Afryki Republic of South Africa
RU	Rosja Russia
SE	Szwecja Sweden
SI	Słowenia Slovenia
SK	Słowacja Slovakia
TR	Turcja Turkey
UK	Wielka Brytania United Kingdom
USA	Stany Zjednoczone United States of America

Oznaczenie grup krajów według Międzynarodowego Funduszu Walutowego
Groups of countries according to the International Labour Organization

AE	Gospodarki rozwinięte Advances economies
CIS	Wspólnota Niepodległych Państw Commonwealth of Independent States
EDA	Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia

EDE	Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe
EMDE	Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing Economies
EMMIE	Rynki wschodzące i gospodarki o średnim dochodzie Emerging markets and middle-income economies
LA	Ameryka Łacińska Latin America
G7	Główne gospodarki rozwinięte – G7 Major advanced economies – G7
MENA	Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa
Oznaczenia grup krajów według Międzynarodowej Organizacji Pracy Groups of countries according to the International Labour Organization	
AS	Kraje Arabskie Arab States
CWA	Azja Środkowa i Zachodnia Central and Western Asia
EA	Azja Wschodnia East Asia
EE	Europa Wschodnia Eastern Europe
LA	Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean
NA	Afryka Północna North Africa
NAM	Ameryka Północna Northern America
NSWE	Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe
SA	Południowa Azja South Asia
SEA	Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik South-East Asia and the Pacific
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa

Wzrost gospodarczy i inflacja

Polska

- **W 2018 r. proces wzrostu poziomu aktywności gospodarczej w Polsce, który przyspieszył istotnie w 2017 r., jeszcze się umocnił. Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2018 r. w ujęciu realnym o 5,1%** i był to wzrost wyższy niż w latach poprzednich (4,9% w 2017 r. oraz 3,1% w 2016 r.). Tempo wzrostu realnego PKB w każdym z kwartałów utrzymywało się na mniej więcej równym poziomie (pomiędzy 4,9% a 5,3%). Obok popytu krajowego, a szczególnie spożycia, których kontrybucja do PKB wyniosła odpowiednio 5,3 i 3,4 p. proc., znaczenie miała także akumulacja, w tym nakłady brutto na środki trwałe – odpowiednio 1,9 i 1,6 p. proc.
- **Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2018 r. w Polsce była dodatnia i wyniosła 1,6%, wobec 2,0% rok wcześniej.** Była ona niższa od celu inflacyjnego ustalonego przez Radę Polityki Pieniężnej (2,5%) oraz od poziomu założonego w ustawie budżetowej (2,3%).
- **Największą grupą partnerów handlowych Polski pozostawały kraje Unii Europejskiej** – w 2018 r. ich udział w eksporcie wyniósł 80,4%, a w imporcie 58,3%, wobec 80,0% i 60,4% rok wcześniej.
- **Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie nieznacznie wzrósł** (z 5,8% do 5,9%), co stanowi trzeci rok wzrostów. Także w imporcie nastąpił wzrost udziału dla tej grupy krajów, ale znaczniejszy (z 7,9% w 2017 r. do 9,1% w 2018 r.).

Kontekst międzynarodowy

- **W 2018 r. na świecie utrzymywało się jeszcze stosunkowo wysokie tempo wzrostu, choć było ono już niższe niż w 2017 r. Wzrost PKB na świecie w 2018 r. wyniósł 3,6% czyli o 0,2 p. proc. mniej niż w 2017 r.** Dobra kondycja gospodarcza, która objęła większość krajów i regionów zaczęła wygasać od wiosny 2018 r. Spośród trzech głównych gospodarek wpływających na osiągnięcia gospodarki światowej, w Stanach Zjednoczonych Ameryki wzrost PKB przyspieszył o 0,7 p. proc. do 2,9%, ale w Chinach zwolnił o 0,2 p. proc. do 6,6%, a w strefie euro o 0,6 p. proc. do 1,8%.
- **Czynnikami o istotnym znaczeniu dla gospodarki światowej były w 2018 r. napięcia związane z polityką celną pomiędzy Stanami Zjednoczonymi Ameryki a Chinami** i związany z tym spadek zaufania przedsiębiorców. Negatywny wpływ na gospodarkę światową miało także zacieśnianie polityki pieniężnej w wielu krajach, a także nałożenie się wśród gospodarek wschodzących specyficznych dla poszczególnych krajów okoliczności.

Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Polska

- W 2018 r. kontynuowany był rozpoczęty w drugiej połowie 2013 r. **proces poprawy warunków na polskim rynku pracy: wskaźnik zatrudnienia (dla osób w wieku 15–64 lata) wzrósł o 1,3 p. proc. do poziomu 67,4%**, zaś stopa bezrobocia (dla osób w wieku 15–74 lata) obniżyła się o 1,1 p. proc. do poziomu 3,8%. Na skutek spadku bezrobocia zwiększyła się presja na podniesienie płac, co skutkowało wzrostem przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia do 4 585 zł, a ujęciu realnym o 5,3%.
- **Wzrost wskaźnika zatrudnienia w 2018 r. występował we wszystkich grupach wieku;** w największym stopniu wzrósł wśród osób w wieku 18–24 lata (o 2,2 p. proc.) oraz w grupie osób w wieku 55–59/64 lata (o 1,7 p. proc.).
- **Rok 2018 r. był także kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata)** w wyniku nabierającego tempa procesu starzenia się populacji. Udział tej grupy wieku w populacji w 2018 r. wyniósł 60,6%, wobec 61,2% w roku poprzedzającym.

- Konsekwencją poprawy na rynku pracy była **poprawa ogólnej sytuacji gospodarstw domowych**, na co wskazywał **wzrost realny wartości dochodów rozporządzalnych na osobę o 4,3%**. **Wydatki na osobę w cenach realnych były niższe o 0,7% w stosunku do 2017 r.**

Kontekst międzynarodowy

- **W 2017 r. kontynuowany był wzrost globalnej liczby pracujących. Według szacunków MOP wyniósł on 1,1%.**
- **Wskaźnik globalnego zatrudnienia wyniósł 58,4%**, co oznaczało spadek o 0,1 p. proc. w odniesieniu do poprzedniego roku. **Współczynnik aktywności zawodowej w 2018 r. również zmniejszył się w porównaniu z 2017 r.** (o 0,2 p. proc.) i kształtował się na poziomie **61,4%**.
- **W 2018 r. liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 172,5 mln** (spadła ona o 1,6 mln w stosunku do 2017 r.). Stopa bezrobocia obniżyła się do poziomu 5,0%. Pomędzy poszczególnymi regionami występowały jednak istotne różnice w zakresie poziomów bezrobocia.
- **Jakość pracy na świecie w 2018 r. pogorszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim, co przejawiało się wzrostem liczby osób pracujących na niepewnych warunkach, tzw. vulnerable employment (o 9,5 mln).** Najwyższy udział vulnerable employment wśród ogółu pracujących obserwowany był w 2018 r. w Afryce Subsaharyjskiej (77,4%) oraz w Azji Południowej (73,5%).

Finanse publiczne

Polska

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (wg EDP) w 2018 r. wyniósł 0,4% PKB** i wypełniał kryterium referencyjne Traktatu z Maastricht (3,0% PKB). Oznacza to, że obniżył się on do poziomu poniżej średniej dla krajów UE (0,6% PKB). Deficyt uległ obniżeniu w relacji do roku poprzedniego, kiedy stanowił 1,5% PKB.
- **Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 48,9% PKB**, co oznaczało jego spadek o 1,7 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Średni poziom zadłużenia w Unii Europejskiej był wyraźnie wyższy i wyniósł 80,0% PKB.
- **Największy wpływ na nierównowagę sektora finansów publicznych (metodologia krajowa) miał podsektor rządowy**, którego deficyt w wysokości 10,8 mld zł stanowił 0,5% PKB.

Kontekst międzynarodowy

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2018 r. szacowany był przez MFW dla gospodarek rozwiniętych na 2,1% PKB.** Nastąpił **spadek zadłużenia** dla tej grupy gospodarek do poziomu **102,6% PKB**.
- **W grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się nastąpił spadek deficytu (do 3,9% PKB wobec 4,2% PKB w 2017 r.) przy wzroście zadłużenia (do 50,6% PKB z 48,5% PKB w roku poprzednim).**
- **W Unii Europejskiej w 2018 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych został według danych Eurostatu obniżony do 0,6% PKB.** Skala zacieśnienia fiskalnego wyniosła 0,4 p. proc. wobec 0,7 p. proc. w roku poprzednim. **Relacja zadłużenia do PKB kolejny rok uległa obniżeniu i w 2018 r. wyniosła 80,0% PKB.**

System finansowy

Polska

- **Rada Polityki Pieniężnej w 2018 r. utrzymała stopy procentowe bez zmian**, co było uzasadnione przez RPP utrzymaniem poprawy sytuacji polskiej gospodarki. Obowiązująca stopa referencyjna w 2018 r. wyniosła 1,5%.
- **Łączne aktywa sektora finansowego w 2018 r. odnotowały wzrost o 3,6% w relacji do roku poprzedniego, a ich wartość wyniosła 2 568 mld zł.** Wartość aktywów sektora finansowego odnotowała wzrost jedynie w sektorze bankowym – o 6,7%.
- **W sektorze bankowym w 2018 r. wystąpił wzrost funduszy własnych o 3,0% natomiast wynik finansowy netto odnotował spadek o 4,5% wobec 2017 r.** W sektorze bankowym wystąpił spadek relacji kredytów do depozytów, a współczynnik ten wyniósł 90,1% wobec 92,2% w 2017 r.
- **Rynek kapitałowy charakteryzował się spadkiem kapitalizacji, która na Rynku Głównym GPW zmniejszyła się o 15,6% w relacji do roku poprzedniego, wynosząc 1 165 mld zł.** Wartość obrotów na rynku głównym GPW zmniejszyła się o 18,8%, natomiast zwiększył się udział inwestorów zagranicznych na rynku do poziomu 61,0% (z 53,0% w 2017 r.).

Kontekst międzynarodowy

- Poprawa sytuacji gospodarczej w Stanach Zjednoczonych była jedną z determinant kontynuowanych podwyżek podstawowych stóp procentowych przez Fed. **FOMC podjęła w 2018 r. czterokrotnie decyzję o podniesieniu docelowego zakresu stopy funduszy federalnych do poziomu 1,50 do 2,50%.** Decyzja ta była odebrana przez inwestorów, jako potwierdzenie trwałego ożywienia w gospodarce Stanów Zjednoczonych.
- Europejski Bank Centralny kontynuował w 2018 r. akomodacyjną politykę monetarną, poprzez otrzymywanie głównej stopy procentowej na poziomie 0,0%. **Rada Prezesów EBC zapowiedziała również w 2018 r. utrzymanie stóp procentowych na niskim poziomie w kolejnym roku.**
- **W 2018 r. EBC zakończył w grudniu program skupu aktywów z rynku (APP) zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami.**

Executive summary

Economic growth and inflation

Poland

- **In 2018 the process of rapid growth of economic activity in Poland, that accelerated substantially in 2017, strengthened even further. The Gross Domestic Product (GDP) grew in real terms by 5.1%**, and it was a stronger growth in comparison to the previous years (4.9% in 2017 and 3.1% in 2016). In all quarters of 2018, the pace of GDP growth remained at a similar level (between 4.9% and 5.3%). The main growth supporting factor was domestic demand, in particular consumption, of which the contributions to the GDP growth were 5.3 and 3.4 pp respectively. Notable was also the accumulation, including gross fixed capital formation – 1.9 and 1.6 pp respectively.
- **Inflation (understood as the increase in prices of consumer goods and services) in Poland in 2018 was positive, reaching 1.6%, compared to the previous year when it reached 2.0%**. It was below the inflation target of the Monetary Policy Council (2.5%) and below the level assumed in the budget act.
- **The European Union countries continued to be the main trade partners of Poland** – in 2018 their share in exports reached 80.4% and in imports 58.3% compared with 80.0% and 60.4% respectively in the previous year.
- **The share of Central and Eastern Europe countries in exports slightly increased** (from 5.8% to 5.9%), which is the third year of growth. Also, in imports there was an increase in the share for this group of countries, but more substantial (from 7.9% in 2017 to 9.1% in 2018).

International environment

- **In 2018, the relatively high World's economic growth continued, although it was lower than in 2017. The GDP growth rate was 3.6%, i.e. by 0.2 pp lower than in 2017.** The good economic conditions that spread before over a large group of countries started to extinguish in spring 2018. Considering the three main economies impacting on the world economy, in the US the growth of GDP rose by 0.7 pp to 2.9%, but in China decreased by 0.2 pp to 6.6% and in the euro zone by 0.6 pp to 1.8%.
- **One factor of importance for the world economy in 2018 were the tensions associated with trade policy between the US and China**, and the related business confidence decrease. A restrictive monetary policy in many countries was also contributing negatively, as well as specific for individual emerging economies situations that occurred at the same time.

Labour market and income situation of households

Poland

- In 2018, the process of **improving conditions on the Polish labour market**, that begun in the second half of 2013, continued: the employment rate (for 15–64 aged persons) **rose by 1.3 pp to the level of 67.4%** and the unemployment rate (for 15–74 aged persons) **decreased by 1.1 pp to the level of 3.8%**. The reduction of unemployment led to a rise in wages (up to 4 585 PLN), which resulted in a real monthly remunerations' increase by 5.3%.
- **The increase in the employment index was observed in all age groups**; however it rose to the greatest degree in the group of 18–24 aged persons (by 2.2 pp) and 55–59/64 aged persons (by 1.7 pp).
- 2018 was also a following year with a decreasing number of working-age persons in Poland, due to **accelerating process of population ageing**. The share of the age group 18–59/64 in the overall population settled at 60.6%, compared with 61.2% in 2017.

- The improvement in the labour market led to **a general betterment in the situation of households, confirmed by a real growth of disposable income per person by 4.3%. The average monthly expenditure per capita was 0.7% lower in real terms, compared with 2017.**

International environment

- **In 2018, the global number of persons employed continued to grow. According to estimates by the ILO, it amounted to 1.0%.**
- **The global employment rate reached 58.4%**, which meant a decrease by 0.1 pp. in relation to the previous year. **The economic activity rate in 2018 also decreased in comparison with 2017** (by 0.2 pp) and fell to the level of 61.4%.
- **In 2018, the number of persons unemployed in the world amounted to 172.5 million** (it decreased by 1.6 million compared to 2017). **The unemployment rate fell to the level of 5.0%.** There were, however, significant differences in the levels of unemployment between individual regions.
- **The quality of work in the world in 2018 worsened compared to the previous year, which was reflected by the increase in the number of people working on vulnerable employment conditions (by 9.5 million).** The most important share of vulnerable employment among all employed was observed in 2017 in Subsaharan Africa (77.4%) and South Asia (73.5%).

Public finances

Poland

- **In 2018 the General Government sector deficit (according the EDP definition) came out at 0.4% of the GDP.** It was the reference value of Maastricht criterion (3.0% of the GDP) and dropped below the level of EU average (0.6% of the GDP). The deficit was lower in comparison with the previous year, when it reached 1.5% of the GDP.
- **The sector's debt was at 48.9% of the GDP**, which was lower by 1.7 pp in comparison with the previous year. Its average level for the EU was conspicuously higher reaching 80.0% of the GDP.
- **The greatest contributor in generating public sector (Polish methodology) imbalance was the Central Government sub-sector**, of which the deficit amounted to 10.8 billion PLN, that was 0.5% of the GDP.

International environment

- **The General Government deficit in developed economies was assessed by the IMF at 2.1% of the GDP in 2018.** The decrease of the level of debt to 102.6% of the GDP was recorded.
- **In the group of emerging and developing economies deficit dropped (to 3,9% of the GDP comparing to 4.2% GDP in 2017) and debt increase (up to 50.6% of the GDP from 48.5% GDP in the previous year).**
- **In the European Union, the General Government sector deficit was lowered to 0.6% of the GDP.** The scale of fiscal tightening was 0.4 pp, comparing to 0.7 pp in the previous year. **The debt ratio** for another year was reduces and **levelled at 80.0% of the GDP in 2018.**

Financial system

Poland

- **The Monetary Policy Council in 2018 decided to maintain the interest rates at the same level**, justifying this decision by continuing improvement of the Polish economy situation. The reference rate in 2018 was on the level of 1.5%.
- **The total financial sector assets in 2018 increased by 3.6% in comparison with the previous year, reaching 2 568 billion PLN.** The increase in the value of financial sector assets was reported only in banking sector – by 6.7%.
- **In the banking sector in 2018, there has been an increase in own funds by 3.0% however net financial results was lower by 4.5% compared with 2017.** There has been a decrease of the ratio of loans to deposits, which settled at 90.1% compared with 92.2% in 2017.
- **The capital market showed decreased capitalization, which on the Warsaw Stock Exchange (WSE) Main Market drop by 15.6% in comparison with the previous year, reaching 1 165 billion PLN.** The turnover on the Main Market decreased by 18.8%, while the share of foreign investors increased to the level of 61.0% (53.0% in 2017).

International environment

- The economic recovery in the US was one of the reasons behind the announcement by the Fed to continue the increase base interest rates. **FOMC decided to raise the target range for the federal funds rate level in 2018 four times finally from 1.50% to 2.50%.** This decision was interpreted by the investors as a sign of a sustainable recovery in the US economy.
- The European Central Bank engaged in 2018 in an accommodative monetary policy by keeping the basic rates on the same low level (0.0%).
- **The ECB Governing Council finished in the end of 2018 the asset purchase program (APP), according to previous announcement.**

Rozdział 1

Chapter 1

Wzrost gospodarczy

Economic growth

1. Procesy w gospodarce światowej

1. Processes in the world economy

W trakcie całego 2018 r. na świecie utrzymywało się jeszcze stosunkowo wysokie tempo wzrostu, które rozpoczęło się w drugiej połowie 2016 r. Dlatego wzrost gospodarczy w 2018 r. zamknął się wynikiem lepszym niż w 2016 r., choć był już niższy niż w 2017 r. Poprawa sytuacji gospodarczej, która swoim zasięgiem objęła większość krajów i regionów w 2018 r., zaczęła w większości z nich już wygasać od wiosny 2018 r. Dwuletni prawie okres przyspieszenia wzrostu zakończył się m.in. na skutek wzrostu napięć związanych z wprowadzeniem тариф celnych pomiędzy Stanami Zjednoczonymi Ameryki a Chinami, związanego z tym spadkiem zaufania przedsiębiorstw, z powodu zacieśniania polityki pieniężnej i wzrostu niepewności politycznej (np. Brexit) w wielu krajach. Połączenie różnych czynników lokalnych, krajowych i sektorowych przyczyniło się do wyhamowania wzrostu na świecie w drugiej połowie 2018 r.

Wzrost gospodarczy

Economic growth

Wzrost PKB na świecie w 2018 r., według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), wyniósł 3,6% i był o 0,2 p. proc. niższy niż w 2017 r. W podziale na grupy państw wynosił on 2,2% dla gospodarek rozwiniętych (spadek o 0,2 p. proc. w stosunku do 2017 r.) oraz 4,5% w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się (spadek o 0,3 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim).

Gospodarka Stanów Zjednoczonych rosła w tempie 2,9%, czyli w tempie szybszym niż w poprzednim roku (o 0,7 p. proc.). Wyhamowanie wzrostu odwróciło się w trakcie 2016 r., a wzrost dość znaczny w 2017 r. jeszcze przyspieszył w 2018 r., co miało pierwotnie związek z luźną polityką fiskalną i silnym wzrostem inwestycji, zaś w 2018 r. było związane z silnym wzrostem konsumpcji.

W strefie euro odnotowano spowolnienie wzrostu PKB do 1,8%, czyli o 0,6 p. proc. mniej niż w 2017 r., a samo osłabienie aktywności ekonomicznej było większe niż oczekiwano. Wpłynął na to splot okoliczności, który objął m.in.: pogorszenie nastrojów wśród konsumentów i przedsiębiorców; opóźnienia związane z wprowadzeniem nowych standardów emisyjnych dla samochodów napędzanych silnikami Diesla w Niemczech; niepewność, co do polityki fiskalnej oraz osłabienie inwestycji we Włoszech; protesty uliczne we Francji osłabiające sprzedaż detaliczną; obawy związane z możliwością wystąpienia bezumownego Brexitu. Dodatkowym czynnikiem, który przyczynił się do tej sytuacji było osłabienie popytu na eksport tej grupy krajów.

W Japonii w 2018 r. zanotowano wzrost PKB o 0,8%, czyli o 1,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. Stało się tak na skutek katastrof naturalnych, które dotknęły ten kraj w trzecim kwartale oraz osłabienia popytu zagranicznego.

Tablica 1. Zmiany Produktu Krajowego Brutto na świecie (ceny stałe)
Table 1. Gross Domestic Product change in the world (constant prices)

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %				
Świat World	3,6	3,4	3,4	3,8	3,6
Gospodarki rozwinięte, w tym: Advanced economies, including:	2,1	2,3	1,7	2,4	2,2
Stany Zjednoczone United States	2,5	2,9	1,6	2,2	2,9
Japonia Japan	0,4	1,2	0,6	1,9	0,8
Strefa euro Euro area	1,4	2,1	2,0	2,4	1,8
Gospodarki wschodzące i rozwijające się, w tym: Emerging market and developing economies, including:	4,7	4,3	4,6	4,8	4,5
Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe	3,9	4,8	3,3	6,0	3,6
Turcja Turkey	5,2	6,1	3,2	7,4	2,6
rozwijające się kraje Azji emerging and developing Asia	6,8	6,8	6,7	6,6	6,4
Chiny China	7,3	6,9	6,7	6,8	6,6
Indie India	7,4	8,0	8,2	7,2	7,1
Ameryka Łacińska Latin American and the Caribbean	1,3	0,3	-0,6	1,2	1,0
Brazylia Brazil	0,5	-3,5	-3,3	1,1	1,1
Meksyk Mexico	2,8	3,3	2,9	2,1	2,0
Wspólnota Niepodległych Państw Commonwealth of Independent States	1,0	-1,9	0,8	2,4	2,8
Rosja Russia	0,7	-2,5	0,3	1,6	2,3
Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa	2,7	2,5	5,3	1,8	1,4
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	5,1	3,2	1,4	2,9	3,0
Republika Południowej Afryki South Africa	1,8	1,2	0,4	1,4	0,8

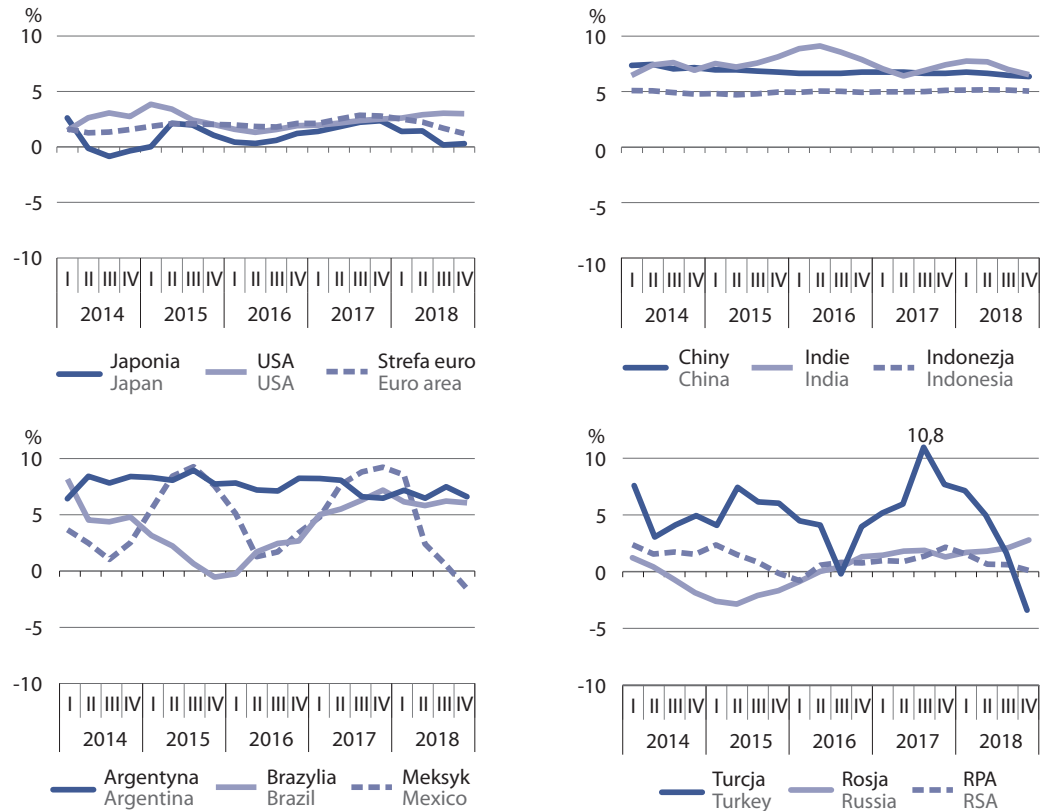
Źródło: dane MFW (World Economic Outlook, April 2018). Dane za 2017 to szacunki MFW.
Source: IMF data (World Economic Outlook, April 2018). Data for 2017 are IMF estimates.

W Chinach wystąpiła konieczność zacieśnienia polityki pieniężnej, co spowolniło inwestycje, szczególnie infrastrukturalne. Wyhamowały także wydatki na trwałe dobra konsumpcyjne, w tym spadła sprzedaż samochodów po wygaśnięciu programów stymulujących ich sprzedaż. Na tę sytuację wewnętrzną nałożyły się spadki zamówień zagranicznych na skutek zwiększonych тариф celnych przez Stany Zjednoczone Ameryki. W rezultacie wzrost na poziomie 6,8% z pierwszej połowy 2018 r. spadł do 6,0% w drugiej połowie tego roku.

Na globalną sytuację wpłynęło też nałożenie się wśród gospodarek wschodzących specyficznych dla poszczególnych krajów okoliczności. W Argentynie i Turcji zacieśniono politykę pieniężną w związku z koniecznością ograniczenia nierównowag makroekonomicznych i finansowych. W Meksyku pogorszyły się nastroje w związku z odwołaniem przez nowy rząd pewnych działań przyjętych przez rząd poprzedni, w tym projektu budowy nowego lotniska dla stolicy tego kraju. Napięcia geopolityczne, z kolei, wpłynęły na osłabienie aktywności gospodarczej na Bliskim Wschodzie.

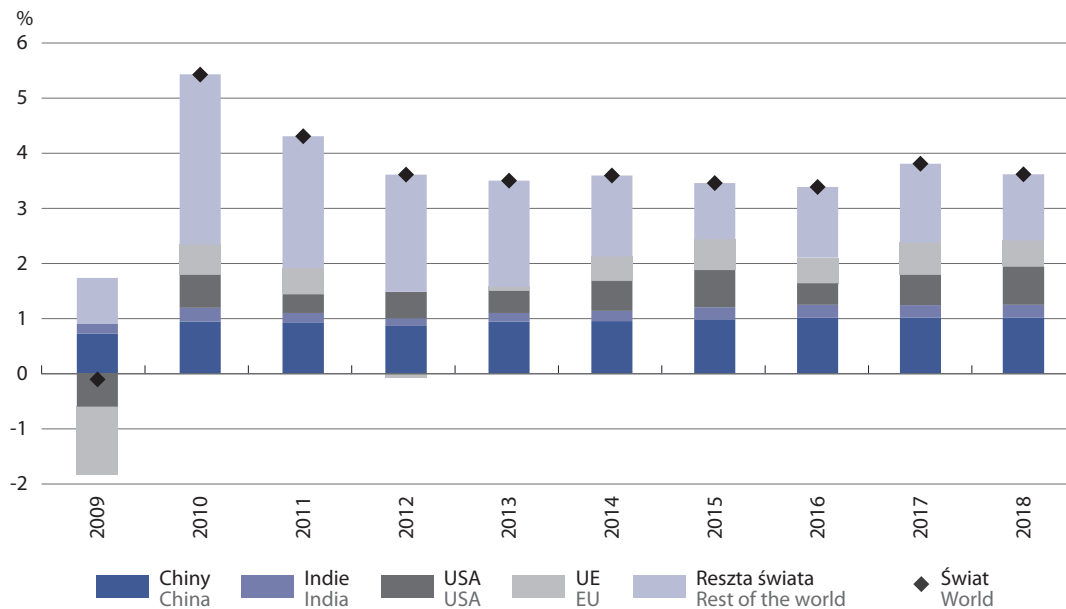
Wykres 1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach (porównanie do analogicznego kwartału poprzedniego roku; wyrównane sezonowo)

Chart 1. GDP changes in real terms in selected economies (compared to the same period of the previous year)

Źródło: dane OECD.
Source: OECD data.

Wykres 2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB
 Chart 2. Contribution of selected economies to world GDP growth

Uwaga. Dane dla Chin, Indii i USA za 2018 r. szacowane.

Note. Data for China, India and USA for 2018 are estimate.

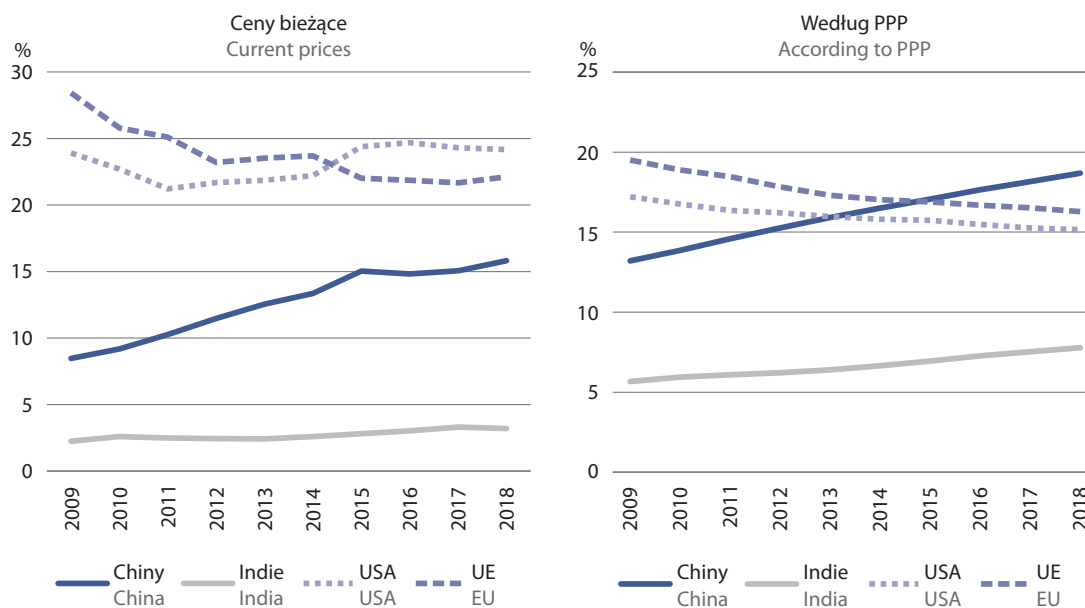
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook, April 2019).

Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook, April 2019).

Charakterystyczny dla ostatnich kilku lat spadek cen surowców, w tym szczególnie ropy naftowej, cofnął się w 2017 r. Wpłynęło to korzystnie na wzrost zależnych od eksportu surowców krajów – w tym Brazylii i Rosji. Kraje te w 2017 r. wyszły z recesji. Tempo wzrostu PKB w Brazylii w 2017 r. stało się dodatnie i utrzymało się w 2018 r. na tym samym poziomie 1,1%. W Rosji zaś jeszcze wzrosło do 2,3% w 2018 r., czyli o 0,7 p. proc. w stosunku do 2017 r.

Do ważnych zjawisk należy zaliczyć zmiany w rankingu największych gospodarek świata. W połowie ostatniej dekady gospodarka USA wyprzedziła gospodarkę krajów UE jako lider w zakresie udziału w gospodarce światowej (w cenach bieżących stało się to w 2015 r.). W 2018 r. udziały tych gospodarek w gospodarce świata to odpowiednio 24,2% i 22,1%. Różnica między tymi gospodarkami jednak nie powiększa się od kilku lat. Z kolei, według parytetu siły nabywczej (PPP), w ostatniej dekadzie gospodarka Chin wyprzedziła gospodarki zarówno UE, jak i Stanów Zjednoczonych Ameryki. Udziały tych gospodarek w gospodarce świata według PPP to odpowiednio: 18,7%, 16,3% i 15,3%.

Wykres 3. Udział wybranych gospodarek w światowym PKB
 Chart 3. Share of selected economies in world GDP

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook, April 2019).
 Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook, April 2019).

Rynek pracy

Labour market

W 2018 r., zgodnie z oceną Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO¹) globalny rynek pracy charakteryzował się wzrostem liczby pracujących. Najwyższy poziom wskaźnika zatrudnienia wystąpił w krajach Azji Południowo-Wschodniej oraz Pacyfiku, aczkolwiek wskaźnik ten obniżył się o 0,1 p. proc. wobec 2017 r. W Japonii, Niemczech, krajach Europy Północnej, Południowej i Zachodniej odnotowano niewielki wzrost zatrudnienia. Nieznaczny spadek liczby pracujących wystąpił w Azji Wschodniej oraz w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach. W pozostałych krajach wskaźnik zatrudnienia nie uległ zmianie. Pomimo dodatniej dynamiki wzrostu liczby pracujących, współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia na świecie obniżyły się nieznacznie w stosunku do 2017 r., głównie w związku ze zwiększeniem liczby młodocianych uczęszczających do szkół oraz ze spadkiem liczby pracujących kobiet. Globalna stopa bezrobocia w 2018 r. wyniosła 5,0%, obniżając się o 0,1 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Najniższa stopa bezrobocia występowała w krajach Azji Południowo-Wschodniej oraz Pacyfiku (2,9%), podczas gdy najwyższa – w Afryce Południowej (27,0%). Wśród pracujących, w efekcie braku miejsc pracy w sektorze formalnym oraz słabo rozwiniętych systemów socjalnych, ok. 360 mln stanowili pomagający członkowie rodzin, zaś ok. 1,1 mld – pracujący na własny rachunek.

¹ International Labour Organization.

Tablica 2. Zmiana liczby pracujących według grup krajów
 Table 2. Change in the number of employed persons by country groups

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %				
Świat World	1,3	1,2	1,1	1,4	1,1
Stany Zjednoczone United States	1,7	1,5	1,6	1,6	0,8
Japonia Japan	0,7	0,4	1,0	0,9	-0,1
Strefa euro Euro area	0,5	1,0	1,7	1,3	1,2
Kraje Arabskie Arab States	3,3	3,4	2,6	2,9	2,4
Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific	1,5	0,9	0,8	1,2	1,3
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	0,7	1,0	1,4	1,3	0,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	1,5	1,2	0,2	1,3	1,4
Afryka Północna Northern Africa	0,6	0,0	1,7	1,4	2,0
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	2,9	2,9	2,8	3,3	3,1

Źródło: dane MOP, z wyjątkiem strefy euro (dane Eurostat).

Source: ILO data, except for Euro area (Eurostat data).

W Stanach Zjednoczonych wskaźnik zatrudnienia nie uległ zmianie wobec roku 2017. Jednakże nastąpiło obniżenie stopy bezrobocia z 4,4% w poprzednim roku do 3,9% w 2018 r.

W strefie euro kolejny rok z rzędu miała miejsce odbudowa rynku pracy. Liczba pracujących wzrosła w 2018 r. w tej grupie krajów o 1,2%, zaś stopa bezrobocia obniżyła się z poziomu 9,1% w 2017 r. do 8,2%. Wskaźnik zatrudnienia w UE dla osób w wieku 20–64 wyniósł w UE 73,2% i był to najwyższy przeciętny roczny wskaźnik kiedykolwiek notowany. Aż w 14 krajach UE wynosił on 75,0% lub więcej. Wskaźnik poniżej 70,0% zanotowano dla: Chorwacji, Włoch, Hiszpanii i Belgii, zaś najniższy wskaźnik wystąpił w Grecji (59,5%). Wskaźnik zatrudnienia był wyższy w przypadku mężczyzn we wszystkich krajach UE. Nadal występowały znaczne różnice w strukturze pracy kobiet i mężczyzn: 30,8% kobiet pracowało w UE w niepełnym wymiarze czasu, wobec 8,0% mężczyzn w tym systemie pracy.

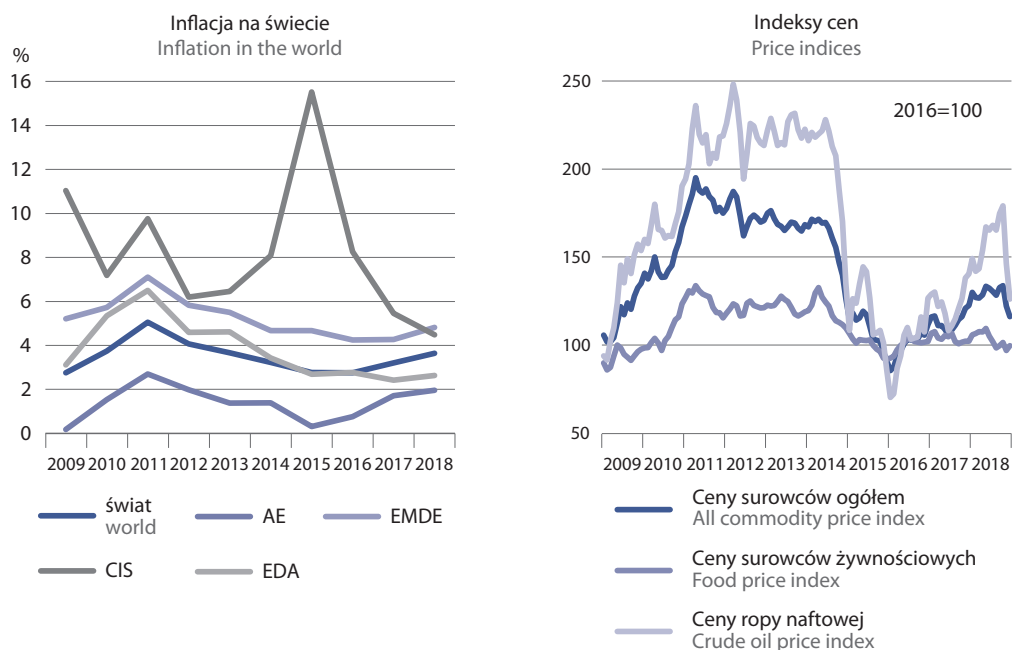
Procesy inflacyjne Inflationary processes

Inflacja² na świecie w 2018 r. wyniosła 3,6% i była o 0,4 p. proc. wyższa niż w 2017 r., osiągając poziom zbliżony do inflacji z 2013 r. Inflacja wzrosła niemal we wszystkich grupach krajów, ale głównie w gospodarkach wschodzących – do poziomu 4,8%, czyli wyniosła o 0,5 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Wśród krajów rozwiniętych wzrosła nieznacznie do poziomu 2,0% i była wyższa o 0,3 p. proc. niż w roku poprzednim. Ten wzrost inflacji na świecie można między innymi wiązać ze wzrostem konsumpcji w Stanach Zjednoczonych Ameryki oraz nieco wyższymi niż w 2017 r. średniorocznymi cenami ropy naftowej i żywności.

² Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych. Na podstawie danych bazy MFW, World Economic Outlook, April 2019. Podział na grupy krajów według agregatów MFW.

Wykres 4. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen^a
 Chart 4. Inflation (CPI) in the world and selected price indices^a

^a Dane do czerwca 2018 r.

Źródło: dane MFW (World Economic Outlook, April 2019).

^a Data until June 2018.

Source: IMF data (World Economic Outlook, April 2019).

Wyjątkiem były kraje Wspólnoty Niepodległych Państw, w których poziom inflacji po bardzo silnym skoku, którego szczyt przypadł na 2015 r., dalej spadał. W tych krajach inflacja spadła z poziomu 5,5% w 2017 r. do 4,3% w 2018 r. Spowodowane było to najpierw spadkiem, a później niewielkim tempem wzrostu aktywności gospodarczej, czyli osłabieniem presji popytowej, powtórny umocnienie się rubla rosyjskiego, a także nieco wyższymi od oczekiwanych cenami ropy naftowej, które silnie oddziaływały na kurs rubla.

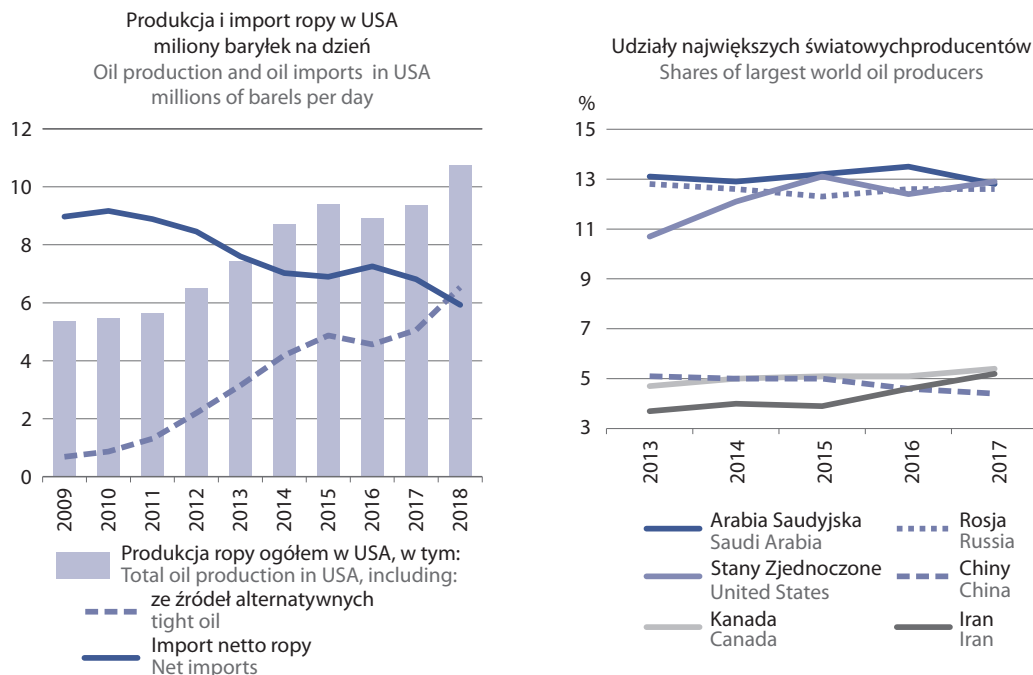
W Japonii w 2018 r. inflacja wzrosła z poziomu 0,5% do 1,0%, co oznacza zakończenie deflacji w tym kraju. We wszystkich państwach grupy G7 inflacja wzrosła, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii i Włoch. W pierwszym z tych dwóch krajów poziom inflacji po wzroście w 2017 r. do 2,7%, spadł do 2,5% w 2018 r., zaś w drugim kraju zmniejszył się z 1,3% do 1,2%.

W 2018 r. czynnikiem, który znacząco wpływał na poziom cen światowych był dalszy wzrost cen ropy naftowej³. Średniorocznie te ceny były o 26,8% wyższe niżeli rok wcześniej, przy czym ceny te powtórnie spadły pod koniec 2018 r. do poziomu niższego niż na początku tego roku. Wyższe ceny ropy naftowej wpłynęły także na wyższe ceny surowców ogółem.

³ Średnia arytmetyczna cen w USD trzech rodzajów ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh, cena przy transakcjach z natychmiastową dostawą. Na podstawie danych bazy MFW, World Economic Outlook, April 2019.

Wykres 5. Produkcja i import netto ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych oraz udziały najważniejszych producentów w produkcji światowej^a (średnie dzienne dla lat oraz procenty)

Chart 5. Oil production and imports in the US and production shares of most important oil suppliers^a (yearly averages per day and percentages)

^a brak dostępnych danych IEA za 2018 r.

Źródło: dane EIA oraz IEA.

^a IEA data for 2018 not available.

Source: EIA and IEA data.

W odniesieniu do czynników o charakterze podażowym, jeszcze istotniejszym, wpływającym na zmiany cen ropy w ostatnich kilku latach, jest zwiększenie wydobycia ropy ze źródeł alternatywnych (łupków bitumicznych i piasków asfaltowych) w Stanach Zjednoczonych⁴ i Kanadzie. Zwiększona podaż z alternatywnego źródła na rynku krajowym w Stanach Zjednoczonych wpłynęła na dalsze zmniejszenie poziomu importu z innych lokalizacji⁵. Po chwilowym odwróceniu tych tendencji w 2016 r., związanym z powrotnym zwiększeniem się importu, w 2017 r. nastąpił powrót na szańczę wzrostu produkcji w oparciu o własne zasoby ropy niekonwencjonalnej, co wiązało się m.in. ze zmianą administracji w Stanach Zjednoczonych, która popiera wzrost produkcji własnej. W 2018 r. te tendencje jeszcze się umocniły.

Wśród trzech największych producentów ropy naftowej na świecie (USA, Arabia Saudyjska, Rosja), w latach 2010–2015 bardzo istotnie wzrósł udział Stanów Zjednoczonych, z 8,5% do 13,1%. W 2016 r. nastąpiło cofnięcie się tej tendencji, natomiast w 2017 r. trend wzrostowy został przywrócony w świetle danych IEA⁶, co uplasowało Stany Zjednoczone Ameryki na pierwszym miejscu wśród producentów ropy naftowej na

⁴ Na podstawie danych U.S. Energy Information Administration (EIA) wiadomo, że ropę naftową w 2015 r. ze źródeł alternatywnych na skalę przemysłową pozyskiwano w 3 krajach na świecie (w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie oraz – na niewielką skalę – w Argentynie). W 2014 r. średnie dzienne światowe wydobycie takiej ropy oszacowano na 4,32 mln baryłek, z czego Stany Zjednoczone odpowiadały za produkcję 4,19 mln baryłek dziennie. W 2015 r. w Stanach Zjednoczonych produkcja takiej ropy wzrosła do rekordowych 4,87 mln baryłek dziennie. W 2016 r. produkcja spadła do 4,56 mln baryłek dziennie, co miało jednak charakter tymczasowy, gdyż w 2017 r. produkcja takiej ropy znowu wzrosła do 5,06 mln baryłek dziennie, przebijając rekord z 2015 r. W 2018 r. ten rekord został znowu pobity, gdyż produkcja wzrosła do 6,53 mln baryłek dziennie.

⁵ Zgodnie z informacjami U.S. Energy Information Administration (EIA), Stany Zjednoczone w 2017 r. odpowiadały za około 20% światowego rocznego spożycia ropy i innych paliw płynnych.

⁶ Brak dostępnych danych IEA za 2018 r.

świecie. Wśród kolejnych największych producentów ropy naftowej (Kanada, Iran, Irak, Chiny)⁷ na uwagę zasługuje wzrost produkcji w Kanadzie, co jest wynikiem zwiększenia produkcji ze źródeł alternatywnych.

Wśród surowców innych niż ropa naftowa, uwagę zwraca łagodny spadek światowej ceny koszyka najważniejszych metali (aluminium, kobalt, miedź, ruda żelaza, ołów, molibden, nikiel, cyna, uran, cynk)⁸, których cena pod koniec 2018 r. obniżyła się do poziomu zbliżonego do średniorocznej z 2017 r. (spadek o 9,9% w 2018 r., wobec wzrostu o 7,3% w 2017 r.). W przypadku węgla kamiennego jego cena średnioroczna w 2018 r. była wyższa (z maksimum w lipcu) od średniorocznej z 2017 r. (z minimum w maju) o 18,1%.

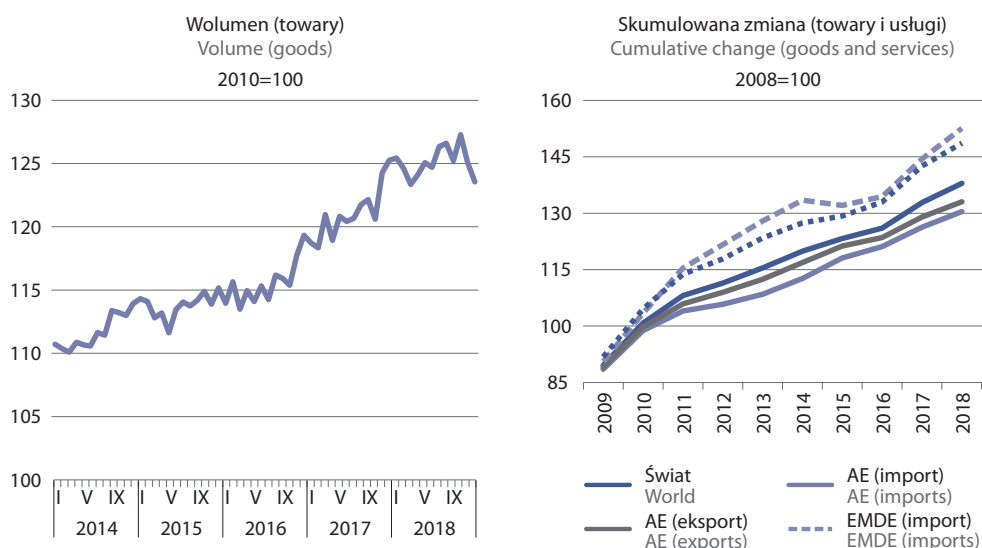
Handel międzynarodowy

International trade

Zgodnie z danymi MFW, tempo wzrostu wolumenu⁹ światowego handlu towarami i usługami w 2018 r. wyniosło 3,8% i było niższe od odnotowanego rok wcześniej (5,4%). Zgodnie z danymi MFW, wysokie tempo odbudowy wolumenu obrotów w międzynarodowym handlu towarami z 2017 r. było w znacznym stopniu kontynuowane w 2018 r., choć tempo to było wolniejsze i podobnie jak w poprzednich latach cechowało się wyższym poziomem wśród gospodarek wschodzących. Jednak gospodarki rozwinięte zanotowały też wzrost obrotów. Import w tej grupie krajów wzrósł o 3,3% (wobec wzrostu o 4,3% rok wcześniej), a eksport zwiększył się o 3,1% (wobec 4,4% rok wcześniej). Dla grupy gospodarek wschodzących i rozwijających się było to odpowiednio dla importu 5,6% (wobec 7,5% w 2017 r.) oraz dla eksportu 4,3% (wobec 7,2% w 2017 r.).

Wykres 6. Światowy handel towarami i usługami

Chart 6. World trade in goods and services

Źródło: CPB, World Trade Monitor.
Source: CPB, World Trade Monitor.

Źródło: opracowanie własne na podstawie MFW (World Economic Outlook, April 2019).
Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook, April 2019)

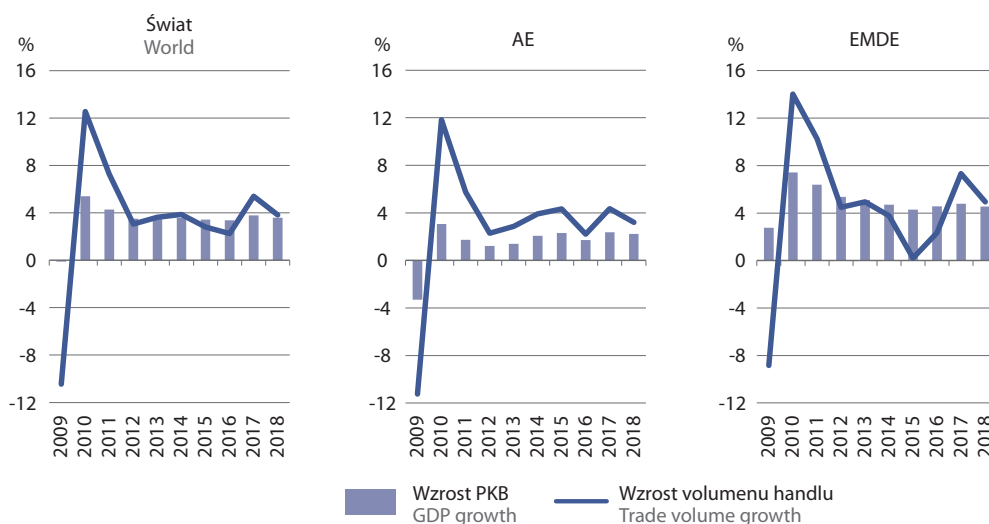
⁷ W jednym roku (2013) analizowanego okresu Kuwejt, Wenezuela, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Irak wyprodukowały więcej ropy naftowej każdy niż Iran. Spadek produkcji Iranu w tym roku należy wiązać z sankcjami nałożonymi na ten kraj (na podstawie danych IEA). Ponadto, w 2015 r. Irak wyprzedził Iran (szósta pozycja) wśród największych producentów ropy naftowej. Z kolei w 2017 r. Chiny uplasowały się na siódmej pozycji za Iranem i Irakiem.

⁸ Koszyk jest ważony udziałem wartościowym.

⁹ Dane w niniejszym podrozdziale odnoszą się do wolumenu obrotów, czyli nie zależą od cen, tylko od zmian ilości (ważonych udziałem w wartości całego obrotu) towarów podlegających międzynarodowemu obrotowi.

Do ważnych obserwacji dotyczących całości światowego handlu międzynarodowego dobrami i usługami należy zaliczyć spadek znaczenia handlu mierzonego udziałem w PKB. Po okresie odbudowy światowego handlu po kryzysie finansowym, trwającym aż do 2011 r., w latach 2012–2018 relacja wolumenu handlu do PKB wyraźnie zmniejszyła się do poziomu niższego w stosunku do okresu sprzed kryzysu finansowego, jednak z lokalnym maksimum w 2017 r. Największą rolę w tym spadku odegrały kraje należące do grupy gospodarek wschodzących i rozwijających się, szczególnie Chiny. Od 2016 r. jednak nastąpił w tym kraju powtórny wzrost wolumenu handlu (wzrost importu o 4,7%, a eksportu o 1,0%), który jeszcze przyspieszył w 2017 r. (wzrost importu o 6,9%, a eksportu o 9,2%). Proces ten wyhamował jednak w 2018 r., m.in. z powodu sporów o taryfy celne pomiędzy Stanami Zjednoczonymi Ameryki a Chinami. Duży wpływ na spadek znaczenia handlu w światowym PKB przed 2017 r. miały także gospodarki Wspólnoty Niepodległych Państw, ale trend ten uległ odwróceniu w 2017 r. Poprawa tej sytuacji w tej grupie krajów utrzymała się w 2018 r. (wraz z poprawą bilansu płatniczego). Pomimo lokalnego maksimum wolumenu handlu w 2017 r., jego relacja do PKB nie odbudowała się w 2018 r. w stosunku do jego poziomu z lat 2010–2011.

Wykres 7. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego
Chart 7. Comparison between GDP growth and trade volume growth

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook, April 2019).
Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook, April 2019).

Inwestycje i oszczędności

investments and savings

Relacja poziomu oszczędności do PKB w 2018 r. w gospodarce światowej wyniosła 26,7%, natomiast relacja inwestycji¹⁰ do PKB przyjęła poziom 26,2%, czyli nieznacznie wzrosła w stosunku do 2017 r. Najwyższy poziom zarówno inwestycji (40,2%), jak i oszczędności (40,0%) występował w grupie rozwijających się krajów Azji – prawie nie zmienił się w stosunku do roku poprzedniego. Dla Chin odnotowano jeszcze wyższy poziom inwestycji (44,2%) i oszczędności (44,6%), ale mniejszy niż w roku poprzednim (odpowiednio 44,6% i 46,0%). Najniższy poziom inwestycji w relacji do PKB osiągnęły kraje Afryki Subsaharyjskiej (20,2%) oraz kraje Ameryki Łacińskiej i Karaibów (19,6%). Podobnie było z poziomem oszczędności w relacji do PKB (odpowiednio 17,8% i 17,6%).

¹⁰ Inwestycje zostały zdefiniowane jako akumulacja brutto, tj. przyrost majątku narodowego w określonym czasie, obejmujący w ujęciu wartościowym, nakłady brutto na środki trwałe, przyrost rzeczowych środków obrotowych, nabycie aktywów o wyjątkowej wartości pomniejszone o ich rozdysponowanie.

W latach 2014–2018 zróżnicowanie poziomu inwestycji i oszczędności w relacji do PKB pomiędzy gospodarkami wschodzącymi i rozwijającymi się a gospodarkami rozwiniętymi, utrzymywało się na mniej więcej tym samym poziomie (w przedziale od 10,8% do 11,3% oraz od 9,5% do 11,0% odpowiednio). W latach 2005–2014 w gospodarkach wschodzących i rozwijających się występował stale dodatni, lecz malejący bilans oszczędności i inwestycji. Od 2015 r., stał się ujemny i pozostał taki w następnych latach, w tym także w 2018 r. W gospodarkach rozwiniętych bilans ten był ujemny do 2011 r. W 2012 r. poziom oszczędności w krajach rozwiniętych nieznacznie przekroczył poziom inwestycji, pozostając dodatnim również w 2018 r.

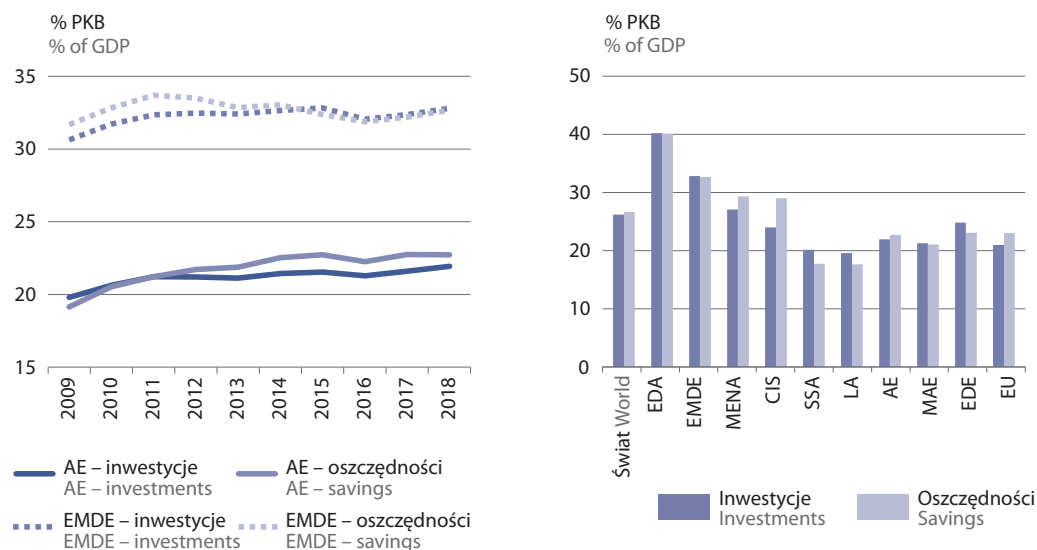
Tablica 3. Nadwyżka oszczędności nad inwestycjami
Table 3. Saving surplus over investment

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w % PKB		in % of GDP		
Świat World	0,9	0,6	0,6	0,7	0,5
Gospodarki rozwinięte Advanced economies	1,1	1,2	1,0	1,1	0,8
Strefa euro Euro area	3,0	3,3	3,4	3,8	3,3
Grupa G7 Major advanced economies	0,2	0,3	0,0	0,2	-0,2
Inne gospodarki rozwinięte Other advanced economies	5,3	6,0	5,4	4,9	4,8
Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing economies	0,4	-0,5	-0,2	-0,2	-0,2
Wspólnota Niepodległych Państw Commonwealth of independent states	2,2	3,2	0,5	1,2	5,0
Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia	1,5	2,0	1,4	0,9	-0,1
Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe	-2,9	-1,9	-1,7	-2,4	-1,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-3,7	-4,6	-1,6	-1,8	-1,9
Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa	6,0	-3,8	-3,4	-0,8	2,3
Afryka Subsaharyjska Sub-saharan Africa	-3,3	-5,5	-3,2	-2,1	-2,4

Źródło: dane MFW (World Economic Outlook, April 2019).
Source: IMF data (World Economic Outlook, April 2019).

Wykres 8. Bilans oszczędności i inwestycji w latach 2009–2018 (lewy) oraz relacja inwestycji i oszczędności do PKB w 2018 r. (prawy)

Chart 8. Savings and investments balance in 2009–2018 (left) and investments and savings relation to GDP in 2018 (right)

Źródło: dane MFW (World Economic Outlook, April 2019).
Source: IMF data (World Economic Outlook, April 2019).

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Direct foreign investments

W 2018 r. wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie (BIZ)¹¹ zmniejszyła się (spadek o 13,4% w stosunku do poprzedniego roku). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w krajach rozwiniętych w 2018 r. stanowiły 42,9% globalnego napływu BIZ. Napływ BIZ do Ameryki Północnej zmniejszył się o 3,5%, w tym zmniejszył się napływ inwestycji do Stanów Zjednoczonych (spadek o 9,2%). Napływ BIZ do Europy i do Unii Europejskiej zmniejszył się odpowiednio o 55,2% i 18,5%. Gospodarki krajów w okresie transformacji i krajów rozwijających się zanotowały napływ BIZ stanowiących 57,1% globalnych napływów. W krajach tych nastąpił wzrost napływu inwestycji o 0,3% w relacji do poprzedniego roku, a wśród nich Azja pozostała największym odbiorcą tych inwestycji¹².

¹¹ UNCTAD, World Investment Report 2019, (2019), New York and Geneva.

¹² Grupy krajów według UNCTAD. Groups of countries according to UNCTAD.

Tablica 4. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych
Table 4. Inflow of direct foreign investments

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	in mld USD		in billion USD		
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Direct foreign investments	1 357,2	2 033,8	1 918,7	1 497,4	1 297,2
Kraje rozwinięte Developed economies	623,1	1 268,6	1 197,7	759,3	556,9
Europa Europe	283,4	715,0	611,7	384,0	171,9
Unia Europejska European Union	265,6	635,8	556,1	340,6	277,6
Ameryka Północna North America	260,7	511,5	507,8	302,1	291,4
Stany Zjednoczone United States	201,7	467,6	471,8	277,3	251,8
Kraje rozwijające się Developing economies	677,4	728,8	656,3	690,6	706,0
Afryka Africa	53,9	56,9	46,5	41,4	45,9
Azja Asia	460,0	514,4	473,3	492,7	511,7
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	161,2	155,9	135,3	155,4	146,7
Oceania Oceania	2,3	1,6	1,1	1,1	1,7
Kraje w okresie transformacji Transition economies	56,8	36,4	64,7	47,5	34,2

Źródło: UNCTAD, World Investment Report.
Source: UNCTAD, World Investment Report.

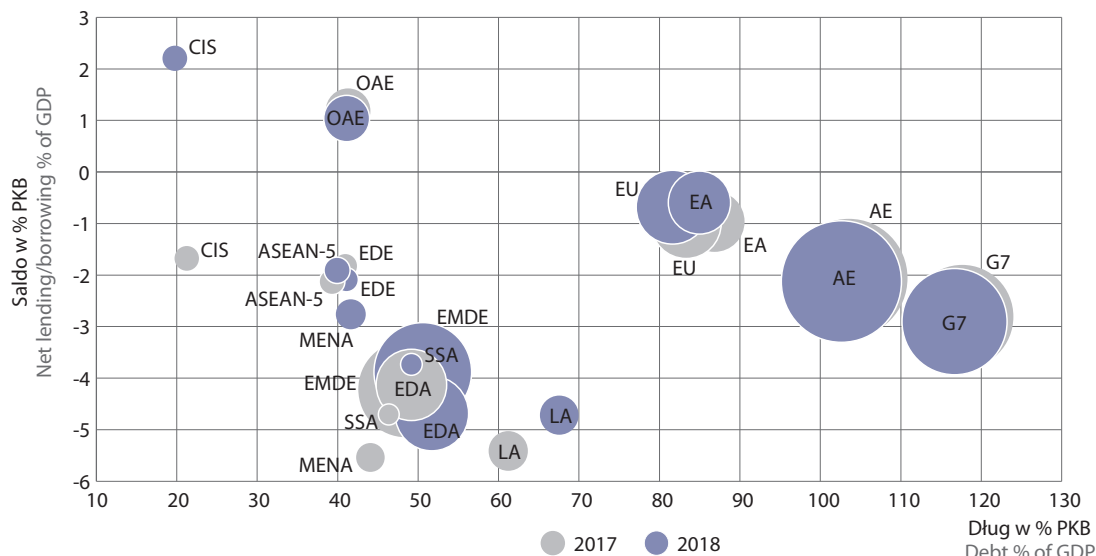
Finanse publiczne

Public finance

W 2018 r. za, sprawą odejścia od konsolidacji fiskalnej m.in. w USA, nieznacznie pogorszył się deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych gospodarek rozwiniętych do 2,1% PKB. Deficyt w gospodarkach wschodzących i rozwijających się spadł z 4,2% PKB do 3,9% PKB. W grupie krajów rozwiniętych relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB spadła do poziomu 102,6% PKB wobec 103,5% PKB w końcu roku poprzedniego. W krajach wschodzących i rozwijających się relacja długu publicznego do PKB była w 2018 r. wyraźnie niższa i osiągnęła 50,6% PKB (wobec 48,5% PKB w roku poprzednim).

Wykres 9. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie w 2018 r. (rozmiar znacznika określa PKB według PPP)

Chart 9. General government net lending/borrowing and debt in the world in 2018 (the size of the tag is defined by GDP according to PPP)

Uwaga: grupy krajów według MFW (WEO), tłumaczenie i opis w spisie skrótów.

Źródło: dane MFW (WEO).

Note: country groups according to the IMF (WEO) grouping, translation and description in the abbreviation list.

Source: data of the IMF (WEO).

Rynki finansowe Financial markets

Zmienność na globalnych rynkach finansowych w 2018 r. zwiększyła się po historycznie niskiej zmienności indeksów w 2017 r., co było konsekwencją nasilającej się niepewności gospodarczej w ujęciu globalnym oraz występującej awersji do ryzyka inwestorów związanej z ryzykiem politycznym Brexitu. Ceny akcji na rynkach europejskich odnotowały istotny spadek wobec roku poprzedniego, co było wynikiem rozwoju sytuacji politycznej w Wielkiej Brytanii, napięć na włoskich rynkach obligacji i wciąż utrzymujących się problemów strukturalnych sektora bankowego UE.

Indeksy największych giełd w Stanach Zjednoczonych, za sprawą dalszej poprawy koniunktury gospodarczej, były mniej podatne na wahania w trakcie pierwszych trzech kwartałów 2018 roku. Natomiast wyższa awersja inwestorów do ryzyka w IV kw. 2018 r. była rezultatem wzrostu obaw o osłabienie aktywności gospodarczej na świecie, spowodowanych publikacją słabszych od oczekiwanych danych ekonomicznych zarówno dla gospodarek rozwiniętych, jak i rozwijających się¹³. W okresie tym wystąpił spadek oczekiwań inwestorów wobec dalszego wzrostu stóp procentowych Fed. W strefie euro wystąpiło natomiast odsunięcie oczekiwań, co do pierwszej podwyżki stóp procentowych przez EBC, z uwagi na spadek aktywności gospodarczej i wzrost obaw, co do wyjścia Wielkiej Brytanii z UE bez umowy¹⁴.

Największe banki centralne w 2018 r. zdecydowały się na różne formy prowadzenia polityki pieniężnej. Na utrzymywanie rozluźnienia polityki pieniężnej wśród największych banków centralnych zdecydowały się: EBC i Bank Japonii. Ich działania sprzyjały ograniczeniu zmienności na rynkach finansowych, pomimo

¹³ NBP, Raport o stabilności finansowej, czerwiec 2019 r., (2019), Warszawa, s. 18.

¹⁴ EBC, Raport roczny, (2019), Frankfurt.

kontynuacji podwyżek stóp procentowych przez Fed i Bank Anglii (BoE). Poprawa sytuacji gospodarczej w Stanach Zjednoczonych oraz zakończenie dalszego luzowania polityki pieniężnej przez Fed przyczyniło się do wzrostu rentowności obligacji skarbowych na rynku amerykańskim.

Polityka monetarna na świecie

Monetary policy in the world

Otoczenie polityki monetarnej było kształtowane przez wciąż utrzymywaną akomodacyjną politykę największych banków centralnych. Stopniowe zaostrzenie polityki pieniężnej było z dużym wyprzedzeniem zapowiadane i wdrażane w taki sposób, aby nie było to źródło niepewności na rynkach. Działania podejmowane w ramach prowadzonej polityki monetarnej przez główne banki centralne na świecie w 2018 r. można podzielić na pięć nurtów.

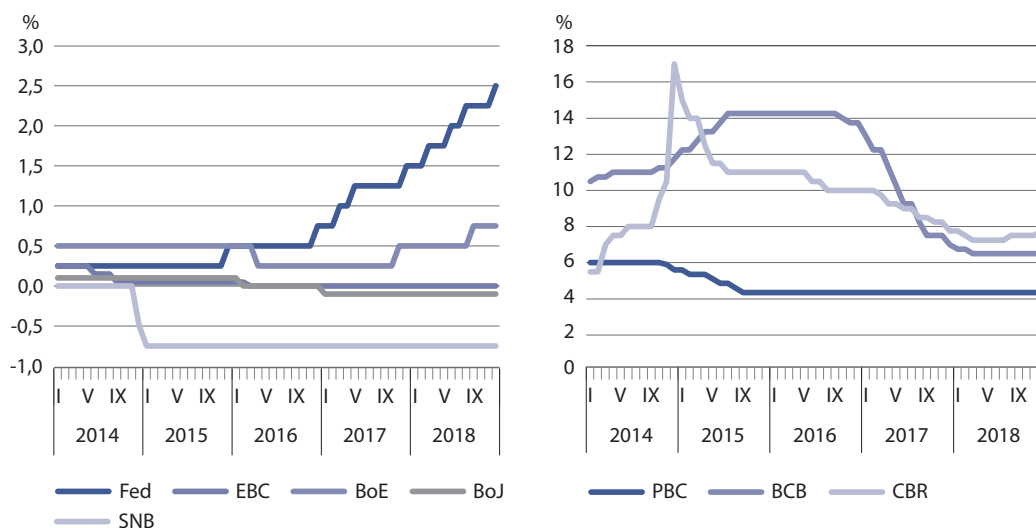
Pierwszy nurt wiązał się z decyzjami banków centralnych w zakresie kontynuowania bądź wprowadzenia stopniowego zacieśniania polityki monetarnej. Do tej grupy zaliczyć można działania podejmowane przez coraz większą grupę banków, m.in. przez Fed, BoE, Bank Kanady, Czeski Bank Narodowy (CNB), Bank Centralny Norwegii, Szwedzki Bank Centralny (Riskbank), Bank Meksyku oraz Bank Rezerw Indii (BRI). Fed od grudnia 2015 r. rozpoczął zacieśnianie polityki monetarnej, podnosząc w 2018 r. główną stopę procentową czterokrotnie: w marcu z 1,50% do 1,75%, w czerwcu do 2,00%, we wrześniu do 2,25% oraz w grudniu do 2,50%. BoE natomiast w sierpniu 2018 r. podniósł główną stopę o 25 p.b. do poziomu 0,75%. Decyzje Fed i BoE o zaostrzeniu polityki pieniężnej były naśladowane przez inne ww. banki centralne.

Do drugiego nurtu zaliczyć można te banki centralne, które w 2017 r. utrzymywały wciąż ilościowe luzowanie polityki pieniężnej. Do banków tych zaliczyć można: EBC, Bank Japonii (BoJ), Narodowy Bank Szwajcarii (SNB) oraz Bank Rezerw Australii (RBA). Wśród nich Europejski Bank Centralny w 2018 r. utrzymywał stopy procentowe na tym samym niskim poziomie, natomiast w czerwcu 2018 r. ogłosił, iż zakupy netto aktywów będą kontynuowane do końca 2018 r., ale wolumeny ich będą zmniejszone (do 15 mld euro miesięcznie)¹⁵. EBC dalej dostarczał płynność na rynki finansowe poprzez dłużne operacje refinansujące (TLTRO), wspierając utrzymanie korzystnych warunków finansowania banków.

Trzeci nurt działań obejmował te banki centralne, które wprowadzały zmiany w polityce monetarnej dotyczącej warunków finansowania, ale bez zmian głównych stóp procentowych. Do tej grupy zaliczyć można Ludowy Bank Chin (PBC), który w 2018 r. utrzymał główną stopę procentową na poziomie 4,35%, natomiast czterokrotnie w 2018 r. obniżył stopę rezerw obowiązkowych dla banków od środków w walucie obcej. Działanie to miało na celu wsparcie systemu finansowego o dodatkową płynność z uwagi na osłabienie kursu waluty krajowej wobec walut gospodarek rozwiniętych.

¹⁵ EBC, Raport roczny, (2019), Frankfurt.

Wykres 10. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych
Chart 11. Basic interest rates of selected central banks

Uwaga: PBC – Ludowy Bank Chin, BCB – Brazylijski Bank Centralny, CBR – Centralny Bank Rosji, Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych przez banki centralne oraz global-rates.com

Note: PBC – People's Bank of China, BCB – Brazilian Central Bank, CBR – Central Bank of Russia, Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: own contribution based on data published by central banks and global-rates.com

Do czwartego nurtu zaliczyć można te banki, które zdecydowały się na obniżenie stóp procentowych w 2018 r. wymienić wśród nich można Brazylijski Bank Centralny (BCB). BCB obniżył główną stopę procentową w 2018 r. dwukrotnie, w styczniu z 7,00% do 6,75% oraz w marcu do poziomu 6,50%¹⁶.

Do piątego nurtu zaliczyć można te banki, które w trakcie 2018 r. obniżyły i podwyższyły stopy procentowe. Przykładem jest Bank Centralny Rosji (CBR), który do marca 2018 r. kontynuował obniżkę stóp procentowych z poziomu 7,75% z grudnia 2017 r. do 7,25% w marcu 2018 r. W drugiej połowie 2018 r. nastąpiło odwrócenie tej polityki i wprowadzenie dwóch kolejnych podwyżek stóp procentowych, we wrześniu do poziomu 7,50% i w grudniu do 7,75%.

2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek

2. International business cycle synchronisation

Eskałacja globalnego kryzysu finansowego i długotrwałe utrzymywanie się jego konsekwencji spowodowały wzrost zainteresowania synchronizacją cykli koniunkturalnych pomiędzy światowymi gospodarkami. Badania wskazują, iż największe gospodarki światowe (USA, Wielka Brytania, Niemcy oraz Japonia) są silnie i pozytywnie zsynchronizowane z globalnym cyklem koniunkturalnym¹⁷.

W dalszej części dokonano oceny stopnia powiązania oraz zgodności sytuacji koniunkturalnej na świecie i w Europie dla największych gospodarek. Poddano analizie przebieg cykli koniunkturalnych oraz realnej dynamiki produktu krajowego brutto dla wybranych największych gospodarek światowych. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi przez Bank Światowy, na podstawie wartości produktu krajowego brutto,

¹⁶ BCB, Copom minutes, <https://www.bcb.gov.br/en/publications/copomminutes/cronologicos>

¹⁷ Layton A.P, Banerji A., Achuthan L., The world and "The world business cycle chronology", Journal of Business Cycle Measurement and Analysis, Vol. 1., (2015), s. 23–40.

do największych gospodarek w 2018 r. zaliczano¹⁸: Chiny, Unię Europejską, USA, Indie, Japonię, Federację Rosyjską, Indonezję, Brazylię oraz Meksyk (w 2018 r. wytworzyły one łącznie ok. 71,7% światowego PKB). Spośród krajów Unii Europejskiej największe stanowiły: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania oraz Polska (wygenerowały one w 2018 r. ok. 71,7% PKB Unii Europejskiej).

Analizie poddano kwartalne szeregi czasowe indeksu wolumenu realnego produktu krajowego brutto wyrażonego w cenach stałych z 2010 r., publikowanego przez MFW¹⁹ obejmujące lata 1995–2018²⁰. Ze względu na brak odpowiednio długich i stabilnych szeregów czasowych w badaniu nie uwzględniono Indii oraz Meksyku.

Dalszą analizę empiryczną przeprowadzono dla 2 grup podmiotów:

- gospodarki światowe: Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia (które łącznie wygenerowały w 2018 r. ok. 62,1% światowego PKB),
- kraje Unii Europejskiej: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska.

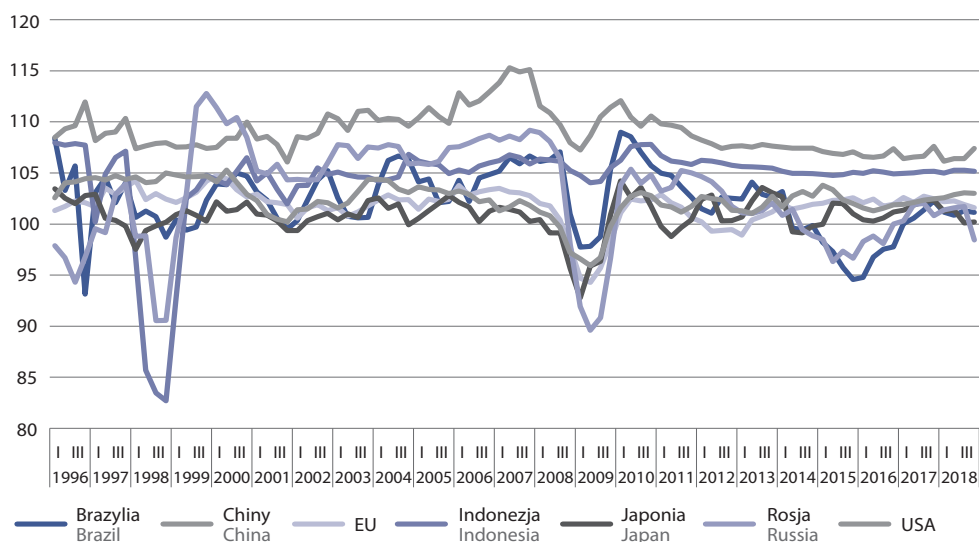
Realna dynamika PKB

Real dynamics of GDP

W przebiegu dynamiki produktu krajowego brutto na świecie wśród głównych gospodarek światowych można zaobserwować szereg zbieżności.

Najsilniejsza korelacja pomiędzy badanymi szeregami występuje dla USA i Unii Europejskiej (współczynnik korelacji na poziomie ok. 0,8). Cechą charakterystyczną jest jednak wzmocnienie wspólnego przebiegu zmian w okresach kryzysów, widoczne w szczególności w okresie globalnego kryzysu finansowego (spadek realnej dynamiki produktu krajowego brutto dla większości analizowanych gospodarek).

Wykres 11. Realna dynamika PKB, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100 (ceny stałe 2010 r.)
Chart 11. Chain linked volumes of GDP, percentage change compared to the same period in of previous year (2010=100)

Źródło danych: obliczenia własne na podstawie danych MFW.

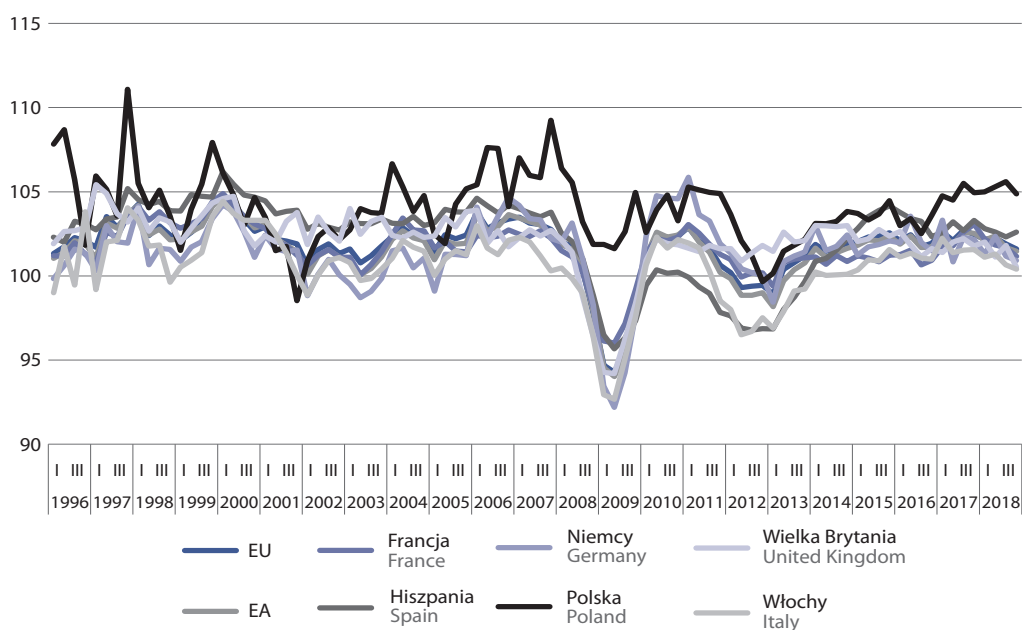
Source: own computations based on IMF data.

¹⁸ Wielkość mierzono jako udział w tworzeniu światowego produktu krajowego brutto w 2018 r. (PKB wyrażony w USD w cenach stałych 2011, wg PPP), źródło danych: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.KD>

¹⁹ Źródło danych: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61545852>.

²⁰ Część danych kwartalnych dla: Brazylii, Chin, Indii oraz Japonii została oszacowana na podstawie danych rocznych.

Wykres 12. Realna dynamika PKB, analogiczny kwartał roku poprzedniego=100 (ceny stałe 2010 r.)
 Chart 12. Chain linked volumes of GDP, percentage change compared to the same period in of previous year (2010=100)

Źródło danych: obliczenia własne na podstawie danych MFW.

Source: own computations based on IMF data.

Globalny kryzys finansowy widoczny był również w spadku dynamiki produktu krajowego brutto w analizowanych krajach Unii Europejskiej. Spośród uwzględnionych krajów dodatni wzrost gospodarczy zanotowano w tym okresie jedynie w Polsce. Największe obniżenia dynamiki PKB odnotowano w II kwartale 2009 r.: w Niemczech wyniosło ono 7,7%, w Hiszpanii 4,3%, w całej Unii Europejskiej spadek ten był na poziomie prawie 6,0%.

Wzrost gospodarczy w obrębie badanych krajów Unii Europejskiej jest silnie skorelowany, a największa korelacja dotyczy krajów strefy euro (odpowiednie współczynniki korelacji należą do przedziału 0,7–0,9). Słabszą korelację (współczynniki korelacji na poziomie ok. 0,5) można zaobserwować dla Włoch i Niemiec, a spośród badanych krajów najsłabiej skorelowana z krajami Unii Europejskiej jest Polska (odpowiedni współczynnik korelacji nie przekroczył wartości 0,5).

Analiza cyklu koniunkturalnego

Business cycle analysis

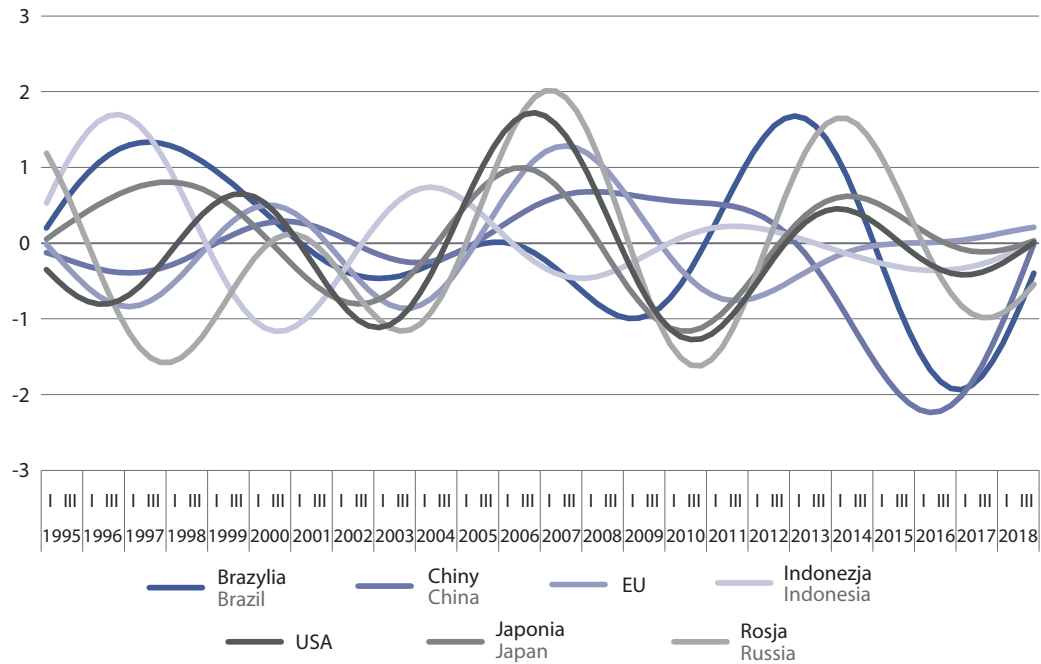
Cykle koniunkturalne są rodzajem wahań występujących w agregatach przedstawiających działalność gospodarczą gospodarek. Cykl koniunkturalny można zobrazować za pomocą komponentu cyklicznego, powstałego po usunięciu z szeregu czasowego długookresowego trendu oraz krótkookresowych wahań (regularnych i nieregularnych).

Częstotliwości wahań koniunkturalnych wyizolowano z szeregów czasowych realnego PKB za pomocą pasmowego filtra Christiano-Fitzgeralda dla pasma wahań 2–8 lat²¹. Komponent cykliczny oszacowano dla

²¹ W badaniach cykli koniunkturalnych najczęściej analizuje się wahania o długości od 1,5 roku do 8–12 lat, co jest zgodne z badaniami NBER.

szeregów czasowych reprezentujących realny poziom produktu krajowego brutto po usunięciu z niego trendu długookresowego za pomocą filtru Hodricka-Prescotta (dla parametru $\lambda=1600$)²².

Wykres 13. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)
Chart 13. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

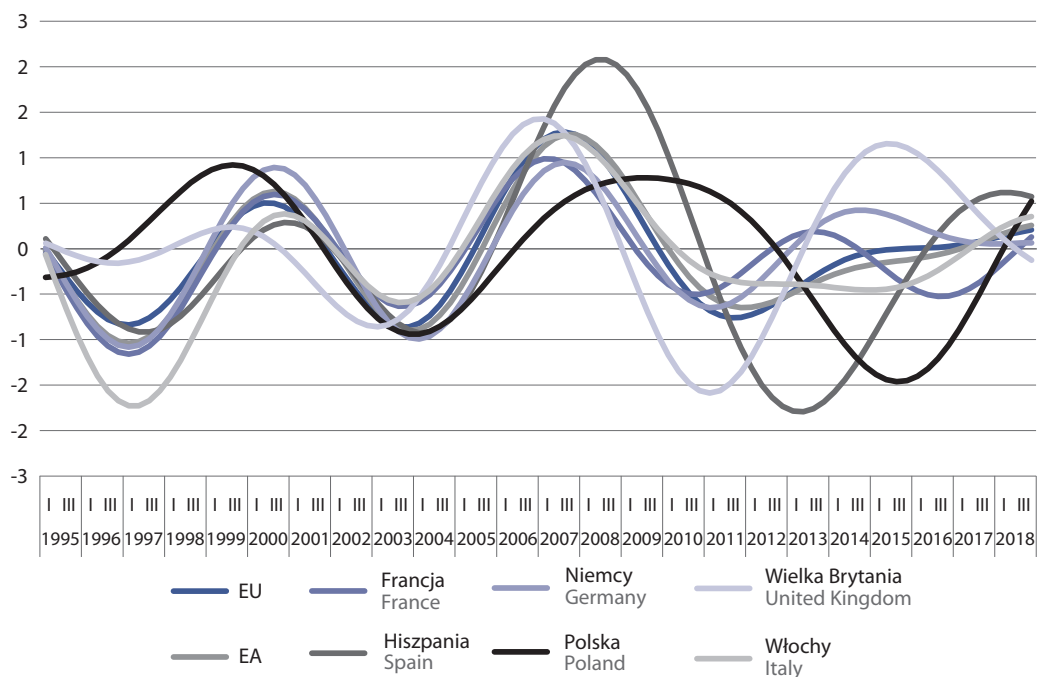

Źródło danych: obliczenia własne.

Source: own computations.

²² Całościowy obraz komponentów cyklicznych badanych szeregów czasowych jest stabilny, zaktualizowanie próby nie zmieniło zasadniczych wniosków. Należy jednak zwrócić uwagę, iż poszczególne wartości, ze względu na zastosowaną metodologię obliczeń, jak i aktualizacje danych, mogły ulec zmianie.

Wykres 14. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)
 Chart 14. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

Źródło danych: obliczenia własne.

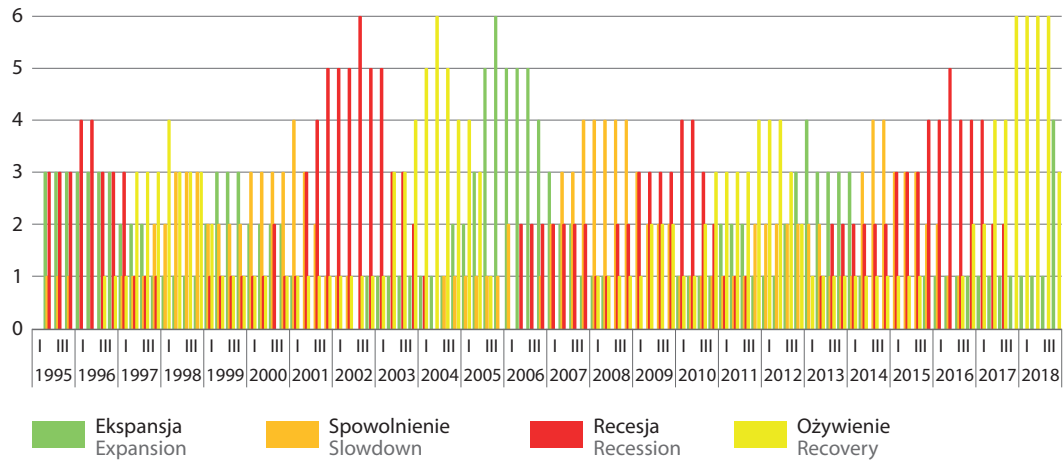
Source: own computations.

Najczęściej przyjmuje się, iż dla każdej gospodarki można wyróżnić cztery fazy cyklu koniunkturalnego. Cykle koniunkturalne składają się z okresów ekspansji (występują wtedy jednocześnie tendencje wzrostowe w wielu dziedzinach gospodarki), spowolnienia (depresji), recesji i ożywienia, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu.

W celu zobrazowania stopnia synchronizacji cykli koniunkturalnych pomiędzy poszczególnymi gospodarkami w dalszej części pokazano, ile spośród analizowanych gospodarek przebywało w danych kwartale w tej samej fazie cyklu koniunkturalnego.

Wykres 15. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 15. Number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia Indonesia, Brazil)

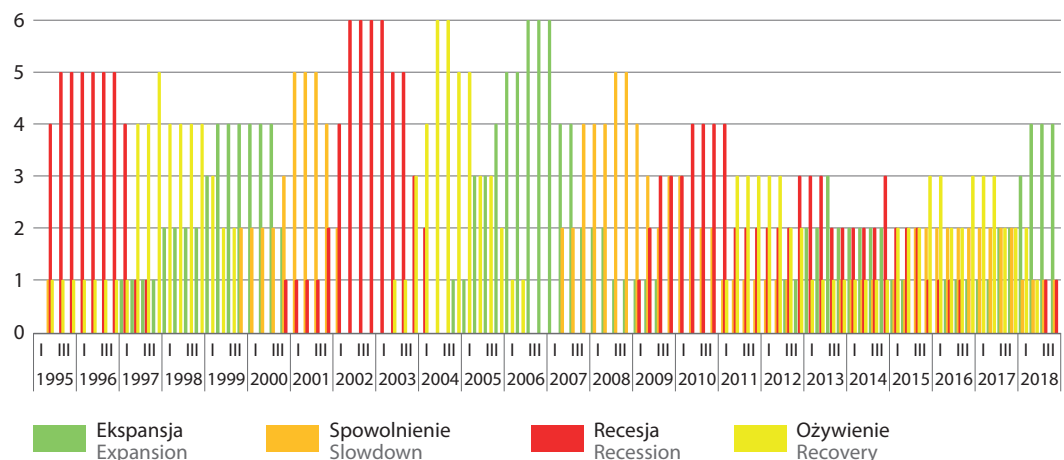

Źródło danych: obliczenia własne.
Source: own computations.

Spośród 7 badanych największych gospodarek światowych w okresach silnej synchronizacji cyklicznej większość gospodarek cechowało się tą samą fazą cyklu (np. 6 gospodarek było w stanie recesji w roku 2002 oraz ekspansji na koniec 2005 r.). W 2018 r. wśród gospodarek światowych przeważało ożywienie gospodarcze, jedynie Unia Europejska cechowała się ekspansją gospodarczą. W IV kwartale 2018 r. zaobserwowano poprawę koniunktury gospodarczej również w Indonezji, Japonii i USA.

Wykres 16. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Chart 16. Number of countries in the same business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło danych: obliczenia własne.
Source: own computations.

W obrębie krajów Unii Europejskiej widoczny jest większy stopień synchronizacji cykli. Lata 2002–2007 cechowały się szczególnie wysokim stopniem zgodności faz cykli koniunkturalnych. W okresie II kwartał 2002 r. – I kwartał 2003 r. wszystkie badane gospodarki były w recesji, natomiast od III kwartału 2006 do I kwartału 2007 r. – w fazie ekspansji gospodarczej. W kolejnych latach synchronizacja ta uległa osłabieniu. W 2018 r. w analizowanych krajach Unii Europejskiej przeważały fazy ożywienia oraz ekspansji gospodarczej, jednak w dwóch krajach obserwowano tendencje osłabienia koniunktury gospodarczej – w IV kwartale 2018 r. zanotowano spowolnienie w Hiszpanii oraz recesję w Wielkiej Brytanii.

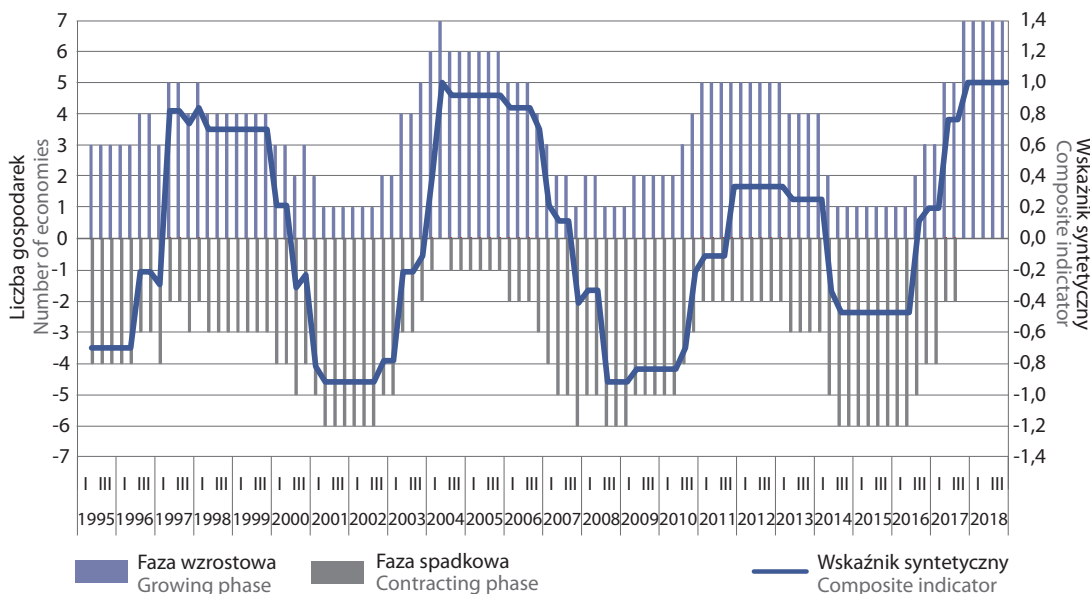
Globalny wskaźnik koniunktury

Composite business cycle indicator

Wyróżnienie dwóch faz cykli pozwala lepiej zwizualizować zmiany synchronizacji cykli koniunkturalnych; analiza taka umożliwia ocenę, ile badanych gospodarek w latach 1995–2018 cechowało się wzrostową bądź spadkową fazą cyklu koniunkturalnego. Na podstawie tak określonych faz cyklu oszacowano syntetyczny globalny wskaźnik koniunktury gospodarczej, zarówno dla gospodarek światowych, jak i dla Unii Europejskiej. Wskaźnik ten jest średnią ważoną z indyktorów koniunktury, które przyjmowały wartość 1, jeżeli gospodarka w danym kwartale cechowała się wzrostową fazą cyklu oraz -1 jeżeli gospodarka była w fazie spadkowej. Jako stałe w czasie wagi przyjęto udział danego kraju w tworzeniu łącznego dla uwzględnionych gospodarek produktu krajowego brutto²³. Wskaźnik syntetyczny na poniższych wykresach zobrazowano linią ciągłą.

Wykres 17. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych, na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 17. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

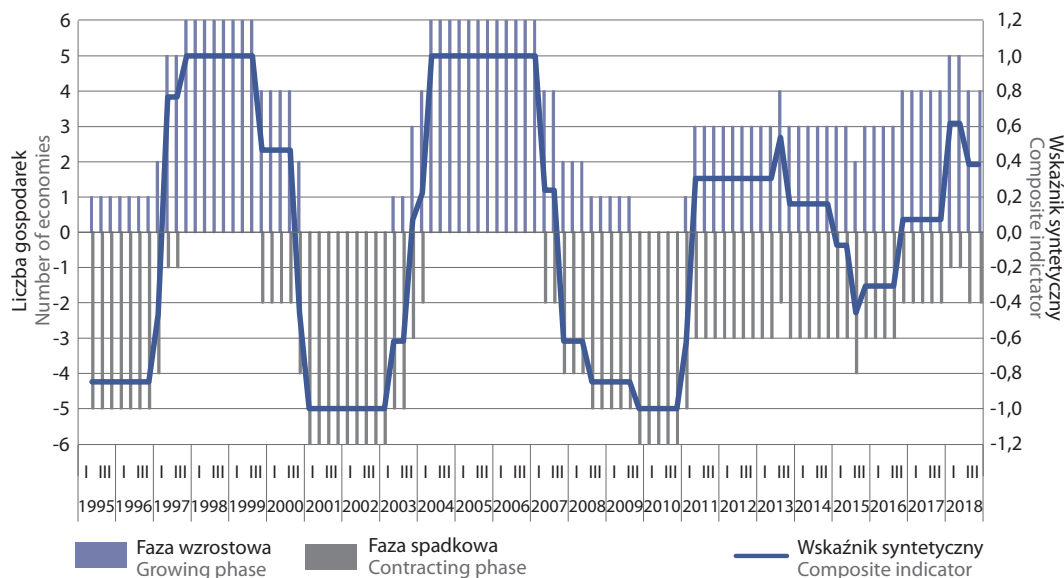
Źródło danych: obliczenia własne.
Source: own computations.

²³ Dane dotyczą 2017 r., PKB wyrażony w USD cenach stałych 2011 według PPP, źródło danych: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG>.

Wykres 18. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Chart 18. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries during growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło danych: obliczenia własne.

Source: own computations.

Wskaźnik syntetyczny przyjmował największe co do modułu wartości w okresach wysokiej zgodności faz cykli koniunkturalnych, wartość 1 osiągał, jeżeli wszystkie badane kraje były w fazie wzrostowej, natomiast wartość -1 jeżeli wszystkie gospodarki były w fazie spadkowej.

Globalny wskaźnik syntetyczny wskazuje, iż lata 1996–2009 cechowały się silną synchronizacją faz cykli koniunkturalnych na świecie, a w Unii Europejskiej wysoki stopień synchronizacji widoczny był do końca 2010 r. Silna korelacja pomiędzy cyklami dla badanych gospodarek dotyczyła zarówno faz wzrostu gospodarczego, jak i spadku. W kolejnych latach widoczne było osłabienie synchronizacji gospodarek. Od pierwszej połowy 2015 r. zaobserwować można tendencję wzrostową wskaźnika syntetycznego. Dla gospodarek światowych wartości dodatnie utrzymywały się od połowy 2016 r., natomiast dla Unii Europejskiej od końca 2016 r. Ponadto wskaźnik syntetyczny dla gospodarek światowych wskazuje, iż wszystkie uwzględnione w analizie kraje począwszy od końca 2017 r. są we wzrostowej fazie cyklu, natomiast kraje Unii Europejskiej cechują się w ostatnim okresie niższą synchronizacją cykli koniunkturalnych. W 2018 r. gospodarka Unii Europejskiej cechowała się dodatnią fazą cyklu koniunkturalnego, przy czym w Hiszpanii oraz Wielkiej Brytanii zaobserwowano osłabienie koniunktury gospodarczej.

3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej

3. Economic growth in the European Union

Wzrost gospodarczy

Economic growth

W 2018 r. Unia Europejska²⁴ zanotowała wzrost PKB o 2,0%, a zatem był on niższy o 0,5 p. proc. niż w roku poprzednim. W ujęciu kwartalnym w 2018 r. tempo wzrostu PKB spadało, tj. było wyższe od średniego poziomu dla całego roku w pierwszym i drugim kwartale oraz niższe w trzecim i czwartym.

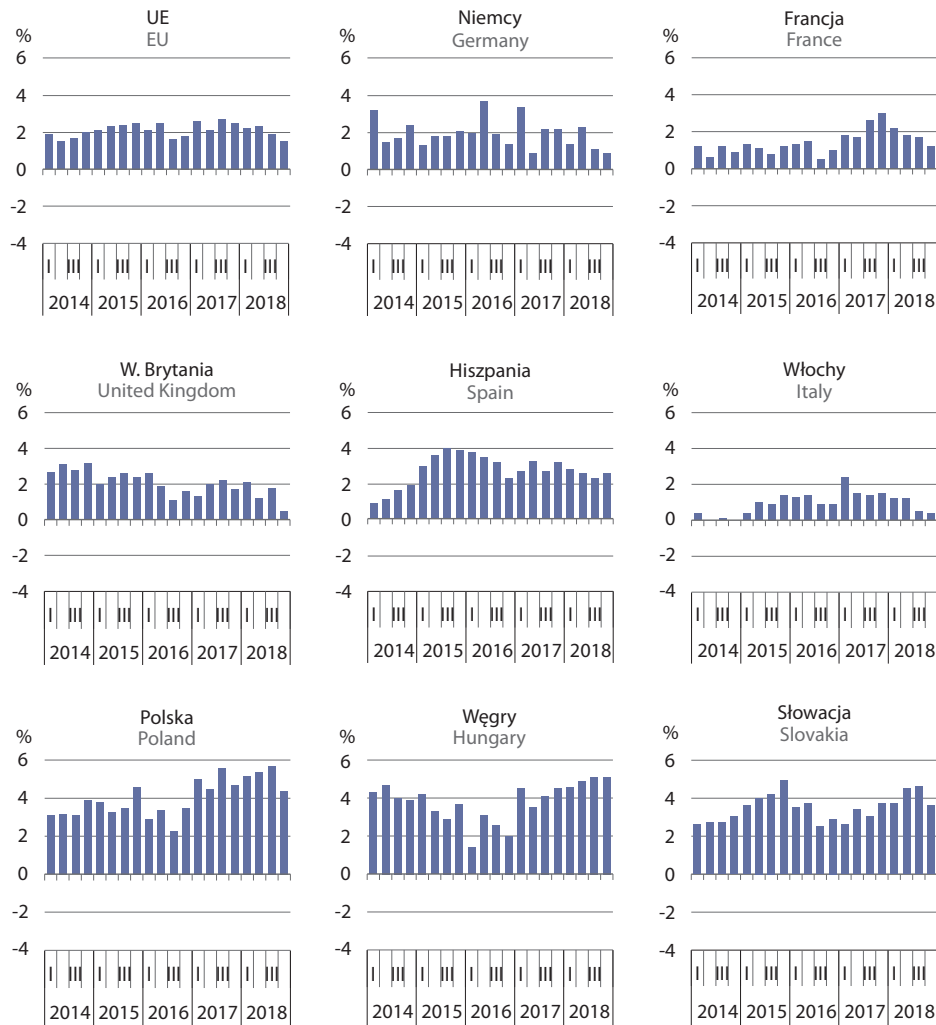
Widoczne było zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi gospodarkami, większe niż w 2017 r. W dużych gospodarkach UE w 2018 r. wzrost gospodarczy spowolnił w stosunku do 2017 r., przy czym Wielka Brytania utrzymywała od połowy 2016 r., przez cały 2017 r. i w 2018 r. tempo wzrostu poniżej przeciętnej dla UE. Niemcy wyróżniły się wyższym od przeciętnej dla UE tempem wzrostu w pierwszym kwartale 2017 r., ale później w latach 2017–2018 – poniżej przeciętnej; w tym samym okresie gospodarka Francji tylko w ostatnim kwartale 2017 r. rozwijała się szybciej od przeciętnej dla UE. W Hiszpanii odnotowano spowolnienie wzrostu gospodarczego w 2018 r. w stosunku do 2017 r., jednak nadal kraj ten rozwijał się szybciej niż UE. We Włoszech wzrost gospodarczy był w 2018 r. poniżej przeciętnej dla UE.

---

²⁴ Dane w tym rozdziale dotyczą Unii Europejskiej składającej się z 28 państw, a dla strefy euro z 19 państw. Pochodzą one z bazy danych Eurostatu bądź Ameco i są zgodne z systemem ESA2010. Rachunki narodowe w 2016 r. uległy znacznej rewizji, co szczególnie wyraźnie odzwierciedliło się w danych dla Irlandii (aktualizacja z 21 lipca 2016 r.).

**Wykres 19. Wzrost PKB w Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach UE
(zmiana w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku, dane niewyrównane sezonowo)**

Chart 19. GDP growth in the European Union and selected EU states
(change over the same period of the previous year, data not seasonally adjusted)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Tablica 5. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej
Table 5. Gross domestic product in the European Union

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^c GDP per capita ^c				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w %		in %			UE=100		EU=100		
Unia Europejska ^a European Union ^a	1,8	2,3	2,0	2,5	2,0	100,0	100,0	100,0	100,0	:
Strefa euro ^b Euro area ^b	1,4	2,1	1,9	2,4	1,9	106,6	106,3	106,5	106,2	:
Austria Austria	0,7	1,1	2,0	2,6	2,7	130,0	129,0	128,4	126,7	:
Belgia Belgium	1,3	1,7	1,5	1,7	1,4	119,1	118,1	117,8	116,4	:
Bułgaria Bulgaria	1,8	3,5	3,9	3,8	3,1	46,7	47,0	48,5	49,2	:
Chorwacja Croatia	-0,1	2,4	3,5	2,9	2,6	58,8	59,4	61,0	61,7	:
Cypr Cyprus	-1,3	2,0	4,8	4,5	3,9	80,9	81,6	83,7	85,0	:
Czechy Czech Republic	2,7	5,3	2,5	4,4	2,9	85,9	87,0	87,6	89,4	:
Dania Denmark	1,6	2,3	2,4	2,3	1,4	127,6	126,7	126,0	127,8	:
Estonia Estonia	2,9	1,9	3,5	4,9	3,9	77,0	75,6	76,8	78,7	:
Finlandia Finland	-0,6	0,5	2,8	2,7	2,3	110,4	109,0	108,7	109,0	:
Francja France	1,0	1,1	1,1	2,3	1,7	106,9	105,5	104,6	103,7	:
Grecja Greece	0,7	-0,4	-0,2	1,5	1,9	71,5	69,5	67,8	67,2	:
Hiszpania Spain	1,4	3,6	3,2	3,0	2,6	89,8	90,5	91,4	91,9	:
Holandia Netherlands	1,4	2,0	2,2	2,9	2,7	131,1	129,9	127,6	128,0	:
Irlandia Ireland	8,8	25,1	5,0	7,2	6,7	136,5	178,3	176,6	180,8	:
Litwa Lithuania	3,5	2,0	2,4	4,1	3,5	75,0	74,7	75,3	78,3	:

a Średnia ważona wielkością gospodarek, dane dla agregatu „Unia Europejska” składającego się z 28 państw w 2014 r.; b dane dla strefy euro składającej się z 19 państw w 2014 r.; c według parytetu siły nabywczej.

Źródło: dane Eurostatu.

a Weighted average by economy size, data for European Union aggregate of 28 states as of 2014; b data for euro area of 19 states as of 2014; c according to purchase power parity.

Source: Eurostat data.

Tablica 5. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej (dok.)
Table 5. Gross domestic product in the European Union (cont.)

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^c GDP per capita ^c				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %					UE=100 EU=100				
Luksemburg Luxembourg	4,3	3,9	2,4	1,5	2,6	268,7	265,6	260,2	252,7	:
Łotwa Latvia	1,9	3,0	2,1	4,6	4,8	63,4	63,9	64,3	66,7	:
Malta Malta	8,7	10,8	5,6	6,8	6,7	88,8	93,4	95,2	97,5	:
Niemcy Germany	2,2	1,7	2,2	2,2	1,4	125,6	123,9	124,1	123,6	:
Polska Poland	3,3	3,8	3,1	4,8	5,1	67,4	68,5	68,1	69,5	:
Portugalia Portugal	0,9	1,8	1,9	2,8	2,1	76,5	76,7	77,2	76,5	:
Rumunia Romania	3,4	3,9	4,8	7,0	4,1	54,9	55,9	59,3	62,5	:
Słowacja Slovakia	2,8	4,2	3,1	3,2	4,1	77,0	76,7	76,8	76,1	:
Słowenia Slovenia	3,0	2,3	3,1	4,9	4,5	82,1	81,7	82,5	85,0	:
Szwecja Sweden	2,6	4,5	2,7	2,1	2,4	124,0	125,1	122,0	120,8	:
Wielka Brytania United Kingdom	2,9	2,3	1,8	1,8	1,4	108,8	108,6	106,8	105,6	:
Węgry Hungary	4,2	3,5	2,3	4,1	4,9	67,9	68,1	66,8	67,7	:
Włochy Italy	0,1	0,9	1,1	1,7	0,9	96,0	95,1	97,1	96,3	:

c według parytetu siły nabywczej.

Źródło: dane Eurostatu.

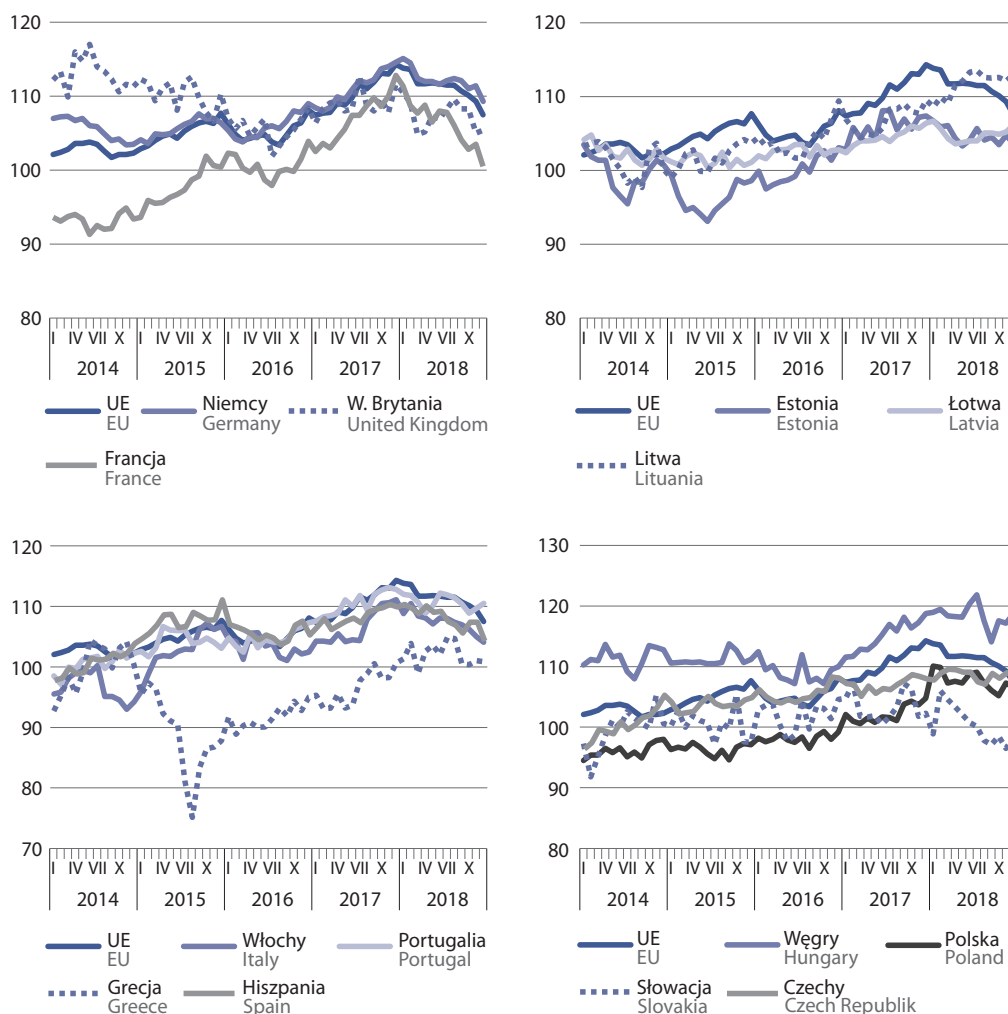
c according to purchase power parity.

Source: Eurostat data.

Choć generalnie w krajach UE tempo wzrostu gospodarczego spowolniło, to odnotowano jednocześnie przyspieszenie tempa wzrostu w krajach grupy wszechradzkiej (dla Polski – 5,1%, Węgier – 4,9% i Słowacji – 4,1%, wobec 4,8%, 4,1% i 3,2% w 2017 r. odpowiednio), oprócz Czech (2,9% wobec 4,4% w 2017 r.). Przyspieszenie wzrostu odnotowano w 2018 r. także w niektórych innych krajach UE: w Austrii, Grecji, Luksemburgu, na Łotwie i w Szwecji.

Wykres 20. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich (wyrównany sezonowo)

Chart 20. Economic Sentiment Indicator in the European Union and selected member states (seasonally adjusted)

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

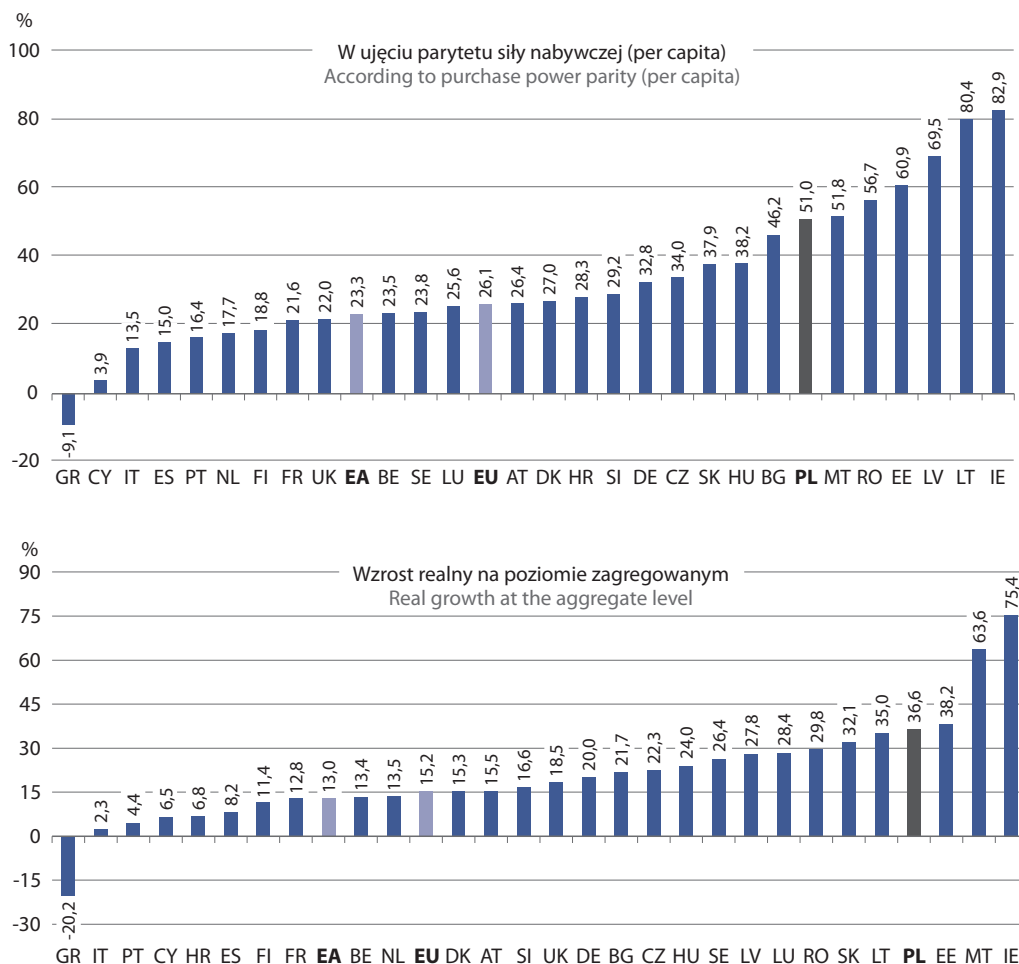
Nastroje konsumentów i producentów, odzwierciedlane przy pomocy wskaźnika ESI (Economic Sentiment Indicator) osiągnęły lokalne maksimum na przełomie 2017 i 2018 r., po czym przez cały rok 2018 obniżyły się. Taki przebieg był obserwowany także dla większości innych krajów UE. Do wyjątków można zaliczyć: Litwę, Grecję, Czechy i Polskę. Dla tych krajów nastroje te były generalnie lepsze w 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego.

Największa gospodarka UE Niemcy, osiągnęła w 2018 r. wzrost w wysokości 1,4% (wobec 2,2% w 2017 r.). Podobnie jak w 2017 r., głównym czynnikiem wzrostu był popyt krajowy (jego wkład do PKB był równy 1,8 p. proc.), jednak w 2018 r. wystąpiła ujemna kontrybucja eksportu (-0,4 p. proc.). Spożycie i akumulacja kształtowały się na poziomie 0,7 i 1,1 p. proc. (wobec 1,2 i 0,6 p. proc. w 2017 r.). W ujęciu kwartalnym, tempo wzrostu PKB najpierw było niższe niż w 2017 r., osiągnęło lokalne maksimum w drugim kwartale 2018 r., wykazując poziom 2,3%. We Francji w 2018 r. (po odbudowie w 2017 r.) wzrost w każdym kolejnym kwartale 2018 r. spadał, z poziomu 2,2% w pierwszym kwartale do poziomu 1,2% w czwartym. Kontrybucje do wzrostu na poziomie 1,6% podzieliły się pomiędzy popytem krajowym a eksportem odpowiednio na

poziomie 1,0 p. proc. i 0,6 p. proc. W Wielkiej Brytanii w 2018 r. nastąpiło również spowolnienie wzrostu z poziomu 2,1% w pierwszym kwartale do poziomu 0,5% w czwartym kwartale 2018 r. Głównym czynnikiem wzrostu, podobnie jak rok wcześniej, był popyt krajowy (wkład w wysokości 1,6 p. proc.).

Wykres 21. Skumulowana zmiana PKB w krajach Unii Europejskiej w latach 2009–2018
Chart 21. Cumulative GDP change in the European Union states in 2009–2018

(2009 = 100)

Uwaga: symbole krajów i grup krajów według nomenklatury Eurostatu; dla Hiszpanii, Grecji, Cypru, Holandii, Francji i Rumunii – dane tymczasowe; dla Portugalii – dane szacunkowe; dla Irlandii dane są kontrowersyjne ze względu na zmiany w statystyce rachunków narodowych w tym kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Note: countries and group of countries symbols according to Eurostat; for Spain, Greece, Cyprus, Netherlands, France and Romania – provisional data; for Portugal – estimated data; for Ireland data are controversial because of the changes in national accounts statistics in this country.

Source: own contribution based on Eurostat data.

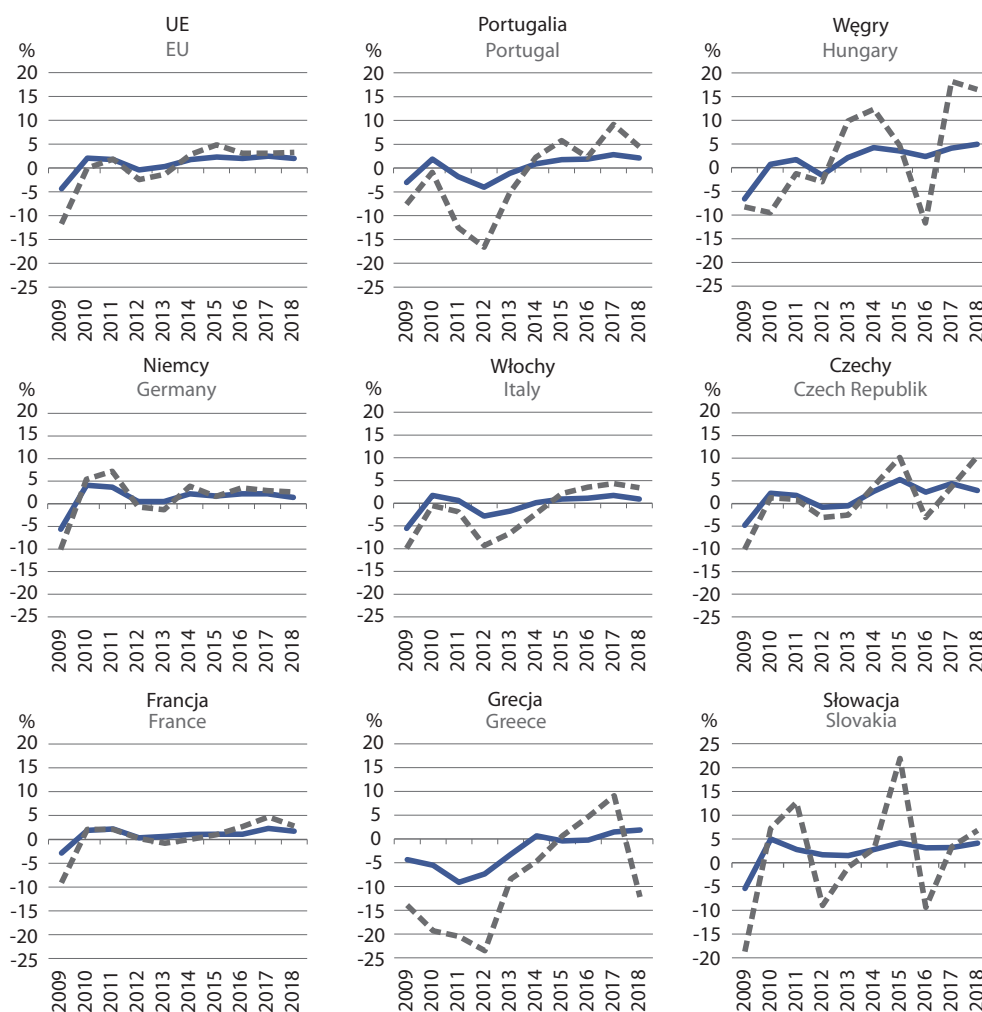
W 2018 r. w strefie euro skumulowany wzrost PKB począwszy od 2009 r., tj. od roku pełnego uzewnętrznienia się kryzysu finansowego wyniósł 13,0%, natomiast PKB Unii Europejskiej był w 2018 r. o 15,2% wyższy niż w 2009 r. Sytuacja poszczególnych państw była zróżnicowana, jednak skumulowana zmiana PKB w latach 2009–2018 w przypadku większości krajów zawierała się w przedziale od 2,3% do 38,2%. Wyjątek stanowiły: Irlandia (75,4%), Malta (63,6%), a ze strony krajów najgłębiej dotkniętych kryzysem – Grecja (-20,2%). Ranking krajów pod względem skumulowanego wzrostu PKB jest jednak inny według parytetu

siły nabywczej per capita. Tak ujęty wzrost PKB okazał się nadal ujemny dla Grecji (-9,1% wobec -20,2%). Inny jest też ranking najszybciej rozwijających się krajów. Za będącą na pierwszym miejscu Irlandią uplasowały się Litwa i Łotwa. Z siódmego na piąte miejsce przysunęła się Rumunia. Kraje te wyprzedziły Malte i Polskę wśród liderów tak ujętego wzrostu gospodarczego.

Investycje i ich rola w realnym wzroście PKB

The role of investments in real GDP growth

Dla trzech największych gospodarek UE tempo przyrostu inwestycji jest dobrze zsynchronizowane z tempem przyrostu PKB, choć amplituda ich zmian jest większa. Dla grupy czterech głównych krajów południa Europy zaobserwowano długi okres (aż do 2014 r.) występowania silnie ujemnego tempa przyrostu inwestycji po kryzysie finansowym, który towarzyszył spadkom lub bardzo słabym przyrostom PKB. Dla grupy krajów Wyszehradzkich amplituda wahań poziomu inwestycji była większa niż przeciętnie w UE (największa dla Słowacji), nie dotyczyło to jednak wahań PKB.

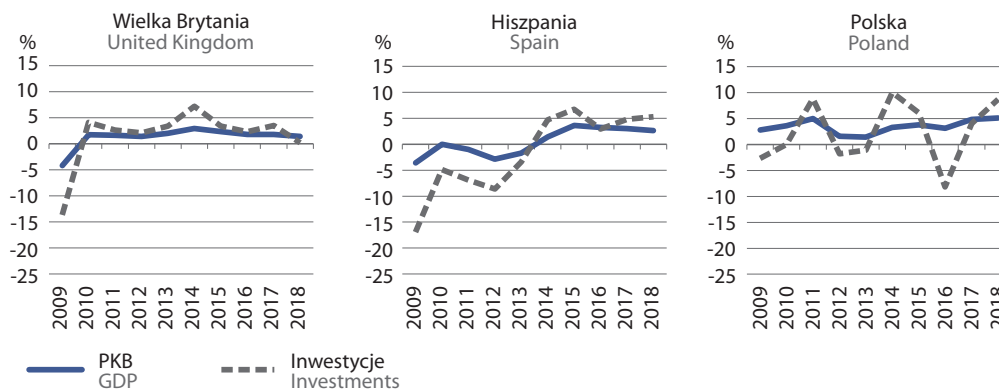
Uwaga: inwestycje rozumiane jako nakłady brutto na środki trwałe.

Źródło: dane Eurostatu.

Note: investments understood as gross fixed capital formation.

Source: Eurostat data.

Uwaga: inwestycje rozumiane jako nakłady brutto na środki trwałe.

Źródło: dane Eurostatu.

Note: investments understood as gross fixed capital formation.

Source: Eurostat data.

Czynniki wzrostu (kontrybucje)

Growth factors (contributions)

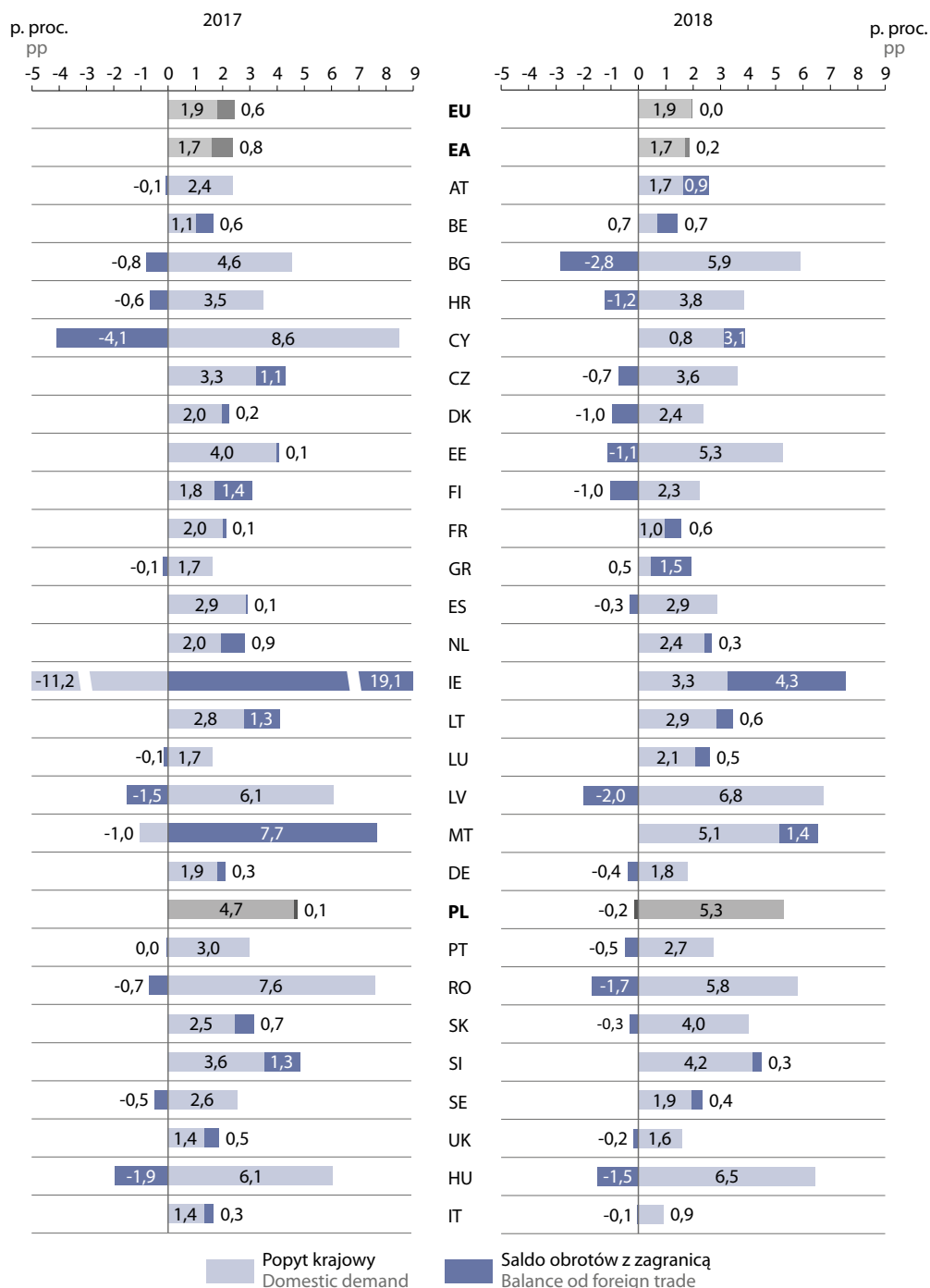
Głównym czynnikiem wspierającym wzrost PKB w Unii Europejskiej w 2018 r., podobnie jak w 2017 r., był popyt krajowy. Odpowiadał on za dodatnią kontrybucję do PKB w wysokości 1,9 p. proc., na co główny wpływ miał dodatni wkład spożycia ogółem (1,1 p. proc.). Na dodatnią kontrybucję spożycia ogółem złożyły się dodatnie wkłady spożycia prywatnego (0,9 p. proc.) oraz spożycia publicznego (0,2 p. proc.). Odnotowano również dodatnią i większą niż w poprzednim roku kontrybucję akumulacji (0,8 p. proc.), będącą efektem niemal w całości dodatniego wkładu inwestycji (0,7 p. proc.). W odróżnieniu od poprzedniego roku saldo obrotów handlu zagranicznego²⁵ nie miało znaczenia dla wzrostu gospodarczego (kontrybucja 0,0 p. proc.)²⁶.

Najwyższy wkład spożycia prywatnego w 2018 r. odnotowała Bułgaria (3,9 p. proc.), Rumunia (3,3 p. proc.) uplasowała się na drugim miejscu, a na trzecim miejscu Malta (3,2 p. proc.). W 2018 r. podobnie jak w 2017 r. nie było krajów o ujemnej kontrybucji spożycia prywatnego. Podobnie jak w 2017 r., również w 2018 r. spożycie prywatne przyczyniło się do wzrostu PKB w głównych gospodarkach UE: w Wielkiej Brytanii (1,1 p. proc.), w Niemczech (0,5 p. proc.) oraz we Francji (0,5 p. proc.), ale generalnie słabiej niż w roku poprzednim (1,4 p. proc., 0,9 p. proc. i 0,5 p. proc. odpowiednio). W Polsce wkład spożycia prywatnego wyniósł 2,6 p. proc. i był niższy niż w roku poprzednim, kiedy osiągnął poziom 2,8 p. proc.

²⁵ Dane uwzględniają również handel między krajami wewnątrz UE.

²⁶ Dane Ameco z wykresów 22, 23, 24 i 25. mogą się nieznacznie różnić od danych Eurostatu.

Wykres 22. Dekompozycja wzrostu realnego PKB na kontrybucje popytu krajowego i eksportu netto
Chart 22. Decomposition of real GDP growth into contributions of domestic demand and net exports

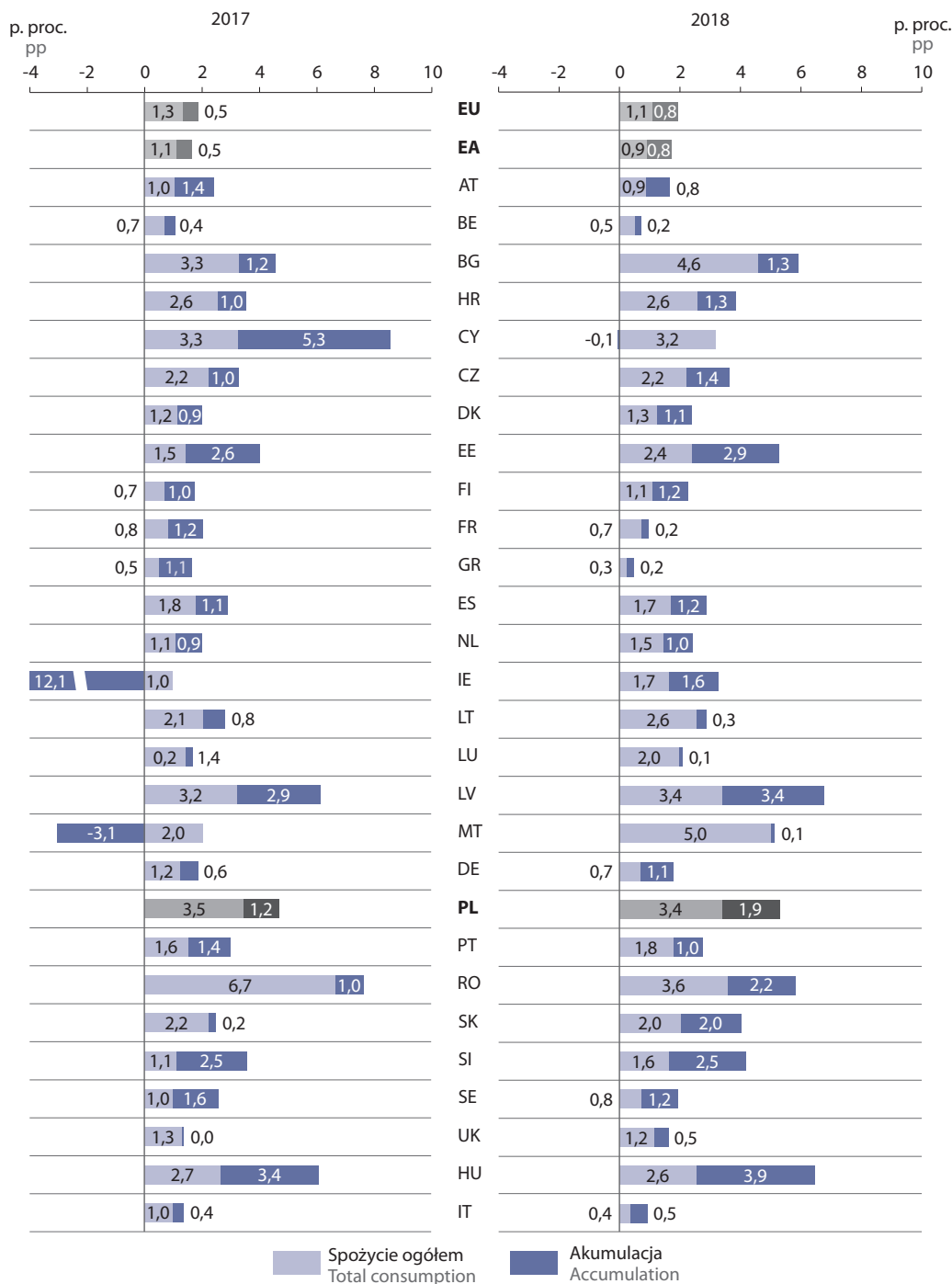
Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostatu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

Wykres 23. Dekompozycja popytu krajowego na wkłady spożycia i akumulacji do wzrostu realnego PKB
 Chart 23. Domestic demand decomposition into consumption and accumulation contribution to real GDP growth

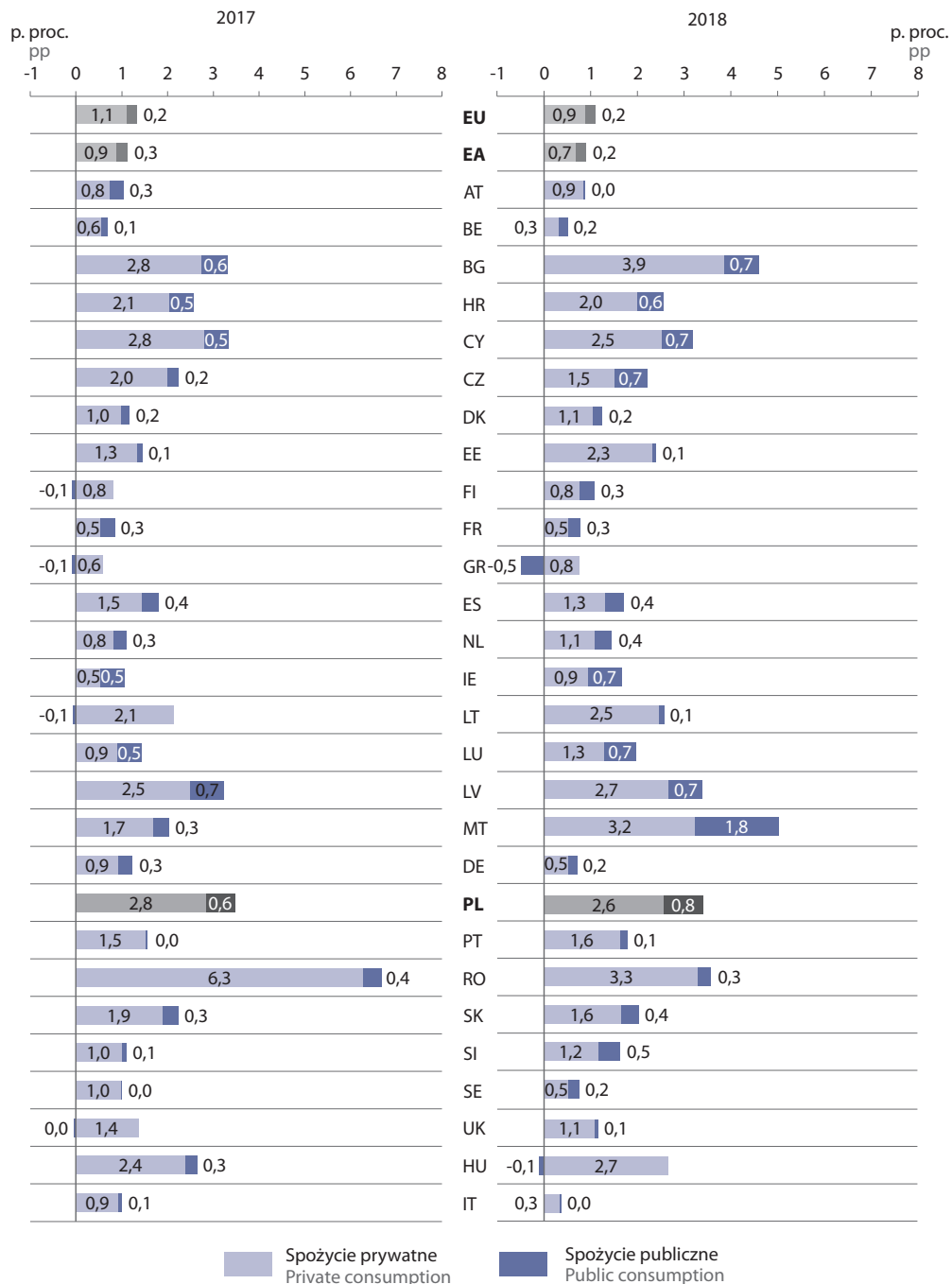
Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

Wykres 24. Dekompozycja spożycia na wkłady spożycia prywatnego i publicznego do wzrostu realnego PKB
 Chart 24. Consumption decomposition into private and public consumption contributions to real GDP growth

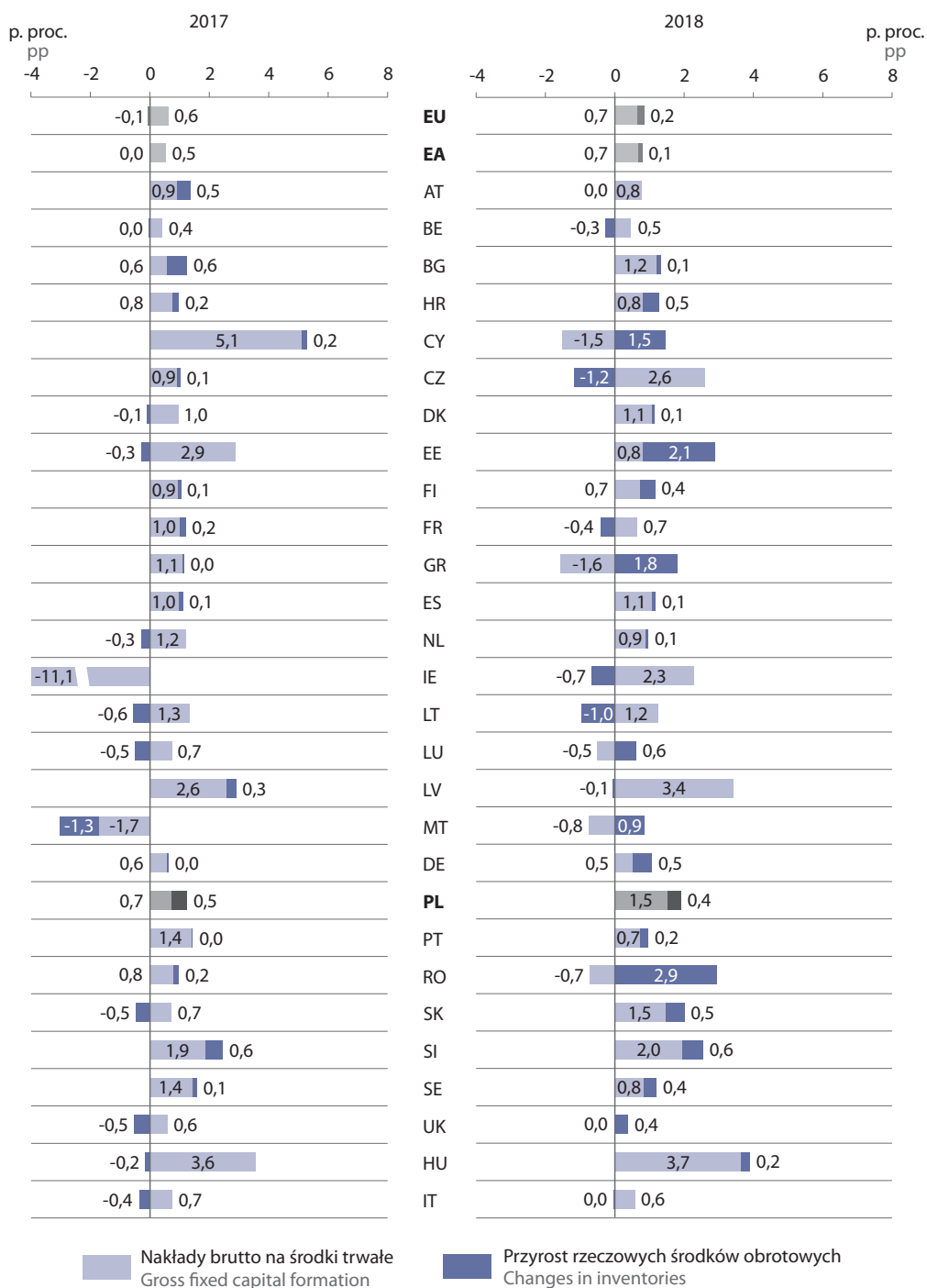
Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

Wykres 25. Dekompozycja akumulacji na wkłady środków trwałych i zmian zapasów do wzrostu realnego PKB
 Chart 25. Accumulation decomposition into fixed capital and inventory contributions to real GDP growth

Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

W Unii Europejskiej w 2018 r. odnotowano niewielki dodatni wkład spożycia publicznego do PKB (0,2 p. proc.), czyli tyle ile w roku poprzednim. Trzy największe gospodarki UE, tj. Francja, Niemcy oraz Wielka Brytania wykazały kontrybucję tej kategorii w wysokości odpowiednio 0,3 p. proc., 0,2 p. proc. i 0,1 p. proc. Zauważalnie negatywny wkład spożycia publicznego zaobserwowano w Grecji (-0,5 p. proc.) oraz na Węgrzech (-0,1 p. proc.). Najwyższe kontrybucje tej kategorii wystąpiły na Malcie (1,8 p. proc.), w Polsce (0,8 p. proc.), na Łotwie, w Luksemburgu, na Cyprze, w Irlandii, Bułgarii i Czechach (po 0,7 p. proc.).

W 2018 r. pięć krajów Unii Europejskiej wykazało ujemny wkład inwestycji (nakładów brutto na środki trwałe) do PKB. Były to: Grecja (-1,6 p. proc.), Cypr (-1,5 p. proc.), Malta (-0,8 p. proc.), Rumunia (-0,7 p. proc.) i Luksemburg (-0,5 p. proc.). Najwyższy dodatni wkład inwestycji w 2018 r. zaobserwowano na Węgrzech (3,7 p. proc.), Łotwie (3,4 p. proc.), w Czechach (2,6 p. proc.) oraz w Irlandii (2,3 p. proc.). Trzy największe gospodarki UE, tj. Francja, Niemcy i Wielka Brytania wykazały dodatnie kontrybucje w tej kategorii, tj. odpowiednio 0,7 p. proc., 0,5 p. proc. oraz 0,0 p. proc. W Polsce odnotowano dodatni wkład inwestycji na poziomie 1,5 p. proc.

W Unii Europejskiej w 2018 r. odnotowano niewielki dodatni wkład zmian zapasów (0,2 p. proc.). Najwyższą dodatnią kontrybucję tej kategorii zaobserwowano w Rumunii (2,9 p. proc.), Estonii (2,1 p. proc.), w Grecji (1,8 p. proc.) i na Cyprze (1,5 p. proc.). W 2018 r. najniższą kontrybucję tej kategorii zaobserwowano w Czechach (1,2 p. proc.), na Litwie (1,0 p. proc.), w Irlandii (-0,7 p. proc.), we Francji (-0,4 p. proc.), Belgii (-0,3 p. proc.) i na Łotwie (-0,1 p. proc.). Wśród największych gospodarek UE, oprócz wymienionej wyżej Francji, zaobserwowano dodatnią kontrybucję tej kategorii w Niemczech (0,5 p. proc.) i w Wielkiej Brytanii (0,4 p. proc.). W Polsce odnotowano dodatni wkład zmian zapasów na poziomie 0,4 p. proc.

Wkład salda obrotów z zagranicą do PKB krajów UE łącznie był w 2018 r. neutralny (0,0 p. proc.). Największy dodatni wpływ tej kategorii na tworzenie PKB wystąpił w Irlandii (4,3 p. proc.), Grecji (1,5 p. proc.), na Malcie (1,4 p. proc.), w Austrii (0,9 p. proc.) i na Cyprze (0,8 p. proc.). Z kolei najniższą kontrybucję salda zaobserwowano w 2018 r. w Bułgarii (2,8 p. proc.), na Łotwie (-2,0 p. proc.), w Rumunii (-1,7 p. proc.) oraz na Węgrzech (-1,5 p. proc.). Największe gospodarki Unii Europejskiej, czyli Wielka Brytania, Niemcy i Francja odnotowały kontrybucję salda na poziomie odpowiednio: -0,2 p. proc., -0,4 p. proc. i 0,6 p. proc. W Polsce odnotowano niewielki ujemny wkład salda na poziomie 0,2 p. proc.

4. Wzrost gospodarczy w Polsce

4. Economic growth in Poland

Produkt krajowy brutto i jego składowe

Gross domestic product and its components

W gospodarce polskiej²⁷ procesy szybkiego wzrostu aktywności gospodarczej zapoczątkowane jeszcze w 2013 r., powtórnie przyspieszyły w 2017 r., po krótkim zwolnieniu w 2016 r. i umocniły się na wysokim poziomie w 2018 r. Głównym czynnikiem wspierającym wzrost był nadal popyt krajowy, który jeszcze przyspieszył w porównaniu z 2017 r., a szczególnie spożycie. Powiększenie się dodatniej akumulacji przyczyniło się do tego, że wynik PKB za 2018 r. okazał się znacznie lepszy niż w roku poprzednim. Towarzyszyły temu poprawa sytuacji na rynku pracy²⁸ wraz ze wzrostem przeciętnych miesięcznych dochodów rozporządzalnych na 1 osobę w gospodarstwach domowych.

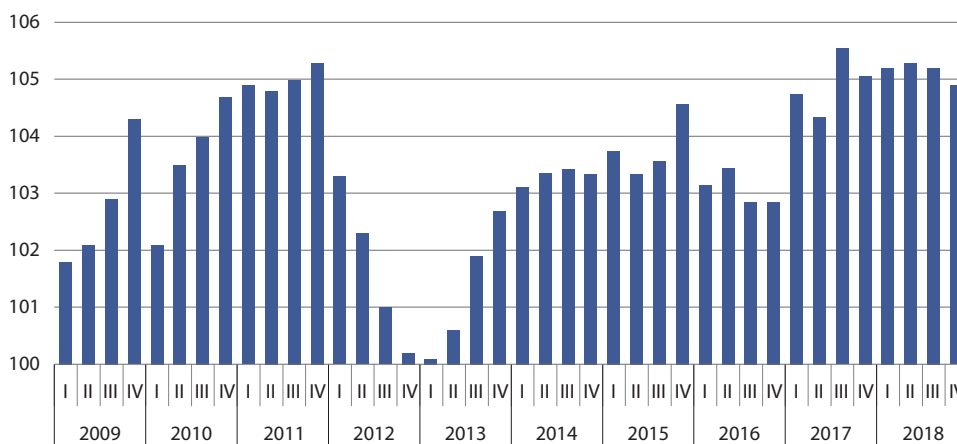
²⁷ Zaprezentowane w niniejszym rozdziale dane dotyczące rachunków narodowych są zgodne z Europejskim Systemem Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA2010). We wrześniu 2014 r. we wszystkich państwach członkowskich UE nastąpiło pełne przejście z systemu ESA1995 na system ESA2010. W związku z tym zaplanowano rewizję danych z tytułu wdrożenia ESA2010, obejmującą pełny zakres rachunków narodowych, rocznych i kwartalnych, dla szeregu danych od 1995 r. Szczegółowe informacje nt. związanych z tym zmian metodologicznych znaleźć można w publikacji: GUS, Wdrożenie Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA2010) do polskich rachunków narodowych. Zmiany metodologiczne oraz ich wpływ na główne agregaty makroekonomiczne, (2014), Warszawa.

²⁸ Szersze informacje nt. sytuacji na rynku pracy w Polsce można znaleźć w rozdziale II.3.

Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2018 r. w ujęciu realnym o 5,1% i był to wzrost wyższy niż w latach poprzednich (było to 4,9% w 2017 r. oraz 3,1% w 2016 r.). Wartość PKB w cenach bieżących w 2018 r. wyniosła 2 115,7 mld zł. Tempo wzrostu realnego PKB w każdym z kwartałów 2018 r. utrzymywało się na mniej więcej równym poziomie (pomiędzy 4,9% a 5,3%).

Wykres 26. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce (analogiczny okres poprzedniego roku=100; ceny stałe średnioroczne poprzedniego roku)

Chart 26. Gross domestic product growth in Poland (same period of the previous year=100; fixed prices averaged on previous year)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

Obok popytu krajowego, a szczególnie spożycia, których kontrybucja do PKB wyniosła odpowiednio 5,3 i 3,4 p. proc. pewne znaczenie miała akumulacja, w tym nakłady brutto na środki trwałe – odpowiednio 1,9 i 1,6 p. proc.

Tablica 6. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB

Table 6. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth

Wyszczególnienie Specification	Wzrost realny Real growth					Kontrybucja do wzrostu PKB Contributions to GDP growth				
	2014	2014	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %					w p. proc. in pp.				
PKB GDP	3,3	3,8	3,1	4,9	5,1	3,3	3,8	3,1	4,9	5,1
Popyt krajowy Domestic demand	4,8	3,3	2,3	4,9	5,5	4,7	3,2	2,2	4,7	5,3
Spożycie ogółem Total consumption	2,8	2,8	3,5	4,1	4,5	2,2	2,2	2,7	3,1	3,4
Spożycie indywidualne Private consumption	2,6	3,0	3,9	4,5	4,5	1,6	1,8	2,2	2,6	2,6
Akumulacja brutto Gross accumulation	12,8	4,9	-2,0	7,9	9,6	2,5	1,0	-0,4	1,6	1,9

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

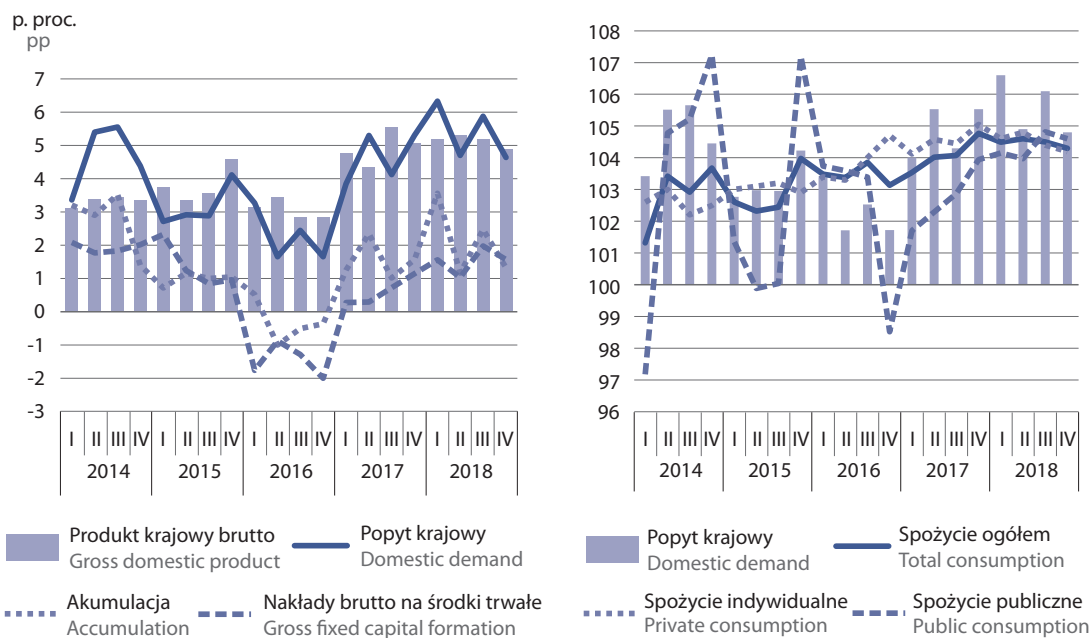
Tablica 6. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB (dok.)
Table 6. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Wzrost realny Real growth					Kontrybucja do wzrostu PKB Contributions to GDP growth				
	2014	2014	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w %		in %			w p. proc.		in pp.		
Nakłady brutto na środki trwałe Gross fixed capital formation	10,0	6,1	-8,2	4,0	8,7	1,9	1,2	-1,6	0,7	1,6
Saldo obrotów z zagranicą External balance	x	x	x	x	x	-0,06	0,02	0,04	-0,01	-0,03
Eksport Exports	6,7	7,7	8,8	9,5	6,3	x	x	x	x	x
Import Imports	10,0	6,6	7,6	9,8	7,1	x	x	x	x	x

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

Wykres 27. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych (dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 27. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth (data not seasonally adjusted, fixed prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

Dynamika spożycia ogółem (w ujęciu kwartalnym) utrzymywała się w 2018 r. na mniej więcej tym samym poziomie pomiędzy 104,6 w drugim kwartale, a 104,3 w czwartym. Z kolei dynamika spożycia indywidualnego w analizowanym okresie osiągnęła maksimum lokalne na poziomie 104,8 w drugim kwartale 2018 r. i nieco spadła do poziomu 104,2 w czwartym kwartale.

Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce

Income and expenditures per capita in households in Poland

W 2018 r. przeciętne miesięczne dochody rozporządcalne na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniosły 1 693 zł i były wyższe realnie o 4,3% w stosunku do roku poprzedniego. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w ujęciu realnym były niższe o 0,7% i wyniosły 1 187 zł, a zatem nadwyżka dochodów nad wydatkami wzrosła w porównaniu do 2017 r., co dało gospodarstwom domowym większe możliwości oszczędzania. W 2005 r. wskaźnik wydatków w stosunku do dochodów wyniósł 90,7%, w 2017 r. wyniósł 73,6%, a w 2018 r. 70,1%. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne w 2018 r. wyniosły średnio 1 137 zł i były realnie niższe o 0,8% w stosunku do 2017 r.

Podobnie jak rok wcześniej, w 2018 r. spadkowi ilościowego spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych towarzyszył wzrost wydatków na poprawę wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałe użytkowania.

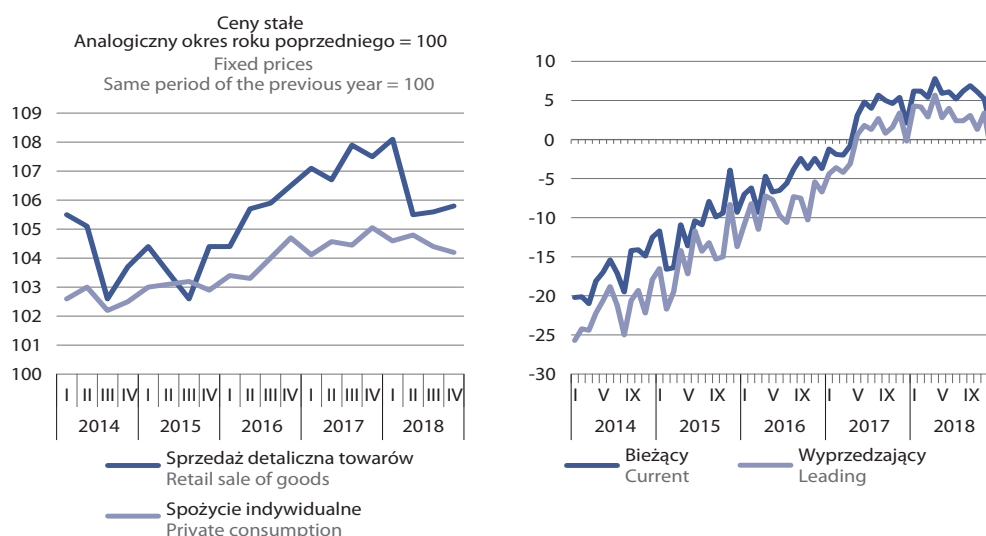
Źródło: GUS, Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, (2019), Warszawa.

Source: Statistics Poland, Situation of Households in 2018 in the light of households budget survey results, (2019), Warsaw.

Po spadku inwestycji w 2016 r. (-8,2%) nastąpiła odbudowa ich wzrostu w 2017 r. (4,0%), która jeszcze przyspieszyła w 2018 r. (8,7%). W ujęciu kwartalnym wzrost ten był zmienny – po przyspieszeniu w pierwszym kwartale (9,6%), nastąpiło spowolnienie wzrostu w drugim (6,0%), silne przyspieszenie w trzecim (11,3%) i wyrównanie się do poziomu zbliżonego do średniorocznego w czwartym (8,2%).

Wykres 28. Porównanie dynamiki spożycia indywidualnego i sprzedaży detalicznej towarów oraz zmiany wskaźników ufności konsumenckiej

Chart 28. Comparison between private consumption and reetail sale of goods, and changes in consumer confidence indicators

Uwaga: dane o sprzedaży obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

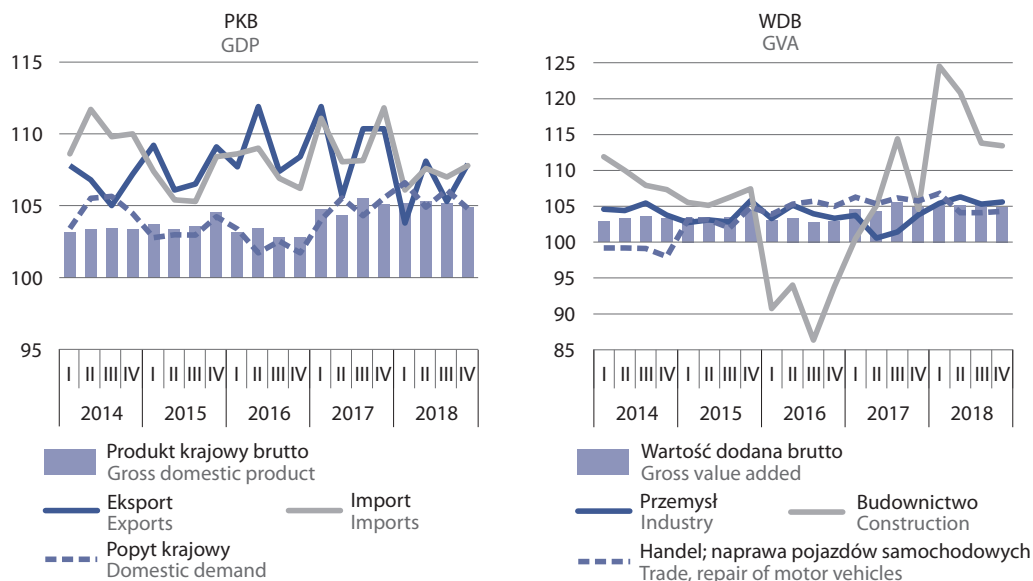
Źródło: dane GUS.

Note: data on sales concern entities engaging more than 9 employed persons.

Source: Statistics Poland data.

Wykres 29. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB) (analogiczny kwartał poprzedniego roku=100; niewyrównane sezonowo; ceny średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 29. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components (same quarter from previous year=100; not seasonally adjusted; fixed prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

W 2018 r. podobnie jak w 2017 r. saldo obrotów z zagranicą było kategorią prawie neutralną z punktu widzenia oddziaływania na wzrost gospodarczy w Polsce. W ujęciu kwartalnym, dynamika importu utrzymywała się mniej więcej na tym samym poziomie z lekką tendencją wzrostową, osiągając poziom 106,1 w I kwartale i 107,8 w czwartym. Z kolei, dynamika eksportu²⁹ była bardziej zmienna, osiągając maksimum w drugim kwartale na poziomie 108,1, po czym spadła znacznie do poziomu 105,3 w trzecim kwartale i częściowo odbudowała się w ostatnim kwartale do 107,9.

Struktura tworzenia wartości dodanej brutto

Gross value added generation structure

Wartość dodana brutto (WDB) w 2018 r. w gospodarce narodowej zwiększyła się o 5,1%, czyli więcej niż w 2017 r., gdy zanotowano wzrost o 4,8%. Wzrost wyższy niż dla całej gospodarki w 2018 r. zanotowano w przemyśle (sekcje: B, C, D, E) – 5,6%. Wzrost ten był także wyższy w przetwórstwie przemysłowym (sekcja C), w którym wyniósł 5,3%. Bardzo silnym wzrostem charakteryzowało się budownictwo (sekcja F – 17,1%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (sekcja D – 9,3%), transport i gospodarka magazynowa (sekcja H – 9,3%) oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (sekcja K – 11,0%). Znacznie mniejsze niż dla całej gospodarki tempo wzrostu zaobserwowano dla górnictwa i wydobywania (sekcja B – 1,7%), zakwaterowania i usług gastronomicznych (sekcja I – 2,2%), informacji i komunikacji (sekcja J – 0,9%), obsługi rynku nieruchomości (sekcja L – 1,4%), administrowania i działalności wspierającej (sekcja N – 0,6%), edukacji (sekcja P – 0,9%), opieki zdrowotnej (sekcja Q – -0,2%), kultury, rozrywki i rekreacji (sekcja R – -0,4%) oraz pozostałych usług (sekcja S – 0,8%).

²⁹ Dodatkowe informacje nt. handlu zagranicznego w Polsce można znaleźć w rozdziale I.6.

W okresie ostatnich 10 lat (2009–2018) udział w tworzeniu WDB najbardziej zwiększył się w działach: przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) o 0,9 p. proc. do poziomu 19,4%, co wpłynęło na wzrost znaczenia przemysłu (sekcje B, C, D, E) o 0,6 p. proc. do 25,6%, transport i gospodarka magazynowa (sekcja H) o 1,6 p. proc. do poziomu 7,2% oraz administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N) o 0,8 p. proc. do poziomu 2,5%. Pozostałe zmiany były nieznaczne.

5. Inflacja w Polsce

5. Inflation in Poland

Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2018 r. w Polsce była dodatnia i wyniosła 1,6%, wobec 2,0% w 2017 r. W latach 2014–2018 poziom inflacji był niższy od celu inflacyjnego ustalonego przez Radę Polityki Pieniężnej na poziomie 2,5%. W 2018 r. był on nieznacznie wyższy od dolnej granicy odchyień od celu inflacyjnego (poziom 1,5%) oraz niższy od poziomu założonego w ustawie budżetowej (2,3%).

Tablica 7. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce
Table 7. Basic indicators of price change in Poland

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) Price index of consumer goods and services (CPI)	100,0	99,1	99,4	102,0	101,6
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) Harmonized index of consumer prices (HICP)	100,7	100,0	99,8	101,4	102,6
Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu Price index of sold production in industry	98,5	97,8	99,9	102,9	102,2
Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej Price index in construction and assembly production	98,8	99,5	99,6	100,6	103,7

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych

Prices of consumer goods and services

Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) w 2018 r. wyniósł 101,6 wobec 102,0 w roku poprzednim. Także w ujęciu miesięcznym³⁰ wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych był w każdym miesiącu 2018 r. powyżej poziomu 100,0, osiągając najniższą wartość w grudniu (101,1), najwyższe wartości zaś w czerwcu, lipcu i sierpniu (102,0).

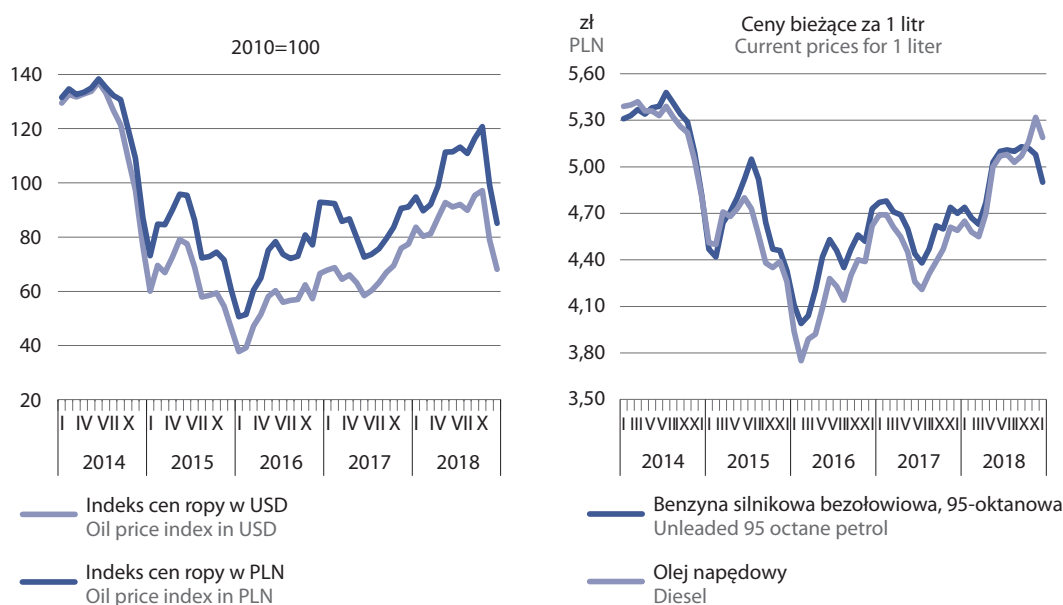
Od grudnia 2012 r. wskaźnik CPI w ujęciu miesięcznym pozostaje nieprzerwanie poniżej celu inflacyjnego (poziom 2,5%), a od stycznia 2017 r. wskaźnik CPI sytuuje się powyżej dolnej granicy odchyień (poziom 1,5%). W 2018 r. były miesiące, kiedy wskaźnik CPI spadł poniżej wyznaczonej dolnej granicy (w lutym –1,4%, w marcu i listopadzie –1,3%).

Ważnym czynnikiem wpływającym na poziom wskaźnika inflacji jest cena ropy na rynkach międzynarodowych. Od minimum lokalnego w czerwcu 2017 r. na poziomie 72,6 wskaźnik cen ropy rósł nieprzerwanie do października 2018 r., osiągając poziom 120,8, po czym spadł do 85,1 na koniec roku.

³⁰ Analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100.

Wykres 30. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce

Chart 30. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland

Uwaga: indeks cen ropy naftowej obliczony na podstawie średniej nieważonej z cen spot dla trzech rodzajów ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh.

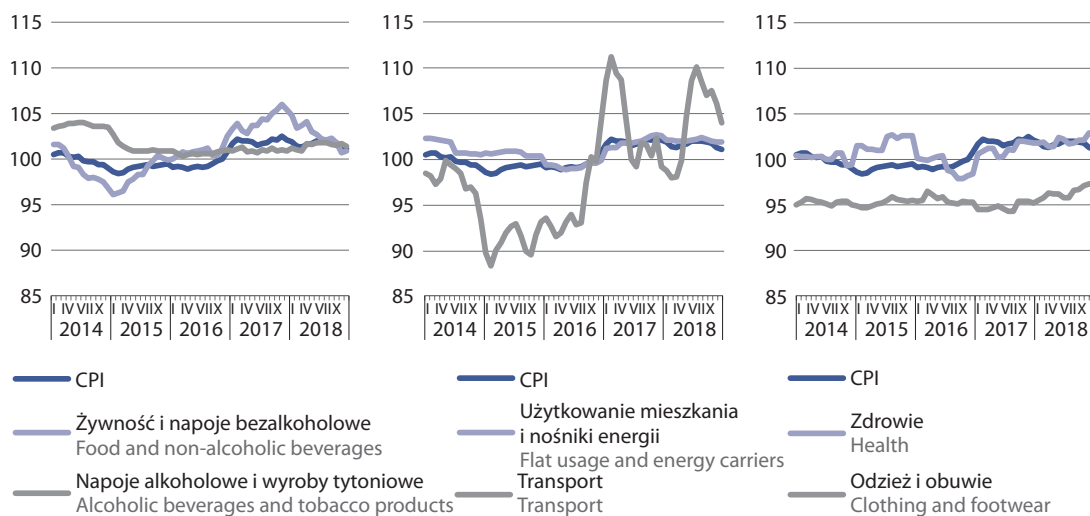
Źródło: opracowanie GUS na podstawie danych MFW, NBP oraz GUS, Dział Działywności Baza Wiedzy. Lipiec 2019 r., (2019), Warszawa.

Note: the oil price index calculated on the basis of the weighted average spot price for three kinds of oil: Dated Brent, West Texas Intermediate and Dubai Fateh.

Source: Statistics Poland study based on data from the IMF, NBP and Statistics Poland, Knowledge Data Base. July 2019, (2019), Warsaw.

Po znaczącym wzroście tempa przyrostu cen żywności i napojów bezalkoholowych na rynku krajowym w 2017 r. z najwyższego poziomu wskaźnika w listopadzie (106,0), tempo wzrostu cen tej grupy towarów spadło w 2018 r. do poziomu niższego niż na początku 2017 r., czyli do 100,9. W 2018 r. zwolniło tempo spadku cen obuwia i odzieży podobnie jak w 2017 r. Dużą zmiennością cechowało się tempo zmian cen w transporcie – po okresie niskiej ich dynamiki od czerwca 2017 r. do kwietnia 2018 r., wzrost cen w tej kategorii znacznie przyspieszył. Udział powyższych grup towarów w systemie wag CPI i ich wpływ na wskaźnik CPI wynosiły w 2018 r. odpowiednio 24,36% i 0,63 p. proc., 5,37% i 0,19 p. proc. oraz 8,74% i 0,37 p. proc. Ceny związane z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii były wyższe w każdym miesiącu w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego. Udział w systemie wag CPI oraz wpływ na wskaźnik CPI wynosiły w 2018 r. odpowiednio 20,35% i 0,43 p. proc.

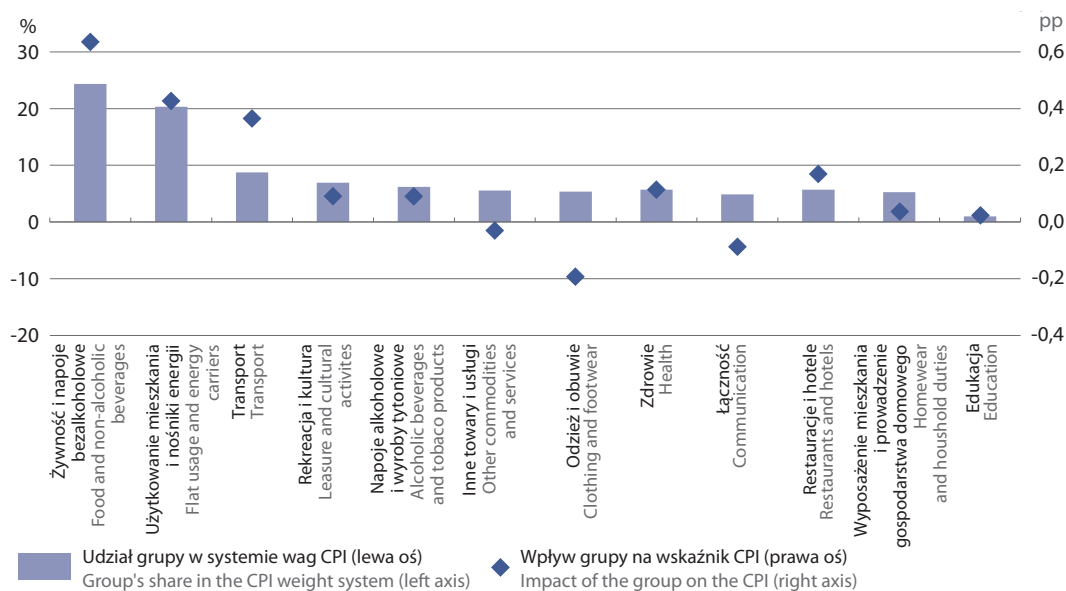
Wykres 31. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
Chart 31. Price indices of consumer goods and services (same month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Wykres 32. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2018 r.
Chart 32. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Ceny w gospodarce narodowej. Lipiec 2019 r., (2019), Warszawa.

Source: own contribution based on Statistics Poland data, Prices in the national economy. July 2019, (2019), Warsaw.

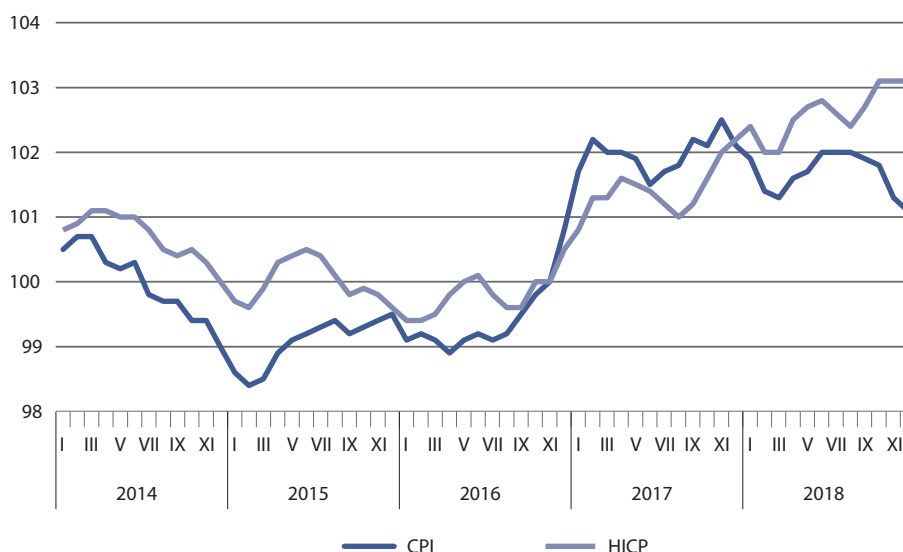
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych

Harmonized consumer price indicator

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w 2018 r. w Polsce wyniósł 102,6 i był wyższy od wskaźnika odnotowanego w roku poprzednim (101,4)³¹. Najniższą wartość wskaźnika HICP w Polsce (w ujęciu miesięcznym, w porównaniu do analogicznego miesiąca poprzedniego roku) odnotowano w lutym i marcu (po 102,6), a najwyższą w październiku, listopadzie i grudniu (po 103,1).

Wykres 33. Porównanie zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 33. Comparison between harmonized index of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI) (same month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistic Poland data.

Odwrotnie niż w roku poprzednim, w 2018 r. wskaźnik CPI pozostawał poniżej wartości przyjmowanych przez wskaźnik HICP i przybrały one rozbieżne trendy – dla CPI był to trend malejący, a dla HICP trend rosnący.

Presja inflacyjna w całej Unii Europejskiej była w roku 2018 wyższa niż w roku poprzedzającym, a Polska znalazła się wśród krajów Unii Europejskiej o poziomie wskaźnika HICP znajdującym się poniżej przeciętnego dla całej Unii (101,9). Poziom tego wskaźnika w Polsce (101,2) był również niższy aniżeli dla krajów strefy euro (101,8) i zmniejszył się w stosunku do roku poprzedniego (101,6), pomimo zwiększonej zewnętrznej presji inflacyjnej.

W 2018 r. wartość wskaźnika HICP poniżej poziomu 100,0, czyli spadek cen, nie została odnotowana w żadnym państwie członkowskim, podobnie jak w 2017 r. Najniższe poziomy wskaźnika HICP zanotowano w Irlandii i Danii (po 100,7) oraz w Grecji i na Cyprze (po 100,8). Najwyższy poziom wskaźnika zaobserwowano w Rumunii (104,1), Estonii (103,4), na Węgrzech (102,9), Łotwie (102,6), w Bułgarii (102,6) oraz Wielkiej Brytanii, na Słowacji i na Litwie (po 102,5). W 2018 r. różnica pomiędzy krajem o najwyższym poziomie wskaźnika HICP, a najniższym wyniosła 3,4 p. proc., czyli tyle ile w roku poprzednim. W 2018 r. różnica pomiędzy krajem o najwyższym poziomie wskaźnika, a średnim poziomem dla całej UE wyniosła 2,2 p. proc., podczas gdy rok wcześniej różnica ta wynosiła 2,0 p. proc.

³¹ Dane Eurostatu.

Tablica 8. Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w Unii Europejskiej
 Table 8. Harmonized index of consumer prices (HICP) in the European Union

Państwa członkowskie Member states	2014	2015	2016	2017	2018
	poprzedni rok=100 previous year=100				
Unia Europejska ^a European Union ^a	100,6	100,1	100,2	101,7	101,9
Strefa euro ^b Euro area ^b	100,4	100,2	100,2	101,5	101,8
Austria Austria	101,5	100,8	101,0	102,2	102,1
Belgia Belgium	100,5	100,6	101,8	102,2	102,3
Bułgaria Bulgaria	98,4	98,9	98,7	101,2	102,6
Chorwacja Croatia	100,2	99,7	99,4	101,3	101,6
Cypr Cyprus	99,7	98,5	98,8	100,7	100,8
Czechy Czech Republic	100,4	100,3	100,6	102,4	102,0
Dania Denmark	100,4	100,2	100,0	101,1	100,7
Estonia Estonia	100,5	100,1	100,8	103,7	103,4
Finlandia Finland	101,2	99,8	100,4	100,8	101,2
Francja France	100,6	100,1	100,3	101,2	102,1
Grecja Greece	98,6	98,9	100,0	101,1	100,8
Hiszpania Spain	99,8	99,4	99,7	102,0	101,7
Holandia Netherlands	100,3	100,2	100,1	101,3	101,6
Irlandia Ireland	100,3	100,0	99,8	100,3	100,7
Litwa Lithuania	100,2	99,3	100,7	103,7	102,5
Luksemburg Luxembourg	100,7	100,1	100,0	102,1	102,0
Łotwa Latvia	100,7	100,2	100,1	102,9	102,6
Malta Malta	100,8	101,2	100,9	101,3	101,7
Niemcy Germany	100,8	100,7	100,4	101,7	101,9
Polska Poland	100,1	99,3	99,8	101,6	101,2

a Średnia ważona wielkością gospodarek, dane dla agregatu „Unia Europejska” składającego się z 28 państw; b dane dla strefy euro składającej się z 19 państw.

Źródło: dane Eurostatu.

a Weighted average by economy size, data for European Union aggregate of 28 states as of 2014; b data for euro area of 19 states.
 Source: Eurostat data.

Tablica 8. Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w Unii Europejskiej (dok.)
 Table 8. Harmonized index of consumer prices (HICP) in the European Union (cont.)

Państwa członkowskie Member states	2014	2015	2016	2017	2018
	poprzedni rok=100		previous year=100		
Portugalia Portugal	99,8	100,5	100,6	101,6	101,2
Rumunia Romania	101,4	99,6	98,9	101,1	104,1
Słowacja Slovakia	99,9	99,7	99,5	101,4	102,5
Słowenia Slovenia	100,4	99,2	99,8	101,6	101,9
Szwecja Sweden	100,2	100,7	101,1	101,9	102,0
Wielka Brytania United Kingdom	101,5	100,0	100,7	102,7	102,5
Węgry Hungary	100,0	100,1	100,4	102,4	102,9
Włochy Italy	100,2	100,1	99,9	101,3	101,2

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

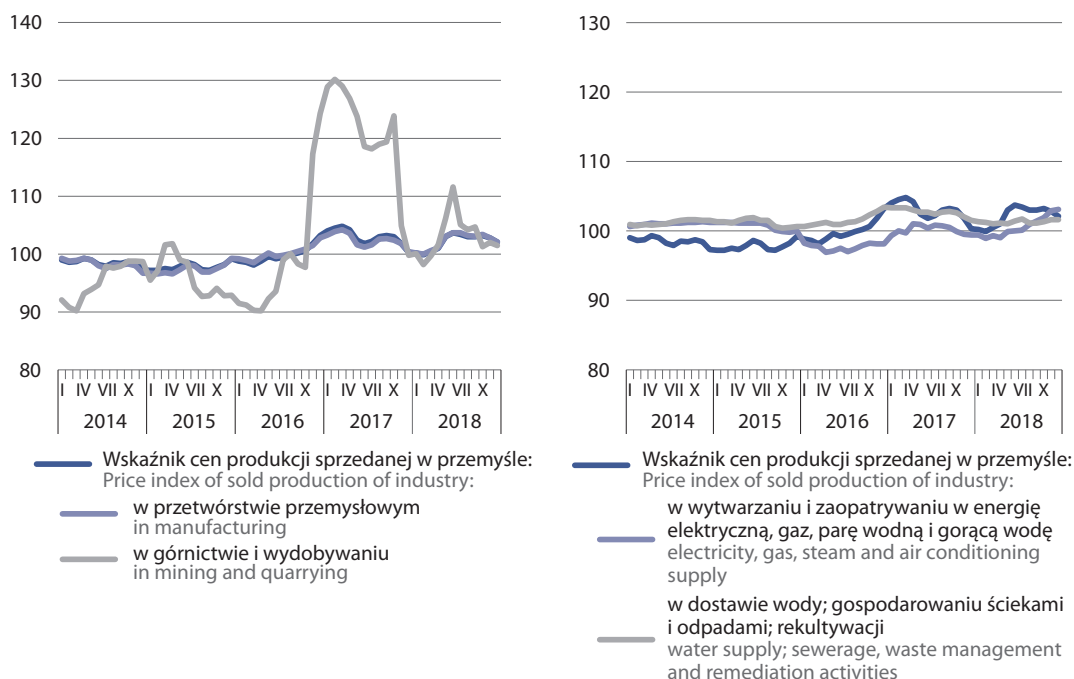
Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej

Prices of sold production of industry and of construction and assembly production

Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu w 2018 r. wyniósł 102,1, wobec 102,9 w roku poprzednim. Nastąpiło odwrócenie trendu spadkowego, które jednak nie skompensowało spadków z 2017 r. Po szybkim wzroście w pierwszej połowie 2018 r. wskaźnik osiągnął maksymalny poziom w czerwcu (103,7), po czym nastąpił powolny jego spadek do końca roku.

Wykres 34. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
 Chart 34. Price indices of sold production of industry (same month of the previous year=100)

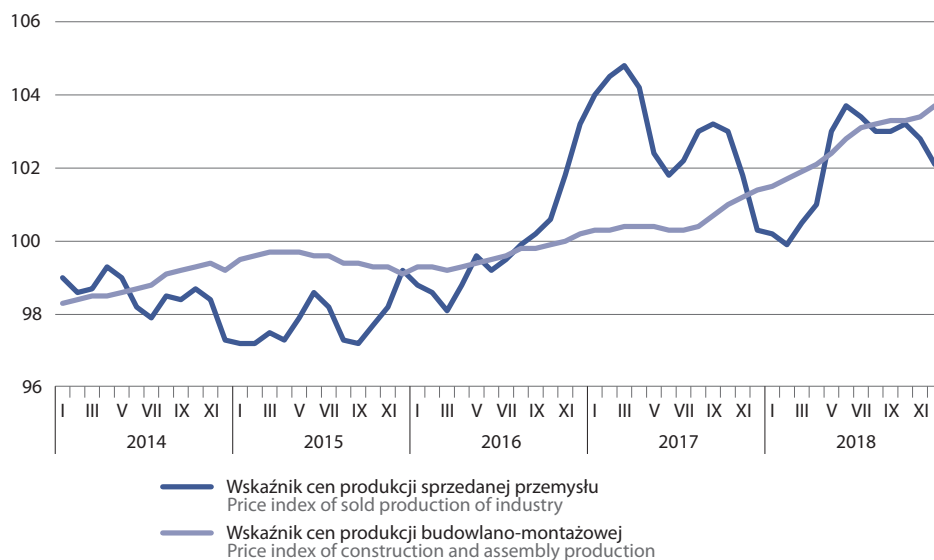

Źródło: dane GUS.
 Source: Statistics Poland data.

Ceny w przetwórstwie przemysłowym (w ujęciu rocznym) były w 2018 r. na podobnym poziomie co rok wcześniej, a ich wskaźnik przyjął wartość 102,3 (wobec 102,4 w 2017 r.). Najniższy poziom w ujęciu miesięcznym wskaźnik osiągnął w lutym (100,0), a najwyższy (103,7) w czerwcu i lipcu. Od sierpnia 2016 r. utrzymuje się inflacja w przetwórstwie przemysłowym. Ceny w górnictwie i wydobywaniu (w ujęciu rocznym) w 2018 r. unormowały się w stosunku do roku poprzedniego (wzrosły o 3,0% wobec 20,2% rok wcześniej). Najniższy poziom w ujęciu miesięcznym wskaźnik przyjął w lutym (98,2), a najwyższy w czerwcu (111,6). Wskaźnik cen w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę w ujęciu średniorocznym osiągnął poziom 100,6. W ujęciu miesięcznym najniższy poziom wskaźnika wystąpił w kwietniu (99,0), a potem rósł nieustannie do poziomu 103,1 w grudniu. Ceny w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami oraz rekultywacji wzrosły w 2018 r. o 1,3%. Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej w 2018 r. wyniósł 102,7, a w ujęciu miesięcznym najniższą wartość przyjął w styczniu (101,5), po czym rósł nieustannie przyjmując najwyższą wartość w grudniu (103,7).

Wykres 35. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 35. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production (same month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski

6. International trade and balance of payments of Poland

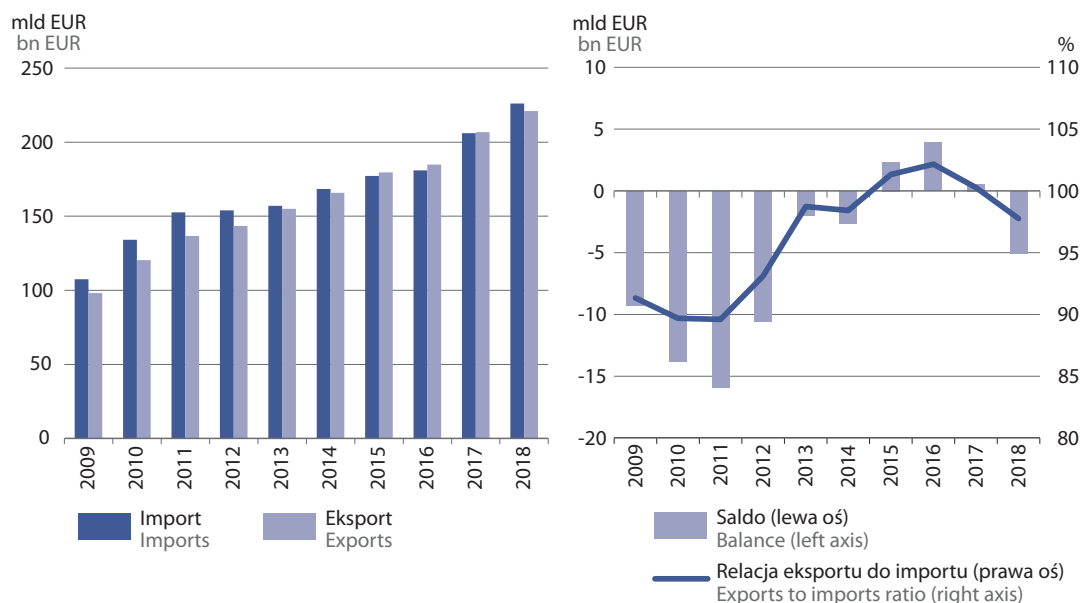
Handel zagraniczny

International trade

Okres dodatniego salda w obrotach handlu zagranicznego, który trwał od 2015 r. zakończył się na 2017 r., a od 2018 r. saldo było ujemne. W 2018 r. eksport Polski w cenach bieżących wyniósł 221,0 mld euro i zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 7,0%. Wartość importu w 2018 r. w cenach bieżących osiągnęła poziom 226,1 mld euro i była o 9,7% wyższa niż w 2017 r. Ujemne saldo handlu zagranicznego ogółem wyniosło 5 mld euro, wobec dodatniego salda na poziomie 0,6 mld euro w 2017 r. W ujęciu miesięcznym ujemne saldo w handlu zagranicznym Polski zaobserwowano we wszystkich miesiącach, oprócz maja.

Spowolnienie wzrostu aktywności gospodarczej oraz spowolnienie wzrostu popytu wewnętrznego w krajach Unii Europejskiej oddziaływało negatywnie na dynamikę polskiego eksportu. Z kolei rosnący popyt wewnętrzny w Polsce wpływał nadal na wzrost importu, a jednocześnie wyższe ceny surowców na rynkach światowych wpływały na wzrost wartości importu.

Wykres 36. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski
 Chart 36. Polish foreign trade turnover

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own contribution based on Statistics Poland data.

Ujemne saldo wymiany handlowej, podobnie jak w 2017 r., zanotowano z krajami rozwijającymi się (41,5 mld euro w 2018 r. w porównaniu do 34,5 mld euro rok wcześniej) oraz z krajami Europy Środkowo-Wschodniej (7,7 mld euro w porównaniu do 4,3 mld euro rok wcześniej). Dodatnie saldo handlowe uzyskano natomiast w obrotach z krajami rozwiniętymi (44,1 mld euro wobec 39,4 mld euro rok wcześniej). Wysoki poziom salda handlowego w obrotach z krajami rozwiniętymi wynikał przede wszystkim z dalszej poprawy salda handlu z krajami UE, które w 2018 r. osiągnęły wartość 45,7 mld euro, przy 41,0 mld euro w 2017 r.

Tablica 9. Obroty handlu zagranicznego
Table 9. Foreign trade turnover

Wyszczególnienie Specification	Obroty handlu zagranicznego ogółem Total foreign trade turnover					Struktura obrotów handlu zagranicznego Structure of foreign trade turnover				
	2014	2015 ^b	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w mld EUR		in billion EUR			%				
Eksport Exports	165,8	179,6	184,8	206,6	221,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a Developed countries	139,4	153,9	159,6	179,0	192,3	84,1	85,7	86,3	86,6	87,0
w tym UE of which EU	128,4	142,5	147,6	165,4	177,6	77,5	79,4	79,8	80,0	80,4
Kraje rozwijające się Developing countries	14,3	16,2	15,2	15,7	15,8	8,7	9,0	8,2	7,6	7,2
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej Central and Eastern Europe countries	12,0	9,5	10,1	12,0	12,9	7,3	5,3	5,5	5,8	5,9
Import Imports	168,4	177,2	180,9	206,1	226,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a Developed countries	111,0	118,5	123,5	139,6	148,1	65,9	66,9	68,2	67,7	65,5
w tym UE of which EU	99,5	106,4	110,8	124,4	131,9	59,1	60,0	61,2	60,4	58,3
Kraje rozwijające się Developing countries	37,6	43,5	44,4	50,2	57,3	22,3	24,6	24,6	24,4	25,4
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej Central and Eastern Europe countries	19,8	15,2	13,1	16,3	20,6	11,8	8,6	7,2	7,9	9,1
Saldo Balance	-2,7	2,3	3,9	0,6	-5,0	x	x	x	x	x

a Podział na grupy krajów jest zgodny z przyjętym w Biuletynie Statystycznym (GUS). Podział ten różni się od podziału (za MFW) w innych częściach niniejszej publikacji. W szczególności, w bieżącym rozdziale, kraje Europy Środkowo-Wschodniej to: Albania, Białoruś, Mołdawia, Rosja oraz Ukraina. b Poczynając od 2014 r. dane dla UE obejmują Chorwację.

Źródło: GUS, Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów.

a Groups of countries according to Statistical Bulletin of Statistics Poland. This grouping is different from applied in other parts of this publication (after IMF). In particular, in this section, the group Central and Eastern Europe Countries consists of: Albania, Belarus, Moldova, Russia and Ukraine. b From 2014 UE data include Croatia.

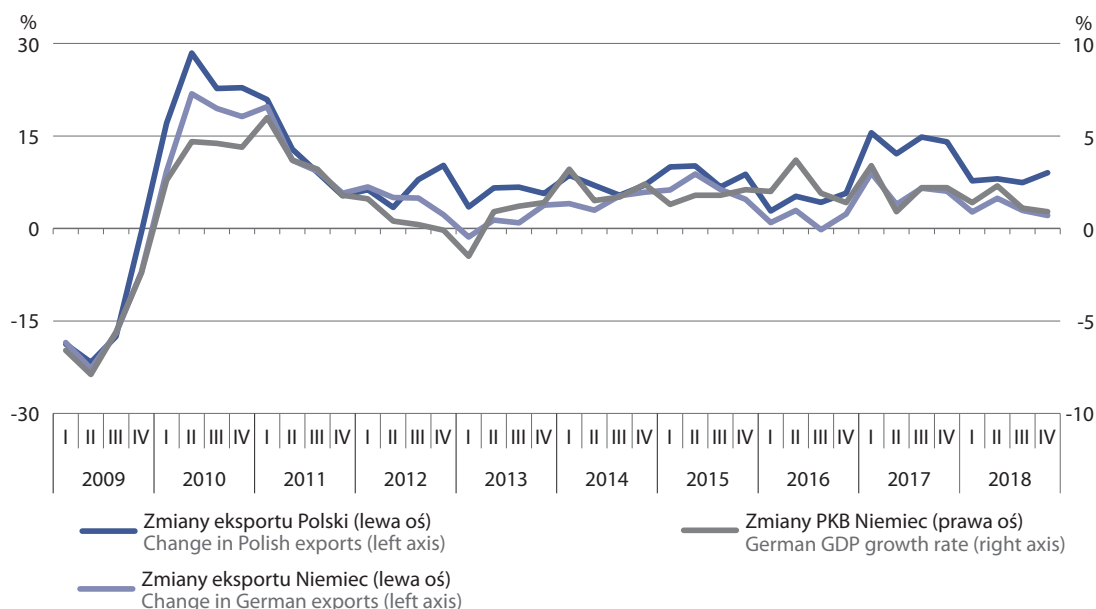
Source: Statistics Poland, Foreign trade turnover of goods in total and by countries.

Największą grupą partnerów handlowych Polski pozostawały kraje Unii Europejskiej. W 2018 r. ich udział w eksporcie wyniósł 80,4% w porównaniu do 80,0% rok wcześniej, a w imporcie 58,3% wobec 60,4% w roku poprzednim, czyli rola tej grupy krajów w kompensowaniu deficytu z innymi krajami wzmocniła się. Udział krajów rozwijających się w imporcie zwiększył się do poziomu 25,4% w 2018 r. z poziomu 24,4% w 2017 r. W eksporcie ich udział spadł bardziej zauważalnie: z 7,6% do 7,2% w 2018 r. i był to już trzeci rok spadków. Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie nieznacznie wzrósł (z 5,8% do 5,9%), co stanowi trzeci rok wzrostów. Także w imporcie zanotowano wzrost tego udziału (z 7,9% w 2017 r. do 9,1% w 2018 r.).

Wśród poszczególnych krajów biorących udział w handlu zagranicznym Polski, Niemcy pozostają najważniejszym partnerem handlowym. Udział Niemiec w eksporcie Polski w 2018 r. nieznacznie wzrósł i wyniósł 28,2%, osiągając poziom 62,2 mld EUR (wobec 56,8 mld EUR w roku poprzednim). Z kolei udział tego kraju w imporcie zmniejszył się w 2018 r. o 0,7 p. proc. do 22,4%, choć wzrósł nominalnie osiągając poziom 50,6 mld euro (wobec 47,7 mld euro w roku poprzednim).

Wykres 37. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec (analogiczny kwartał roku poprzedniego=0, dane niewyrównane sezonowo, ceny bieżące)

Chart 37. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP (same quarter of the previous year=0, data not seasonally adjusted, current prices)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

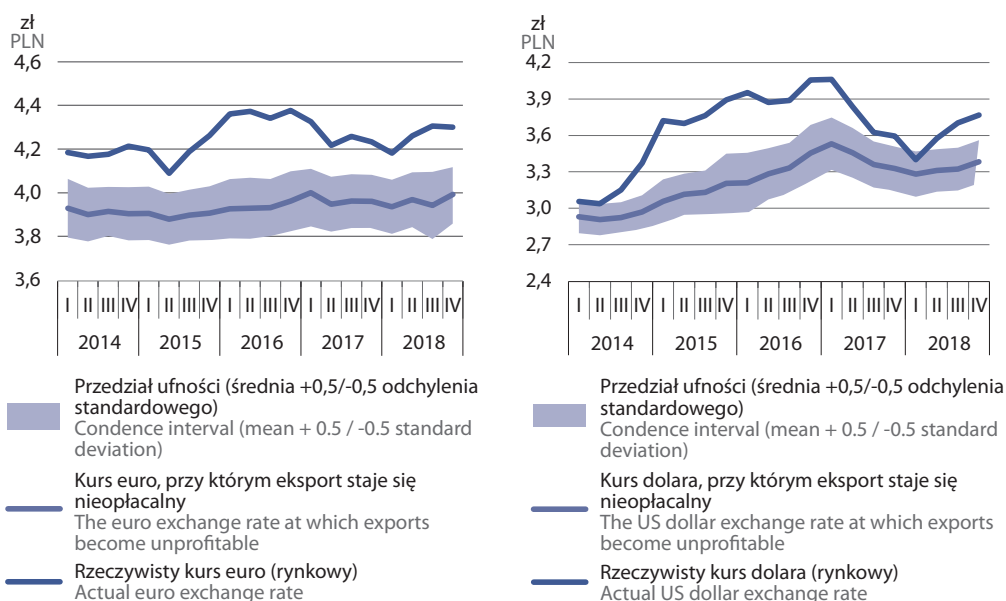
W eksporcie Polski na drugiej pozycji uplasowały się Czechy (udział 6,4%), wyprzedzając Wielką Brytanię (udział 6,2%). Wśród dziesięciu największych odbiorców polskiego eksportu, najwyższą dynamikę eksportu zanotowano dla Stanów Zjednoczonych Ameryki (112,4), dalej dla Holandii (109,9), Niemiec i Rosji (po 109,6). W imporcie na drugim miejscu uplasowały się Chiny (udział 11,6%), przed Rosją (7,4%). Wśród dziesięciu największych eksporterów do Polski najwyższą dynamikę zanotowano dla Rosji (126,9), dalej dla Wielkiej Brytanii (110,6), Stanów Zjednoczonych Ameryki (109,4) i Chin (108,0).

Stopień koncentracji eksportu w 2018 r., mierzony udziałem dziesięciu głównych partnerów Polski (66,7%) nieznacznie wzrósł w stosunku do 2017 r. (66,5%). Niewiele bardziej wzrósł wskaźnik koncentracji importu (obliczany w analogiczny sposób), osiągając poziom 66,7% wobec 65,7% rok wcześniej³².

Kurs euro wobec złotego pozostawał powyżej zadeklarowanego przez przedsiębiorców kursu (w prowadzonych przez NBP badaniach koniunktury), przy którym eksport staje się nieopłacalny, przy czym rok 2018 był lepszy niż 2017 r. dla eksporterów do strefy euro. W przypadku dolara amerykańskiego, w okresie od IV kwartału 2013 r. do II kwartału 2014 r. rzeczywisty kurs dolara zbliżył się do kursu uznawanego przez przedsiębiorców za nieopłacalny. W drugiej połowie 2014 r. doszło do umocnienia się dolara względem złotego (III i IV kwartał 2014 r.). W IV kwartale 2014 r. kurs dolara uległ podwyższeniu do poziomu nienotowanego od III kwartału 2006 r. Warunki te utrzymały się niepogorszone przez cały 2015 r. i 2016 r. Przez cały 2017 r. sytuacja się pogarszała aż do osiągnięcia przez kurs dolara minimum w styczniu 2018 r., jednak przez resztę tego roku sytuacja eksporterów stale się poprawiała.

³² GUS, Obroty towarowe handlu zagranicznego według krajów, (2019), Warszawa.

Wykres 38. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut
Chart 38. Exports profitability and actual exchange rates

Uwaga: średni kurs kwartalny euro oraz dolara obliczony na podstawie średnich kursów miesięcznych NBP. Ze względu na występowanie licznych obserwacji nietypowych oraz błędnych, do obliczeń przedziału ufności dla kursów, przy których eksport staje się nieopłacalny, w NBP wykorzystano próbę po wyeliminowaniu odpowiedzi poniżej 5. i powyżej 95. percentyla.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP, w tym z badań koniunktury.

Note: average quarterly euro and dollar exchange rates calculated basing on average NBP monthly exchange rates. Because of numerous unusual and biased observations, when calculating confidence intervals at which exports become unprofitable, NBP used a sample after truncating responses below the 5th and over the 95th percentiles.

Source: own contribution based on NBP data.

Bilans płatniczy

Balance of payments

Saldo obrotów na rachunku bieżącym³³ gospodarki Polski w 2018 r. wyniosło -2,9 mld EUR i pogłębiło się o 3,6 mld EUR w stosunku do 2017 r. Na deficyt rachunku bieżącego wpływ miało głównie ujemne saldo dochodów pierwotnych w wysokości -18,5 mld EUR. Na wysokość salda dochodów pierwotnych wpływ miało przede wszystkim ujemne saldo dochodów z inwestycji bezpośrednich, które wyniosło -16,4 mld EUR. Saldo obrotów towarowych wyniosło -5,2 mld EUR i pogłębiło się o 6,6 mld EUR w stosunku do 2017 r., a ujemne saldo dochodów wtórnych pogłębiło się o 1,3 mld EUR w stosunku do 2017 r. W porównaniu do roku poprzedniego wartość eksportu towarów była wyższa o 6,2% i wyniosła 215,1 mld EUR, natomiast import towarów wzrósł o 9,0% do wartości 220,3 mld EUR.

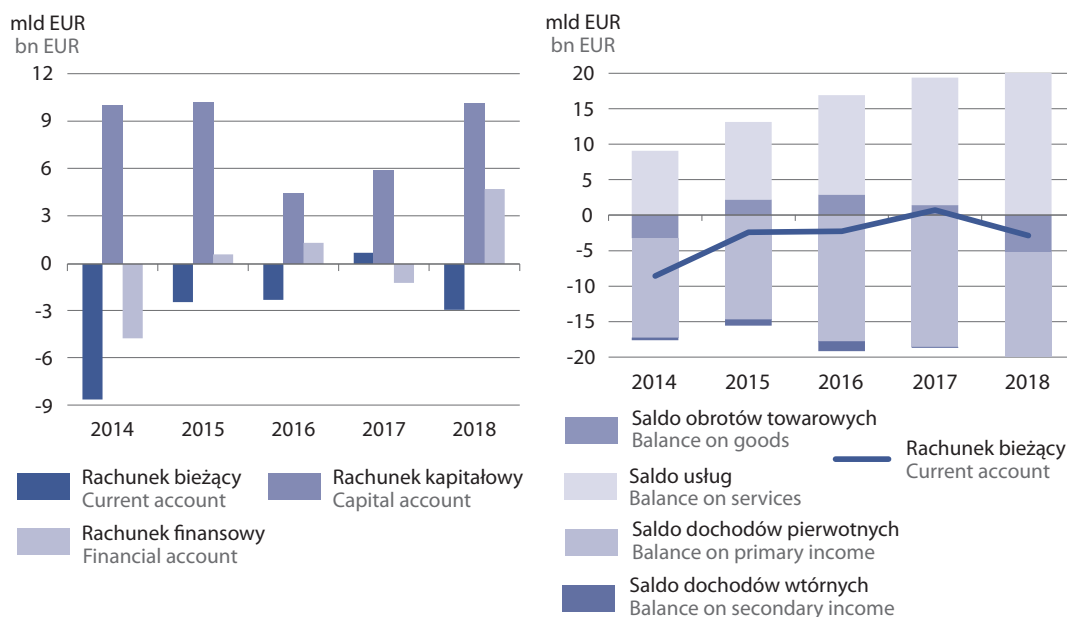
³³ Narodowy Bank Polski wprowadził z dniem 30 września 2015 r. zmiany w statystyce bilansu płatniczego zgodnie z rekomendacjami Eurostatu, obejmując transakcje gospodarki nielegalnej. Dane historyczne zostały zweryfikowane od 2004 r. Szczegółowy opis zmian na stronie internetowej NBP w: NBP, Bilans płatniczy – zmiany metodologiczne (wrzesień 2015 r.), Warszawa. Wcześniej jeszcze Narodowy Bank Polski (NBP) wprowadził z dniem 30 września 2014 r. zmiany w statystyce bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej na podstawie wytycznych zawartych w: MFW, Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition BPM6, (2009), Waszyngton. Dane historyczne od 2004 r. zostały przez NBP przeliczone według nowej metodologii. Szczegółowy opis zmian zawartych w podręczniku BPM6 dostępny na stronie internetowej NBP (www.nbp.pl) w notatce: NBP, Informacja o zmianach w statystyce bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej w 2014 r., (2014), Warszawa.

Tablica 10. Bilans płatniczy
Table 10. Balance of payments

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2016	2018
	w mln EUR		in million EUR		
Rachunek bieżący Current account	-8 534	-2 405	-2 248	715	-2 882
Saldo obrotów towarowych Balance on goods	-3 255	2 213	2 935	1 426	-5 179
Saldo usług Balance on services	9 059	10 911	13 963	17 956	22 227
Saldo dochodów pierwotnych Balance on primary income	-13 961	-14 683	-17 746	-18 541	-18 520
Saldo dochodów wtórnych Balance on secondary income	-377	-846	-1 400	-126	-1 410
Rachunek kapitałowy Capital account	10 034	10 158	4 472	5 894	10 126
Rachunek finansowy Financial account	-4 689	603	1 347	-1 190	4 734

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Wykres 39. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego
Chart 39. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Saldo usług w rachunku bieżącym było dodatnie i wzrosło o 4,3 mld EUR w porównaniu z 2017 r., osiągając poziom 22,2 mld EUR. Największy wpływ na zmianę salda usług miała poprawa salda w działach: pozostałych usług o 2,1 mld EUR oraz usług transportowych o 1,6 mld EUR.

Saldo dochodów wtórnych istotnie spadło z poziomu -0,1 mld EUR w 2017 r. do -1,4 mld EUR w 2018 r. W relacji do roku poprzedniego nastąpiła poprawa o 4,2 mld EUR salda rachunku kapitałowego, które wyniosło 10,1 mld EUR. Wynikało to ze znacznego wzrostu przychodów o 5,1 mld EUR (o 44,4%), przy czym rozchody wzrosły o 0,8 mld EUR (o 64,2%). W 2018 r. odnotowano poprawę o 5,9 mld EUR salda rachunku finansowego, które wyniosło 4,7 mld EUR, przy jego ujemnym poziomie -1,2 mld EUR w 2017 r.

Tablica 11. Rachunek finansowy – aktywa
Table 11. Financial account – assets

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w mln EUR		in million EUR		
Rachunek finansowy – aktywa Financial account – assets	12 831	19 011	30 369	2 271	11 271
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	5 091	4 388	12 813	3 689	577
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	4 229	9 961	-5 536	1 139	381
Pozostałe inwestycje Other investment	3 071	4 600	2 487	5 651	5 207
Pochodne instrumenty finansowe Financial derivatives	-16	-879	175	-1 065	-1 122
Oficjalne aktywa rezerwowe Official reserve assets	456	941	20 430	-7 143	6 228

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Tablica 12. Rachunek finansowy – pasywa
Table 12. Financial account – liabilities

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w mln EUR		in million EUR		
Rachunek finansowy – pasywa Financial account – liabilities	17 520	18 408	29 022	3 461	6 537
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	14 821	13 530	16 639	9 287	10 050
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	2 422	7 091	-2 189	5 453	-3 325
Pozostałe inwestycje Other investment	277	-2 213	14 572	-11 279	-188

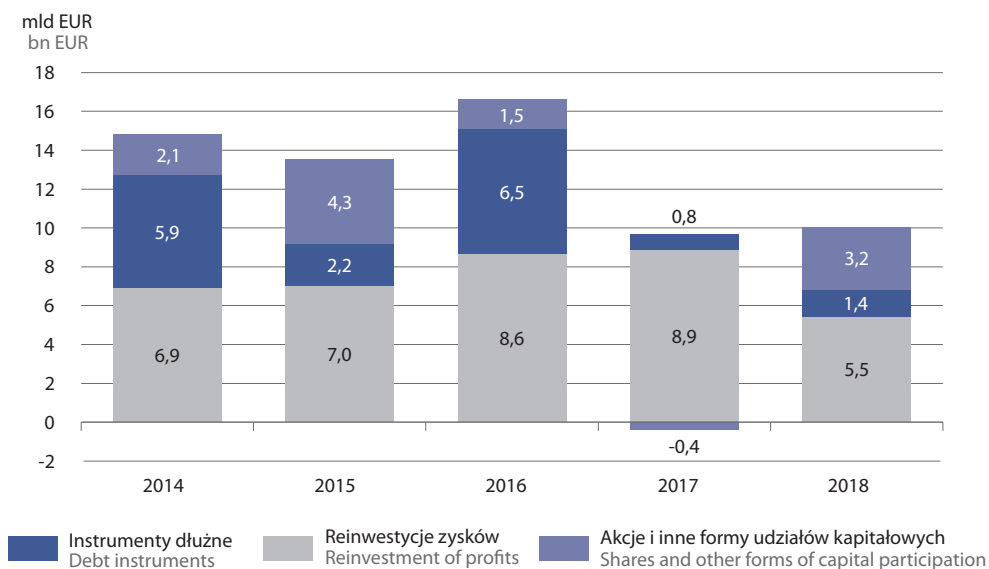
Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Saldo aktywów polskich inwestycji zagranicznych w 2018 r. wyniosło 11,3 mld EUR. Na zwiększenie poziomu salda aktywów tych inwestycji wpłynęła głównie poprawa salda oficjalnych aktywów rezerwowych (o 13,4 mld EUR) oraz spadek salda aktywów inwestycji bezpośrednich (o 3,1 mld EUR). Odnotowano pogorszenie salda aktywów polskich inwestycji portfelowych o 0,8 mld EUR w stosunku do roku poprzedniego. W 2018 r. saldo wynikające z rozliczeń transakcji związanych z pochodnymi instrumentami finansowymi, zawartych pomiędzy rezydentami a nierezydentami, było ujemne i wyniosło -1,1 mld EUR i nie uległo istotnej zmianie w porównaniu do 2017 r. Saldo aktywów pozostałych inwestycji zmniejszyło się o 0,4 mld EUR do poziomu 5,2 mld EUR.

Saldo pasywów inwestycji zagranicznych w Polsce w 2018 r. wyniosło 6,5 mld EUR, wobec 3,5 mld EUR w 2017 r. O poziomie tego salda w głównej mierze zadecydowała poprawa salda pasywów z tytułu pozostałych inwestycji o 11,1 mld EUR i pogorszenie salda pasywów inwestycji portfelowych o 8,8 mld EUR. Saldo pasywów inwestycji bezpośrednich poprawiło się o 0,8 mld EUR w odniesieniu do 2017 r.

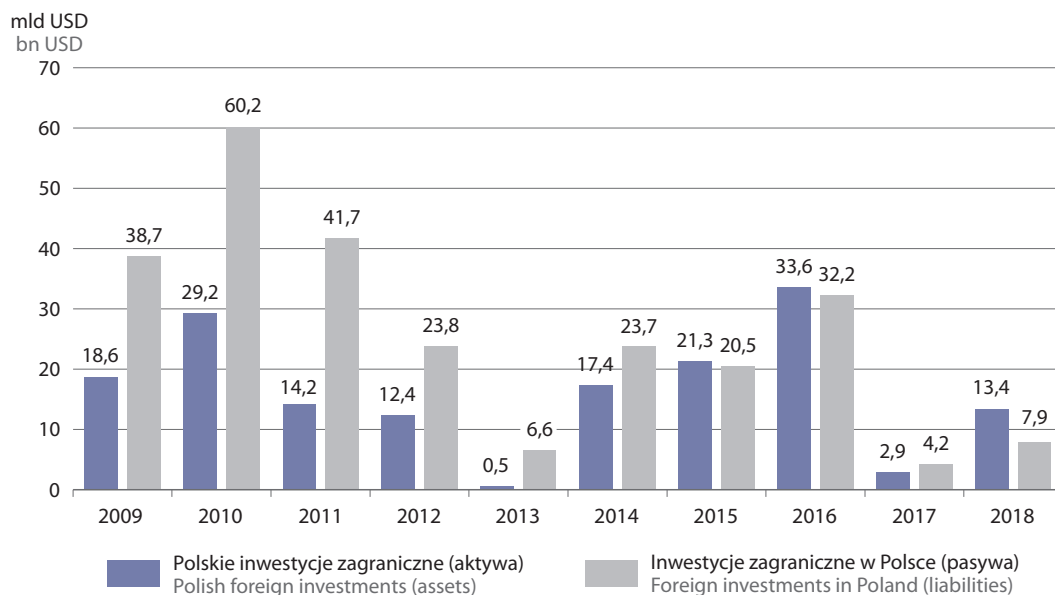

Wykres 40. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce
Chart 40. Direct foreign investments in Poland

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Wykres 41. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2009–2018
Chart 41. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2009–2018

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

7. Wybrane sektory gospodarki polskiej

7. Selected sectors of the polish economy

Przemysł

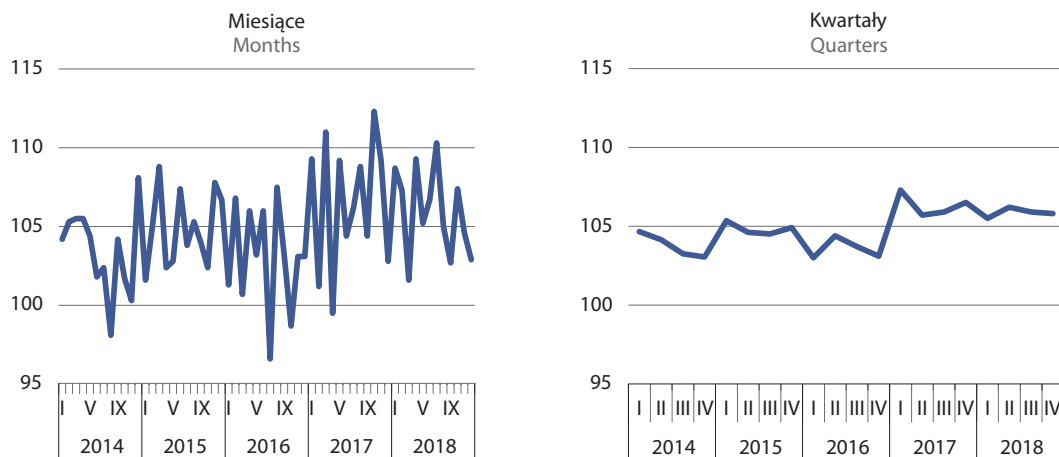
Industry

W latach 2014–2018 przemysł odgrywał znaczącą rolę w tworzeniu wartości dodanej brutto w Polsce³⁴. Jego udział kształtował się w przedziale od 24,9% do 26,5%. Przemysł jest drugim, co do wielkości po usługach, obszarem gospodarki tworzącym WDB w Polsce.

Udział przemysłu w Polsce w wartości dodanej brutto w 2018 r. był stosunkowo wysoki (25,6%), w relacji do średniej wartości tego wskaźnika dla całej Unii Europejskiej (19,5%). Podobne wielkości udziału przemysłu w WDB w 2018 r. wykazywały Niemcy (25,8%) oraz niektóre państwa Europy Środkowo-Wschodniej³⁵.

Wykres 42. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem (analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 42. Indices of total sold production of industry (same period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2018 r. w cenach bieżących wyniosła 1 459,5 mld zł, natomiast jej wartość w cenach stałych była o 5,8% wyższa niż rok wcześniej³⁶. Największy wpływ na wartość produkcji sprzedanej przemysłu miało przetwórstwo przemysłowe, którego roczny wzrost w ujęciu realnym wyniósł 5,7%.

W latach 2014–2018 realna dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce w poszczególnych miesiącach osiągała zmienne wartości. W 2018 r. dynamika wykazywała tendencje wzrostowe. Wzrost produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w grudniu 2018 r. w ujęciu rocznym wyniósł 2,9%. Dla porównania: w grudniu 2017 r. zanotowano roczny wzrost na poziomie 2,8%. Wskaźnik wzrostu produkcji sprzedanej przemysłu na koniec 2018 r. wyniósł w ujęciu rocznym 5,8% (wobec wzrostu o 6,5% w 2017 r.).

³⁴ O ile nie zaznaczono inaczej, prezentowane dane i informacje (za wyjątkiem danych z systemu Rachunków Narodowych, tj. danych związanych z wartością dodaną brutto) dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

³⁵ Obliczenia własne, dane Eurostatu: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>

³⁶ GUS, Nakłady i wyniki przemysłu w 2018 r., (2019), Warszawa.

Tablica 13. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu
Table 13. Indices of sold production of industry

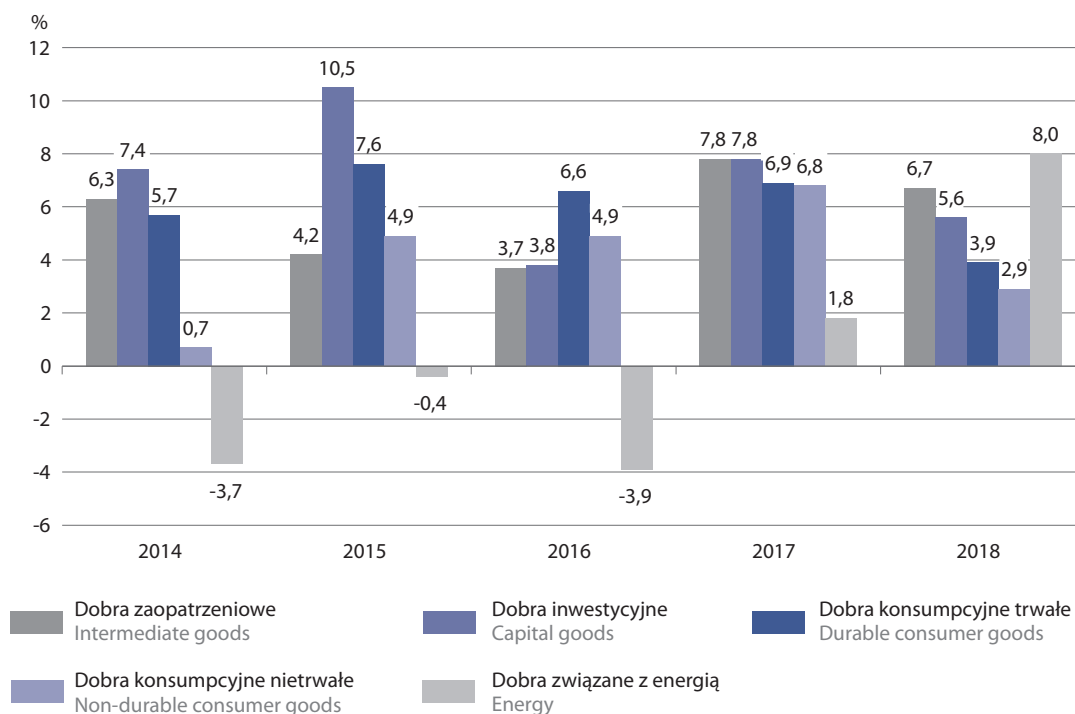
Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	Ceny stałe (rok poprzedni=100) Constant prices (previous year=100)				
Produkcja sprzedana przemysłu Sold production of industry	103,3	104,9	103,1	106,6	105,8
w tym: of which:					
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	104,6	105,8	104,1	107,3	105,7
Górnictwo i wydobywanie Mining and quarrying	94,0	101,8	94,8	92,8	101,0
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę Electricity, gas, steam and air conditioning supply	95,9	96,9	96,5	105,5	109,0
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja Water supply; sewerage, waste management, and remediation activities	103,0	103,4	103,0	103,1	106,1

Źródło: GUS, Nakłady i wyniki przemysłu w 2018 r., (2019), Warszawa.

Source: Statistics Poland, Outlays and results in industry in 2018, (2019), Warsaw.

Wykres 43. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych (rok poprzedni=100)

Chart 43. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups (previous year=100)

Źródło: GUS, Biuletyny Statystyczne nr: 5/2015, 5/2016, 5/2017, 5/2018, 5/2019.

Source: Statistics Poland, Statistical Bulletins No: 5/2015, 5/2016, 5/2017, 5/2018, 5/2019.

W strukturze produkcji sprzedanej przemysłu nie odnotowano znaczących zmian w porównaniu z 2017 r. Wydajność pracy (produkcja sprzedana przypadająca na 1 zatrudnionego) w przemyśle była w 2018 r. wyższa o 3,1% niż rok wcześniej (w cenach stałych). Przeciętne zatrudnienie w przemyśle było na poziomie 2 719,0 tys. osób, tj. o 2,6% wyższe niż w 2017 r. W 2018 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w tej części gospodarki narodowej³⁷ wzrosło nominalnie o 7,3% do poziomu 4 904,44 zł brutto.

W porównaniu z 2017 r. zaobserwowano (w ujęciu realnym) zwiększoną o 8,0% produkcję dóbr związanych z energią, dóbr zaopatrzeniowych o 6,7%, dóbr inwestycyjnych o 5,6%, dóbr konsumpcyjnych trwałych o 3,9% oraz konsumpcyjnych nietrwałych o 2,9%³⁸.

Budownictwo

Construction

W 2018 r. wielkość udziału sektora budownictwa w tworzeniu WDB oszacowano na 8,0% (wobec 7,0% w latach 2016–2017)³⁹. Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2018 r. mierzona w cenach stałych była wyższa o 13,7% w porównaniu z 2017 r., kiedy zanotowano wzrost o 10,9%.

Tablica 14. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej
Table 14. Volume indices of the sale of construction and assembly production

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej ogółem Total sold construction and assembly production	105,9	103,7	97,6	110,9	113,7
w tym: of which:					
Budowa budynków Construction of buildings	106,5	103,1	95,0	120,7	125,9
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej Civil engineering construction	115,9	96,0	84,9	118,6	121,5
Roboty budowlane specjalistyczne Specialised construction activities	98,9	110,0	107,8	100,0	100,0

Uwaga: Dane dotyczą pełnej zbiorowości podmiotów gospodarczych, bez udziału podwykonawców, ceny stałe.

Źródło: GUS, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, (2019), Warszawa.

Note: Data include the complete collectivity of economic entities, except subcontractors, constant prices.

Source: Statistics Poland, Annual macroeconomic indicators, (2019), Warsaw.

Na wzrost sprzedaży produkcji budowlano-montażowej ogółem w 2018 r. największy wpływ miały kategorie budowy budynków (wzrost o 25,9%) oraz budowy obiektów inżynierii lądowej i wodnej (wzrost o 21,5%). Sprzedaż w kategorii roboty budowlane specjalistyczne utrzymała się na tym samym poziomie, co w latach 2016–2017.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze budownictwa w 2018 r. wyniosło 4 904,6 zł i było o 8,1% wyższe niż w 2017 r. Przeciętne zatrudnienie w sektorze w 2018 r. kształtowało się na poziomie 407 tys. osób (wobec 387 tys. osób w 2017 r.)⁴⁰.

³⁷ Tamże: s. 17.

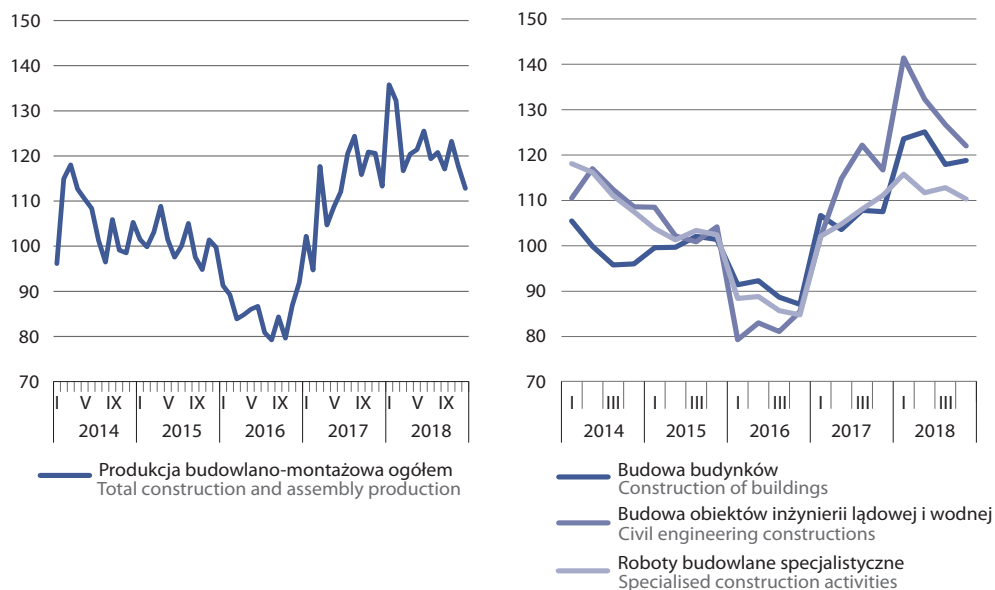
³⁸ GUS, Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne, (2019), Warszawa.

³⁹ Opracowano na podstawie: GUS, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, (2019), Warszawa.

⁴⁰ GUS, Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2018 r., (2019), Warszawa.

Wykres 44. Dynamika produkcji budowlano-montażowej^a (analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 44. Volume indices of construction and assembly production^a (same period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

a Dane obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Źródło: GUS, Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne, (2019), Warszawa.

a Data including economic entities employing more than 9 persons.

Source: Statistics Poland, Selected monthly macroeconomic indicators, (2019), Warsaw.

Usługi

Service sector

W latach 2014–2018 udział sektora usług w Polsce w tworzeniu WDB był na podobnym poziomie. Najwyższą wielkość wskaźnik ten osiągnął w 2017 r. (64,5%). W Polsce udział tego sektora w WDB w 2018 r. oszacowano na 63,5%, natomiast średnia wartość dla całej Unii Europejskiej wyniosła 73,3%. Niższe niż w Polsce udziały tego sektora w tworzeniu WDB wykazały: Rumunia (63,2%), Słowacja (61,8%), Czechy (61,5%) oraz Irlandia (60,8%). Nieco wyższy udział sektora usług niż w Polsce był na Węgrzech (64,5%) i w Słowenii (64,6%). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w Luksemburgu (87,5%), na Malcie (85,3%) oraz Cyprze (73,9%).

Tablica 15. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem
 Table 15. Share of individual service NACE sections in the GVA of the entire service sector

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w %		in %		
Wartość Dodana Brutto (ceny bieżące) – Polska Gross Value Added (current prices) – Poland	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Handel; naprawa pojazdów samochodowych (G) Trade; repair of motor vehicles (G)	17,8	17,6	17,5	17,6	17,7
Transport i gospodarka magazynowa (H) Transportation and storage (H)	6,3	6,5	6,5	6,8	7,2
Zakwaterowanie i gastronomia (I) Accommodation and catering (I)	1,2	1,1	1,1	1,3	1,3
Informacja i komunikacja (J) Information and communication (J)	3,9	4,0	4,1	4,1	3,9
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K) Financial and insurance activities (K)	4,5	4,1	4,4	4,4	4,0
Obsługa rynku nieruchomości (L) Real estate activities (L)	5,2	4,9	5,2	4,9	4,9
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) Professional, scientific and technical activities (M)	5,5	5,8	5,5	5,9	5,9
Administrowanie i działalność wspierająca (N) Administrative and support service activities (N)	2,1	2,3	2,4	2,6	2,5
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O) Public administration and defence; compulsory social security (O)	5,7	5,5	5,6	5,6	5,5
Edukacja (P) Education (P)	4,8	4,8	4,7	4,6	4,2
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q) Health and social work activities (Q)	4,5	4,4	4,5	4,5	4,3
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R) Arts, entertainment and recreation (R)	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7
Pozostała działalność usługowa (S) Other service activities (S)	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (T) Activities of households as employers; undifferentiated goods and service producing activities of households for own use (T)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Łączny udział sekcji sektora usług w WDB Total share of service sector sections in the GVA	63,9	63,4	63,8	64,5	63,5

Uwaga: Sektor usług zawiera wszystkie sekcje PKD (oprócz sekcji U), niezaliczone do rolnictwa, przemysłu lub budownictwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Note: The service sector includes all NACE sections (except section U) not attributed to agriculture, industry or construction.

Source: Own contribution based on Statistics Poland data.

W sektorze usług największy wkład w tworzenie WDB w Polsce w 2018 r. zanotowano w sekcjach: G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (17,7%) oraz H – Transport i gospodarka magazynowa (7,2%). W ogólnej strukturze udziałowej obie sekcje minimalnie zyskały na znaczeniu w stosunku do poziomów z 2017 r. Dwie sekcje sektora usług o najmniejszym udziale w tworzeniu WDB w 2018 r. to kolejno: T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (0,1%) oraz R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (0,7%).

8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce

8. Financial situation of enterprises in Poland

Wyniki finansowe

Financial results

W 2018 r. łączny wynik finansowy brutto przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniósł 168,1 mld zł i był o 5,2% niższy niż w 2017 r. Wynik finansowy netto wyniósł 139,2 mld zł i był o 7,1% niższy od uzyskanego w roku poprzednim. Natomiast wyższy niż w roku poprzednim był wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Ukształtował się on na poziomie 165,5 mld zł, o 4,5% wyższym niż rok wcześniej⁴¹.

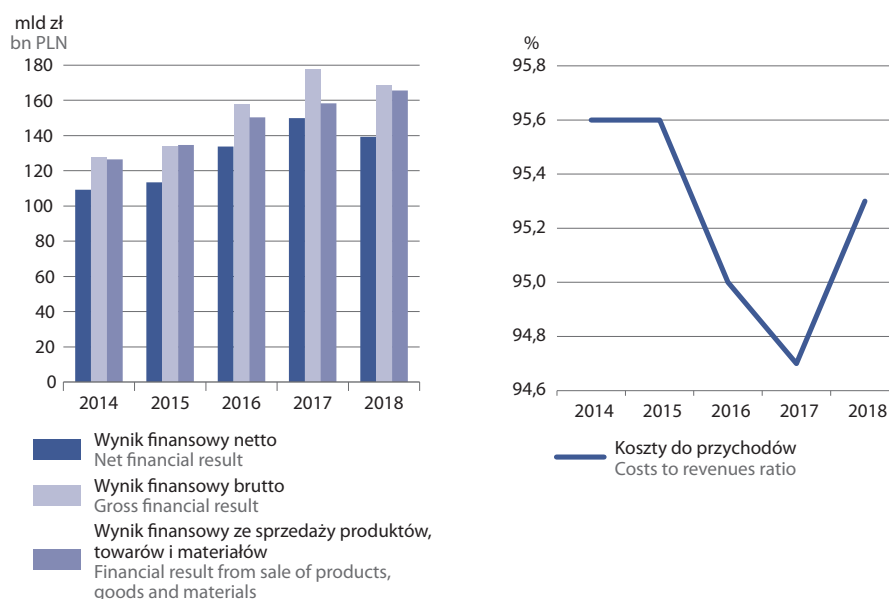
Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r. wyniosły 3 581,5 mld zł i wartość ich wzrosła o 6,5% w stosunku do poprzedniego roku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, stanowiące największy udział w strukturze przychodów (97,3%), wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 7,1%. W strukturze przychodów ogółem przeważały przychody generowane przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 250 i więcej osób; ich udział wyniósł 60,3% (w roku poprzednim 59,8%).

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności analizowanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r. wyniosły 3 413,4 mld zł i były wyższe niż w roku poprzednim o 7,1%. Koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów, stanowiły 97,3% w strukturze kosztów. Stosunek poniesionych kosztów do wartości przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 95,3% i był o 0,6 p. proc. niższy niż w roku poprzednim.

⁴¹ Prezentowane dane i informacje dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, o liczbie pracujących powyżej 9 osób, prowadzących księgi rachunkowe, należących do sekcji PKD 2007: B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

Wykres 45. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 45. Financial results and costs to revenues ratio from total activity of non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Nakłady inwestycyjne w 2018 r. zwiększyły się o 12,2% w porównaniu do poprzedniego roku, a ich wartość (w cenach stałych) wyniosła 153,2 mld zł. Zwiększyła się liczba nowo rozpoczętych środków trwałych w budowie z 220,7 tys. w 2017 r. do 235,7 tys. w 2018 r.

Sprzedaż na eksport w 2018 r. wyniosła 783,1 mld zł i była wyższa niż w roku poprzednim o 4,1%. Liczba przedsiębiorstw wykazujących sprzedaż na eksport w 2018 r. w porównaniu z 2017 r. zwiększyła się o 274 jednostki tj. o 1,5%. Przychody ze sprzedaży na eksport w 2018 r. stanowiły 32,8% przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, notując spadek o 1,1 p. proc. w porównaniu z 2017 r.

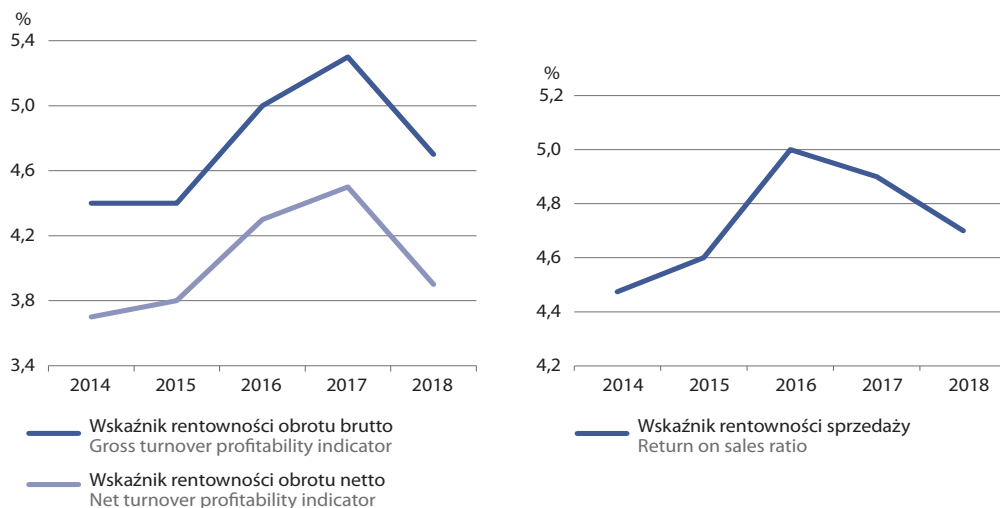
Rentowność i płynność

Profitability and liquidity

Wskaźnik rentowności obrotu brutto (relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności) przedsiębiorstw wyniósł 4,7% w 2018 r. i spadł o 0,6 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Wskaźnik rentowności obrotu netto (wynik finansowy netto do przychodów z całokształtu działalności) zmniejszył się w stosunku do uzyskanego w 2017 r. o 0,6 p. proc., osiągając wielkość 3,9%.

Wykres 46. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych
 Chart 46. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

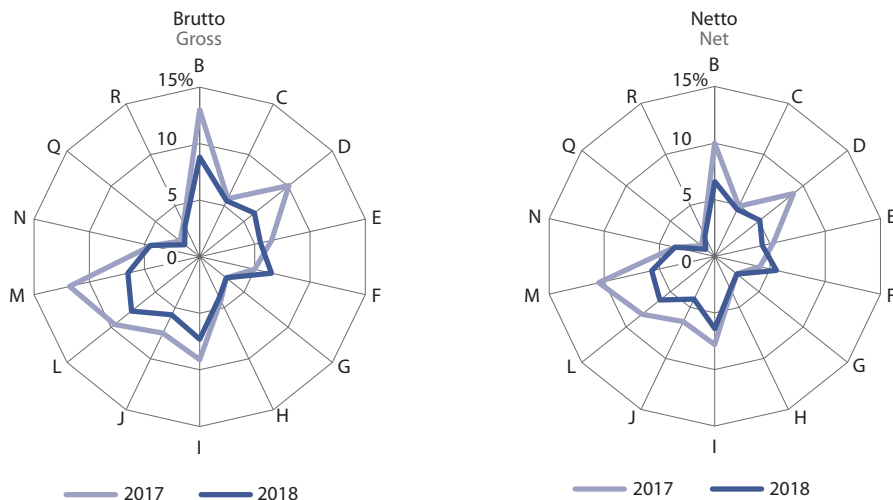
Poziom rentowności ze sprzedaży obliczono jako relację wyniku ze sprzedaży do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Wskaźnik ten zmniejszył się o 0,2 p. proc. wobec 2017 r. i wyniósł 4,7%.

Najwyższy wzrost rentowności obrotów brutto w 2018 r. odnotowano dla sekcji F – Budownictwo (o 1,5 p. proc.). W większości sekcji PKD odnotowano spadek rentowności obrotów brutto.

Największy spadek wykazały przedsiębiorstwa należące do sekcji M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 5,3 p. proc.), do sekcji B – Górnictwo i wydobywanie (o 4,2 p. proc.) oraz do sekcji D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 3,9 p. proc.).

Najwyższy wzrost rentowności obrotów netto w 2018 r. wykazały przedsiębiorstwa należące do sekcji F (o 1,5 p. proc.). Największy spadek rentowności obrotu netto wystąpił w przedsiębiorstwach należących do sekcji M (o 4,8 p. proc.), sekcji D (o 3,8 p. proc.) oraz do sekcji B (o 3,4 p. proc.).

Wykres 47. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD (w %)
 Chart 47. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections (in %)

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

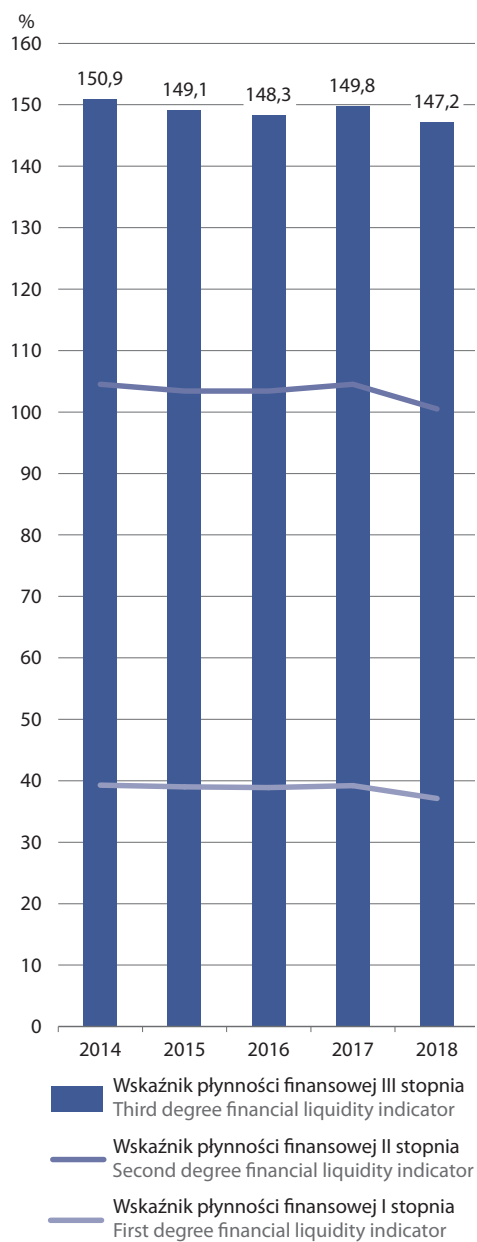
W analizowanych przedsiębiorstwach wskaźnik płynności finansowej I stopnia⁴² w 2018 r. zmniejszył się o 2,1 p. proc. i wyniósł 37,1%, a wskaźnik II stopnia⁴³ spadł o 4,0 p. proc. i wyniósł 100,5%. Wskaźnik płynności finansowej III stopnia⁴⁴ spadł o 2,6 p. proc., do poziomu 147,2%.

⁴² Wskaźnik płynności finansowej I stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (słownik pojęć GUS).

⁴³ Wskaźnik płynności II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (słownik pojęć GUS).

⁴⁴ Wskaźnik płynności III stopnia jest to relacja aktywów obrotowych jednostki (zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych) do zobowiązań krótkoterminowych (słownik pojęć GUS).

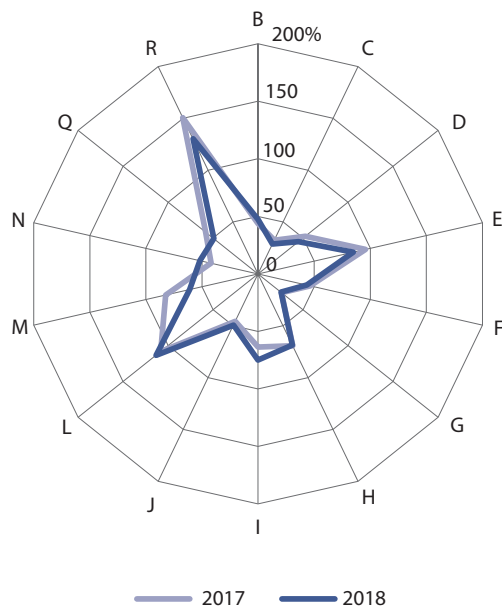
Wykres 48. Wskaźniki płynności finansowej I, II i III stopnia przedsiębiorstw niefinansowych
 Chart 48. Financial liquidity indicators of the first, second and third degrees in non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

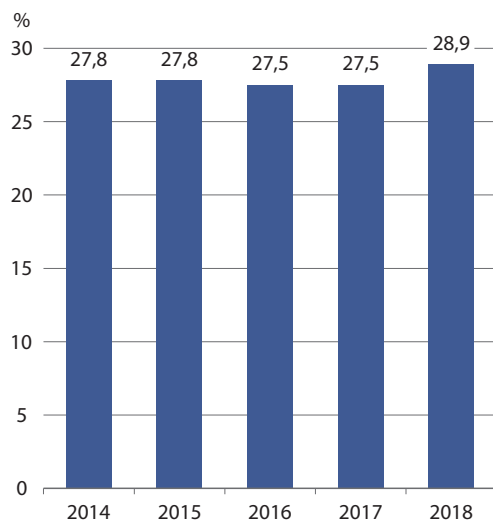
Source: Statistics Poland own research.

Wykres 49. Wskaźniki płynności finansowej I stopnia w 2017 i 2018 r. według wybranych sekcji PKD (w %)
 Chart 49. Financial liquidity indicators of the first degree in 2017 and 2018 by selected NACE sections (in %)

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Wykres 50. Udział zapasów w aktywach obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych
 Chart 50. Share of inventories in current assets of non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Wskaźnik płynności finansowej I stopnia w przedsiębiorstwach niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób według PKD 2007 wykazał najwyższy wzrost w sekcji N – Administrowanie i działalność wspierająca (o 23,6 p. proc.), sekcji I – Zakwaterowanie i gastronomia (o 17,6 p. proc.) oraz sekcji B – Górnictwo i wydobywanie (o 8,2 p. proc.). Najwyższy spadek w 2018 r. w zakresie pogorszenia zdolności

płatniczej wyrażonej wskaźnikiem płynności finansowej I stopnia charakteryzował sekcję M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 26,0 p. proc.), sekcję Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (o 15,7 p. proc.) i sekcję R – Kultura, rozrywka i rekreacja (o 13,5 p. proc.).

Inwestycje krótkoterminowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r. zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 1,6%, osiągając wartość 307,3 mld zł. Należności krótkoterminowe w 2018 r. zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 4,4%, osiągając poziom 525,8 mld zł. Wartość zapasów utrzymywanych przez przedsiębiorstwa na koniec roku wyniosła 352,6 mld zł wobec 318,4 mld zł w roku poprzednim. Udział zapasów w strukturze aktywów obrotowych tych przedsiębiorstw wyniósł 28,9% i zwiększył się o 1,4 p. proc. w porównaniu do 2017 r.

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania przedsiębiorstw niefinansowych ogółem w 2018 r. wyniosły 1 520,0 mld zł (w 2017 r. osiągnęły wartość 1 441,0 mld zł). Najwyższy udział w strukturze zobowiązań i rezerw na zobowiązania stanowiły zobowiązania krótkoterminowe; udział ten wyniósł 54,5%, przy 53,5% w 2017 r. Poziom zobowiązań krótkoterminowych w 2018 r. zwiększył się o 7,5% w relacji do roku poprzedniego i wyniósł 829,0 mld zł. Wartość zobowiązań krótkoterminowych z tytułu kredytów i pożyczek zwiększyła się o 10,2%. Udział kredytów bankowych w zobowiązaniach krótkoterminowych przedsiębiorstw w 2018 r. wyniósł 21,5% i był wyższy o 0,5 p. proc. Wartość zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług zwiększyła się o 3,4% w porównaniu do roku poprzedniego. Udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych wyniósł 50,6% i był niższy o 2,0 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. Zobowiązania długoterminowe stanowiły udział 27,8% w zobowiązaniach i rezerwach na zobowiązania. Poziom zobowiązań długoterminowych w 2018 r. zwiększył się o 1,6% w porównaniu do poprzedniego roku i wyniósł 422,6 mld zł. Udział kredytów i pożyczek w zobowiązaniach długoterminowych przedsiębiorstw wyniósł 70,4% i był wyższy o 4,1 p. proc. w porównaniu do 2017 r.

Rozdział 2

Chapter 2

Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Labour market and income situation of households

1. Procesy na globalnym rynku pracy

1. Processes on a global labour market

Globalny rynek pracy⁴⁵ w 2018 r. charakteryzował się wzrostem liczby pracujących, który wyniósł 1,0%. Wskaźnik zatrudnienia na świecie obniżył się nieznacznie względem poprzedniego roku w związku z procesem wchodzenia nowych osób na rynek pracy, osiągając poziom 58,4%. W efekcie braku miejsc pracy w sektorze formalnym oraz słabo rozwiniętych systemów socjalnych na świecie ok. 360 mln osób spośród pracujących stanowili pomagający członkowie rodzin, zaś ok. 1,1 mld pracujących na własny rachunek.

Wśród grup krajów z najwyższym wzrostem liczby pracujących, przy stosunkowo niskiej stopie bezrobocia znajdowały się Japonia oraz Niemcy. W krajach tych wskaźnik zatrudnienia nieznacznie się podwyższył (o 0,1 p. proc.), gdy w Stanach Zjednoczonych wskaźnik ten natomiast pozostał na niezmiennym poziomie.

W krajach Europy Północnej, Południowej i Zachodniej wystąpił wzrost wskaźnika zatrudnienia na poziomie 0,3 p. proc., natomiast w krajach Europy Wschodniej sytuacja nie uległa zmianie wobec poprzedniego roku. W 2018 r. odnotowano nieznaczny spadek wskaźnika zatrudnienia w regionie Azji Wschodniej (o 0,4 p. proc.), Ameryki Łacińskiej i Karaibów oraz Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (po 0,1 p. proc.), podczas gdy w krajach arabskich, Afryce Północnej, Afryce Subsaharyjskiej i Azji Południowej współczynnik ten utrzymał się na niezmiennym poziomie.

Współczynnik aktywności zawodowej na świecie nieznacznie zmniejszył się w 2018 r. wobec roku ubiegłego i wyniósł 61,4%. W przypadku kobiet wskaźnik ten obniżył się do poziomu 48,0%, zaś w przypadku młodzieży w wieku 15–24 lata spadł do 42,1%, głównie w związku z poszerzoną ofertą edukacyjną. W Stanach Zjednoczonych, Japonii i Niemczech wystąpił jego nieznaczny wzrost.

Stopa bezrobocia w 2018 r. wyniosła 5,0%, osiągając poziom z 2008 r. Stopa bezrobocia wzrosła jedynie w krajach arabskich, zaś w pozostałych wybranych krajach świata obniżyła się, bądź też utrzymała się na zbliżonym poziomie jak w 2017 r.

Aktywni zawodowo

Active population

Zgodnie z danymi MOP, w 2018 r. współczynnik aktywności zawodowej (dla osób w wieku 15 lat i więcej) na świecie wynosił 61,4%, przy 62,0% w 2017 r.

⁴⁵ O ile nie zaznaczono inaczej, w podrozdziale „Procesy na globalnym rynku pracy” źródłem danych jest MOP. Podobnie, prezentowane grupy krajów są zgodne z klasyfikacją tej organizacji.

Tablica 16. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów
 Table 16. Activity rate (15 years and more) by country group

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %				
Świat World	62,2	62,2	62,1	62,0	61,4
Stany Zjednoczone United States	62,2	62,0	62,2	61,9	62,0
Japonia Japan	59,8	60,0	60,5	60,2	60,7
Niemcy Germany	60,4	60,3	60,5	60,5	60,6
Europa Wschodnia Eastern Europe (EE)	59,5	59,7	59,8	59,5	58,9
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe (NSWE)	57,7	57,7	57,8	57,7	57,7
Azja Wschodnia Eastern Asia (EA)	68,9	68,6	68,4	68,0	67,9
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific (SEA)	68,8	68,0	68,1	68,0	67,2
Azja Południowa Southern Asia (SA)	53,9	54,0	54,2	54,1	53,0
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean (LA)	64,2	64,2	64,1	64,1	64,1
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa (SSA)	69,1	69,1	69,1	69,2	68,0
Afryka Północna Northern Africa (NA)	47,2	46,9	46,8	46,8	46,3
Kraje arabskie Arab States (AS)	51,1	51,5	51,4	51,4	51,2

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

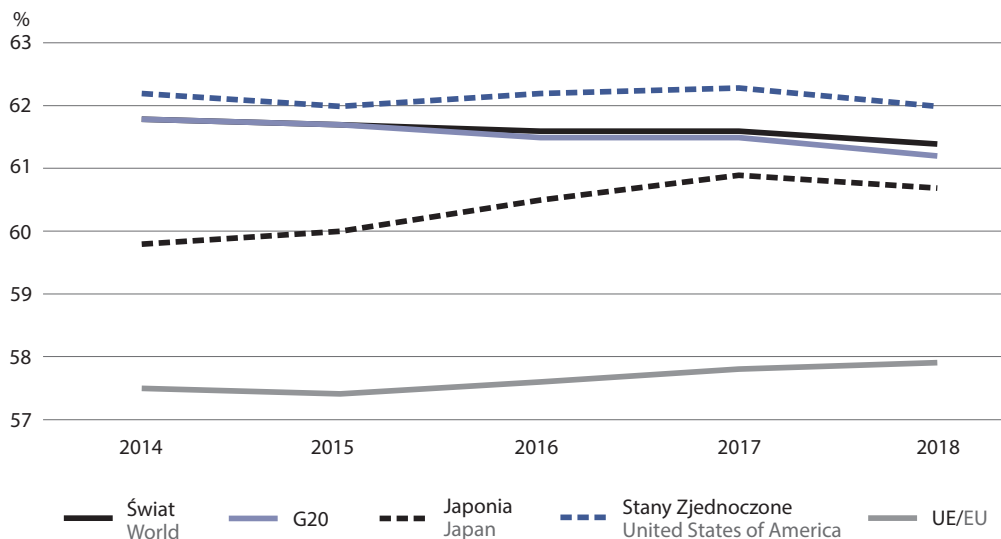
Najniższe poziomy aktywności zawodowej odnotowano w krajach Afryki Północnej (46,3%) oraz w krajach arabskich (51,2%), co było głównie spowodowane bardzo niskim udziałem kobiet w podaży pracy.

Najwyższe poziomy aktywności zawodowej występowały w Afryce Subsaharyjskiej (68,0%), Azji Wschodniej (67,9%) oraz Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (67,2%). Należy zaznaczyć, że na wysoką aktywność zawodową w krajach rozwijających się wpływa brak rozwiniętych systemów opieki społecznej oraz niski poziom zamożności, co w większym stopniu niż w krajach rozwiniętych skłania ludzi do podejmowania pracy. Poza tym, jakość pracy podejmowanej w tych krajach jest niższa niż w krajach rozwiniętych, o czym świadczą wysokie odsetki miejsc pracy na niepewnych warunkach oraz nieformalnego zatrudnienia w tych grupach krajów.

Wykres 51. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej, krajach rozwiniętych i wybranych krajach świata (dla grupy wieku 15 lat i więcej)

Chart 51. Activity rate in in the world, in European Union, developed countries and selected countries of the world (for age groups 15 years and more)

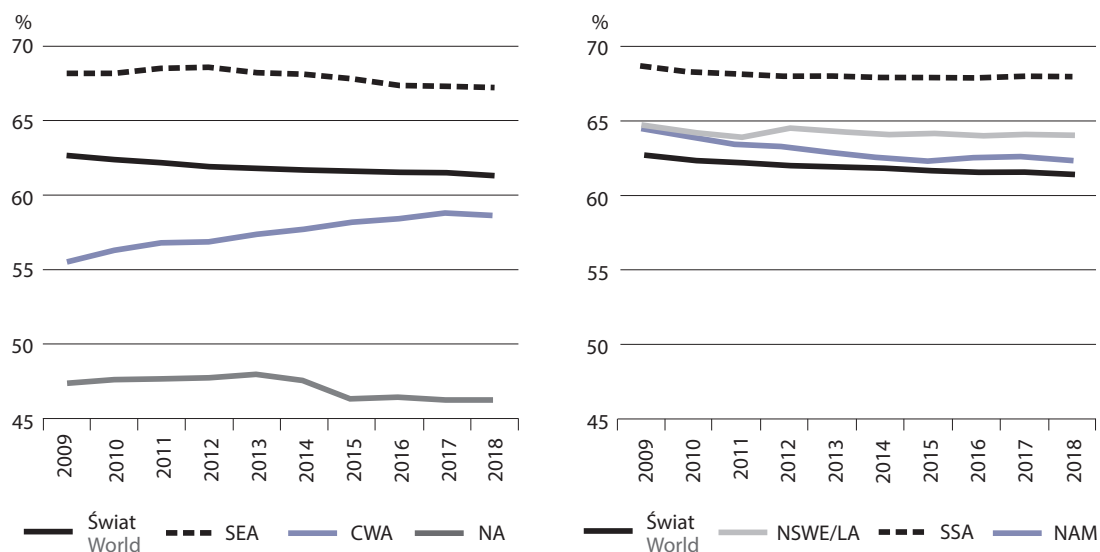

Źródło: dane MOP, za wyjątkiem Unii Europejskiej (Eurostat).
Source: ILO data, with the exception of the European Union (Eurostat).

Zmiany podaży pracy na świecie
Changes in labor supply in the world

W ostatnich dwóch dekadach współczynnik aktywności zawodowej na świecie obniżał się z poziomu 64,7% w 2000 r. do poziomu 61,4% w 2018 r. Był to przede wszystkim efekt procesu starzenia się społeczeństw. Biorąc pod uwagę grupy krajów, spadek ten miał miejsce w największym stopniu w krajach Azji Wschodniej (głównie Chiny). Zgodnie z prognozami MOP, czynniki demograficzne będą wpływać negatywnie na podaż pracy, czego wyrazem będzie dalszy spadek wskaźnika aktywności zawodowej w kolejnych latach.

Wykres 52. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów
Chart 52. Activity rate for groups of countries

Źródło: dane MOP.
 Source ILO data.

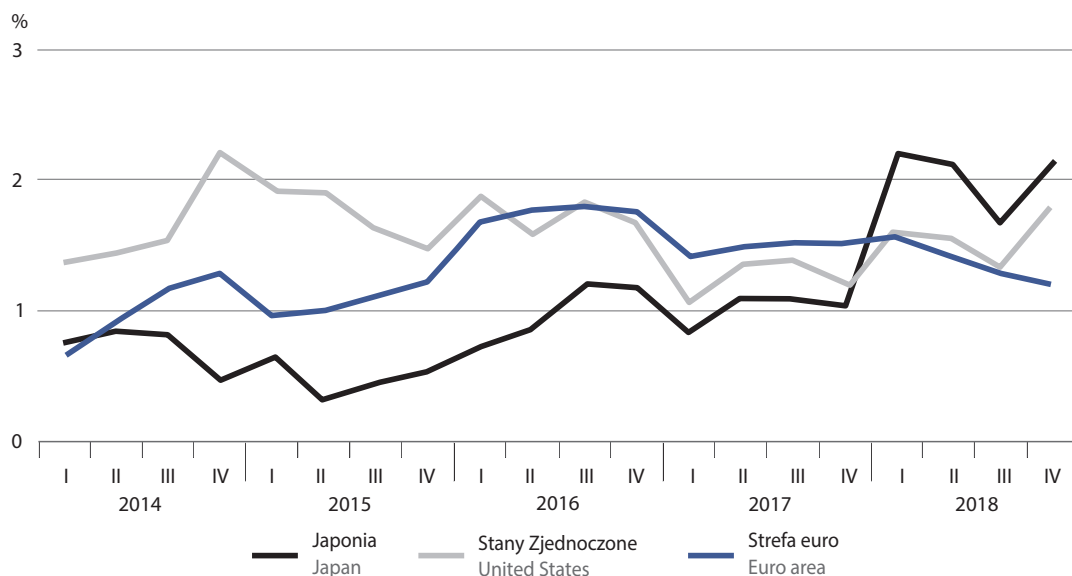
Pracujący Employees

Globalna liczba pracujących, zgodnie z danymi MOP, w 2018 r. wzrosła o 1,0%, podobnie jak w 2017 r. i wyniosła ponad 3,3 mld, z czego 1,7 mld stanowiły osoby zatrudnione na umowę o pracę. W stosunku do poprzedniego roku o 1,2% wzrosła liczba osób pracujących na własny rachunek.

W krajach UE i w strefie euro w 2018 r. wskaźnik zatrudnienia wzrósł odpowiednio o 0,9 p. proc. wobec 2017 roku, a liczba pracujących wzrosła o 1,1% (dane Eurostatu). Był to kolejny rok z rzędu, w którym odnotowano wyraźną poprawę sytuacji na unijnym rynku pracy.

Wykres 53. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych, Japonii i strefie euro (w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 53. Change of the number of persons employed in the United States, Japan and the euro area (compared to the same quarter of the previous year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.
Source: own study based on OECD data.

Wskaźnik zatrudnienia na świecie w 2018 r. (udział osób pracujących w stosunku do całej populacji w wieku 15 lat i więcej) wyniósł 58,4%, wobec 58,6% w 2017 r.

Najwyższy poziom wskaźnika zatrudnienia (65,2%), wystąpił w krajach Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku. W krajach Europy Północnej, Południowej i Zachodniej wskaźnik ten podniósł się o 0,5 p. proc. W Japonii wystąpił nieznaczny wzrost wskaźnika zatrudnienia o 0,1 p. proc. W pozostałych krajach odnotowano spadek wskaźnika zatrudnienia bądź jego utrzymanie się na niezmiennym poziomie.

Tablica 17. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów
 Table 17. Employment rate (15 years and more) by country groups

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %				
Świat World	58,9	58,8	58,7	58,6	58,4
Stany Zjednoczone United States	58,4	58,7	59,1	59,2	59,6
Japonia Japan	57,7	58,0	58,6	58,5	59,3
Niemcy Germany	57,4	57,5	58,0	58,2	58,5
Europa Wschodnia Eastern Europe	55,6	55,9	56,1	56,2	55,8
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	51,6	51,9	52,5	52,8	53,3
Azja Wschodnia Eastern Asia	65,8	65,6	65,3	64,9	65,0
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific	66,8	65,9	66,1	66,1	65,2
Azja Południowa Southern Asia	51,9	51,9	52,0	51,9	51,4
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	60,2	60,0	59,2	58,8	58,9
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	64,5	64,6	64,2	64,2	64,0
Afryka Północna Northern Africa	41,4	41,1	41,2	41,3	40,8
Kraje arabskie Arab States	47,1	47,5	47,4	47,4	47,5

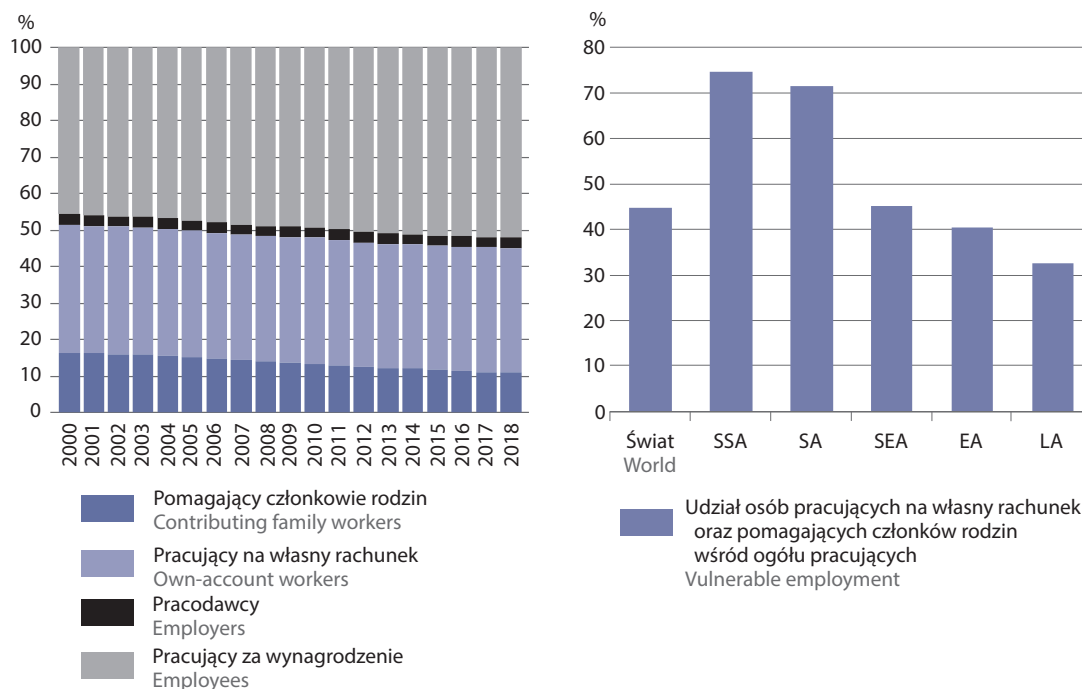
Źródło: dane MOP.
 Source: ILO data.

Jakość pracy na świecie Quality of work in the world

Według kategorii MOP, osoby pracujące są to osoby, które otrzymują regularną płacę za wykonywane zajęcie (wage employment) oraz te, które pracują na niepewnych warunkach (vulnerable employment). Pierwsza kategoria dzieli się m. in. na osoby zatrudnione na umowy na czas nieokreślony oraz na czas określony. Mianem vulnerable employment MOP określa te osoby pracujące na własny rachunek oraz pomagających członków rodzin. Wyróżnienie to występuje ze względu na występujące wśród nich wyższe wskaźniki ubóstwa i niższą ochronę socjalną niż wśród pozostałych osób pracujących. Zgodnie z danymi MOP, w 2018 r. liczba pracujących, którzy otrzymywali regularną płacę za wykonywane zajęcie wyniosła na świecie ponad 1,7 mld osób. Liczba osób wykonujących pracę na niepewnych warunkach zatrudnienia na świecie kształtowała się na poziomie około 1,6 mld osób. Zaobserwować jednak można tendencję spadkową udziału vulnerable employment wśród pracujących na świecie, która trwa od ponad dwóch dekad. W 2000 r. udział ten wyniósł 54,3 %, zaś w 2018 r. było to 48,0%. Największy odsetek tych osób wśród osób pracujących występował w 2018 r. w Azji Południowej (73,5%) oraz Afryce Subsaharyjskiej (77,4%). Dla porównania, według metodologii MOP, w Polsce odsetek vulnerable employment wyniósł 20,3%.

Wykres 54. Struktura pracujących oraz udział osób pracujących na własny rachunek i pomagających członków rodzin (vulnerable employment) wśród ogółu pracujących w 2018 r. według grup krajów

Chart 54. Structure of employment by the employment status in the world and the share of self-employed and contributing family members (vulnerable employment) among all employed in 2018 by groups of countries

Uwaga: grupy krajów według MOP, tłumaczenie i opis w spisie skrótów.

Źródło: dane MOP.

Note: country groups according to ILO, translation and description in the abbreviation list.

Source: ILO data.

Bezrobotni Unemployed

W 2018 r. liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 172,5 mln (spadek o 1,6 mln w stosunku do poprzedniego roku), zaś stopa bezrobocia spadła do poziomu 5,0% (5,4% w przypadku kobiet).

W Stanach Zjednoczonych stopa bezrobocia w 2018 r. wyniosła 3,9% (mniej o 0,5 p. proc. niż w roku poprzednim). W Japonii stopa bezrobocia osiągnęła poziom 2,5% i była niższa o 0,3 p. proc. niż rok wcześniej. W krajach UE stopa bezrobocia zmniejszyła się z 10,2% w 2014 r. do 6,8% w 2018 r., obniżając się od 2014 r.⁴⁶. Najniższa stopa bezrobocia występowała w krajach Azji Południowo-Wschodniej oraz Pacyfiku (2,9%), Południowej Azji (3,1%) i Azji Wschodniej (4,2%), najwyższa natomiast w Afryce Południowej (26,2%). W krajach Ameryki Łacińskiej i Karaibów stopa bezrobocia wynosiła 8,0%, a w krajach Afryki Północnej 11,8%.

⁴⁶ Dane Eurostatu.

Tablica 18. Stopa bezrobocia według grup krajów
 Table 18. Unemployment rate by groups of countries

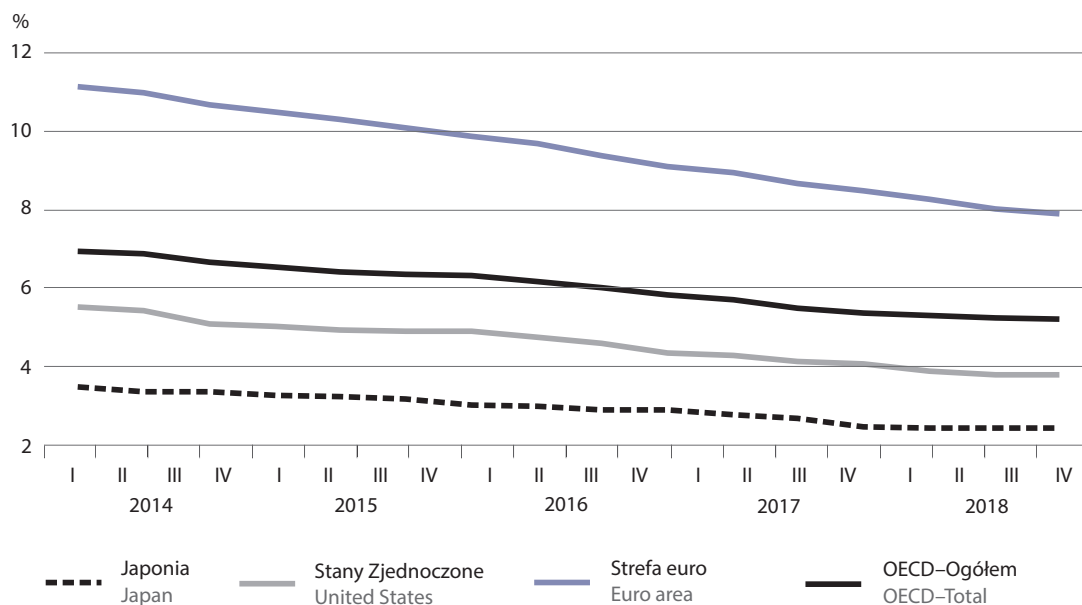
Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %				
Świat World	5,4	5,5	5,5	5,5	5,0
Stany Zjednoczone United States	6,2	5,3	4,9	4,4	3,9
Japonia Japan	3,6	3,3	3,1	2,8	2,5
Niemcy Germany	5	4,6	4,1	3,8	3,4
Europa Wschodnia Eastern Europe	6,6	6,4	6,0	5,5	5,2
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	10,7	10	9,2	8,4	7,6
Azja Wschodnia Eastern Asia	4,5	4,5	4,5	4,5	4,2
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific	2,9	3,0	2,9	2,9	2,9
Azja Południowa Southern Asia	3,7	4,0	4,0	4,1	3,1
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	6,1	6,6	7,8	8,3	8,0
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	6,6	6,6	7,1	7,2	5,9
Afryka Północna Northern Africa	12,3	12,4	11,9	11,7	11,8
Kraje arabskie Arab States	7,8	7,7	7,8	7,9	7,3

Źródło: dane MOP.
 Source: ILO data.

W krajach Azji Wschodniej stopa bezrobocia utrzymywała się drugi rok z rzędu na tym samym poziomie, tj. 4,5%. W krajach Europy Północnej, Południowej i Zachodniej stopa bezrobocia wyniosła 7,6%.

W 2018 r. na świecie było 59,3 mln młodych osób bezrobotnych w wieku 15–24 lat, w tym 24,1 mln kobiet. Stopa bezrobocia wśród tej grupy wyniosła 11,8%, w tym wśród kobiet 12,4%.

Wykres 55. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle krajów OECD
 Chart 55. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries

Źródło: dane OECD.
 Source: OECD data.

2. Rynek pracy Unii Europejskiej

2. Labour market in the European Union

W 2018 r. sytuacja na rynku pracy Unii Europejskiej⁴⁷ nadal ulegała poprawie: następował wzrost liczby pracujących (zarówno w pełnym, jak i niepełnym wymiarze czasu pracy) i spadek stopy bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego. Jednakże około 5,6 mln młodych ludzi (10,4% ludności w wieku 15–24 lata) nie uczyło się, ani nie pracowało.

Zgodnie ze strategią Europa 2020 wskaźnik zatrudnienia w UE dla osób w wieku 20–64 powinien osiągnąć w 2020 r. przynajmniej poziom 75,0%. W 2018 r. wskaźnik ten wyniósł w UE 73,2% i był najwyższym kiedykolwiek notowanym przeciętnym rocznym wskaźnikiem. Aż w 14 krajach UE wynosił on 75% lub więcej, np. w Szwecji (82,6%), krajach bałtyckich i północy Europy (Dania, Szwecja, Litwa, Łotwa, Finlandia i Estonia), Holandii, Wielkiej Brytanii, Niemczech, Austrii, Czechach, Słowenii, na Malcie i w Portugalii. Poniżej 70% znajdowały się Chorwacja, Włochy, Hiszpania i Belgia, zaś najniższy wskaźnik wystąpił w Grecji (59,5%). We wszystkich krajach UE wskaźnik zatrudnienia w tej kategorii wiekowej był wyższy w przypadku mężczyzn. Występowały także znaczne różnice w trybie pracy kobiet i mężczyzn: 30,8% kobiet pracowało w UE w niepełnym wymiarze czasu pracy wobec 8,0% mężczyzn (w kategorii wieku 15–64 lata było to 8,7% mężczyzn i 31,3% kobiet).

⁴⁷ O ile nie zaznaczono inaczej, dane prezentowane w niniejszym rozdziale dotyczą Unii Europejskiej składającej się z 28 państw (odnosi się to również do danych z okresu przed akcesją Chorwacji do UE).

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Zgodnie z danymi z badania Labour Force Survey (LFS)⁴⁸ populacja osób w wieku 15–74 lata⁴⁹ w 2018 r. wyniosła w 28 krajach Unii Europejskiej 380,4 mln osób i była większa o 0,2 mln niż w 2017 r. Największa liczba osób w tym wieku występowała w Niemczech (62,0 mln), w Wielkiej Brytanii (48,2 mln), we Francji (48,0 mln), we Włoszech (45,2 mln), w Hiszpanii (35,2 mln) oraz w Polsce (27,9 mln). Liczba ludności w wieku produkcyjnym (15–64 lata) obniżyła się w UE o 0,9 mln.

Zjawisko spadku liczby osób w wieku produkcyjnym związane było z procesem starzenia się społeczeństw europejskich, co potwierdza wzrastająca liczba osób w wieku 65 lat i więcej. Liczba osób w tym przedziale wieku w 2018 r. w UE wyniosła 99,0 mln. Zwiększyła się ona w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,7 mln. Największy wzrost liczby osób w przedziale wieku 65 lat i więcej odnotowano w Niemczech i we Francji (po 0,3 mln).

Aktywni zawodowo

Active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w UE w 2018 r. wyniosła 241,2 mln i była wyższa o 0,5 mln w porównaniu z 2017 r. Współczynnik aktywności zawodowej kształtował się w UE na poziomie 73,7%.

Współczynnik aktywności zawodowej w największym stopniu wzrósł w 2018 r. w grupie osób w wieku 15–59 lat (o 0,2 p. proc.), natomiast wśród osób w wieku 15–24 lata – jedynie o 0,1 p. proc.

Tablica 19. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE
Table 19. Activity rate and employment rate in EU countries

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowej (wiek 15–64) Activity rate (age 15–64)					Wskaźnik zatrudnienia (wiek 15–64) Employment rate (age 15–64)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w %					in %				
UE ^a EU	72,3	72,5	72,9	73,3	73,7	64,8	65,6	66,6	67,7	68,6
Strefa euro ^b Euro area	72,3	72,5	72,8	73,1	73,4	63,8	64,5	65,4	66,4	67,3
Austria Austria	75,4	75,5	76,2	76,4	76,8	71,1	71,1	71,5	72,2	73,0
Belgia Belgium	67,7	67,6	67,6	68,0	68,6	61,9	61,8	62,3	63,1	64,5
Bułgaria Bulgaria	69,0	69,3	68,7	71,3	71,5	61,0	62,9	63,4	66,9	67,7
Chorwacja Croatia	66,1	66,9	65,6	66,4	66,3	54,6	56,0	56,9	58,9	60,6
Cypr Cyprus	74,3	73,9	73,4	73,9	75,0	62,1	62,7	63,7	65,6	68,6
Czechy Czech Republic	73,5	74,0	75,0	75,9	76,6	69,0	70,2	72,0	73,6	74,8
Dania Denmark	78,1	78,5	80,0	78,8	79,4	72,8	73,5	74,9	74,2	75,4

a Dla każdego roku agregat UE obejmuje 28 państw. b Dla każdego roku agregat „strefa euro” obejmuje 19 państw.

Źródło: dane Eurostatu.

a For each year, the EU aggregate includes 28 countries. b For each year, the “euro area” aggregate includes 19 countries.

Source: Eurostat data.

⁴⁸ O ile nie zaznaczono inaczej, dane prezentowane w niniejszym rozdziale pochodzą z europejskiego reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

⁴⁹ W dalszej części rozdziału Rynek pracy w Unii Europejskiej dane dotyczące osób aktywnych zawodowo, pracujących oraz biernych zawodowo odnoszą się do grupy wieku w przedziale 15–64 lata, o ile nie zaznaczono inaczej.

Tablica 19. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE (dok.)
 Table 19. Activity rate and employment rate in EU countries (cont.)

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowej (wiek 15–64) Activity rate (age 15–64)					Wskaźnik zatrudnienia (wiek 15–64) Employment rate (age 15–64)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w %					in%				
Estonia Estonia	75,2	76,7	77,5	78,8	79,1	69,6	71,9	72,1	74,1	74,8
Finlandia Finland	75,4	75,8	75,9	76,7	77,9	68,7	68,5	69,1	70,0	72,1
Francja France	71,0	71,3	71,4	71,5	71,9	63,7	63,8	64,2	64,7	65,9
Grecja Greece	67,4	67,8	68,2	68,3	68,2	49,4	50,8	52,0	53,5	54,9
Hiszpania Spain	74,2	74,3	74,2	73,9	73,7	56,0	57,8	59,5	61,1	62,4
Holandia Netherlands	79,0	79,6	79,7	79,7	80,3	73,1	74,1	74,8	75,8	77,2
Irlandia Ireland	71,8	72,0	72,7	72,6	72,9	63,1	64,7	66,5	67,7	68,6
Litwa Lithuania	73,7	74,1	75,5	75,9	77,3	65,7	67,2	69,4	70,4	72,4
Luksemburg Luxembourg	70,8	70,9	70,0	70,2	71,1	66,6	66,1	65,6	66,3	67,1
Łotwa Latvia	74,6	75,7	76,3	77,0	77,7	66,3	68,1	68,7	70,1	71,8
Malta Malta	66,3	67,6	69,1	70,4	74,2	62,4	63,9	65,8	67,6	71,4
Niemcy Germany	77,7	77,6	77,9	78,2	78,6	73,8	74,0	74,7	75,2	75,9
Polska Poland	67,9	68,1	68,8	69,6	70,1	61,7	62,9	64,5	66,1	67,4
Portugalia Portugal	73,2	73,4	73,7	74,7	75,1	62,6	63,9	65,2	67,8	69,7
Rumunia Romania	65,7	66,1	65,6	67,3	67,8	61,0	61,4	61,6	63,9	64,8
Słowacja Slovakia	70,3	70,9	71,9	72,1	72,4	61,0	62,7	64,9	66,2	67,6
Słowenia Slovenia	70,9	71,8	71,6	74,2	75,0	63,9	65,2	65,8	69,3	71,1
Szwecja Sweden	81,5	81,7	82,1	82,5	82,9	74,9	75,5	76,2	76,9	77,5
W. Brytania United Kingdom	76,7	76,9	77,3	77,6	77,9	71,9	72,7	73,5	74,1	74,7
Węgry Hungary	67,0	68,6	70,1	71,2	71,9	61,8	63,9	66,5	68,2	69,2
Włochy Italy	63,9	64,0	64,9	65,4	65,6	55,7	56,3	57,2	58,0	58,5

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Pracujący Employees

W 2018 r. liczba pracujących w krajach Unii Europejskiej wyniosła 223,8 mln i była wyższa o 1,1% w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrost liczby pracujących utrzymywał się od IV kwartału 2013 r.

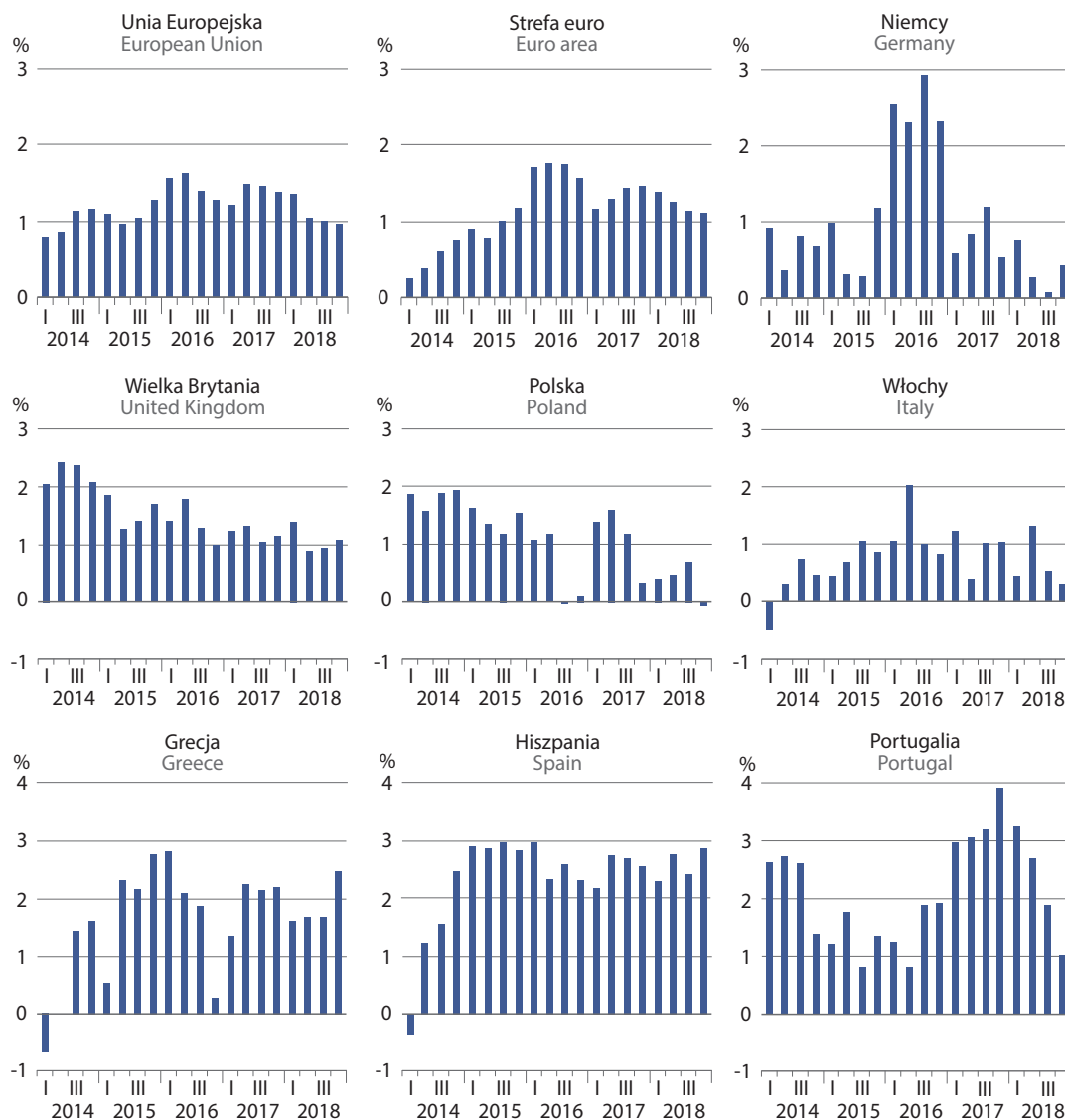
Tablica 20. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE
Table 20. Employment and unemployment in EU countries

Kraje Countries	Liczba zatrudnionych (wiek 15–64) Number of employees (age 15–64)					Liczba bezrobotnych (wiek 15–74) Number of unemployed (age 15–74)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w mln in million					w tys. in thousand				
UE EU	212,9	215,2	218,4	221,4	223,8	24 832	22 900	20 943	18 774	16 885
Strefa euro Euro area	138,9	140,2	142,6	144,5	146,3	18 662	17 472	16 258	14 748	13 387
Austria Austria	4,0	4,1	4,1	4,2	4,2	245	252	270	248	220
Belgia Belgium	4,5	4,5	4,5	4,6	4,7	423	422	390	354	301
Bułgaria Bulgaria	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	385	305	247	207	173
Chorwacja Croatia	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	325	304	245	202	152
Cypr Cyprus	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	70	63	54	47	37
Czechy Czech Republic	4,9	4,9	5,0	5,1	5,1	324	268	212	155	121
Dania Denmark	2,6	2,7	2,7	2,7	2,8	191	181	187	172	150
Estonia Estonia	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	50	42	47	40	38
Finlandia Finland	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	232	252	237	234	202
Francja France	26,1	26,1	26,2	26,5	26,7	3 026	3 054	2 972	2 788	2 700
Grecja Greece	3,5	3,5	3,6	3,7	3,8	1 274	1 197	1 131	1 027	915
Hiszpania Spain	17,2	17,7	18,2	18,6	19,1	5 610	5 056	4 481	3 917	3 479
Holandia Netherlands	8,0	8,1	8,2	8,4	8,5	660	614	538	438	350
Irlandia Ireland	1,9	2,0	2,1	2,1	2,2	268	226	195	158	137
Litwa Lithuania	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	158	134	116	103	90
Luksemburg Luxembourg	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	16	18	18	16	16
Łotwa Latvia	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	108	98	95	85	73
Malta Malta	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	12	11	10	9	9
Niemcy Germany	38,9	39,2	40,2	40,5	40,6	2 090	1 950	1 774	1 621	1 468
Polska Poland	15,6	15,8	15,9	16,1	16,1	1 567	1 304	1 063	844	659
Portugalia Portugal	4,3	4,3	4,4	4,5	4,6	729	648	571	465	363
Rumunia Romania	8,3	8,2	8,2	8,4	8,4	629	624	530	449	380
Słowacja Slovakia	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5	359	314	267	224	180
Słowenia Slovenia	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	98	90	80	67	53
Szwecja Sweden	4,6	4,7	4,7	4,8	4,9	411	387	366	358	344
W. Brytania United Kingdom	29,6	30,0	30,4	30,8	31,1	1 996	1 746	1 599	1 447	1 347
Węgry Hungary	4,1	4,2	4,3	4,4	4,4	343	308	235	192	172
Włochy Italy	21,8	22,0	22,2	22,4	22,6	3 236	3 032	3 012	2 907	2 755

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Wykres 56. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE (w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 56. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries (compared to the same quarter of the previous year)

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

W 2018 r. wzrosła zarówno liczba zatrudnionych na czas określony, jak i nieokreślony, natomiast odsetek zatrudnionych na czas określony względem pracujących w wieku 15–64 lata spadł z 12,2% do 12,1%.

Osoby nisko- i średniowykwalifikowane na rynku pracy UE

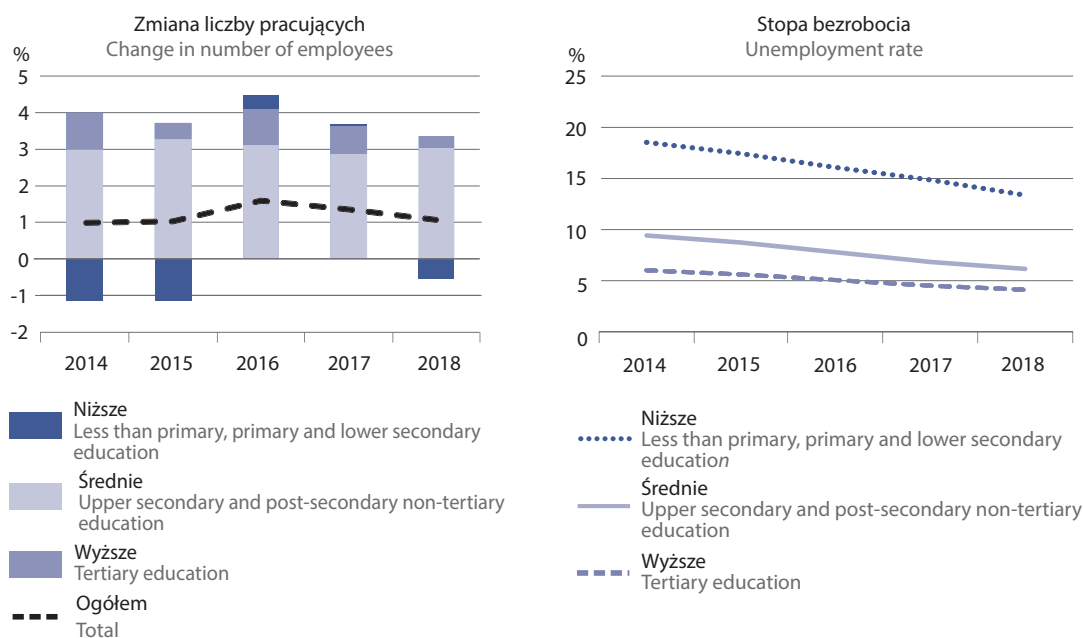
People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market

Osoby niskowykwalifikowane, tj. posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe, znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. W porównaniu z pozostałymi grupami wykształcenia, przeciętny poziom wskaźnika zatrudnienia w tej grupie jest zazwyczaj niższy, natomiast stopa bezrobocia – wyższa. Taka tendencja miała miejsce również w UE w badanym okresie. Zauważyć jednak można, iż począwszy od 2014 r. sytuacja zawodowa tej grupy osób poprawia się, co przejawia się obniżeniem stopy bezrobocia oraz wzrostem wskaźnika zatrudnienia.

W UE wskaźnik zatrudnienia wśród osób legitymujących się niższym poziomem wykształcenia (gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe) kształtował się w 2018 r. na poziomie 56,1%. Wśród osób z wykształceniem średnim (ponadgimnazjalnym oraz policealnym) wynosił on 73,4%, natomiast u osób z wykształceniem wyższym 84,5%.

Wykres 57. Zatrudnieni i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia w latach 2014–2018

Chart 57. Employed and unemployment rate according to the level of education in 2014–2018

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

W 2018 r. wzrosła liczba pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy. Większość osób pracujących na niepełny etat w wieku 15–64 lata stanowiły kobiety (75,6% wobec 75,5% w 2017 r.). Najwyższy udział niepełnozatrudnionych w liczbie pracujących ogółem występował w Holandii (50,1%) i Austrii (27,3%), zaś najniższy w Bułgarii (1,8%) i na Węgrzech (4,2%).

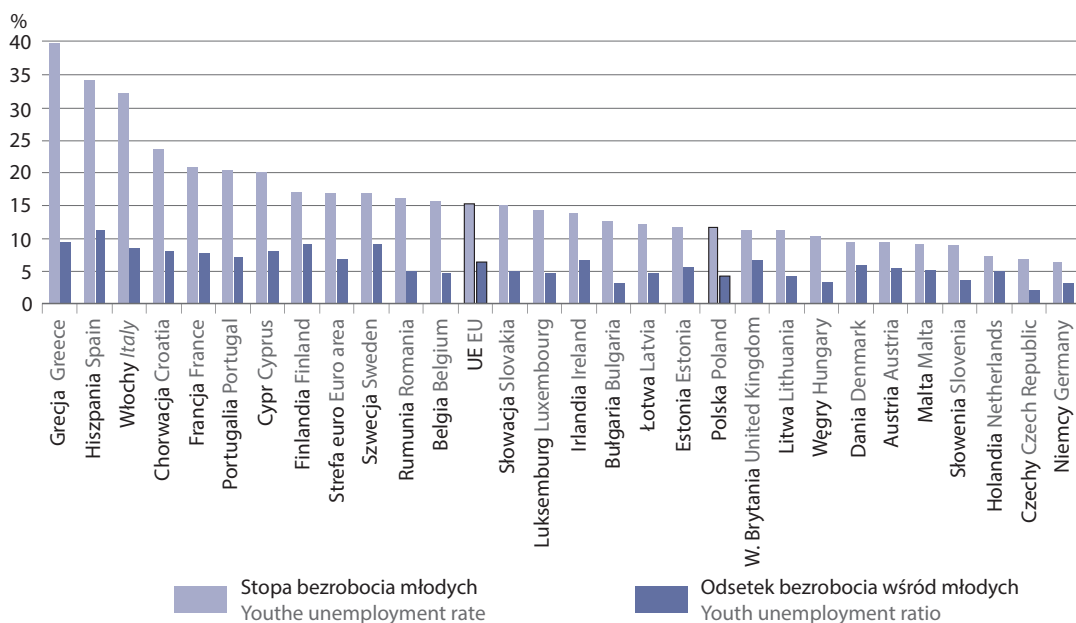
Bezrobotni Unemployed

Liczba osób bezrobotnych (w wieku 15–74 lata) w UE w 2018 r. wyniosła 16,9 mln i była niższa o 1,9 mln niż rok wcześniej. Stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 6,8% i obniżyła się od II połowy 2013 r.

Stopa bezrobocia wśród osób w wieku 15–24 lata w 2018 r. obniżyła się we wszystkich krajach członkowskich i średnio w UE wyniosła 15,2% (mniej o 1,6 p. proc. niż w 2017 r.).

Przy omawianiu skali bezrobocia wśród osób młodych należy mieć na względzie, że stopa bezrobocia odzwierciedla odsetek bezrobotnych wśród aktywnych zawodowo. W danym kraju może zaś występować duża populacja osób młodych, które nie podejmują pracy ze względu na naukę, tj. są biernie zawodowo. Z tego powodu, poza stopą bezrobocia, Eurostat publikuje dane na temat udziału młodych bezrobotnych w pełnej populacji w wieku 15–24 lata (aktywnych i biernych zawodowo), czyli tzw. odsetek bezrobotnej młodzieży (ang. Youth unemployment ratio). Najwyższy udział bezrobotnych wśród całej populacji młodych osób w wieku 15–24 lata w 2018 r. występował w Hiszpanii (11,3%), Grecji (9,3%), Szwecji (9,1%), Finlandii (9,0%), we Włoszech (8,4%) i Chorwacji (7,9%), zaś najniższy w Czechach (2,0%) i Bułgarii (3,0%) wobec 6,3% w UE oraz 6,8% w strefie euro.

Wykres 58. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE w 2018 r.
Chart 58. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU in 2018

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Tablica 21. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób
 Table 21. Total unemployment rate and young unemployment rate

Kraje Countries	Stopa bezrobocia (15–74 lata) Unemployment rate (15–74 years)					Stopa bezrobocia wśród młodych osób (15–24 lata) Young unemployment rate (15–24 years)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in%									
UE EU	10,2	9,4	8,6	7,6	6,8	22,2	20,3	18,7	16,8	15,2
Strefa euro Euro area	11,6	10,9	10,0	9,1	8,2	23,7	22,3	20,9	18,8	16,9
Austria Austria	5,6	5,7	6,0	5,5	4,9	10,3	10,6	11,2	9,8	9,4
Belgia Belgium	8,5	8,5	7,8	7,1	6,0	23,2	22,1	20,1	19,3	15,8
Bułgaria Bulgaria	11,4	9,2	7,6	6,2	5,2	23,8	21,6	17,2	12,9	12,7
Chorwacja Croatia	17,2	16,1	13,4	11,0	8,4	45,5	42,3	31,3	27,4	23,7
Cypr Cyprus	16,1	15,0	13,0	11,1	8,4	36,0	32,8	29,1	24,7	20,2
Czechy Czech Republic	6,1	5,1	4,0	2,9	2,2	15,9	12,6	10,5	7,9	6,7
Dania Denmark	6,6	6,2	6,2	5,7	5,0	12,6	10,8	12,0	11,0	9,4
Estonia Estonia	7,4	6,2	6,8	5,8	5,4	15,0	13,1	13,4	12,1	11,8
Finlandia Finland	8,7	9,4	8,8	8,6	7,4	20,5	22,4	20,1	20,1	17,0
Francja France	10,3	10,4	10,1	9,4	9,1	24,2	24,7	24,6	22,3	20,8
Grecja Greece	26,5	24,9	23,6	21,5	19,3	52,4	49,8	47,3	43,6	39,9
Hiszpania Spain	24,5	22,1	19,6	17,2	15,3	53,2	48,3	44,4	38,6	34,3
Holandia Netherlands	7,4	6,9	6,0	4,9	3,8	12,7	11,3	10,8	8,9	7,2
Irlandia Ireland	11,9	10,0	8,4	6,7	5,8	23,4	20,2	16,8	14,4	13,8
Litwa Lithuania	10,7	9,1	7,9	7,1	6,2	19,3	16,3	14,5	13,3	11,1
Luksemburg Luxembourg	6,0	6,5	6,3	5,6	5,5	22,6	17,3	18,9	15,4	14,2
Łotwa Latvia	10,8	9,9	9,6	8,7	7,4	19,6	16,3	17,3	17,0	12,2
Malta Malta	5,7	5,4	4,7	4,0	3,7	11,7	11,6	10,7	10,6	9,2
Niemcy Germany	5,0	4,6	4,1	3,8	3,4	7,7	7,2	7,1	6,8	6,2
Polska Poland	9,0	7,5	6,2	4,9	3,9	23,9	20,8	17,7	14,8	11,7
Portugalia Portugal	14,1	12,6	11,2	9,0	7,0	34,8	32,0	28,0	23,9	20,3
Rumunia Romania	6,8	6,8	5,9	4,9	4,2	24,0	21,7	20,6	18,3	16,2
Słowacja Slovakia	13,2	11,5	9,7	8,1	6,5	29,7	26,5	22,2	18,9	14,9
Słowenia Slovenia	9,7	9,0	8,0	6,6	5,1	20,2	16,3	15,2	11,2	8,8
Szwecja Sweden	7,9	7,4	6,9	6,7	6,3	22,9	20,4	18,9	17,9	16,8
W. Brytania United Kingdom	6,1	5,3	4,8	4,3	4,0	17,0	14,6	13,0	12,1	11,3
Węgry Hungary	7,7	6,8	5,1	4,2	3,7	20,4	17,3	12,9	10,7	10,2
Włochy Italy	12,7	11,9	11,7	11,2	10,6	42,7	40,3	37,8	34,7	32,2

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

W 2018 r. stopa bezrobocia trwającego 12 miesięcy i więcej (tzw. długotrwałego, ang. long-term unemployment) spadła w krajach UE o 0,5 p. proc. i wyniosła 2,9%, przy czym najwyższa wystąpiła w Grecji (13,6%) oraz Hiszpanii (6,4%), zaś najniższa – w Czechach (0,7%) i Polsce (1,0%).

Odsetek bezrobocia długotrwałego w bezrobociu ogółem obniżył się o 1,7 p. proc. i wyniósł 43,0%, w tym 70,3% w Grecji, 61,8% na Słowacji, 58,4% w Bułgarii (wzrost o 3,4 p. proc. wobec 2017 r.), 58,1% we Włoszech (wzrost o 0,3 p. proc.) oraz 21,1% w Danii i 18,6% w Szwecji.

W 2018 r. 10,4% ludności w wieku 15–24 (5,5 mln) stanowiły w UE osoby, które ani nie uczyły się, ani nie pracowały (wskaźnik NEET). Wskaźnik ten nieznacznie różni się na poziomie UE według płci i dla kobiet wynosił 10,8%. Najwyższy współczynnik występował we Włoszech (19,2%), Bułgarii (15,0%), Rumunii (14,5%) i Grecji (14,1%). Najniższy wskaźnik NEET zaobserwowano w Szwecji (6,1%), Czechach (5,6%) oraz Luksemburgu (5,3%).

Bierni zawodowo Economically inactive

W 2018 r. w krajach UE odnotowano 86,1 mln osób biernych zawodowo (w wieku 15–64 lata), tj. o 1,6% mniej niż w 2017 r., w tym 52,0 mln kobiet. Udział biernych zawodowo wśród populacji w tym przedziale wieku wyniósł 26,3% i był niższy o 0,4 p. proc. niż w roku poprzednim.

Krajami o największej liczbie osób biernych zawodowo w stosunku do populacji ogółem były Włochy (34,4%), Chorwacja (33,7%) i Rumunia (32,2%). Najmniejsza relacja biernych zawodowo wobec ludności występowała w Szwecji (17,1%), Holandii (19,7%) i Danii (20,6%).

Tablica 22. Przyczyny bierności zawodowej według płci w 2018 r. w UE
Table 22. Reasons for economic inactivity by sex in 2018 in EU

Wyszczególnienie Specification	Kobiety Females	Mężczyźni Males
	w %	in %
Nauka, uzupełnienie kwalifikacji In education or training	29,3	43,6
Przejście na emeryturę Retired	12,6	16,4
Choroba lub niepełnosprawność Own illness or disability	13,1	19,4
Opieka nad dziećmi lub ubezwłasnowolnionymi dorosłymi Looking after children or incapacitated adults	14,9	1,4
Obowiązki rodzinne/opiekuncze Family/caring responsibilities	25,6	3,3
Pozostałe przyczyny rodzinne lub osobiste Other family or personal responsibilities	10,7	1,9
Oczekiwanie na przywrócenie do pracy Awaiting recall to work (on lay-off)	0,3	0,5
Przekonanie, że na rynku nie ma dostępnej pracy Think no work is available	3,9	4,1
Pozostałe przyczyny Other	12,1	8,9

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Potentially unused labour resources

Analiza niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy stanowi uzupełnienie analizy bezrobocia. Poza bezrobotnymi, do grona niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy zalicza się tzw. niepełnozatrudnionych oraz potencjalnie aktywnych zawodowo.

Niepełnozatrudnieni to osoby pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy, które chciałyby pracować dłużej, ale nie mają takiej możliwości. Liczba niepełnozatrudnionych w UE w 2018 r. wyniosła 6,9 mln, zaś ich udział w populacji aktywnych zawodowo 3,4%.

Potencjalnie aktywni zawodowo to osoby poszukujące pracy, ale niegotowe do jej podjęcia oraz nieposzukujące pracy, ale gotowe do jej podjęcia. Ze względu na przyjętą definicję, osoby te znajdują się w populacji biernych zawodowo. Potencjalnie aktywni zawodowo w 2018 r. w krajach UE stanowili populację 2,2 mln osób, tj. 4,1% osób aktywnych zawodowo.

Tablica 23. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE
Table 23. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in EU

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w mln in million				
Razem Total	11,7	11,5	11,1	10,4	9,8
Potencjalnie aktywni zawodowo Potential economically active population	2,2	2,2	2,3	2,3	2,2
Poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Persons seeking work but not immediately available	9,5	9,3	8,8	8,1	7,6
Nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia Persons available to work but not seeking	10,3	10,0	9,5	9,0	8,3
Niepełnozatrudnieni Underemployed part-time workers	24,8	22,9	20,9	18,8	16,9
Bezrobotni Unemployed	46,8	44,4	41,5	38,2	35,0

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy

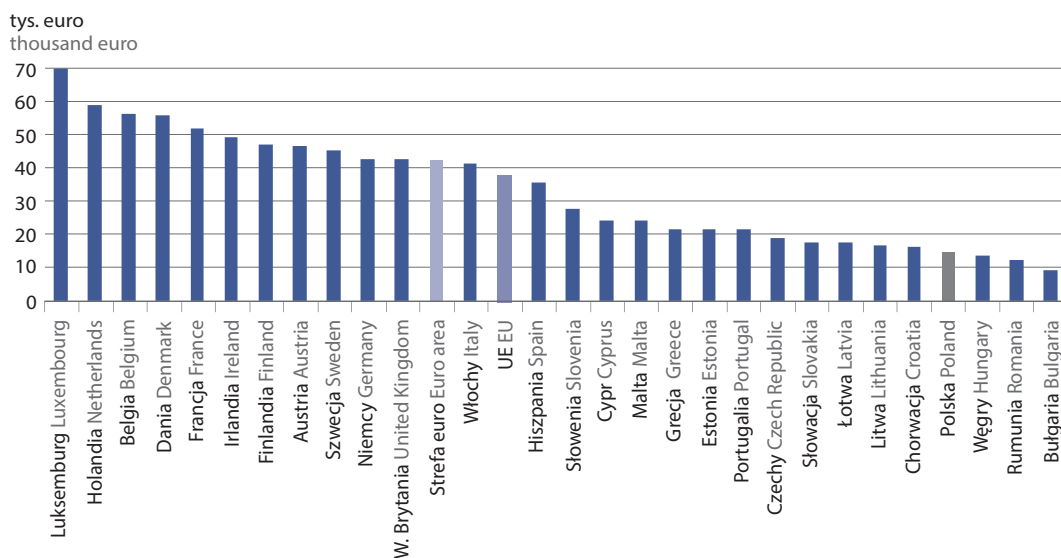
Nominal compensation per employee and work productivity

Zgodnie z danymi KE (baza Ameco), roczne koszty związane z zatrudnieniem w UE⁵⁰ w 2018 r. kształtowały się na poziomie 38,4 tys. euro na zatrudnionego. Najwyższe były w Luksemburgu (70,0 tys. euro), Holandii (59,3 tys. euro) oraz Belgii (56,3 tys. euro), zaś najniższe w Bułgarii (9,1 tys. euro), Rumunii (12,3 tys. euro), na Węgrzech (13,7 tys. euro) oraz w Polsce (14,9 tys. euro).

⁵⁰ Według metodologii Eurostatu (do której odwołuje się baza Ameco) koszty związane z zatrudnieniem (ang. compensation of employees) stanowią: wynagrodzenia brutto (tj. przed odliczeniem podatków oraz składek na ubezpieczenia społeczne płaconych przez pracownika), składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawcę, nagrody oraz wypłaty za pracę w godzinach nadliczbowych: KE, Employment and Social Developments in Europe 2012, (2012), Bruksela, s. 300. According to the Eurostat methodology, approved by Ameco database, compensation consist of: gross wages and salaries (i.e. before deduction of taxes and social security contributions paid by the employee), social security contributions paid by the employer, rewards and payments for overtime work: KE, Employment and Social Developments in Europe 2012, (2012), Brussels, p. 300.

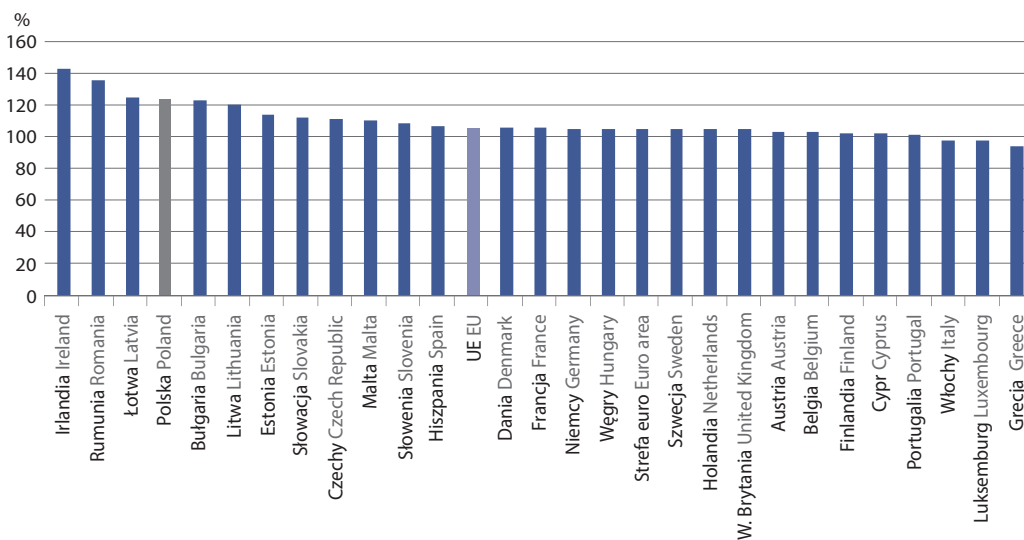
Wykres 59. Koszty związane z zatrudnieniem w krajach UE w 2018 r.
Chart 59. Nominal compensation per employee in EU countries in 2018

Źródło: dane KE (Ameco).
Source: KE (Ameco) data.

Wydajność pracy jest liczona jako PKB przypadający na jednego pracującego. Zgodnie z danymi Eurostatu, realna wydajność pracy liczona na osobę pracującą zwiększyła się w UE w 2018 r. do poziomu 106,5% w relacji do 2010 r., wzrastając o 0,6 p. proc. w stosunku do 2017 r. Największy wzrost wobec 2017 r. miał miejsce w Irlandii (6,6 p. proc.), Rumunii (5,0 p. proc.) i na Łotwie (3,8 p. proc.). W Polsce wskaźnik ten osiągnął poziom 123,8% w relacji do 2010 roku i zwiększył się o 5,7 p. proc. wobec poprzedniego roku. Spadek wydajności na jedną osobę pracującą wobec 2017 r. wystąpił jedynie w Luksemburgu (1,1 p. proc.), Finlandii (0,8 p. proc.), Danii (0,3 p. proc.), Portugalii (0,2 p. proc.) oraz w Norwegii i na Cyprze (po 0,1 p. proc.).

Wykres 60. Realna wydajność pracy na jednego pracującego w krajach UE w 2018 r. w relacji do 2010 r.
Chart 60. Real labour productivity per person employed in 2018 across UE countries in relation to 2010

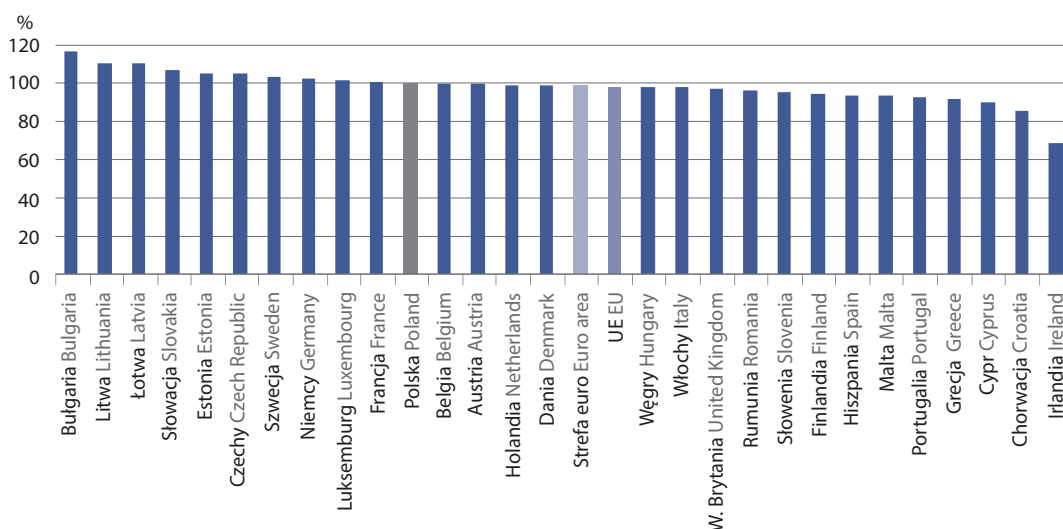
Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Wskaźnik „jednostkowe koszty pracy” (real unit labour cost) to stosunek kosztów związanych z zatrudnieniem, przypadających na jednego zatrudnionego, do wydajności pracy. Wskaźnik ten stanowi relację między wartością kosztów pracy, czyli całkowitego wynagrodzenia w gotówce lub w naturze, płatnego przez pracodawcę zatrudnionemu w zamian za pracę (włącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne płaconymi przez pracodawców), a wartością, jaką pracownik wytwarza. Tempo wzrostu tego wskaźnika ma odzwierciedlić dynamikę udziału czynnika produkcyjnego, jakim jest praca w wytworzonej wartości produkcji.

W 2018 r. realne jednostkowe koszty pracy wzrosły w UE o 0,5 p. proc. wobec 2017 r., zaś w strefie euro o 0,4 p. proc. Największe spadki tych kosztów miały miejsce w Bułgarii (o 1,4 p. proc.) i na Malcie (o 1,3 p. proc.), zaś największe wzrosty w Rumunii (o 6,8 p. proc.) oraz w Czechach (o 4,0 p. proc.). W Polsce nastąpił wzrost realnych jednostkowych kosztów pracy o 1,4 p. proc.

Wykres 61. Realne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w 2018 r. w relacji do 2010 r.

Chart 61. Real unit labour costs in EU countries in 2018 in relation to 2010

Źródło: dane KE (Ameco).
Source: KE (Ameco) data.

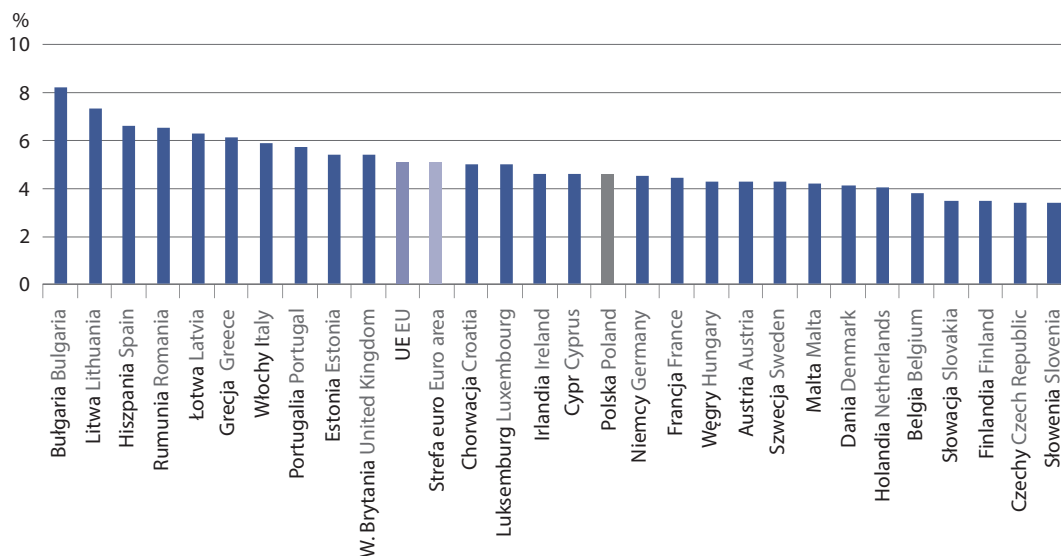
Nierówności dochodowe

Income inequality

Istnieje wiele metod mierzenia nierówności dochodowych w gospodarce. Często nierówności dochodowe mierzone są za pomocą wskaźnika nierówności rozkładu dochodów S80/S20 lub współczynnika Giniego. Obie wielkości są obliczane dla krajów UE na podstawie jednolitego badania EU-SILC. Dane oparte na tej samej metodologii w całej Unii Europejskiej umożliwiają uzyskanie informacji na temat nierówności według jednolitego podejścia, w porównywalnych warunkach, co pozwala na zbadanie relacji pomiędzy gospodarkami poszczególnych krajów. Z uwagi na metodologię badania EU-SILC, dane są jednak dostępne z rocznym opóźnieniem.

Wskaźnik S80/S20 to stosunek sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów (najwyższy kwintyl) do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów (najniższy kwintyl). Wyższy wskaźnik nierówności rozkładu dochodów S80/S20 oznacza wyższy poziom nierówności dochodowych, a niższy – mniejszą nierówność. Wskaźnik dochodów S80/S20 na poziomie 1,0 oznacza równe dochody na osobę dla wszystkich gospodarstw domowych.

Wykres 62. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 w 2017 r. według grup krajów
 Chart 62. S80/S20 income quintile share ratio in 2017 by selected countries

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

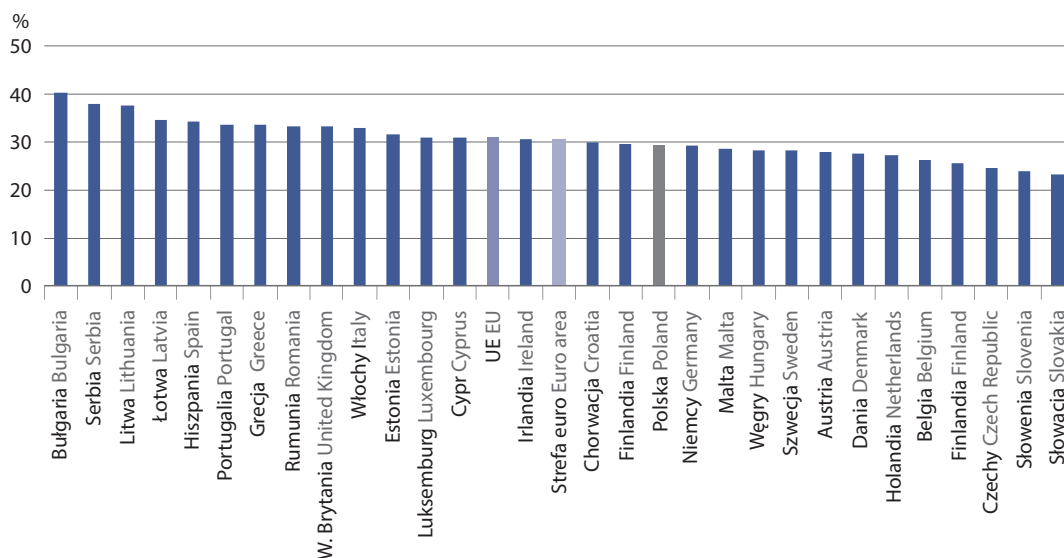
Do zbadania poziomu nierówności dochodowych często wykorzystywaną miarą jest współczynnik Giniego. Jest to miara nierówności rozkładu dochodów, która przybiera wielkość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie⁵¹.

Nierówności dochodowe w UE, mierzone są dwoma wskaźnikami (Giniego i S80/S20). Wskaźniki te pozostawały w 2017 r. na podobnym poziomie, co w 2016 r. Wskaźnik S80/S20 dla UE wyniósł 5,1% i był o 0,1 p. proc. niższy, niż w roku poprzednim, zaś współczynnik Giniego wyniósł 30,7%, obniżając się wobec 2016 r. o 0,1 p. proc.

W latach 2010–2017 współczynnik Giniego wzrósł w krajach UE i w strefie euro o 0,2 p. proc. Współczynnik Giniego w Polsce kształtował się od 2014 roku poniżej poziomu przeciętnego dla UE (30,8% wobec 31,0% w 2014 roku). W 2017 r. wskaźnik ten wyniósł dla Polski 29,2% przy 30,7% na poziomie UE.

⁵¹ Źródło definicji: badanie EU-SILC, według Eurostat.

Wykres 63. Wskaźnik Giniego w 2017 r. dla wybranych krajów
 Chart 63. Gini coefficient in 2017 for selected countries

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

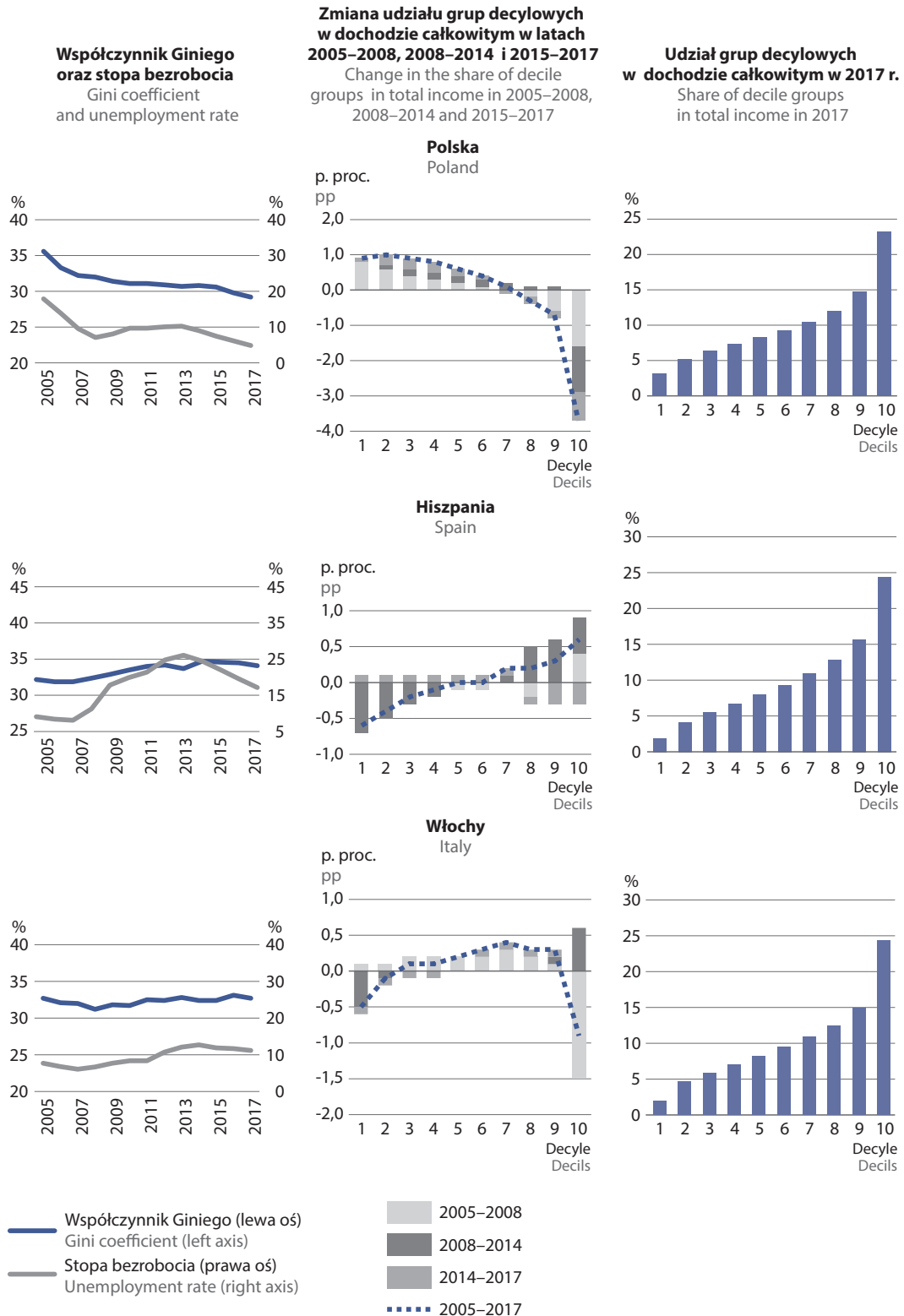
Sytuacja w poszczególnych krajach UE różni się jednak znacząco. Różnica pomiędzy najwyższym i najniższym poziomem współczynnika Giniego w krajach UE w 2017 r. wyniosła 17 p. proc. Krajami cechującymi się największymi nierównościami dochodowymi w Unii Europejskiej w 2017 r. były: jeden z najmniej zamożnych krajów UE – Bułgaria (40,2%), kraje bałtyckie: Litwa (37,6%) i Łotwa (34,5%), kraje Europy Południowej: Hiszpania (34,1%), Portugalia (33,5%) oraz Grecja (33,4%). W Polsce wskaźnik ten wyniósł 29,2%, z uwagi na zwiększenie wartości transferów socjalnych i poprawę sytuacji najmniej zamożnych gospodarstw domowych. Najmniejsze dysproporcje dochodowe występowały w 2017 r. w krajach Europy Środkowej: Słowacji (23,2%), Słowenii (23,7%) oraz Czechach (24,5%), w krajach Beneluxu: Belgia (26%), Holandia (27,1%) oraz krajach skandynawskich: Dania (27,6%), Szwecja (28%), a także w Austrii (27,9%).

Analiza udziału poszczególnych grup decylowych⁵² dochodów w dochodzie całkowitym potwierdza, że w 2017 r. w Bułgarii za wzrost nierówności odpowiadał rosnący udział w dochodzie najbardziej zamożnych gospodarstw domowych i jednocześnie rosnąca deprywacja najmniej zamożnych gospodarstw domowych. Na Litwie nierówności dochodowe zwiększały się głównie za sprawą wzrostu udziału najbogatszego decyla. Na Łotwie zmniejszenie się nierówności w większym stopniu wynikało z poprawy sytuacji dochodowej średniozamożnej populacji, względem bogatszej. Nierówności dochodowe obniżyły się również we Francji, głównie za sprawą wzrostu udziału w dochodzie średniozamożnego decyla gospodarstw domowych. W Grecji zwiększył się udział w dochodzie całkowitym w gospodarstwach ubogich i średniozamożnych, a zmniejszył – dla pięciu najbogatszych decyli. W Hiszpanii nastąpił wzrost udziału dochodów gospodarstw średniozamożnych w dochodzie całkowitym, przy jednoczesnym spadku udziału w dochodzie całkowitym dwóch decyli gospodarstw najbardziej zamożnych. We Włoszech odnotowano zwiększenie się udziału gospodarstw najmniej zamożnych w dochodzie całkowitym oraz zmniejszenie się udziału gospodarstw średniozamożnych w w/w dochodzie. W Portugalii zarówno w odniesieniu do gospodarstw domowych średniozamożnych (3–5 decyl), jak i najbogatszych wzrósł udział ich dochodów w dochodzie całkowitym. W Austrii nastąpił wzrost udziału najbogatszych gospodarstw domowych w dochodzie całkowitym przy jednoczesnym spadku udziału gospodarstw najuboższych. W Niemczech widoczny był spadek udziału najwyższego decyla gospodarstw domowych i jednocześnie wzrost udziału 2 decyli najuboższych gospodarstw domowych w dochodzie całkowitym.

⁵² Tablice z badania EU-SILC dotyczące podziału dochodów według kwantyli, liczonych jako udział w krajowym ekwiwalentnym dochodzie, dostępne są na stronie internetowej Eurostatu: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

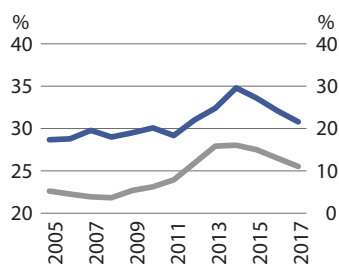
Poniżej przedstawiono wskaźniki kształtowania się nierównomierności dochodów dla wybranych krajów: zmianę współczynnika Giniego na tle stopy bezrobocia, udział poszczególnych grup decylowych dochodów w dochodzie całkowitym oraz zmiany tych udziałów dla poszczególnych decyli, zdekomponowane na kilka okresów, tj. okres przedkryzysowy 2005–2008, okres kryzysowy i bezpośrednio po kryzysie 2008–2014 oraz okres ostatnich lat (2014–2017).

Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów
 Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries

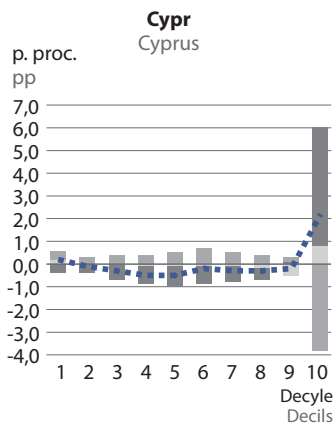

Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów (cd.)
 Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries (cont.)

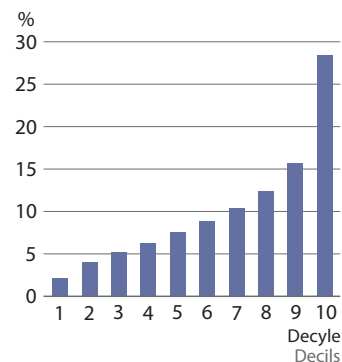
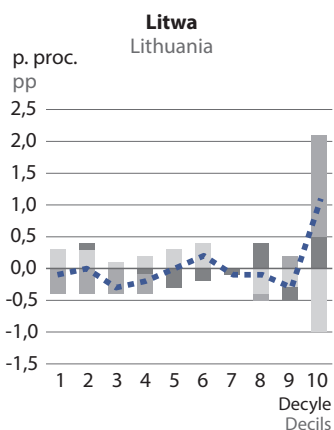
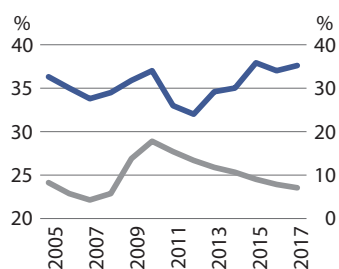
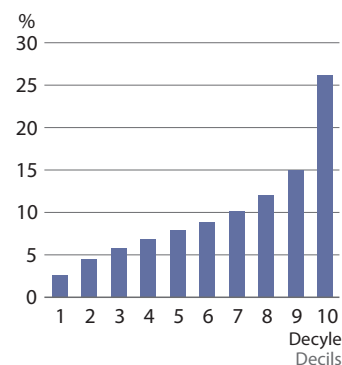
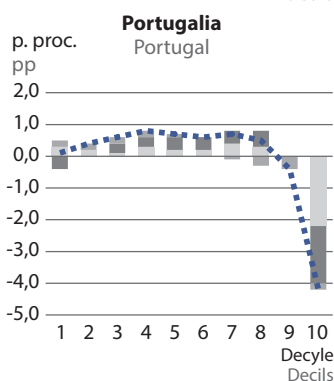
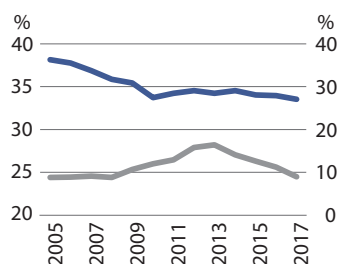
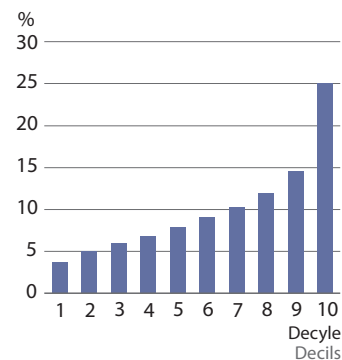
**Współczynnik Giniego
oraz stopa bezrobocia**
 Gini coefficient
and unemployment rate

**Zmiana udziału grup decylowych
w dochodzie całkowitym w latach
2005–2008, 2008–2014 i 2015–2017**
 Change in the share of decile
groups in total income in 2005–2008,
2008–2014 and 2015–2017

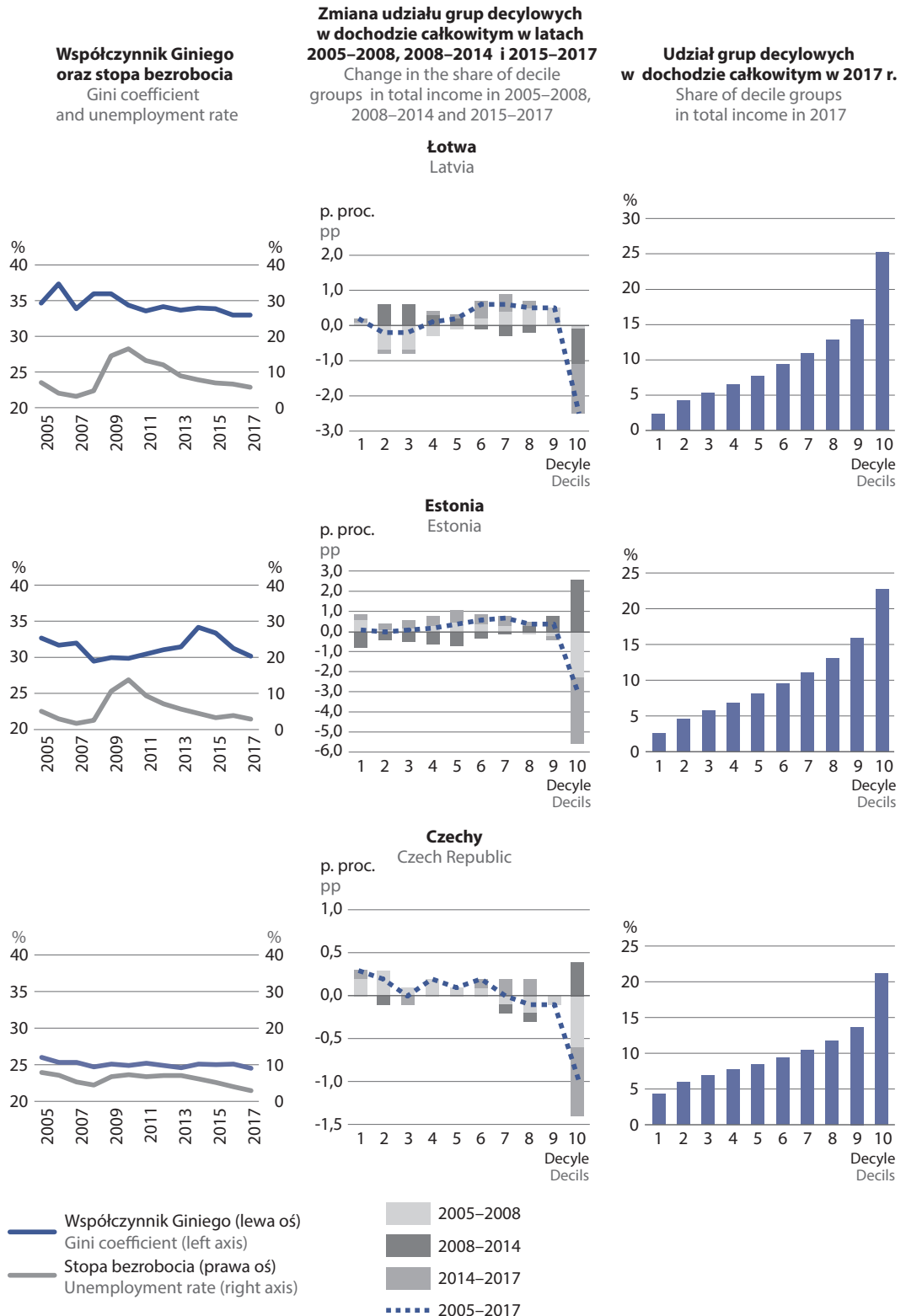
**Udział grup decylowych
w dochodzie całkowitym w 2017 r.**
 Share of decile groups
in total income in 2017

— Współczynnik Giniego (lewa oś)
Gini coefficient (left axis)
— Stopa bezrobocia (prawa oś)
Unemployment rate (right axis)

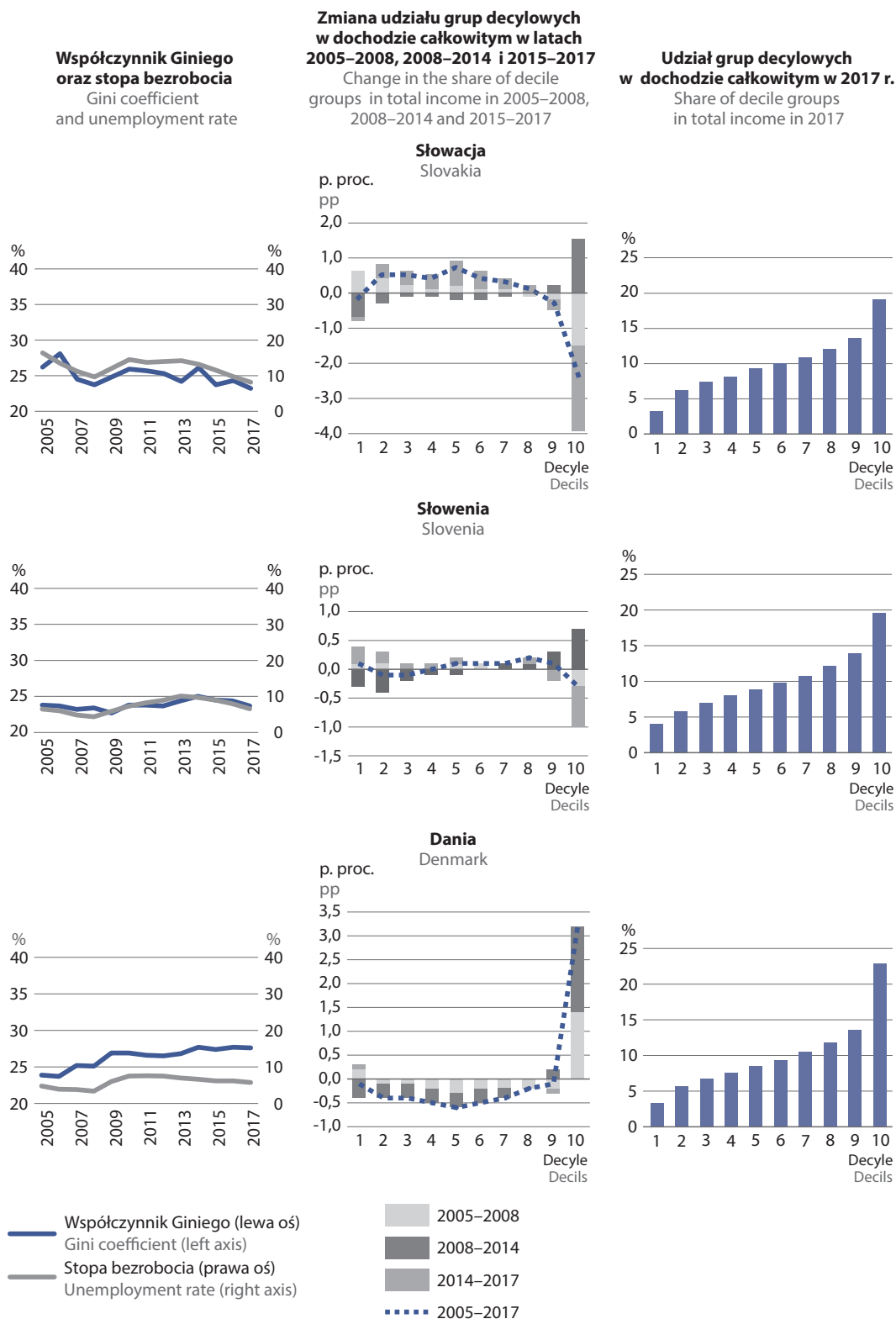
■ 2005–2008
■ 2008–2014
■ 2014–2017
..... 2005–2017

Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów (cd.)
 Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries (cont.)

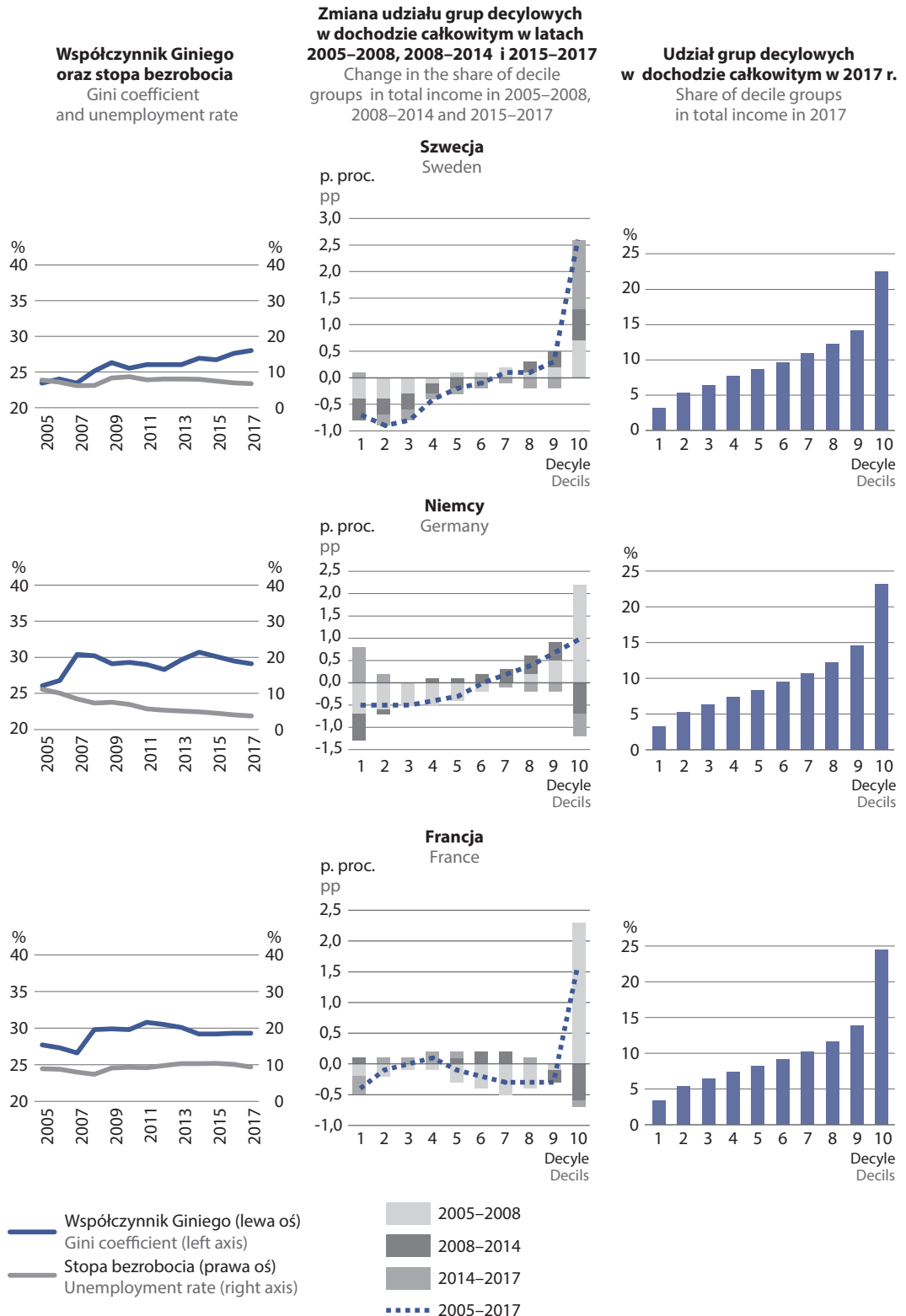

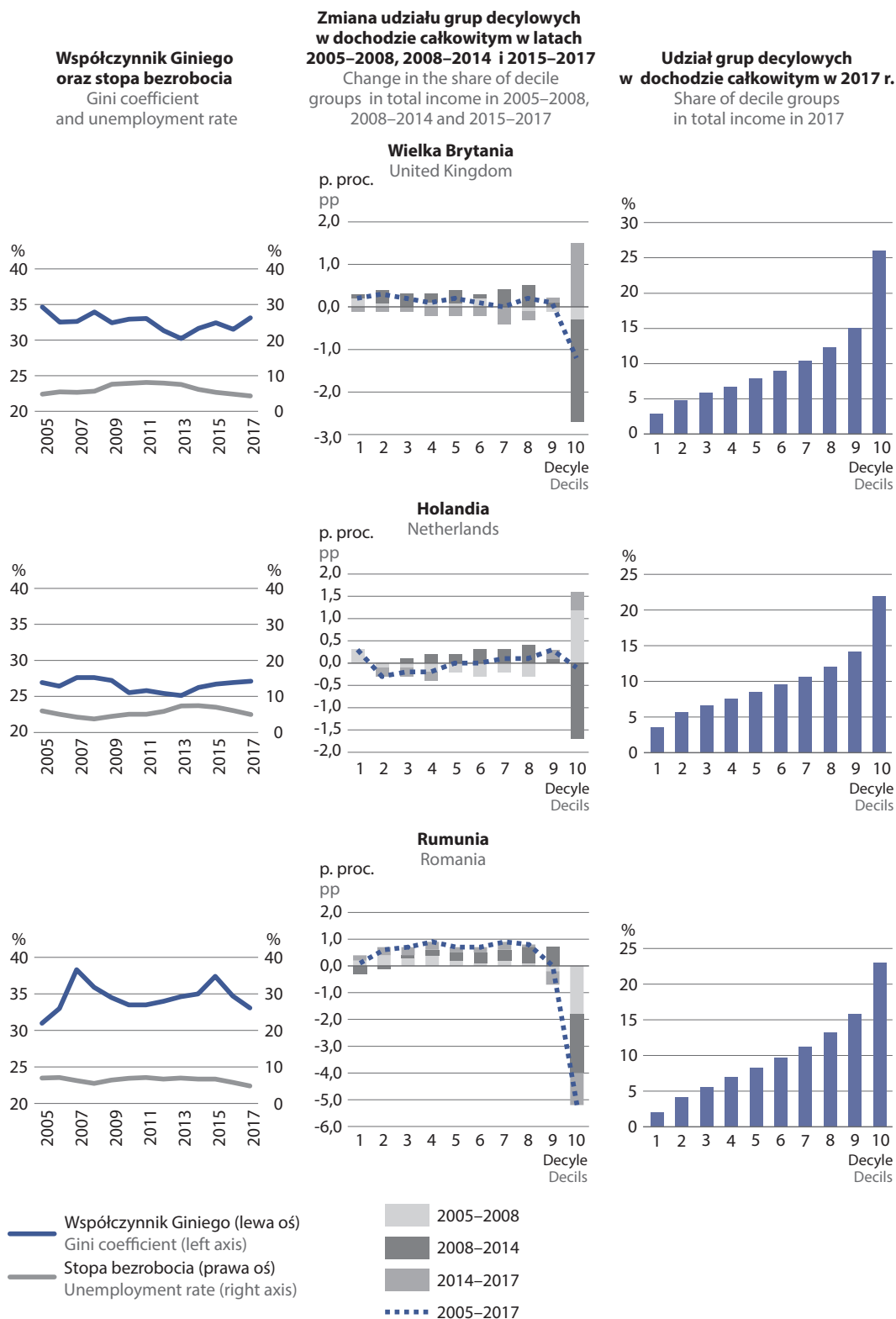
Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów (cd.)
 Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries (cont.)

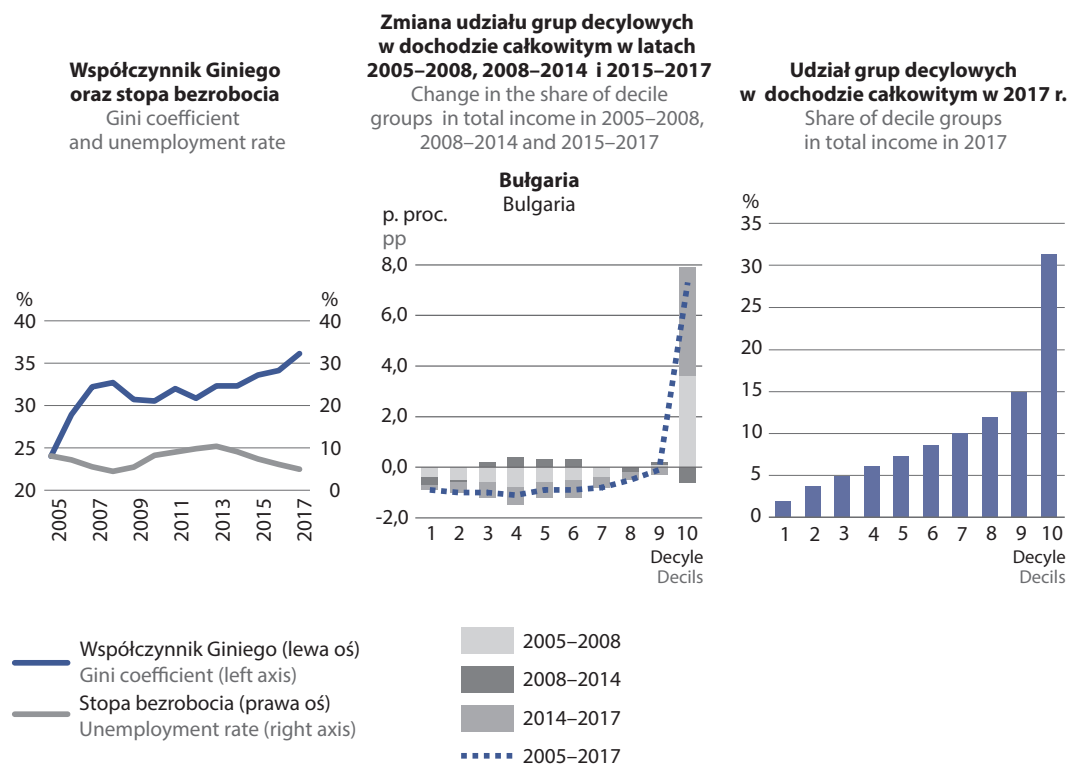
Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów (cd.)
 Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries (cont.)

Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów (cd.)
 Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries (cont.)

Wykres 64. Wskaźnik Giniego oraz stopa bezrobocia dla wybranych krajów (dok.)
 Chart 64. Gini coefficient and unemployment rate for selected countries (cont.)

3. Rynek pracy w Polsce

3. Labour market in Poland

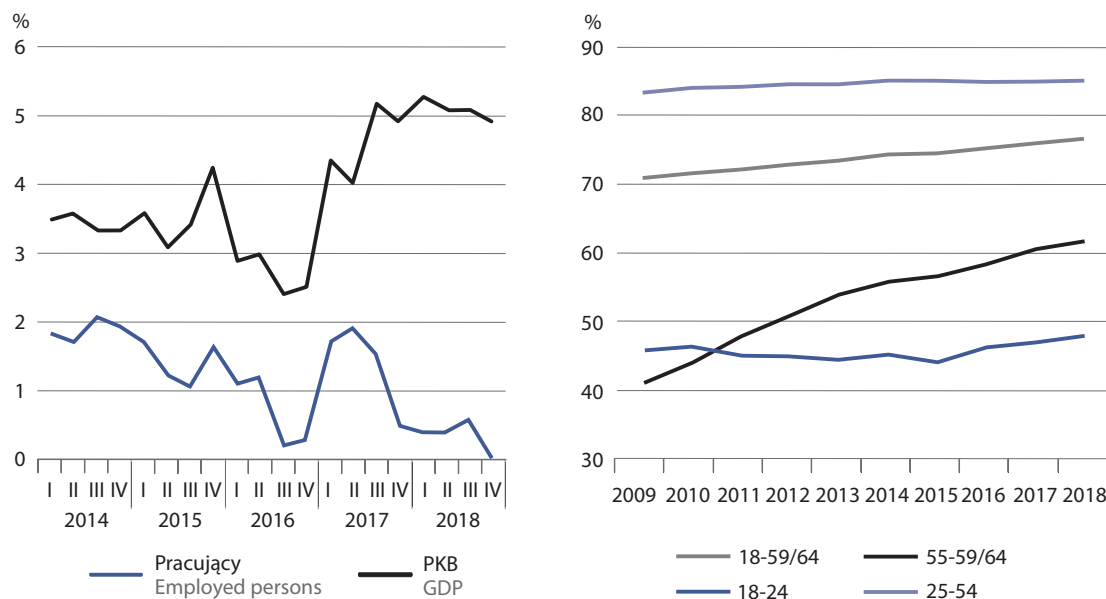
W 2018 r. kontynuowany był, rozpoczęty w 2013 r., proces poprawy warunków na polskim rynku pracy. Stopa bezrobocia w 2018 r. obniżyła się o 1,1 p. proc. do poziomu 3,8%⁵³. Wskaźnik zatrudnienia wzrósł do 54,2% czyli o 0,5 p. proc.; podniesiona została płaca minimalna do 2 100 zł oraz nastąpił wzrost wynagrodzeń w ujęciu nominalnym i realnym, zarówno w sektorze przedsiębiorstw, jak i w sferze budżetowej. Saldo miejsc pracy (różnica pomiędzy nowo utworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy) zmniejszyło się o 12,6 tys. i wyniosło 417,3 tys.

Na tle sytuacji na rynkach pracy w Unii Europejskiej pozycja Polski uległa poprawie. Zmniejszył się dystans dzielący Polskę od średniej w UE w zakresie współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia. Wskaźniki bezrobocia ogółem, bezrobocia wśród osób młodych (15–24 lata), jak i bezrobocia długotrwałego (powyżej 12 miesięcy) były w Polsce znacznie poniżej średniej dla 28 krajów UE.

⁵³ Jeśli nie zaznaczono inaczej, w rozdziale podano dane średnioroczne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Wykres 65. Wzrost liczby pracujących, PKB oraz współczynnik aktywności zawodowej w % według wybranych grup wieku

Chart 65. Increase in the number of employed persons, GDP and economic activity rate by selected age groups in %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Aktualne trendy demograficzne, zmieniające na niekorzyść strukturę populacji i prowadzące do starzenia się zasobów pracy są największym wyzwaniem dla polskiego rynku pracy⁵⁴.

Rok 2018 był kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym w Polsce, w wyniku nabierającego tempa procesu starzenia się ludności. Liczba osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata) w 2018 r. (stan w dn. 31 XII) wyniosła 24,3 mln osób⁵⁵. Po osiągnięciu maksimum w 2010 r., liczba ta zmniejszała się w latach 2011–2018, przy czym skala spadku w każdym kolejnym roku była coraz większa. Udział tej grupy wieku w populacji w 2018 r. wyniósł 60,6%, wobec 61,2% w 2017 r. i 64,4% w 2010 r.

Ludność w wieku poprodukcyjnym w 2018 r. (60/65 lat i więcej) liczyła 8,2 mln osób (0,2 mln więcej niż w 2017 r.), a jej udział stanowił 21,4% całej populacji. Udział ten nieustannie rósł od 1990 r., kiedy to stanowił 12,9%.

⁵⁴ Wiśniewski Z., Sytuacja i polityka państwa na rynku pracy w Polsce w: Sytuacja demograficzna Polski, Raport 2016–2017, rozdział VII, Rządowa Rada Ludnościowa, (2017), Warszawa, s. 205–228.

⁵⁵ GUS, Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2018 r. Stan w dniu 31 XII, (2019), Warszawa.

Migracje 2017

Migration 2017

Zgodnie z szacunkami GUS, w końcu 2017 r. za granicą przebywało czasowo, tj. powyżej 3 miesięcy, 2 540 tys. Polaków, tj. o 25 tys. więcej (1,0%) niż w 2016 r. Dodatkowo szacuje się, że ponad 80% emigrantów czasowych przebywa za granicą powyżej 12 miesięcy. W 2017 r. odnotowano wzrost liczby Polaków przebywających w głównych krajach docelowych emigracji z Polski. Spośród krajów UE najwięcej emigrantów z Polski na koniec 2017 r. przebywało w Wielkiej Brytanii (793 tys.), Niemczech (703 tys.), Holandii (120 tys.), Irlandii (112 tys.) i we Włoszech (92 tys.). Emigracja do Niemiec w 2017 r. wzrosła o 16 tys. osób (tj. o 2,3%)⁵⁶, co było największym przyrostem w stosunku do poprzedniego roku.

Aktywni zawodowo

Economically active population

Liczba osób aktywnych zawodowo, tj. pracujących i bezrobotnych w wieku 15 lat i więcej, według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2018 r. była niższa w stosunku do poprzedniego roku i wyniosła 17,1 mln osób. Współczynnik aktywności zawodowej dla osób w wieku 18–59/64 lata kształtował się na poziomie 76,6% i był wyższy o 0,7 p. proc. niż w poprzednim roku. Współczynnik ten rósł niezmiennie w latach 2009–2017.

Współczynnik aktywności zawodowej rósł we wszystkich grupach wieku, głównie zaś wśród osób w przedziale 55–59/64 lat. W 2018 r. wzrosła również znacznie aktywność zawodowa w grupie osób młodych w wieku 18–24 lata.

Tablica 24. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku

Table 24. Economic activity rate by selected age groups

Wiek Age	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %									
15–64	64,7	65,3	65,7	66,5	67,0	67,9	68,1	68,8	69,6	70,1
15–24	33,8	34,6	33,5	33,6	33,3	33,9	32,8	34,5	34,8	35,1
25–54	83,4	84,1	84,2	84,6	84,6	85,1	85,1	84,9	84,9	85,2
55–64	34,5	36,7	39,6	41,7	44,0	45,6	46,9	48,3	50,1	50,3
18–59/64	70,9	71,6	72,1	72,9	73,5	74,3	74,5	75,2	75,9	76,6
18–24	45,9	46,4	45,0	45,0	44,5	45,4	44,1	46,5	47,0	47,9
55–59/64	41,1	44,1	48,0	51,0	54,0	55,8	56,7	58,5	60,6	61,8

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Pracujący

Employed persons

Liczba osób pracujących (w wieku 15 lat i więcej), według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2018 r. wyniosła 16,5 mln i była wyższa o 0,6% niż w 2017 r.

Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 18–59/64 wyniósł 73,6% i był wyższy o 1,5 p. proc. niż rok wcześniej. Wskaźnik ten rósł już w latach 2011–2017. Wzrost wskaźników zatrudnienia w 2018 r. występował wśród wszystkich grup wieku. Jednak jego najwyższy wzrost wystąpił w grupie wieku 18–24 lata, w której wyniósł 2,2 p. proc. Wysoki wzrost wskaźnika odnotowano również w grupie wieku 55–59/64 lata, o 1,7 p. proc.

⁵⁶ GUS, Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2017, (2018), Warszawa.

Tablica 25. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku
Table 25. Employment rate by selected age groups

Wiek Age	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w %		in %		w %		in %		w %	
15–64	59,3	58,9	59,3	59,7	60,0	61,7	62,9	64,5	66,1	67,4
15–24	26,8	26,4	24,9	24,7	24,2	25,8	26,0	28,4	29,6	31,0
25–54	77,6	77,2	77,3	77,2	77,0	78,4	79,5	80,3	81,4	82,4
55–64	32,3	34,1	36,9	38,7	40,6	42,5	44,3	46,1	48,3	48,9
18–59/64	65,0	64,6	65,0	65,4	65,7	67,5	68,7	70,4	72,1	73,6
18–24	36,3	35,3	33,3	32,9	32,3	34,5	34,9	38,2	40,0	42,2
55–59/64	38,4	40,8	44,5	47,0	49,7	51,7	53,5	55,7	58,2	59,9

Źródło: badania własne GUS.

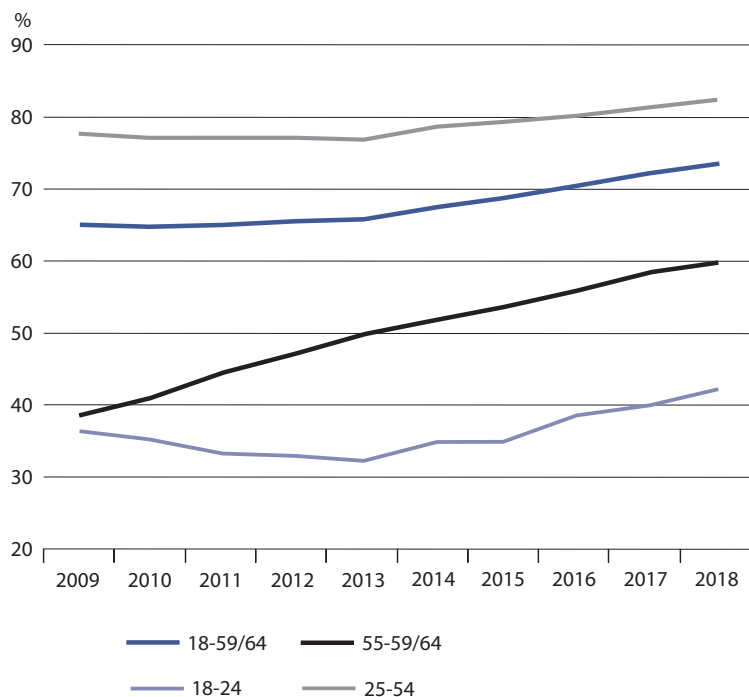
Source: Statistics Poland own research.

Pracujący według sektorów ekonomicznych⁵⁷ i sekcji PKD

Employed persons by economic sectors and NACE sections

Największą liczbą osób pracujących w 2018 r. cechował się sektor usług (9,6 mln). Liczba ta stanowiła 58,3% ogółu pracujących. Liczba pracujących w przemyśle w 2018 r. wyniosła 5,2 mln, zaś w rolnictwie 1,6 mln. W 2018 r. zatrudnienie rośnie w przemyśle i usługach (odpowiednio o 0,8% i 1,0%). W rolnictwie liczba pracujących zmniejszyła się o 5,6%.

Wykres 66. Wskaźnik zatrudnienia według grup wieku
Chart 66. Employment rate by groups of age

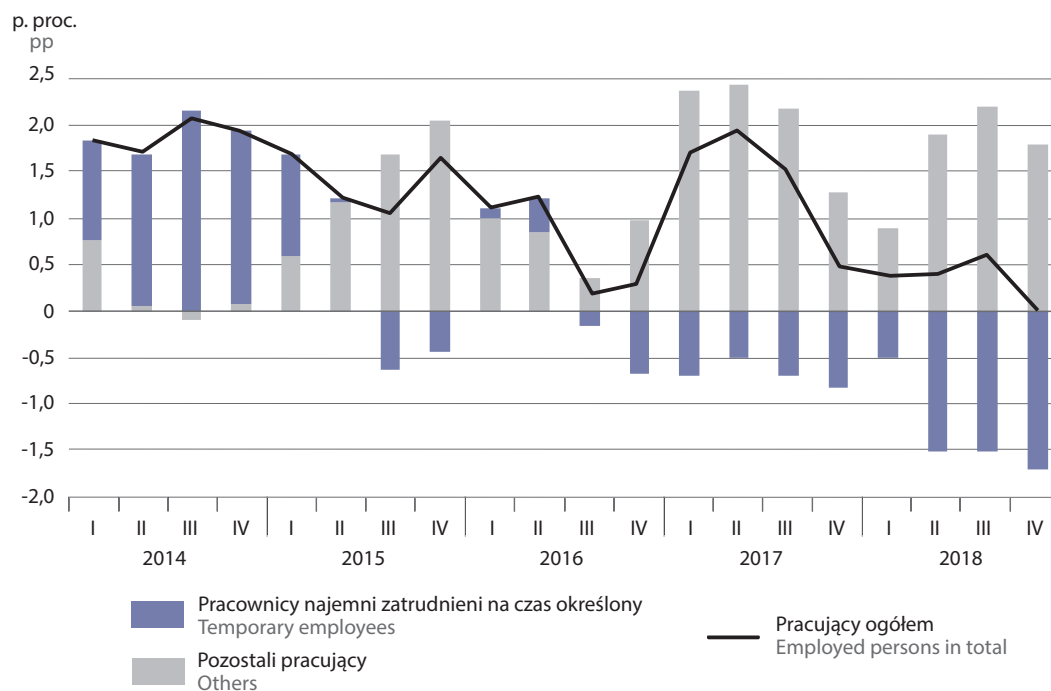

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

⁵⁷ Sektory ekonomiczne PKD w niniejszym podrozdziale to 3 grupy sekcji gospodarki PKD, czyli sektor rolniczy, przemysłowy i usługowy. Por. GUS, Aktywność ekonomiczna ludności IV kwartał 2012, (2013), Warszawa, s. 20.

Wykres 67. Dekompozycja zmiany liczby pracujących ogółem
 Chart 67. Decomposition of changes in the total number of employed persons

Źródło: badania własne GUS.

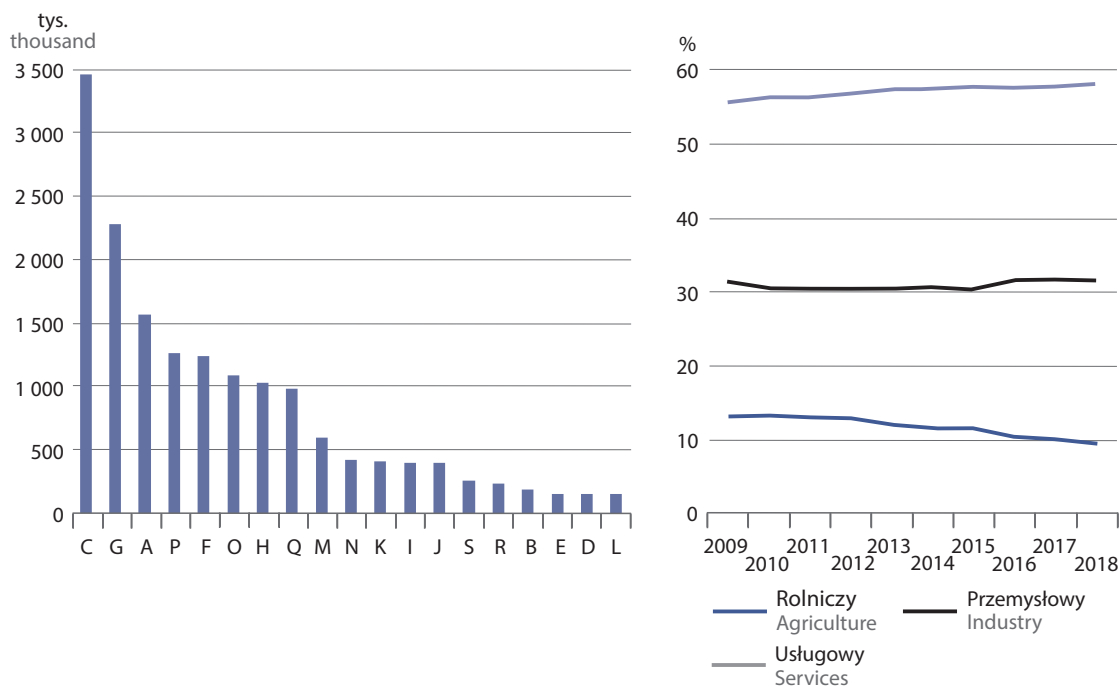
Source: Statistics Poland own research.

Struktura zatrudnienia, w ślad za zmianą struktury gospodarki, ulegała przekształceniu w ostatnim dziesięcioleciu. Odsetek pracujących w usługach wśród ogółu pracujących w porównaniu do 2009 r. wzrósł o 2,7 p. proc. Odsetek pracujących w rolnictwie zmniejszył się z poziomu 13,3% w 2009 r. do 9,6% w 2018 r.

Wykres 68. Liczba pracujących ogółem w 2018 r. według sekcji PKD (lewy) oraz udział pracujących według sektorów ekonomicznych (prawy)

Chart 68. Total number of employed persons in 2018 by NACE sections (left) and share of employed persons by economic sectors (right)

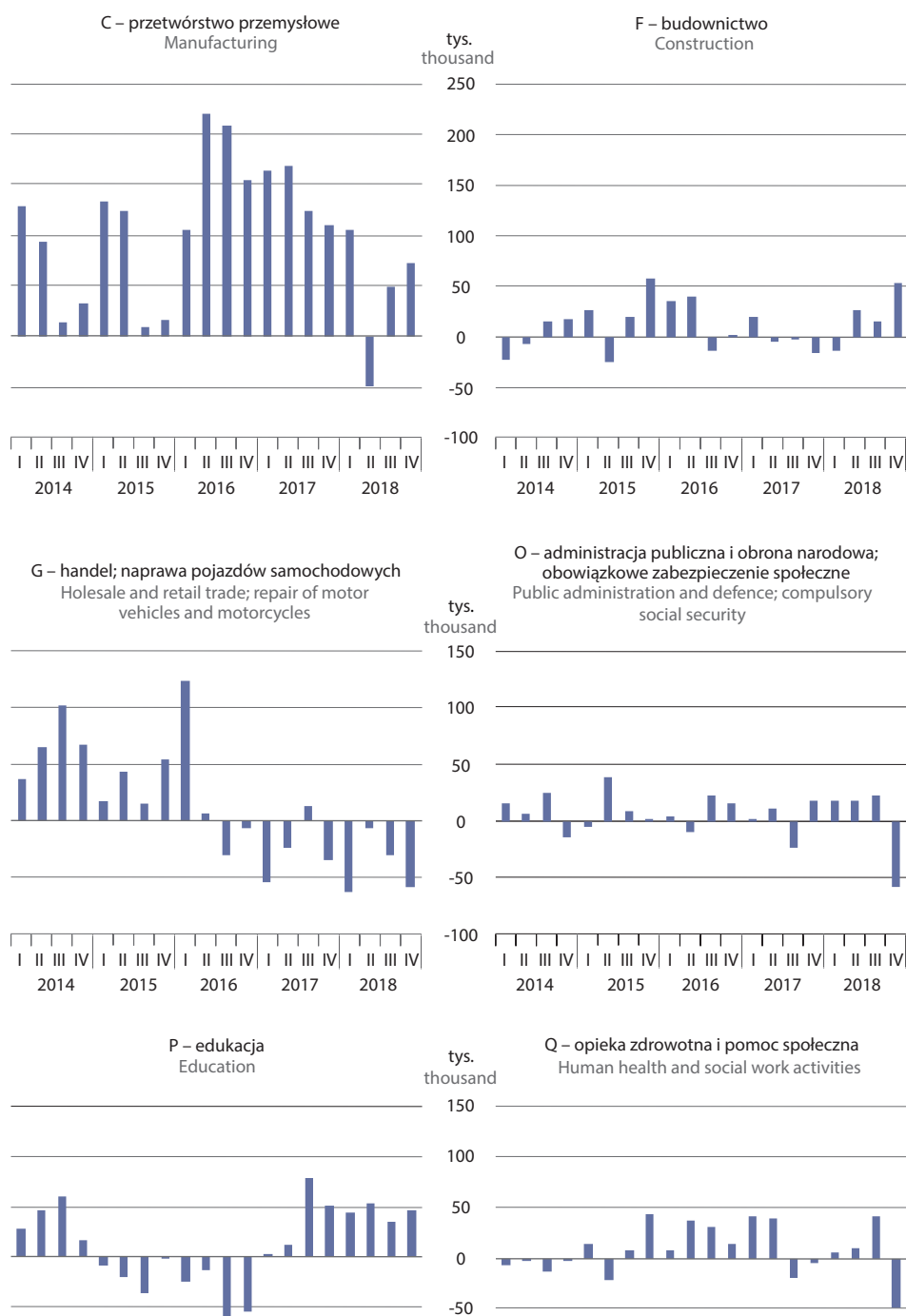
Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

W podziale według sekcji PKD, w 2018 r. najwięcej osób pracujących było w sekcji C – Przetwórstwie przemysłowym – 3,5 mln osób, w sekcji G – Handlu hurtowym i detalicznym; naprawie pojazdów samochodowych – 2,3 mln, w sekcji A – Rolnictwie, leśnictwie i rybactwie – 1,6 mln, w sekcji P – Edukacji – 1,3 mln oraz w sekcji F – Budownictwie – 1,2 mln osób.

Wzrosła liczba pracujących w sekcji J – Informacja i komunikacja i wzrost ten w 2018 r. wyniósł 7,9%. W sekcji I – Zakwaterowanie i gastronomia liczba pracujących wzrosła o 5,2%, a w sekcji R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją – o 4,5%. Spadek liczby pracujących odnotowano m.in. w sekcji B – Górnictwo i wydobywanie o 7,6%, a także w sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo o 5,6% oraz w sekcji E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami o 4,2%.

Wykres 69. Zmiana liczby pracujących według wybranych sekcji PKD (kw./kw.)
Chart 69. Change in the number of employed persons by selected NACE sections (q/q)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

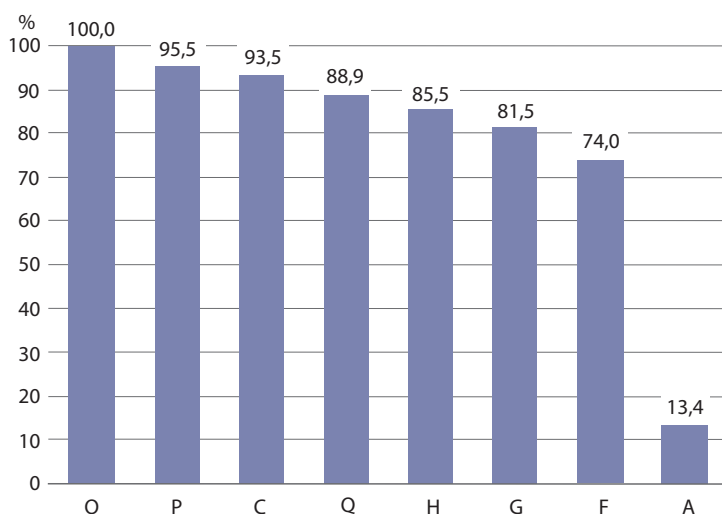
Pracujący według statusu zatrudnienia

Employed persons by employment status

Liczba pracowników najemnych (w wieku 15 lat i więcej) w Polsce w 2018 r. wyniosła 13,1 mln i była wyższa o 0,6% niż rok wcześniej. Stanowili oni 79,7% populacji osób pracujących, tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. W sektorze publicznym w 2018 r. zatrudnionych było 3 906 tys. pracowników najemnych, tj. 29,7% ogółu, zaś w sektorze prywatnym 9 236 tys., tj. 70,3%. Liczba pracowników najemnych zatrudnionych w sektorze publicznym wzrosła w skali roku o 12 tys., a w sektorze prywatnym wzrost ten wyniósł 60 tys. osób. Biorąc pod uwagę największe sekcje PKD, najwyższy odsetek pracowników najemnych wśród pracujących ogółem występował w Administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (sekcja O), Górnictwie i wydobywaniu (sekcja B), Wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (sekcja D) oraz Edukacji (sekcja P).

Wykres 70. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2018 r. w największych sekcjach PKD

Chart 70. Share of employees among total number of employed persons in 2018 by the biggest NACE sections

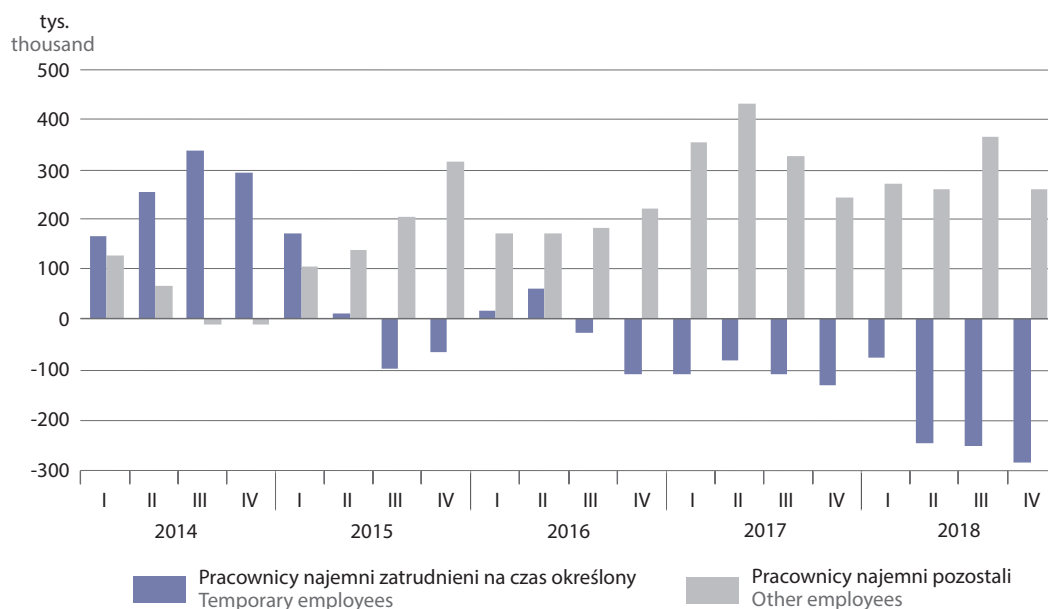

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wykres 71. Zmiana liczby pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony i pozostałych (w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku)

Chart 71. Change in the number of temporary employees and others (compared to the same period last year)

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

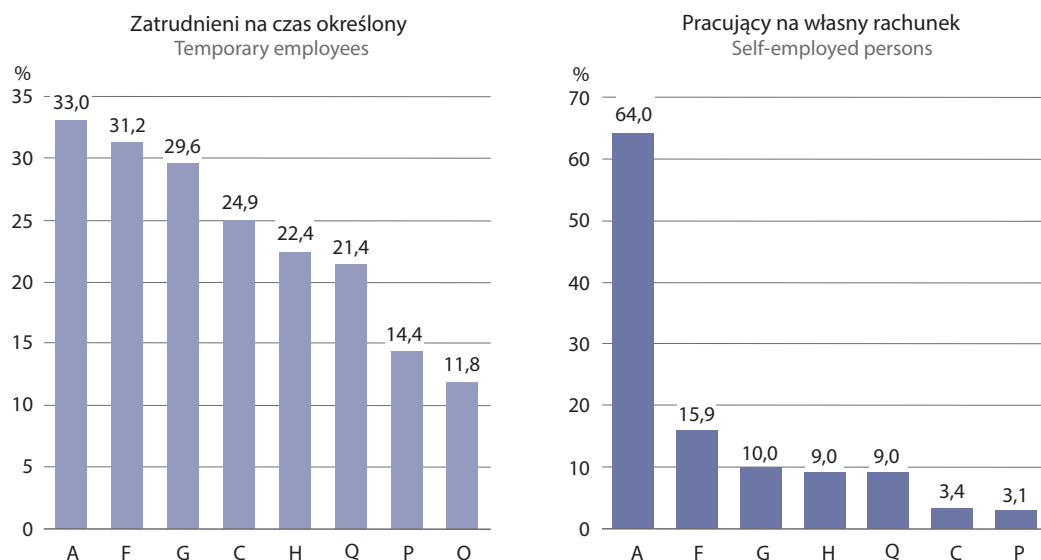
Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony

Temporary employees

Liczba pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony w 2018 r. wyniosła 3,2 mln osób. Był to trzeci z kolei rok spadku. W latach 2016, 2017 i 2018 spadki te wyniosły odpowiednio 0,4%, 3,1% oraz 6,3%, natomiast wcześniej, pomiędzy rokiem 2014 a 2015 liczba pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony wzrosła o 0,1%. Udział zatrudnionych na czas określony w 2018 r. stanowił 24,4% liczby pracowników najemnych ogółem. Udział ten spadł o 1,8 p. proc. w porównaniu do 2017 r. Według podziału na sekcje PKD, największy odsetek pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony występował w 2018 r. w Administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N), Zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) oraz Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A).

Wykres 72. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2018 r. w największych sekcjach PKD

Chart 72. Share of temporary employees and self-employed by the biggest NACE sections

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin

Self-employed persons and contributing family workers

Liczba pracujących na własny rachunek, niezatrudniających pracowników najemnych, wyniosła 2 279 tys. i w skali roku wzrosła o 0,8%. W 2018 r. liczba pracujących na własny rachunek stanowiła 13,8% liczby pracujących ogółem, czyli pozostała na tym samym poziomie co w poprzednim roku.

Biorąc pod uwagę podział na sekcje PKD, najwyższy odsetek pracujących na własny rachunek wśród pracujących ogółem występował w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A) – 64,0%, w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – 30,7% oraz w pozostałej działalności usługowej (sekcja S) – 26,2%. Pracodawcy, tj. pracujący na własny rachunek, zatrudniają pracowników najemnych, stanowili populację 667 tys., tj. 4,0% ogółu pracujących. Liczba pracodawców w 2018 r. wzrosła o 0,6%.

Liczba pomagających członków rodzin w 2018 r. wyniosła 396 tys. (wobec 429 tys. w poprzednim roku) i stanowiła 2,4% ogółu pracujących.

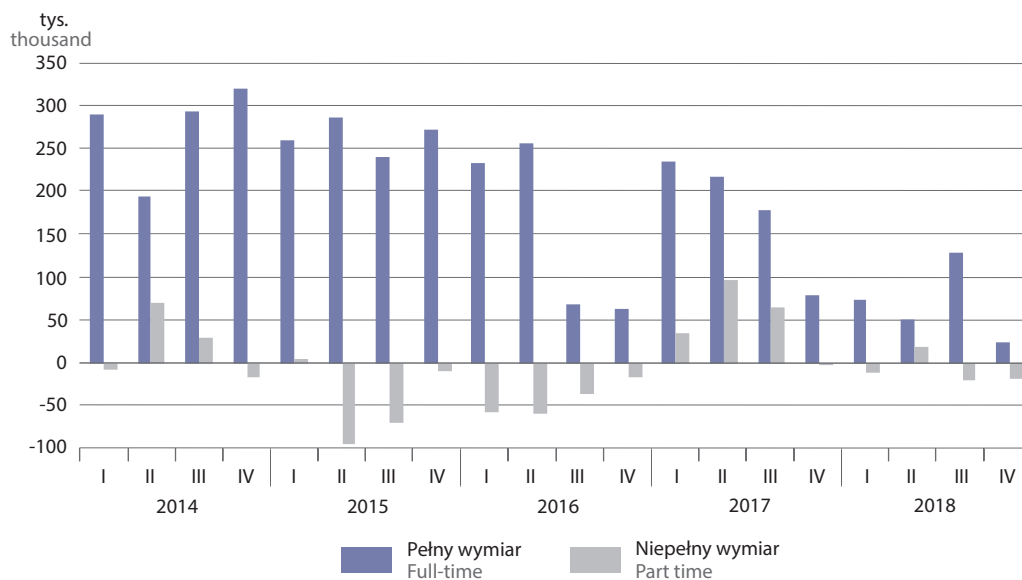
Pracujący według wymiaru czasu pracy

Employed persons by working time

Liczba pracujących (w wieku 15 lat i więcej) w niepełnym wymiarze czasu pracy w 2018 r. wyniosła 1 189 tys. osób i stanowiła 7,2% liczby pracujących ogółem (spadek o 0,1 p. proc.). Liczba pracujących w niepełnym wymiarze, jak i ich udział wśród wszystkich osób pracujących wykazywały w ostatnich latach trend malejący. Przykładowo w 2014 r. udział ten wyniósł 7,8%. Według sekcji PKD, najwyższy udział pracujących w niepełnym wymiarze wśród pracujących ogółem występował w sekcji S – Pozostała działalność usługowa (17,7%), sekcji R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (17,1%) oraz sekcji N – Administrowanie i działalność wspierająca (14,9%).

Wykres 73. Zmiana liczby pracujących według wymiaru czasu pracy (w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego)

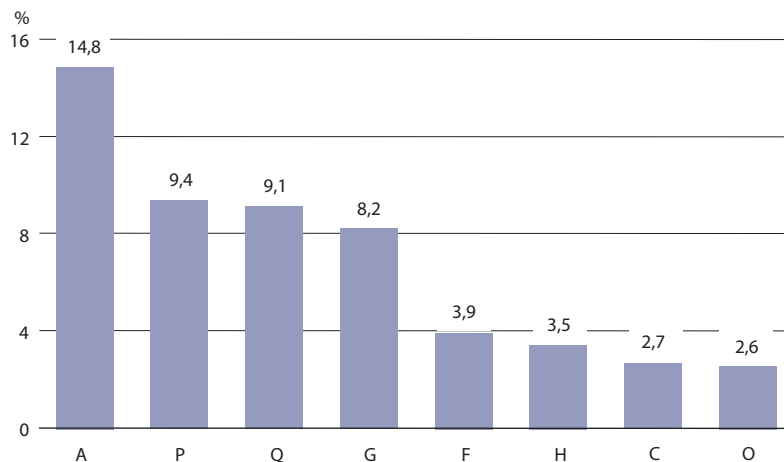
Chart 73. Change in number of employed persons by working time (compared to the corresponding period of previous year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Wykres 74. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2018 r. w największych sekcjach PKD

Chart 74. Share of part-time employed persons among employed persons in 2018 by the biggest NACE sections

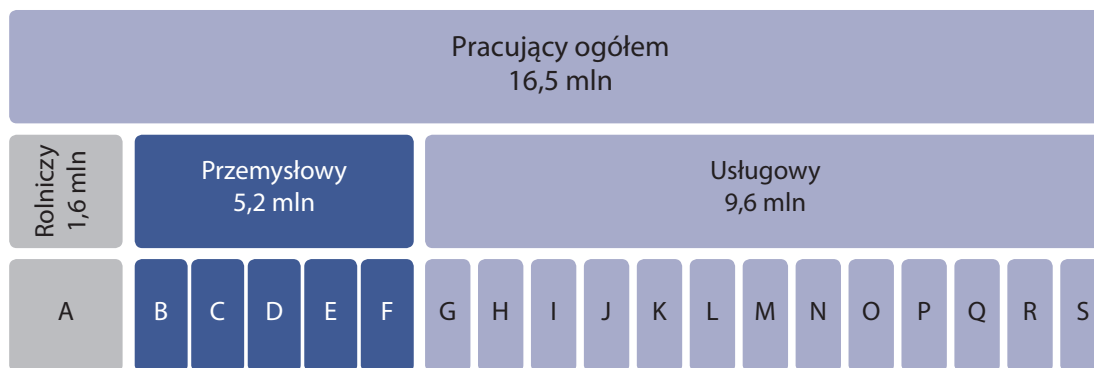
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Charakterystyka populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2018 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy⁵⁸

Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2018 by economic sectors, NACE sections, employment status and working time.

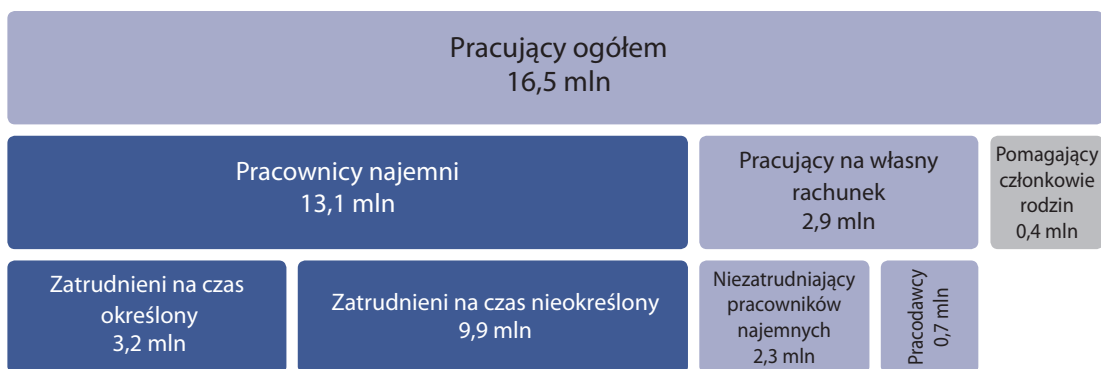
Wykres 75. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD

Chart 75. Employed persons by economic sectors and NACE sections

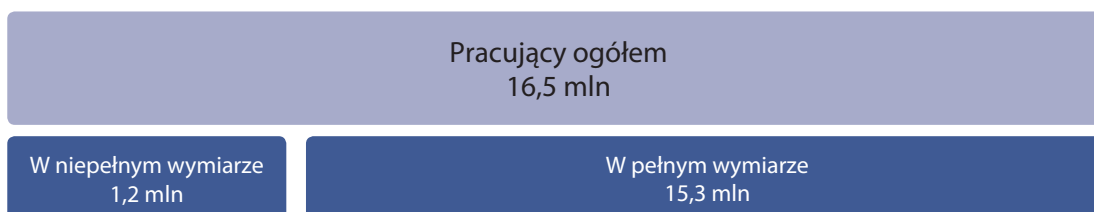
Wykres 76. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia

Chart 76. Employed persons by employment status

Wykres 77. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy

Chart 77. Employed persons by working time

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

⁵⁸ W niektórych pozycjach sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycjach „ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników badania.

On some positions the data, when summed up, may give a different Total than the figure in the column “Total”. This due to the rounding-off done after generalizing the results of the survey.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2018 r.**Work permits for foreigners in 2018**

Dostępne dane odnoszące się do liczby cudzoziemców zatrudnionych w Polsce pochodzą ze zróżnicowanych źródeł, dotyczą różnych aspektów tego zjawiska i wykazują duże rozbieżności. Oprócz statystyki publicznej, źródłem danych jest np. Ministerstwo Spraw Zagranicznych (informacje o liczbie wiz wydanych przez polskie konsulaty za granicą oraz liczbie zezwoleń na pobyt cudzoziemców w Polsce), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (liczba oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi), Straż Graniczna (dane o ruchu granicznym pomiędzy Polską a krajami spoza strefy Schengen), Zakład Ubezpieczeń Społecznych (liczba ubezpieczonych cudzoziemców, za których odprowadzane są składki emerytalne i rentowe).

Poniżej przedstawiono jedynie dane, które bezpośrednio dotyczą zatrudniania cudzoziemców:

1. dane, zbierane w ramach statystyki publicznej w badaniu Zezwolenia na pracę cudzoziemców w RP,
2. dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ukazujące liczbę oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi.

Znacząca jest różnica pomiędzy liczbą wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców (w 2018 r. było to 328,8 tys.), a liczbą oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi (1 582,2 tys. w 2018 r.). Różnica ta wynika z faktu, że liczba oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi dotyczy cudzoziemców podejmujących krótkoterminowe zatrudnienie w Polsce, bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Jak podkreśla MRPiPS⁵⁹, należy pamiętać, że liczba cudzoziemców, którzy podjęli pracę w związku z zarejestrowanym oświadczeniem nie musi być tożsama z liczbą zarejestrowanych oświadczeń. Wynika to m.in. z faktu, iż dla części cudzoziemców zarejestrowano więcej niż jedno oświadczenie. Zdarzają się też odmowy udzielenia wizy niektórym cudzoziemcom, czy też rezygnacja części cudzoziemców z przyjazdu do Polski.

Przedstawione dane, zbierane w ramach statystyki publicznej w badaniu Zezwolenia na pracę cudzoziemców w RP pokazują, że w 2018 r. wydano 328,8 tys. zezwoleń na pracę dla cudzoziemców, co stanowiło wzrost o 39,6% w stosunku do roku 2017. Według obywatelstwa, najwięcej zezwoleń wydano obywatelom Ukrainy, których dominujący udział wśród cudzoziemców podejmujących pracę w Polsce utrzymuje się od 2013 r. Wzrasta dynamicznie udział obywateli innych państw, np. Białorusi, Nepalu, Indii.

Tablica 26. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa

Table 26. Work permits for foreigners by country of citizenship

Kraj obywatelstwa Country of citizenship	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)				
	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem Total	43,7	65,8	127,4	235,6	328,8
Ukraina Ukraine	26,3	50,5	106,2	192,5	238,3
Nepal Nepal	0,4	0,6	1,2	7,1	19,9
Białoruś Belarus	1,8	2,0	4,9	10,5	19,2
Indie India	1,2	1,4	1,8	3,9	8,4
Bangladesz Bangladesh	0,3	0,3	0,7	2,4	8,3
Moldawia Moldova	1,0	1,5	2,8	3,8	6,0
Azerbejdżan Azerbaijan	0,1	0,1	0,2	1,3	3,3
Gruzja Georgia	0,2	0,1	0,1	0,4	2,8
Uzbekistan Uzbekistan	1,1	1,4	0,8	1,4	2,6
Filipiny Philippine	0,2	0,2	0,2	0,7	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS.

Source: own elaboration based on Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

⁵⁹ <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>

Napływ na krajowy rynek pracy imigrantów (w głównej mierze obywateli Ukrainy), stanowiących dodatkowy zasób siły roboczej, oddziaływał w ostatnich latach pozytywnie na potencjał polskiej gospodarki. Oprócz rosnącej liczby tych pracowników, następuje jednocześnie systematyczny wzrost ich produktywności, przejawiający się między innymi wzrostem udziału zatrudnienia imigrantów w sektorach o wyższej wydajności⁶⁰.

Najwięcej zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydano w 2018 r. dla podmiotów według sekcji PKD działających w ramach Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (sekcja N) oraz w Budownictwie (sekcja F), natomiast systematyczny spadek (zapoczątkowany w 2016 r.) odnotowano w przypadku gospodarstw domowych zatrudniających pracowników (sekcja T).

Tablica 27. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2018 r. według wybranych sekcji PKD
Table 27. Work permits for foreigners issued in 2018 by selected NACE sections

Sekcja PKD NACE section	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Administrative and support service activities	80,4
Budownictwo Construction	75,0
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	70,2
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	52,4
Handel hurtowy i detaliczny Wholesale and retail trade	12,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS.

Source: own elaboration based on Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

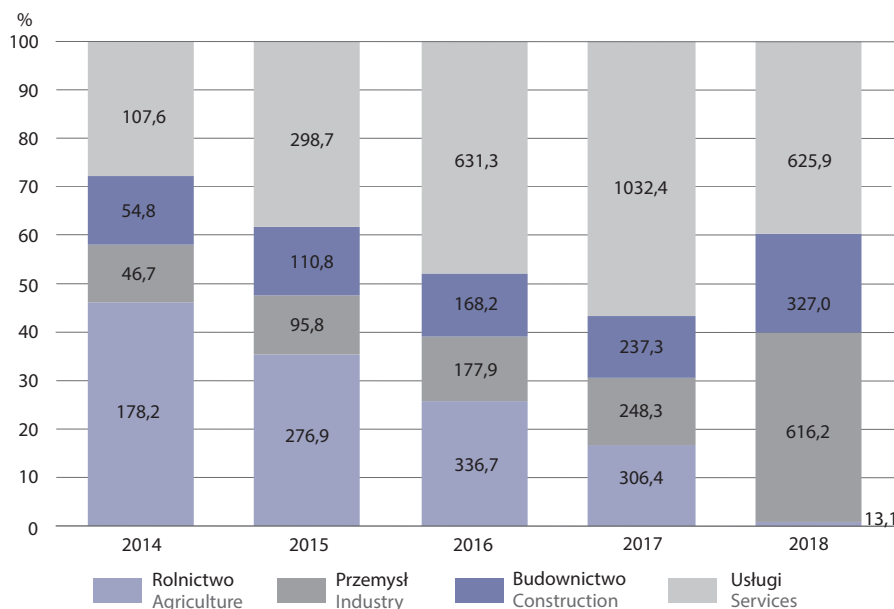
W 2018 r. pracodawcy zarejestrowali w powiatowych urzędach pracy 1 582,2 tys. oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, czyli o 13,3% mniej niż w 2017 r. Większość, bo 1 446,3 tys. (91,4%) oświadczeń dotyczyła obywateli Ukrainy, ale ich udział w strukturze wszystkich oświadczeń zmniejszył się o 2,6 p. proc. w stosunku do roku 2017. Widocznie zwiększył się natomiast odsetek obywateli Gruzji (o 1,2 p. proc.).

Wśród zarejestrowanych oświadczeń wzrósł ponad dwukrotnie udział oświadczeń pracodawców z sektora przemysłu. Jednocześnie odnotowano dalszy znaczący spadek udziału oświadczeń z sektora rolnictwa.

⁶⁰ NBP, Raport o inflacji. Lipiec 2019 r., (2019), Warszawa.

Wykres 78. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi

Chart 78. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labor offices

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPIPS.

Source: own elaboration based on Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Popyt na pracę

The demand for labour

Wyniki badania GUS dotyczące popytu na pracę⁶¹ wskazywały, że w 2018 r. nadal, jak w roku poprzednim, liczba nowo utworzonych miejsc pracy przeważała nad liczbą zlikwidowanych miejsc pracy. Jednocześnie zmniejszyła się w 2018 r. różnica pomiędzy tymi dwiema wielkościami (saldo miejsc pracy), która wyniosła 417,3 tys., podczas gdy w poprzednim roku było to 429,9 tys.

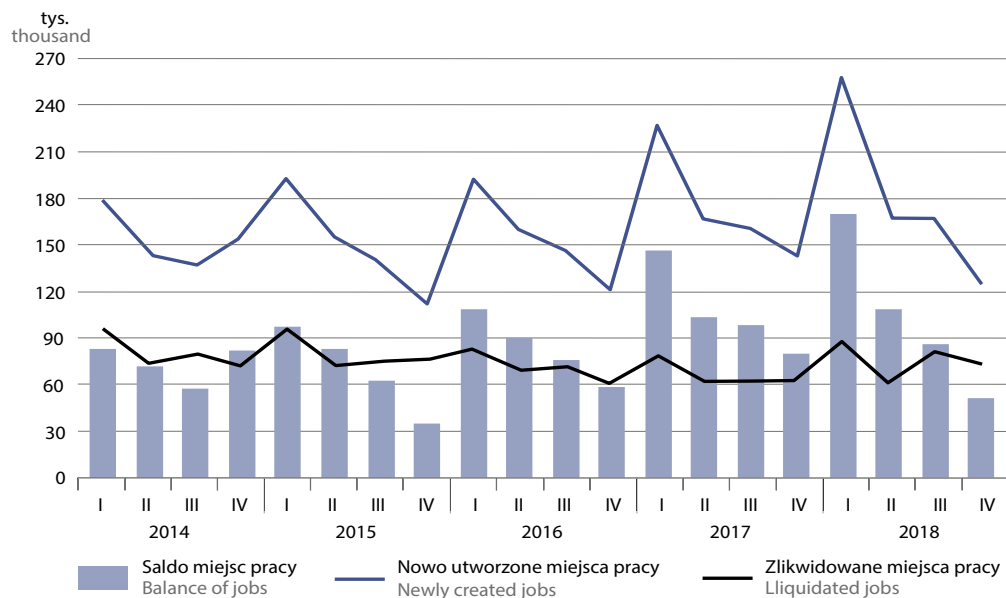
W 2018 r. liczba nowo utworzonych miejsc pracy wyniosła 717,8 tys., co oznaczało wzrost o 3,4% wobec poprzedniego roku. Znacząca większość, bo 90,0% nowych miejsc pracy powstało w sektorze prywatnym, a 10,0% w sektorze publicznym.

Najwięcej nowych miejsc pracy zostało utworzonych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób (43,3%), a najmniej w jednostkach liczących powyżej 49 pracujących (26,8%). Nowe miejsca pracy tworzone przede wszystkim w podmiotach prowadzących działalność w zakresie handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 150,0 tys. (tj. 20,9% ogółu nowo utworzonych miejsc pracy), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 132,9 tys. (18,5%) oraz budownictwa (sekcja F) – 96,7 tys. (13,5%).

Zlikwidowano 300,5 tys. miejsc pracy, przede wszystkim w sektorze prywatnym (92,0%). Likwidacja miejsc pracy dotyczyła w 48,0% najmniejszych jednostek, o liczbie pracujących do 9 osób. Najwięcej miejsc pracy zlikwidowano w podmiotach prowadzących działalność w zakresie handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 90,3 tys. (30,0%), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 44,6 tys. (14,8%) i budownictwa (sekcja F) – 36,1 tys. (12,0%).

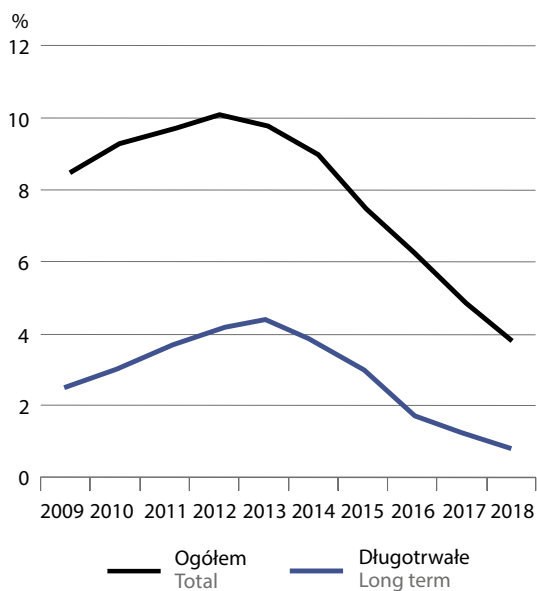
⁶¹ GUS, Popyt na pracę w 2018 r., (2019), Warszawa.

Wykres 79. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy
 Chart 79. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Wykres 80. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia długotrwałego
 Chart 80. Total unemployment rate and long-term unemployment rate

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Bezrobotni

Unemployed persons

Liczba osób bezrobotnych (w wieku 15–74 lata) zgodnie z Badaniem Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2018 r. w Polsce wyniosła 659 tys. i była niższa o 185 tys. niż w poprzednim roku. Stopa bezrobocia była równa 3,8% i była niższa o 1,1 p. proc. wobec poprzedniego roku. Stopa bezrobocia wśród osób młodych w wieku 15–24 lata wyniosła 11,7% i zmniejszyła się o 3,1 p. proc. Najniższa stopa bezrobocia występowała w 2018 r. wśród osób w wieku 55–64 lata (2,8%), a także w wieku 55–59/64 lata (3,0%). W 2018 r. w Polsce obniżyła się skala bezrobocia długotrwałego, tj. osób poszukujących pracy 13 miesięcy i dłużej. Stopa bezrobocia długotrwałego wyniosła 0,8% i była niższa o 0,4 p. proc. niż rok wcześniej. Stopa bezrobocia wśród absolwentów szkół wyższych⁶² w 2018 r. wyniosła 12,1% i była niższa o 1,5 p. proc. niż w 2017 r.

Tablica 28. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku
Table 28. Unemployment rate by selected groups of age

Wiek Age	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w % in %									
15–74	8,2	9,6	9,6	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9	3,8
15–24	20,6	23,7	25,8	26,5	27,3	23,8	20,8	17,7	14,8	11,7
25–54	6,9	8,3	8,2	8,8	9,0	7,9	6,6	5,4	4,2	3,4
55–64	6,3	7,1	6,9	7,5	7,7	6,8	5,5	4,4	3,7	2,8
18–59/64	8,3	9,8	9,8	10,3	10,5	9,2	7,7	6,3	5,0	4,0
18–24	20,9	23,9	26,0	26,8	27,6	24,1	20,9	17,7	14,9	11,8
55–59/64	6,6	7,5	7,3	7,8	8,0	7,2	5,7	4,7	3,9	3,0

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Bezrobocie rejestrowane

Registered unemployment

Oprócz bezrobocia mierzonego w ramach metodologii BAEL w Polsce pozyskuje się także informacje na temat bezrobocia rejestrowanego. Dane te są zbierane w ramach statystyki publicznej ze sprawozdawczości Powiatowych i Wojewódzkich Urzędów Pracy. Definicja bezrobotnego zarejestrowanego znajduje się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dane prezentowane są według stanu na koniec okresu. W końcu 2018 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wyniosła 968,9 tys., co przekładało się na stopę bezrobocia równą 5,8%, tj. o 0,8 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Bierni zawodowo

Economically inactive population

Zgodnie z definicją stosowaną w statystyce publicznej bierni zawodowo to osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, i które w badanym tygodniu: nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały; nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były gotowe do jej podjęcia; nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie.

⁶² Osoby w wieku 15–30 lat, które ukończyły szkołę w okresie ostatnich 12 miesięcy i nie kontynuują nauki.

Liczba biernych zawodowo w Polsce w 2018 r. wyniosła średniorocznie 13 286 tys. osób, tj. o 0,3% mniej niż rok wcześniej. Najliczniejszą grupę osób wśród biernych zawodowo stanowiły osoby wskazujące emeryturę jako przyczynę bierności zawodowej (7 158 tys., tj. 53,9%), w następnej kolejności osoby wskazujące naukę i uzupełnianie kwalifikacji (2 218 tys., tj. 16,7%), obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu (1 801 tys., tj. 13,6%), chorobę oraz niepełnosprawność (1 614 tys., tj. 12,1%). Ponadto, 261 tys. osób, tj. 2,0% biernych zawodowo było zniechęconych bezskutecznością poszukiwania pracy (w tym przekonanych o niemożności znalezienia pracy – 161 tys., tj. 1,2% oraz tych, którzy wyczerpali wszystkie znane im możliwości znalezienia pracy – 100 tys., tj. 0,8%). W latach 2014-2018, wśród ogółu biernych zawodowo, najbardziej dynamicznie rósł udział osób biernych zawodowo ze względu na emeryturę. W kategorii zniechęconych bezskutecznością poszukiwania pracy liczba osób systematycznie spadała w okresie od 2014 r.

Tablica 29. Bierność zawodowa i jej przyczyny
Table 29. Economic inactivity by reasons

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w tys. in thousand				
Ogółem Total	13 556	13 574	13 443	13 328	13 286
Choroba, niepełnosprawność Illnes, disability	1 876	1 860	1 822	1 719	1 614
Emerytura Retirement	6 545	6 602	6 728	6 853	7 158
Nauka, uzupełnianie kwalifikacji Education training	2 642	2 603	2 402	2 315	2 218
Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu Family and household responsibilities	1 557	1 667	1 784	1 818	1 801
Zniechęcenie bezskutecznością poszukiwania pracy Discouragement caused by inefficiency of job seeking	526	499	397	339	261
w tym: of which:					
wyczerpane wszystkie znane możliwości poszukiwania pracy tried every known method of job search	257	241	188	155	100
przekonanie o niemożności znalezienia pracy convinced of impossibility to find work	269	258	208	184	161

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Unused potential labour resources

W ciągu okresu transformacji, gdy jednym z największych problemów polskiego rynku pracy było wysokie bezrobocie, kwestia pozostałych kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy nie była traktowana jako pierwszoplanowa. Obecnie, wobec dynamicznego spadku stopy bezrobocia (w 2018 r. do przeciętnie 3,8% w grupie wieku 15–74 lata według BAEL), problem rezerwy niewykorzystanych zasobów pracy staje się bardziej istotny, szczególnie z uwagi na równoległe występujący spadek liczby osób w wieku produkcyjnym. Z powodu starzenia się społeczeństwa, polski rynek pracy czeka nie tylko niedobór pracowników z tego wynikający, ale także stale rosnący udział w zatrudnieniu osób w wieku powyżej 50 roku życia. Aby rozwiązać te problemy, konieczne będzie aktywizowanie niewykorzystanych zasobów pracy⁶³.

⁶³ Z. Wiśniewski, op. cit., s. 227.

Zgodnie z metodologią przyjętą przez Eurostat za MOP⁶⁴, do zbiorowości niewykorzystanych zasobów pracy, poza bezrobotnymi, zalicza się:

- grupę niepełnozatrudnionych;
- grupę biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia;
- grupę biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia.

W 2018 r. suma niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wraz z osobami bezrobotnymi wynosiła 1 320 tys. (spadek o 18,0% w stosunku do 2017 r.), a jej udział wśród osób aktywnych zawodowo stanowił 7,7%. W ciągu ostatnich 5 lat udział ten zmniejszył się o 7,8 p. proc. Na uwagę zasługuje fakt, że liczba osób w poszczególnych kategoriach niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy spadała w ciągu ostatnich 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii bezrobotnych, a także biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia. Liczba kobiet w kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wynosiła 656 tys., co stanowiło 49,7% wielkości ogółem (spadek o 1,1 p. proc. w stosunku do 2017 r.). W ciągu ostatnich 5 lat udział kobiet w tej kategorii zmniejszył się o 2,7 p. proc.

Tablica 30. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Table 30. Unused potential labour resources

Wyszczególnienie Specification	2014		2015		2016		2017		2018	
	w tys. in thousand									
	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females
Pracujący (bez osób niepełnozatrudnionych) Employed persons (excluding part-time employed persons)	15 449	6 832	15 731	7 005	15 891	7 080	16 150	7 189	16 263	7 283
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy Unused potential labour resources										
Niepełnozatrudnieni Part-time employed persons	377	239	322	202	272	172	241	157	194	116
Bezrobotni Unemployed persons	1 567	752	1 304	603	1 063	482	844	380	659	296
Bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Economically inactive persons seeking a job but not ready to take it	97	55	103	57	97	52	90	51	75	43
Bierni zawodowo nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia Economically inactive persons seeking a job but ready to take it	652	366	560	311	477	262	435	230	392	201
Pozostali bierni zawodowo Others economically inactive persons	10 311	6 256	10 391	6 302	10 281	6 270	10 224	6 276	10 270	6 295

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

⁶⁴ GUS, Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (na podstawie BAEL). Notatka informacyjna na temat zbiorowości uzupełniającej populację bezrobotnych wyznaczaną według kryteriów MOP, (2011), Warszawa.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie

Average monthly wages and salaries

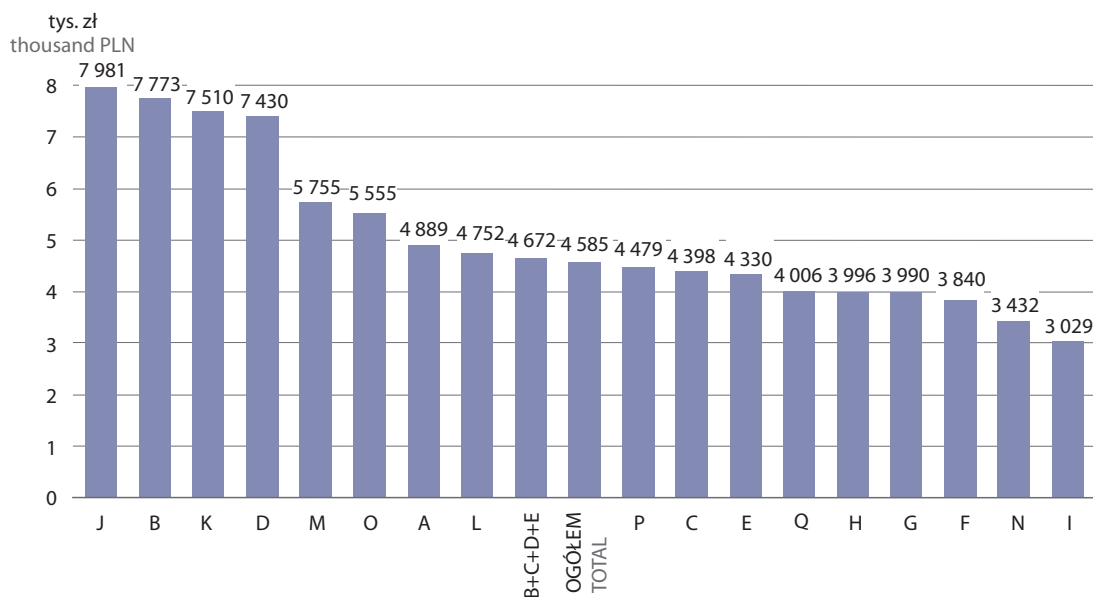
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2018 r. wyniosło 4 585 zł i było wyższe o 7,0% niż w 2017 r., tj. rośło w wyższym tempie niż w poprzednim roku (5,4%). W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło 4 852 zł i było wyższe o 7,1%. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie występowało w sekcji informacja i komunikacja (sekcja J) – 7 981 zł. W następnej kolejności najwyższe wynagrodzenia odnotowano w górnictwie i wydobywaniu (sekcja B), gdzie wyniosło 7 773 zł oraz w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) – 7 510 zł. Najniższe przeciętne wynagrodzenia występowały w zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) – 3 029 zł oraz w administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) – 3 432 zł.

Tablica 31. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna
Table 31. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej (w zł) Average monthly wages and salaries in national economy (in PLN)	3 777	3 908	4 052	4 272	4 585
Płaca minimalna (w zł) Minimum wage (in PLN)	1 680	1 750	1 850	2 000	2 100
Udział płacy minimalnej w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu (w %) Share of minimum wage in average monthly wages and salaries (in %)	44,4	44,8	45,7	46,8	45,8

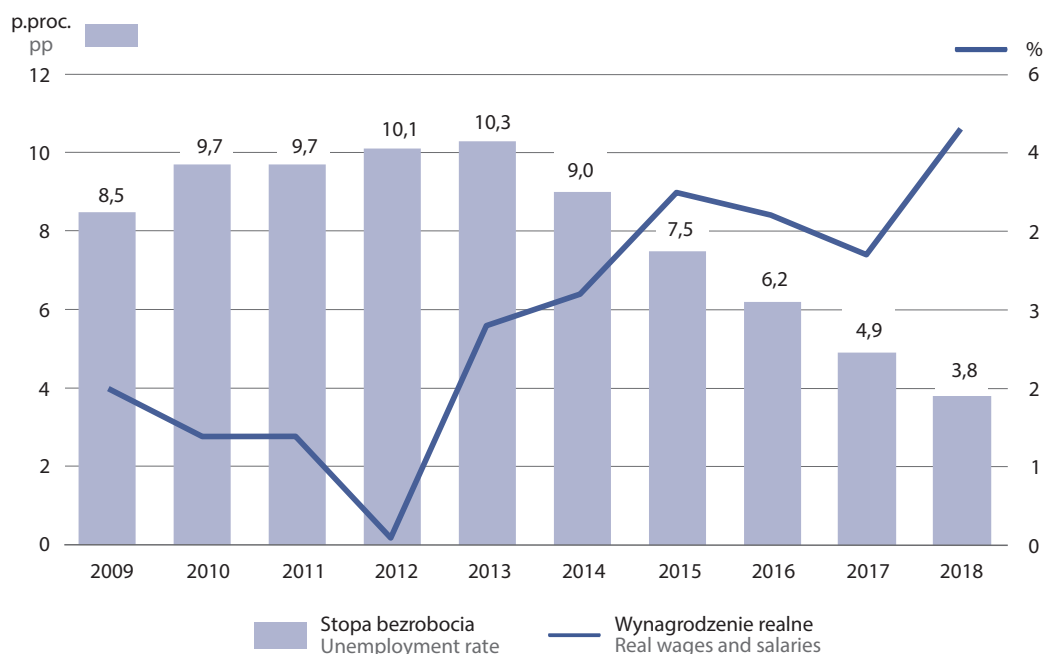
Źródło: GUS, Biuletyn Statystyczny, dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: Statistics Poland: Statistical bulletin, Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Wykres 81. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2018 r.
Chart 81. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2018

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

Wykres 82. Poziom wynagrodzenia realnego i zmiana stopy bezrobocia w latach 2009–2018
 Chart 82. Level of real wages and salaries and change in the unemployment rate in 2009–2018

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Płaca minimalna w 2018 r. wynosiła 2 100 zł i była wyższa o 5,0% niż rok wcześniej. Płaca minimalna stanowiła 45,8% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, co oznaczało spadek o 1,0 p. proc. wobec 2017 r. W okresie ostatnich 3 lat wynagrodzenie minimalne wzrosło o 20,0% (z poziomu 1 750 zł w 2015 r.).

W sektorze przedsiębiorstw w 2018 r. wynagrodzenia w ujęciu realnym wzrosły o 5,4% w porównaniu z poprzednim rokiem. W sferze budżetowej wynagrodzenia realne wzrosły o 3,9%.

4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce

4. Income situation of households in Poland

W 2018 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce uległa poprawie⁶⁵, chociaż skala zmiany była mniejsza niż w roku poprzednim. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody, natomiast ich wydatki pozostały na podobnym poziomie. Wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami, co dało gospodarstwom domowym możliwość większego oszczędzania.

Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych

Available income of households

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2018 r. wyniósł 1 693 zł. Jego wartość realna zwiększyła się o 4,3%. Był to szósty kolejny rok wzrostu wartości realnej dochodu rozporządzalnego.

⁶⁵ GUS, Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, Notatka informacyjna, (2019), Warszawa.

Wartość realna dochodów rosła we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych, oprócz rolników. Najwyższy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny występował wśród gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek. Kształtował się na poziomie 2 012 zł i był realnie wyższy o 3,2% niż w 2017 r. Jednocześnie dochód w tej grupie gospodarstw domowych był o 18,8% wyższy od średniego dochodu w gospodarstwach ogółem. W gospodarstwach domowych pracowników dochód wyniósł 1 703 zł i w cenach realnych zwiększył się o 4,2%. W grupie gospodarstw domowych emerytów dochód wyniósł 1 733 zł i był realnie wyższy o 4,4% niż w poprzednim roku. Najniższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na osobę w 2018 r. dysponowały gospodarstwa domowe rencistów (1 355 zł) i choć wzrósł on realnie o 2,7%, to był o 20,0% niższy od poziomu średniego. W grupie gospodarstw domowych rolników dochody nominalne pozostały na prawie tym samym poziomie co w roku 2017, co oznaczało ich spadek realny o 1,5%. Jednocześnie w strukturze dochodu rozporzadzalnego tych gospodarstw zaznaczył się spadek dochodów z indywidualnego gospodarstwa rolnego.

Tablica 32. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 32. Average monthly available income per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 340	1 386	1 475	1 598	1 693
Pracownicy Employees	1 349	1 387	1 495	1 608	1 703
Pracujący na własny rachunek Self-employed	1 632	1 739	1 792	1 919	2 012
Emeryci Retirees	1 458	1 510	1 569	1 630	1 733
Renciści Pensioners	1 072	1 114	1 164	1 296	1 355
Rolnicy Farmers	1 051	1 046	1 151	1 576	1 579
Realny, rok poprzedni=100 In real terms, previous year=100					
Ogółem Total	103,2	104,3	107,0	106,3	104,3
Pracownicy Employees	103,3	103,8	108,4	105,6	104,2
Pracujący na własny rachunek Self-employed	103,2	107,6	103,7	105,1	103,2
Emeryci Retirees	103,0	104,1	104,5	101,6	104,4
Renciści Pensioners	106,4	104,4	104,6	108,9	102,7
Rolnicy Farmers	91,3	101,2	111,0	134,0	98,5

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki gospodarstw domowych

Expenditures of households

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę, na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych, w 2018 r. wyniosły 1 187 zł. W cenach realnych wydatki te były niższe o 0,7% w porównaniu z 2017 r. Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym w 2018 r. wyniósł 70,1% i był niższy o 3,5 p. proc. niż w roku poprzednim. W latach 2014–2017 udział ten również zmniejszał się (w 2014 r. wynosił 80,5%). Według podziału na grupy społeczno-ekonomiczne, najwyższy odsetek wydatków w dochodzie zaobserwowano wśród osób z gospodarstw domowych rencistów, gdzie wyniósł on 84,2%. Najniższy odsetek wydatków w dochodzie wystąpił wśród gospodarstw domowych rolników (55,2%).

Tablica 33. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 33. Average monthly expenditures per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 079	1 091	1 132	1 176	1 187
Pracownicy Employees	1 063	1 076	1 123	1 168	1 170
Pracujący na własny rachunek Self-employed	1 302	1 311	1 315	1 368	1 400
Emeryci Retirees	1 203	1 221	1 266	1 296	1 297
Renciści Pensioners	966	997	1 040	1 132	1 141
Rolnicy Farmers	799	779	815	868	872
Udział wydatków w dochodzie w % Share of expenditures in income in %					
Ogółem Total	80,5	78,7	76,7	73,6	70,1
Pracownicy Employees	78,8	77,6	75,1	72,6	68,7
Pracujący na własny rachunek Self-employed	79,8	75,4	73,4	71,3	69,6
Emeryci Retirees	82,5	80,9	80,7	79,5	74,8
Renciści Pensioners	90,1	89,5	89,3	87,4	84,2
Rolnicy Farmers	76,1	74,5	70,8	55,1	55,2

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2018 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w wydatkach ogółem. Udział ten wyniósł 24,8% i był wyższy niż w roku poprzednim o 0,5 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 18,3% (w 2017 r. było to 19,5%).

Rozdział 3

Chapter 3

Finanse publiczne

Public finances

1. Sytuacja finansów publicznych na świecie

1. Situation of global public finance

Procesy fiskalne

Fiscal processes

Sytuacja finansów publicznych na świecie w 2018 r. kształtowała się w warunkach nieco wolniejszego niż w 2017 r. wzrostu gospodarczego⁶⁶. W grupie krajów rozwiniętych nastąpiło niewielkie poluzowanie fiskalne. W efekcie deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 2,1% PKB, co oznaczało jego spadek o 0,5 p. proc. PKB w tej grupie krajów. W 2018 r. w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się dokonano konsolidacji fiskalnej, co uzewnętrzniło się obniżeniem deficytu do 3,9% PKB (czyli o 0,5 p. proc.) w porównaniu do poprzedniego roku.

Tablica 34. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych
Table 34. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki rozwinięte Advanced Economies	-3,1	-2,6	-2,6	-2,6	-2,1	103,9	103,4	105,9	104,4	102,6
USA	-4,0	-3,5	-4,2	-4,6	-4,3	105,1	105,3	107,2	107,8	105,8
Japonia Japan	-5,6	-3,8	-3,7	-4,2	-3,2	236,1	231,3	235,6	236,4	237,1
Unia Europejska European Union	-2,9	-2,3	-1,7	-1,1	-0,7	87,9	86,4	85,5	83,2	81,6
Strefa euro Euro area	-2,6	-2,1	-1,5	-0,9	-0,6	91,8	89,9	88,9	86,6	85,0
Niemcy Germany	0,3	0,6	0,8	1,1	1,7	74,7	71,0	68,2	64,1	59,8
W. Brytania United Kingdom	-5,4	-4,3	-3,0	-2,3	-1,4	87,4	88,2	88,2	87,0	86,9

⁶⁶ Wzrost PKB na świecie wyniósł 3,6% w 2018 r. wobec 3,8% w 2017 r., grupa gospodarek rozwiniętych urosła o 2,2% wobec 2,4%, zaś wzrost grupy krajów rozwijających się i wschodzących wyniósł 4,5% wobec 4,8%.

Tablica 34. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (dok.)
 Table 34. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing economies	-2,5	-4,5	-4,8	-4,4	-3,9	40,3	44,0	46,9	49,0	50,6
w tym: of which:										
Wschodząca i rozwijająca się Europa Emerging and developing Europe	-2,4	-1,8	-2,1	-1,9	-2,1	41,9	41,1	42,1	41,3	41,1
Turcja Turkey	-1,4	-1,3	-2,3	-2,3	-3,6	28,8	27,6	28,3	28,5	29,1
Wschodząca i rozwijająca się Azja Emerging and developing Asia	-2,0	-3,3	-3,9	-4,1	-4,7	43,5	44,7	47,0	49,8	51,7
Chiny China	-0,9	-2,8	-3,7	-4,0	-4,8	39,9	41,1	44,3	47,8	50,5
Indie India	-7,2	-7,0	-6,7	-6,9	-6,7	67,8	69,6	68,9	70,2	69,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-4,7	-7,0	-6,4	-6,0	-4,7	50,7	54,5	57,8	60,5	67,5
Brazylia Brazil	-5,4	-10,3	-9,0	-7,8	-6,8	62,3	72,6	78,4	84,0	87,9
Meksyk Mexico	-4,5	-4,0	-2,8	-1,1	-2,3	48,9	52,9	56,8	54,2	53,6
Wspólnota Niepodległych Państw Commonwealth of Independent States	-0,7	-3,3	-3,5	-1,9	2,2	19,2	21,7	22,2	23,6	19,7
Rosja Russia	-1,1	-3,4	-3,7	-1,5	2,8	15,6	15,9	15,7	17,4	14,0
Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa	-1,7	-8,9	-9,9	-5,6	-2,8	25,4	38,2	45,1	45,0	41,6
Egipt Egypt	-3,9	-3,6	-3,4	-2,6	-2,6	95,0	95,8	96,6	97,0	98,6
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-3,8	-4,5	-4,6	-5,0	-3,7	32,4	38,9	44,0	45,9	49,2
Republika Południowej Afryki South Africa	-4,3	-4,8	-4,1	-4,5	-4,4	47,0	49,3	51,6	52,7	56,7

Źródło: dane MFW (WEO).
 Source: data of the IMF (WEO).

W 2018 r. dług sektora instytucji rządowych i samorządowych grupy krajów rozwiniętych wyniósł 102,6% ich PKB. Zgodnie z obliczeniami MFW, nastąpił spadek tej relacji o 1,8 p. proc. (wobec spadku o 1,5 p. proc. w roku poprzednim).

W krajach wschodzących i rozwijających się zadłużenie wzrosło, osiągając na koniec 2018 r. poziom 50,6% PKB. Przyrost długu do PKB w tej grupie krajów wyniósł 1,6 p. proc. w porównaniu z 2,1 p. proc. w 2017 r.

Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego

Multi-faceted measurement of public sector balance

Na zmiany salda sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalnego) wpływ ma szereg czynników. Niektóre z nich nie są związane z polityką fiskalną w danym okresie, jednakże istotnie kształtują wartość bieżącą salda. W poniższym podrozdziale został przedstawiony w analizie system miar sald, który charakteryzuje sytuację fiskalną z różnych punktów widzenia. Uwzględnia on następujące pojęcia:

- saldo skorygowane cyklicznie, które uzyskiwane jest po wyłączeniu wpływu wahań cyklicznych gospodarki;
- saldo strukturalne, które jest zbliżoną kategorią do salda skorygowanego cyklicznie, jednak dodatkowo z wyłączonymi wpływami czynników jednorazowych lub występujących przejściowo;
- saldo pierwotne uzyskiwane jest poprzez wyłączenie kosztów obsługi długu w saldzie sektora publicznego.

Szacunki za 2018 r. dla gospodarek rozwiniętych wskazują na poluzowanie salda nominalnego cyklicznie sektora instytucji rządowych i samorządowych (o 0,1 p. proc.). Pozostałe miary również uległy pogorszeniu: saldo skorygowane cyklicznie o 0,2 p. proc., saldo strukturalne o 0,2 p. proc., zaś pierwotne o 0,1 p. proc.

Zacieśnienie fiskalne nominalne odnotowano w krajach rozwijających się i wschodzących o 0,3 p. proc. Deficyt skorygowany cyklicznie pozostał na zbliżonym poziomie do roku poprzedniego. Z głównych gospodarek wschodzących i rozwijających się⁶⁷, deficyt strukturalny pogłębił się w Chinach i Turcji, zaś uległ poprawie w Rosji i Indiach. Na poziomie salda pierwotnego nastąpiła konsolidacja 0,4 p. proc.

Zmiana salda skorygowanego cyklicznie w części państw znacznie różniła się od salda strukturalnego, zatem wskazywała, że była ona po części wynikiem działania czynników jednorazowych.

Tablica 35. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald

Table 35. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Nominalne Nominal		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2018	zmiana ^b change ^b	2018	zmiana ^b change ^b	2018	zmiana ^b change ^b	2018	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Gospodarki rozwinięte Advanced Economies	-2,1	-0,1	-2,5	-0,2	-2,5	-0,2	-0,9	-0,1
w tym: of which:								
USA	-4,3	-0,4	-4,7	-0,7	-4,7	-0,7	-2,6	-0,5
Japonia Japan	-3,2	0,0	-3,1	0,3	-3,1	0,3	-2,9	-0,2
Unia Europejska European Union	-0,7	0,3	.	.	.	.	0,9	0,2
Strefa euro Euro area	-0,6	0,4	-0,8	0,1	-0,7	0,0	1,1	0,3
Niemcy Germany	1,7	0,7	1,2	0,6	1,3	0,4	2,4	0,5
W. Brytania United Kingdom	-1,4	0,4	-1,4	0,5	-1,4	0,5	0,1	0,2

Notki patrz str. 164.

See notes on page 164.

⁶⁷ Dane o saldach, skorygowanym cyklicznie i strukturalnym, podawane są jedynie dla wybranych krajów rozwijających się i wschodzących oraz wszystkich rozwiniętych.

Tablica 35. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald (dok.)

Table 35. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures (cont.)

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Nominalne Nominal		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2018	zmiana ^b change ^b	2018	zmiana ^b change ^b	2018	zmiana ^b change ^b	2018	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing economies	-3,9	0,3	-4,0	0,0	.	.	-2,0	0,4
w tym: of which:								
Wschodząca i rozwijająca się Europa Emerging and developing Europe	-2,1	-0,3	-0,3	1,6	.	.	-0,5	-0,2
Turcja Turkey	-3,6	-1,3	-4,5	-0,9	-5,7	-0,6	-2,1	-1,1
Wschodząca i rozwijająca się Azja Emerging and developing Asia	-4,7	-0,6	-4,7	-0,6	.	.	-3,0	-0,5
Chiny China	-4,8	-0,9	-4,8	-0,9	-4,8	-0,9	-3,8	-0,8
Indie India	-6,7	0,3	-6,6	0,1	-6,6	0,1	-1,9	0,4
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-4,7	0,7	-3,6	1,2	.	.	-1,1	0,4
Brazylia Brazil	-6,8	1,1	-5,6	0,9	-5,7	0,8	-1,7	0,1
Meksyk Mexico	-2,3	-1,3	-2,4	0,3	-2,5	-0,1	1,8	-1,2
Wspólnota Niepodległych Państw Commonwealth of Independent States	2,2	3,9	.	.	.	.	3,0	4,0
Rosja Russia	2,8	4,3	2,8	3,9	2,8	4,0	3,4	4,3
Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa	-2,8	2,8	.	.	.	.	-2,1	3,3
Egipt Egypt	-2,6	0,1	-9,7	1,0	-9,7	1,0	-0,4	2,1
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-3,7	1,0	.	.	.	.	-1,3	1,2
Republika Południowej Afryki South Africa	-4,4	-0,1	-3,7	0,0	-3,7	0,1	-0,7	0,2

a Salda prezentowane są jako % PKB, z wyjątkiem sald po korekcie cyklicznej, które są mierzone jako % PKB potencjalnego. b Zmiana oznacza różnicę pomiędzy rokiem analizowanym a rokiem poprzednim.

Źródło: dane MFW (WEO oraz Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times (April 2018), s. 109, 117).

a Balances are shown as a % of GDP, except balances after cyclical adjustment, which are measured as a % of potential GDP. b Change means the difference between analyzed and previous year.

Source: data of the IMF (WEO and Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times (April 2018), p. 109, 117).

2. Polityka fiskalna w Unii Europejskiej

2. Fiscal policy in European Union

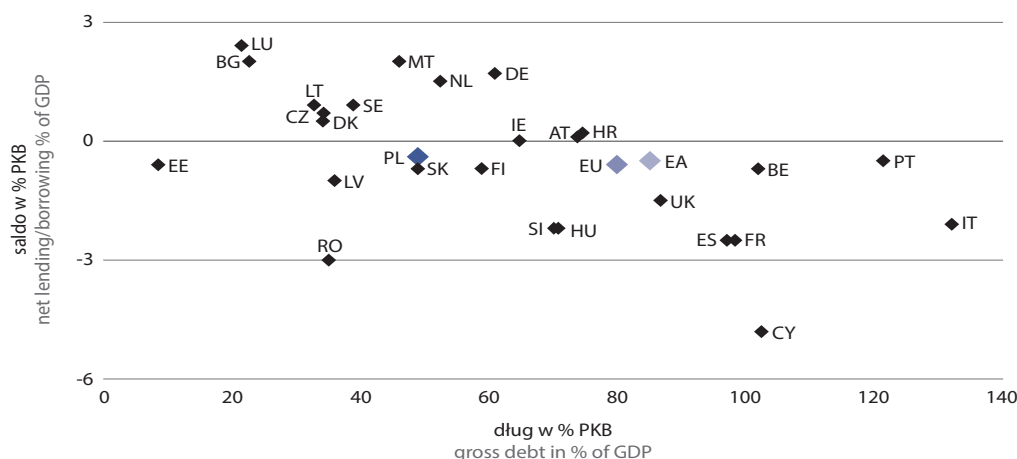
Procesy konsolidacji fiskalnej

Fiscal consolidation processes

W Unii Europejskiej w 2018 r. kontynuowana była konsolidacja fiskalna⁶⁸, w wyniku czego deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych został obniżony do 0,6% PKB z 1,0% PKB w 2017 r. Skala zaciężenia fiskalnego⁶⁹ wyniosła 0,4 p. proc. wobec 0,7 p. proc. w roku poprzednim. W strefie euro nastąpiła poprawa wyniku sektora publicznego (deficyt zmniejszył się do 0,5% PKB z 1,0% PKB) przy wolniejszym tempie konsolidacji (0,5 p. proc. z 0,6 p. proc. w roku poprzednim). Nadwyżki uzyskało 14 państw. Deficyt w Polsce wyniósł 0,4% PKB.

Wykres 83. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2018 r.

Chart 83. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2018

Źródło: dane Eurostatu.
Source: data of the Eurostat.

Działania konsolidacyjne wraz z dodatnią dynamiką wzrostu gospodarczego wpływały na obniżenie zadłużenia. Nie zmieniły jednak faktu przekroczenia w 2018 r. wartości referencyjnych z Traktatu z Maastricht dla długu sektora instytucji rządowych i samorządowych przez 14 krajów. W 2018 r. dla całej UE zadłużenie zmniejszyło się o 1,7 p. proc. do poziomu 80,0% PKB, zaś dla strefy euro spadło o 2,0 p. proc. i wyniosło 85,1% PKB.

⁶⁸ W tej części analizowana jest miara salda sektora instytucji rządowych i samorządowych, z uwzględnieniem reguł rachunkowości przyjętych do Procedury Nadmiernego Deficytu (EDP).

⁶⁹ Skala zaciężenia lub poluzowania fiskalnego rozumiana jest jako zmiana salda sektora instytucji rządowych lub samorządowych.

Tablica 36. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej

Table 36. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	General government net lending/borrowing according to EDP									
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
w % PKB in % of GDP										
UE EU	-2,9	-2,3	-1,7	-1,0	-0,6	86,6	84,6	83,4	81,7	80,0
Strefa euro Euro area	-2,5	-2,0	-1,6	-1,0	-0,5	92,0	90,1	89,2	87,1	85,1
Austria Austria	-2,7	-1,0	-1,6	-0,8	0,1	84,0	84,7	83,0	78,2	73,8
Belgia Belgium	-3,1	-2,4	-2,4	-0,8	-0,7	107,5	106,4	106,1	103,4	102,0
Bułgaria Bulgaria	-5,5	-1,7	0,1	1,2	2,0	27,1	26,2	29,6	25,6	22,6
Chorwacja Croatia	-5,1	-3,2	-1,0	0,8	0,2	84,0	83,7	80,5	77,8	74,6
Cypr Cyprus	-9,0	-1,3	0,3	1,8	-4,8	108,0	108,0	105,5	95,8	102,5
Czechy Czech Republic	-2,1	-0,6	0,7	1,6	0,9	42,2	40,0	36,8	34,7	32,7
Dania Denmark	1,1	-1,3	-0,1	1,4	0,5	44,3	39,8	37,2	35,5	34,1
Estonia Estonia	0,7	0,1	-0,3	-0,4	-0,6	10,5	9,9	9,2	9,2	8,4
Finlandia Finland	-3,2	-2,8	-1,7	-0,8	-0,7	60,2	63,4	63,0	61,3	58,9
Francja France	-3,9	-3,6	-3,5	-2,8	-2,5	94,9	95,6	98,0	98,4	98,4
Grecja Greece	-3,6	-5,6	0,5	0,7	1,1	178,9	175,9	178,5	176,2	181,1
Hiszpania Spain	-6,0	-5,3	-4,5	-3,1	-2,5	100,4	99,3	99,0	98,1	97,1
Holandia Netherlands	-2,2	-2,0	0,0	1,2	1,5	67,9	64,6	61,9	57,0	52,4
Irlandia Ireland	-3,6	-1,9	-0,7	-0,3	0,0	104,1	76,8	73,5	68,5	64,8
Litwa Lithuania	-0,6	-0,3	0,2	0,5	0,7	40,5	42,6	40,0	39,4	34,2
Luksemburg Luxembourg	1,3	1,4	1,9	1,4	2,4	22,7	22,2	20,7	23,0	21,4
Łotwa Latvia	-1,4	-1,4	0,1	-0,6	-1,0	40,9	36,8	40,3	40,0	35,9
Malta Malta	-1,7	-1,0	0,9	3,4	2,0	63,4	57,9	55,5	50,2	46,0
Niemcy Germany	0,6	0,8	0,9	1,0	1,7	75,3	71,6	68,5	64,5	60,9
Polska Poland	-3,7	-2,7	-2,2	-1,5	-0,4	50,4	51,3	54,2	50,6	48,9
Portugalia Portugal	-7,2	-4,4	-2,0	-3,0	-0,5	130,6	128,8	129,2	124,8	121,5
Rumunia Romania	-1,3	-0,7	-2,7	-2,7	-3,0	39,2	37,8	37,3	35,2	35,0
Słowacja Slovakia	-2,7	-2,6	-2,2	-0,8	-0,7	53,5	52,2	51,8	50,9	48,9
Słowenia Slovenia	-5,5	-2,8	-1,9	0,0	0,7	80,4	82,6	78,7	74,1	70,1
Szwecja Sweden	-1,6	0,0	1,0	1,4	0,9	45,5	44,2	42,4	40,8	38,8
Węgry Hungary	-2,6	-1,9	-1,6	-2,2	-2,2	76,7	76,7	76,0	73,4	70,8
W. Brytania United Kingdom	-5,3	-4,2	-2,9	-1,9	-1,5	87	87,9	87,9	87,1	86,8
Włochy Italy	-3,0	-2,6	-2,5	-2,4	-2,1	131,8	131,6	131,4	131,4	132,2

Źródło: dane Eurostatu.

Source: data of the Eurostat.

W UE wartość salda strukturalnego⁷⁰ w 2018 r. wyniosła -0,9% PKB potencjalnego⁷¹, zaś w strefie euro kształtowała się ona na poziomie -0,7%. Największą nadwyżkę strukturalną uzyskała Grecja (4,0%), zaś najgłębszy deficyt zanotowany został na Węgrzech (-3,8%). Deficyt Polski, po niewielkim pogorszeniu się, wyniósł 2,0% PKB potencjalnego i był piątym, najwyższym w UE.

W 2018 r. dwadzieścia cztery kraje uzyskały nadwyżkę pierwotną, w tym największą Cypr (5,5% PKB). Bez kosztów obsługi długu w 2018 r. UE odnotowałyby dodatnie saldo (1,2% PKB), zaś strefa euro uzyskałaby nadwyżkę w wysokości 1,2% PKB. Saldo pierwotne dla Polski wyniosło 0,6% PKB.

Tablica 37. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2018 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)
Table 37. Consolidation effort in European Union in 2018 (measured by balance level and its change)

Wyszczególnienie Specification	Nominalne według EDP Nominal according to EDP		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2018	zmiana change	2018	zmiana change	2018	zmiana change	2018	zmiana change
	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.
UE EU	-0,6	0,4	-1,0	0,1	-0,9	0,1	1,2	0,2
Strefa euro Euro area	-0,5	0,5	-0,8	0,1	-0,7	0,1	1,2	0,2
Austria Austria	0,1	0,9	-0,8	0,0	-0,8	0,0	1,3	0,2
Belgia Belgium	-0,7	0,1	-1,1	-0,2	-1,3	0,0	1,4	-0,2
Bułgaria Bulgaria	2,0	0,8	0,7	-0,3	0,7	-0,3	1,5	-0,4
Chorwacja Croatia	0,2	-0,6	-0,5	-1,1	-0,5	-1,2	2,7	-0,9
Cypr Cyprus	-4,8	-6,6	1,7	0,2	1,7	0,2	5,5	1,2
Czechy Czech Republic	0,9	-0,7	0,9	-0,2	0,9	-0,2	2,1	-0,2
Dania Denmark	0,5	-0,9	0,5	-0,7	0,5	-0,7	1,2	-1,0
Estonia Estonia	-0,6	-0,2	-0,8	0,8	-0,8	0,8	0,6	0,9
Finlandia Finland	-0,7	0,1	-0,9	-0,7	-0,8	-0,6	0,1	-0,2
Francja France	-2,5	0,3	-2,7	-0,2	-2,5	0,0	-0,8	0,0
Grecja Greece	1,1	0,4	3,6	-1,4	4,0	-0,6	3,9	0,0
Hiszpania Spain	-2,5	0,6	-3,2	-0,3	-3,1	-0,2	-0,3	0,3
Holandia Netherlands	1,5	0,3	0,4	-0,7	0,3	-0,4	1,9	-0,3
Irlandia Ireland	0,0	0,3	-0,2	0,0	-0,2	0,0	1,5	-0,2
Litwa Lithuania	0,7	0,2	-0,6	0,1	-0,6	0,1	1,5	-0,1
Luksemburg Luxembourg	2,4	1,0	1,3	-0,3	1,3	-0,3	1,7	0,0
Łotwa Latvia	-1,0	-0,4	-1,8	-0,5	-1,8	-0,5	-0,1	-0,4
Malta Malta	2,0	-1,4	0,9	-2,0	0,9	-2,2	2,9	-2,5

⁷⁰ Definicje użytych poniżej miar sald są zbliżone do tych używanych przez MFV i opisanych w rozdziale wcześniejszym. Szczegółowe informacje zawarte zostały we wcześniejszych edycjach publikacji, w tym: GUS, Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2017 r., (2018), Warszawa, s. 180–181. <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/gospodarka-przedsiębiorczosc-finanse-publiczne/sytuacja-makroekonomiczna-w-polsce-w-2017-r-na-tle-procesow-w-gospodarce-swiatowej,3,7.html>

⁷¹ Wskaźniki sald, z których wyłączony został wpływ cyklu koniunkturalnego, jest podawana jako % PKB potencjalnego.

Tablica 37. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2018 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą) (dok.)

Table 37. Consolidation effort in European Union in 2018 (measured by balance level and its change) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Nominalne według EDP Nominal according to EDP		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2018	zmiana change	2018	zmiana change	2018	zmiana change	2018	zmiana change
	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.
Niemcy Germany	1,7	0,7	1,2	0,6	1,4	0,6	2,5	0,4
Polska Poland	-0,4	1,1	-2,0	-0,1	-2,0	-0,1	0,6	0,5
Portugalia Portugal	-0,5	2,5	-1,4	2,0	-0,9	0,4	2,7	1,8
Rumunia Romania	-3,0	-0,3	-3,5	-0,1	-3,3	0,0	-1,9	-0,3
Słowacja Slovakia	-0,7	0,1	-0,8	0,0	-0,8	0,0	0,7	0,1
Słowenia Slovenia	0,7	0,7	-0,8	-0,4	-0,8	-0,4	2,4	-0,1
Szwecja Sweden	0,9	-0,5	0,9	-0,5	0,9	-0,5	1,3	-0,6
Węgry Hungary	-2,2	0,0	-3,8	-0,7	-3,8	-0,4	0,1	-0,4
W. Brytania United Kingdom	-1,5	0,4	-1,8	0,6	-1,8	0,6	1,1	0,2
Włochy Italy	-2,1	0,3	-1,8	0,1	-1,8	0,0	1,7	0,3

Źródło: dane KE (Eurostatu i Ameco).

Source: data of the EC (Eurostat and Ameco).

Wybrane elementy polityki fiskalnej Unii Europejskiej

Selected elements of the European Union's fiscal policy

Semestr Europejski

European Semester

Na mocy „Sześciopaku”⁷², wprowadzony został Semestr Europejski⁷³ czyli cykl wielostronnego nadzoru polityk gospodarczych, w tym oceny ex ante procedur budżetowych na poziomie krajowym. Podczas pierwszej (2011/2012) i drugiej (2012/2013) rundy nie wprowadzono wiążących konsekwencji dla polityk budżetowych. W listopadzie 2013 r. KE po raz pierwszy dokonała oceny budżetów oraz sytuacji fiskalnej strefy euro w oparciu o procedury „Dwupaku” oraz Paktu Fiskalnego. Od wdrożenia powyższych zmian zakończono cztery rundy Semestru Europejskiego, w 2018 r. trwała siódma runda, zaś pod koniec 2018 r. zasadniczo rozpoczęto ósmą rundę na okres 2018/2019. Wcześniej jednak w ramach Semestru Europejskiego na początku 2018 r. Rada Europejska przyjęła opublikowane pod koniec 2017 r. dokumenty, w tym: Roczną Analizę Wzrostu Gospodarczego oraz Mechanizm ostrzegania w zakresie zakłóceń równowagi makroekonomicznej. W kwietniu kraje członkowskie przedstawiły m.in. Programy Stabilności i Konwergencji i Krajowe Programy Reform, zaś pod koniec 2018 r. kraje strefy euro objęte Procedurą EDP przyjęły Programy Partnerstwa Gospodarczego.

⁷² Por. Parlament Europejski, Przegląd sześciopaku i dwupaku, <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-AaG-542182-Review-six-pack-two-pack-PL.pdf>

⁷³ Rada Europejska/Rada Unii Europejskiej, Podstawowe zasady i dokumenty, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/european-semester/european-semester-key-rules-and-documents/>

Tablica 38. Przebieg Semestru Europejskiego – wybrane zagadnienia
Table 38. The course of the European Semester – selected issues

Miesiąc	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Komisja Europejska	Publikacja AGS ^a i AMR ^b , opinia dot. wstępnych planów budżetowych dla krajów strefy euro			Dwu-stronne spotkania z państwami członkowskimi	Publikacja pogłębianych przeglądów ze wskazaniem potencjalnych ryzyk dla krajów	Dwu-stronne spotkania z państwami członkowskimi		Rekomendacje dla krajów w zakresie polityki budżetowej, gospodarczej i społecznej				Dwu-stronne spotkania z państwami członkowskimi
Rada Europejska	Omówienie opinii dla wstępnych planów budżetowych strefy euro		Przyjęcie wniosków z AGS i AMR oraz ustalenie obszarów priorytetowych		Przyjęcie priorytetów na bazie AGS			Dyskusje o rekomendacjach dla krajów członkowskich	Przyjęcie ostatecznych rekomendacji dla krajów			
Kraje członkowskie		Uchwalenie budżetów			Prezentacja Programów Stabilności i Konwergencji oraz KPR ^c							Prezentacja planów budżetowych oraz PPG ^d (kraje strefy euro objęte EDP)
Parlament Europejski			Debata i rezolucja dotycząca AGS									Debata i rezolucja nad ES ^e i rekomendacjami

a Roczna Analiza Wzrostu Gospodarczego (Annual Growth Survey),

b Mechanizm ostrzegania w zakresie zakłóceń równowagi makroekonomicznej (Alert Mechanism Report),

c Krajowe Programy Reform (National Reform Programmes),

d Programy Partnerstwa Gospodarczego (Economic Partnership Programmes),

e Semestr Europejski (European Semester).

Źródło: opracowanie własne na podstawie KE, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg

Source: own elaboration based on EC, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg

Filar praw socjalnych w semestrze europejskim

Pillar of social rights in European semester

Pokryzysowe wzmocnienie koordynacji polityki gospodarczej UE początkowo skoncentrowane było na aspektach makroekonomicznych i fiskalnych. W latach 2017–2018 dostrzeżono problem zrównoważonych społecznie strukturalnych reform (socially balanced structural reforms) oraz niedostatecznej instytucjonalizacji w tym aspekcie. W końcu 2017 r. w Göteborgu proklamowano Europejski Filar Praw Socjalnych (European Pillar of Social Rights)⁷⁴.

W celu monitorowania sytuacji społecznej powstało zestawienie, nazywane tablicą wyników społecznych, które zawiera 14 wskaźników głównych w trzech obszarach tematycznych⁷⁵:

- równe szanse i dostęp do rynku pracy;
- uczciwe warunki pracy;
- ochrona socjalna i inkluzja społeczna⁷⁶.

Ich monitorowanie od 2018 r. zostało uwzględnione w Semestrze Europejskim⁷⁷.

W związku z trwającymi pracami nad wieloletnimi ramami finansowymi (multiannual financial framework)⁷⁸ na lata 2021–2027, Parlament zwrócił się do Komisji o uwzględnienie w nich znaczącego wzrostu wydatków Europejskiego Funduszu Społecznego⁷⁹ w celu wsparcia realizacji filaru społecznego. Również postulował inicjatywę legislacyjną na lata 2018–2019, w tym załączenie Protokołu Społecznego⁸⁰ do Traktatów⁸¹.

Źródło: opracowanie własne na podstawie KE, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg

Source: own elaboration based on EC, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg

Procedura nadmiernych odchyłeń

Significant Deviation Procedure

Procedura nadmiernych odchyłeń (Significant Deviation Procedure – SDP) ma na celu wspomaganie procesu korekty odstępstw od średniookresowych celów budżetowych (MTO) w polityce fiskalnej krajów członkowskich. Procedura ta stanowi element koordynacji fiskalnej UE, wynikająca pośrednio z procedury nadmiernego deficytu (Excessive Deficit Procedure – EDP) poprzez tworzenie warunków sprzyjających zapobieganiu przekroczeniom wartości referencyjnych 3,0% PKB dla deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych. W ramach systemu mającego na celu monitorowanie stabilności finansów publicznych UE oraz korektę nierównowag fiskalnych procedura EDP wprowadzana jest w oparciu m.in. o poziom omówionych wcześniej wskaźników dla deficytu i długu.

⁷⁴ Deklaracja podpisana przez przedstawicieli trzech głównych organów Unii Europejskiej (tj. Parlament, Radę i Komisję), precyzująca zobowiązania krajów członkowskich w obszarze unifikacji podstawowych praw socjalnych obowiązujących w jej granicach. Wyróżnia ona 20 segmentów praw socjalnych podzielonych na 3 kategorie, stanowiących wytyczne dla państw UE, które dla ich zapewnienia, zobowiązują się wprowadzić odpowiednie ustawodawstwo. Komisja Europejska, European Pillar of Social Rights, https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_pl

⁷⁵ Komisja Europejska, Social Scoreboard, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-scoreboard-2018-country-reports_en.pdf

⁷⁶ Komisja Europejska, European Pillar of Social Rights, https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

⁷⁷ Komisja Europejska, Social Scoreboard, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-scoreboard-2018-country-reports_en.pdf

⁷⁸ Tj. Siedmioletnie ramy budżetowe UE określające przede wszystkim zakres wydatków planów rocznych. Parlament Europejski, Multiannual Financial Framework, <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/29/multiannual-financial-framework>; Rada Europejska, Multiannual financial framework: shaping EU expenditure, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ue-budgetary-system/multiannual-financial-framework/>

⁷⁹ Fundusz UE mający na celu wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez inwestycje w kapitał ludzki. Komisja Europejska, Europejski Fundusz Społeczny, https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/funding/social-fund/

⁸⁰ Dokument ten określa obszar unijnej polityki społecznej. Komisja Europejska, Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2019/EN/COM-2019-186-F1-EN-ANNEX-1-PART-1.PDF>

⁸¹ Parlament Europejski, REPORT 28.2.2018 on the European Semester for economic policy coordination: Annual Growth Survey 2018 (2017/2226(INI)), http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0047_EN.html

Wymogiem części prewencyjnej Paktu Stabilności i Wzrostu (PSW) jest nadzorowanie poziomu salda strukturalnego oraz tempa jego zmian. Narzędziem w zakresie utrzymania odpowiedniej wysokości salda strukturalnego są tzw. średniookresowe cele budżetowe (medium-term objectives – MTOs). Uwzględniany jest nie tylko sam poziom salda strukturalnego, ale też wysiłek konsolidacyjny w zakresie dochodzenia do celu MTO, który powinien wynosić 0,5% PKB potencjalnego rocznie lub średnio 0,25% w poprzedzających 2 latach⁸².

Cele MTO wyznaczają wysokość sald strukturalnych, których utrzymywanie ma nie tylko umożliwić nieprzekraczanie deficytu nominalnego na poziomie 3,0% PKB, ale docelowo prowadzić do zbilansowania pozycji fiskalnej w średnim okresie. Pośrednio sprzyjać ma również przeciwdziałaniu kumulacji długu, zapewniać przestrzeń fiskalną działania automatycznych stabilizatorów w okresie gorszej koniunktury oraz tworzyć możliwości częściowej absorpcji skutków starzenia się społeczeństw. Ze względu na zróżnicowanie sytuacji fiskalnej poszczególnych państw członkowskich, średniookresowe cele budżetowe (MTO) są dopasowywane indywidualnie dla każdego kraju. MTO na poziomie -1,0% PKB to najwyższy deficyt dopuszczalny w strefie euro i krajach uczestniczących w mechanizmie ERM2⁸³. Wskaźnik referencyjny wydatków stanowi uzupełnienie celów MTO. Na podstawie benchmarku wydatkowego⁸⁴ sprawdza się relację wzrostu wydatków pod kątem średniookresowego potencjalnego wzrostu gospodarczego kraju oraz dodatkowych dochodów dyskrecyjnych. Jeżeli polityka fiskalna państwa członkowskiego może doprowadzić do istotnego odstępstwa od jego celu średniookresowego lub ścieżki dostosowania do niego, Komisja Europejska wydaje zalecenie, aby państwo otworzyło tak zwaną procedurę nadmiernych odchyień (SDP), co ma doprowadzić do uniknięcia otwarcia procedury nadmiernego deficytu (EDP)⁸⁵ w przyszłości.

W dniu 23 maja 2018 r. Komisja Europejska wystosowała ostrzeżenie do Węgier i Rumunii w sprawie istnienia znacznego odchylenia od ścieżki dostosowania do średniookresowego celu budżetowego w 2017 r. Rumunia otrzymała je na podstawie zimowej prognozy odnośnie perspektywy gwałtownego wzrostu deficytu, znacznie poniżej celu MTO. Tego samego roku zostały jej też przekazane rekomendacje poprawy salda strukturalnego. Wiosną 2018 r. Komisja Europejska oszacowała, że saldo strukturalne Rumunii w latach 2018–2019 wyniesie poniżej celu MTO wynoszącego -1,0% PKB. Komisja zaleciła, aby Rada wydała decyzję w sprawie nieskutecznych działań i zalecenie podjęcia środków w 2018 i 2019 r. w celu korekty⁸⁶.

W 2018 r. na skutek braku korekty salda strukturalnego również Węgry otrzymały ostrzeżenie Komisji Europejskiej, która wysłała też misję wzmocnionego nadzoru. Wobec nadzwyczajnych wydatków w latach 2015–2016 na cele bezpieczeństwa oraz na zasiłki dla uchodźców, Węgry zakwalifikowały się do tymczasowego odstępstwa na podstawie klauzuli nietypowego zdarzenia⁸⁷.

⁸² RM, Założenia projektu budżetu państwa na rok 2020, (2019), Warszawa, s. 10–11.

⁸³ GUS, Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2014 r. na tle procesów w gospodarce światowej, (2015), Warszawa, s. 134–136.

⁸⁴ MF, Program konwergencji. Aktualizacja 2018, (2018), Warszawa, s. 20.

⁸⁵ Komisja Europejska, Excessive deficit procedures – overview, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedures-overview_en

⁸⁶ Komisja Europejska, Excessive deficit procedures – overview, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedures-overview_en

⁸⁷ Komisja Europejska, Significant Deviation Procedure, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact/preventive-arm/significant-deviation-procedure_en#hungary

Tablica 39. Wybrane dane fiskalne Rumunii i Węgier
Table 39. Selected fiscal data for Romania and Hungary

Wyszczególnienie Specification			2014	2015	2016	2017	2018
Rumunia Romania	EDP	% PKB % GDP	-1,3	-0,7	-2,7	-2,7	-3,0
	SB	% PKB potencjalnego % potential GDP	-0,4	-0,2	-2,2	-3,4	-3,3
	zmiana SB change SB	p. proc. pp	0,6	0,2	-2,0	-1,2	0,0
Węgry Hungary	EDP	% PKB % GDP	-2,6	-1,9	-1,6	-2,2	-2,2
	SB	% PKB potencjalnego % potential GDP	-2,0	-2,0	-1,8	-3,4	-3,8
	zmiana SB change SB	p. proc. pp	-0,8	0,0	0,2	-1,7	-0,4

Źródło: opracowanie na podst. danych Eurostatu i Ameco.
Source: own elaboration based on data of Eurostat i Ameco.

Polska została objęta funkcją zapobiegawczą PSW i otrzymała dotąd zalecenie Rady w 2016 r., w którym przewiduje, że do 2019 r. poziom salda strukturalnego nie osiągnie celu MTO. W dokumencie tym wskazywano również na wysokie ryzyko budżetowe w perspektywie średniookresowej⁸⁸. W Aktualizacji Programu Konwergencji (APK) z 2018 r. spodziewano się, że cel MTO osiągnięty zostanie w 2021 r.⁸⁹ Wbrew wcześniejszym przewidywaniom Polska wypełniła warunek PSW, osiągając w 2018 r. poziom salda strukturalnego w wysokości -1,2% PKB potencjalnego wobec zakładanego -2,8% PKB potencjalnego. Cele MTO mają bowiem również akceptowalne pasmo odchyleń w przedziale +/-0,25 p. proc. PKB potencjalnego. Stąd też przy MTO wynoszącym dla Polski -1,0% PKB potencjalnego, wynik za 2018 r. wskazany w Aktualizacji Programu Konwergencji z 2019 r. zmieścił się w paśmie. Późniejsza aktualizacja danych w bazie Ameco zawierała szacunek salda strukturalnego na poziomie -1,4% PKB potencjalnego⁹⁰.

Tablica 40. Wybrane dane fiskalne Polski
Table 40. Selected fiscal data for Poland

Wyszczególnienie Specification			2014	2015	2016	2017	2018
Polska Poland	EDP	% PKB % GDP	-3,7	-2,7	-2,2	-1,5	-0,4
	SB	% PKB potencjalnego % potential GDP	-2,8	-2,2	-1,9	-1,9	-1,4
	zmiana SB change SB	p. proc. pp	0,5	0,5	0,3	0,0	-0,1

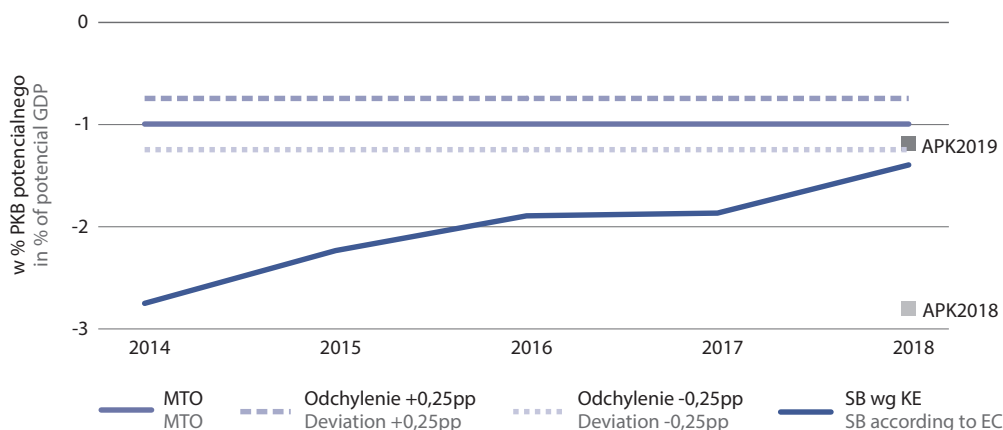
Źródło: opracowanie na podst. danych Eurostatu i Ameco.
Source: own elaboration based on data of Eurostat i Ameco.

⁸⁸ Zalecenie Rady z dnia 12 lipca 2016 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2016 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2016 r. (2016/C 299/04), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H0818\(04\)&from=HU](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H0818(04)&from=HU)

⁸⁹ MF, Program konwergencji. Aktualizacja 2018, (2018), Warszawa, s. 20.

⁹⁰ Wynikającego z różnic w poziomie luki produktowej jako podstawy obliczeń Komisji Europejskiej. RM, Założenia projektu budżetu państwa na rok 2020, (2019), Warszawa, s. 10–11.

Wykres 84. Saldo strukturalne Polski w kontekście celu MTO
Chart 84. Poland's structural balance in the context of MTO

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów i danych Komisji Europejskiej (Ameco) oraz Ministerstwa Finansów (Aktualizacje Programu Konwergencji 2018–2019).

Source: own elaboration based on documents and data of the European Commission (Ameco) and Ministry of Finance (Convergence Programmes – 2018–2019 Updates).

3. Finanse publiczne w Polsce

3. Public finance in Poland

Opis stanu finansów publicznych w Polsce podzielony został na cztery części. Pierwszy podrozdział Polska na tle Unii Europejskiej prezentuje wyniki sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych (ESA). W drugim podrozdziale Metodyka krajowa statystyki finansów publicznych opisana jest metodyka krajowa oraz polski system ram fiskalnych. W podrozdziale trzecim Wyniki sektora publicznego zostały zawarte syntetyczne porównania wyników dla deficytu oraz zadłużenia sektora publicznego według dwóch ujęć statystycznych metodyki krajowej i europejskiej. W czwartym podrozdziale Sektor finansów publicznych opisano kształtowanie się głównych komponentów sektora finansów publicznych, tj. budżetu państwa i budżetu środków europejskich, budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz funduszy celowych, itd.; w podrozdziale tym statystyki zostały przedstawione zgodnie z metodyką krajową.

Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i ESA)

Results for the public sector (domestic and ESA methodology)

W podrozdziale tym zestawione zostały wyniki dla salda i zadłużenia sektora publicznego zgodnie z dwoma miarami – krajową i europejską. W 2018 r. saldo sektora publicznego, mierzone zgodnie z obiema metodami, w porównaniu do roku poprzedniego poprawiło się. Wynik sektora finansów publicznych osiągnął poziom 0,2% PKB, co było pierwszą odnotowaną nadwyżką w całym okresie po transformacyjnym. W roku poprzednim wyniósł on -0,7% PKB. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z zasadami EDP było ujemne i wyniosło -0,4% PKB (wobec -1,5% PKB w 2017 r.).

Tablica 41. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce

Table 41. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2014	2015	2016	2017	2018
SFP PFS	w mld zł in billion PLN	-39,6	-44,0	-45,8	-13,9	3,7
	% PKB % of GDP	-2,3	-2,4	-2,5	-0,7	0,2
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	-63,4	-48,7	-41,6	-30,4	-8,0
	% PKB % of GDP	-3,7	-2,7	-2,2	-1,5	-0,4

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Zadłużenie sektora publicznego w 2018 r., przy wzroście wartości nominalnych, uległo obniżeniu w relacji do PKB według obu metodyk. Państwowy dług publiczny wyniósł 984,3 mld zł, co stanowiło 46,5% PKB. Wartość długu sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniosła 1 034,4 mld zł i osiągnęła 48,9% PKB. Z porównania obu wartości zadłużenia w latach 2013–2017 wynika, że dług liczony według metodologii europejskiej był wyższy.

Tablica 42. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP (EDP) w Polsce

Table 42. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2014	2015	2016	2017	2018
PDP SPD	w mld zł in billion PLN	826,8	877,3	965,2	961,8	984,3
	% PKB % of GDP	48,1	49,0	52,1	48,5	46,5
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	867,3	923,3	1009,3	1005,7	1034,4
	% PKB % of GDP	50,3	51,3	54,2	50,6	48,9

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Metodyka krajowa statystyki finansów publicznych

Domestic methodology of the public finance statistics

Poniżej zaprezentowana została metodyka krajowa oraz ramy fiskalne na niej oparte. Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. reguluje funkcjonowanie sektora finansów publicznych. Definiuje ona m.in. zakres sektora, jego jednostki, zasady klasyfikacji dochodów, przychodów, wydatków i rozchodów, a także państwowy dług publiczny; określa zasady gospodarki finansowej, budżetu państwa, budżetu środków europejskich oraz pozostałych podmiotów sektora finansów publicznych.

Sektor finansów publicznych w 2018 r. tworzyły, zgodnie z art. 9: organy władzy publicznej, w tym organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, związki metropolitalne, jednostki budżetowe, samorządowe zakłady budżetowe, agencje wykonawcze, instytucje gospodarki budżetowej, państwowe fundusze celowe, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zarządzane przez niego fundusze, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i fundusze zarządzane przez Prezesa KRUS, Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ), samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, uczelnie publiczne, Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, państwowe i samorządowe instytucje kultury oraz inne państwowe lub samorządowe osoby prawne, utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

W Sprawozdaniach z wykonania budżetu państwa sektor finansów publicznych dzieli się na trzy podsektory⁹¹: rządowy, samorządowy i ubezpieczeń społecznych, nawiązując do podsektorów zdefiniowanych w ESA. Podsektor rządowy obejmuje: budżet państwa, budżet środków europejskich, jednostki pozabudżetowe budżetu państwa, agencje państwowe, Polską Akademię Nauk, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i szereg innych instytucji⁹². Na podsektor samorządowy składają się: jednostki samorządu terytorialnego, jednostki pozabudżetowe samorządu terytorialnego, fundusze celowe (z wyjątkiem zaliczanych do podsektora ubezpieczeń społecznych) i pozostałe instytucje samorządowe. Do podsektora ubezpieczeń społecznych wchodzi: Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Emerytalno-Rentowy, Fundusz Rezerwy Demograficznej, NFZ, Fundusz Pracy, Fundusz Składkowy, Fundusz Motywacyjny, Fundusz Administracyjny, Fundusz Prewencji i Rehabilitacji, Fundusz Emerytur Pomostowych oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Główne reguły fiskalne w Polsce

The main fiscal rules in Poland

Istotne miejsce w dyskusji nad zapobieganiem powstawania nadmiernego deficytu i zadłużenia zajmuje zagadnienie reguł fiskalnych. W kontekście rekomendacji UE i MFW odnośnie wprowadzania ich przez kraje należy przypomnieć, że w Polsce funkcjonują już reguły fiskalne. Zapisane są one w ustawie o finansach publicznych oraz Konstytucji RP i opierają się na metodologii krajowej. Jednocześnie mają one wdrażać zasady unijne w ramach polskiego systemu finansów publicznych. Główne reguły fiskalne dla całego sektora finansów publicznych to:

- reguła konstytucyjna, ustalająca limit państwowego długu publicznego, zakazując zaciągania pożyczek, udzielania gwarancji i poręczeń finansowych, które skutkowałyby przekroczeniem przez państwowy dług publiczny 3/5 wartości rocznego PKB;
- stabilizująca reguła wydatkowa⁹³, zgodnie z którą kwota wydatków sektora finansów publicznych powinna być nie wyższa niż suma wydatków z ubiegłego roku, skorygowana o szereg elementów, w tym inflację, średniookresową dynamikę PKB oraz prognozowane finansowe skutki działań dyskrecyjnych⁹⁴. Na mocy ustawy z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych dokonano m.in. modyfikacji stabilizującej reguły wydatkowej – znajdujący się w niej wskaźnik inflacji (CPI) wraz z korektą błędów jej prognoz został zastąpiony celem inflacyjnym NBP (aktualnie ustalonym w wysokości 2,5%);

⁹¹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych nie definiuje podsektorów (rządowego, samorządowego i ubezpieczeń społecznych) w ramach sektora finansów publicznych. Ministerstwo Finansów prezentuje jednak te dane w podziale na podsektory w oparciu o sektoryzację nawiązującą do systemu ESA.

⁹² Szczegółowe zestawienie w: RM, Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. Omówienie, (2017), Warszawa, s. 327–328.

⁹³ Reguła została wykorzystana pomocniczo w 2013 r. do tworzenia budżetu na 2014 r., jednak formalnie była stosowana w 2014 r. przy pracach nad ustawą budżetową na rok 2015 r.

⁹⁴ Por. też MF, Stabilizująca reguła wydatkowa, (2013), Warszawa. http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1159274/regula_wydatkowa_informacja.pdf

Stabilizująca reguła wydatkowa

Stabilizing expenditure rule

$$WYD_n = WYD_{n-1}^* \cdot E_{n-1}(CCIP) \cdot [WPKB_n + K_n] + E_n(\Delta DD_n)$$

Gdzie użyte symbole oznaczają:

WYD_n – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok n ;

WYD_{n-1}^* – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok $n-1$, poddana korekcie z wykorzystaniem zaktualizowanych prognoz średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych;

$E_{n-1}(CCIP)$ – cel inflacyjny NBP;

$WPKB_n$ – średnia dynamika produktu krajowego brutto w cenach stałych za 8 lat (6 lat wykonanych i 2 lata prognozowane);

K_n – wielkość korekty kwoty wydatków na rok n , wynikająca z mechanizmu korygującego, wyrażona w p. proc.;

$E_n(\Delta DD_n)$ – prognozowana wartość całości działań dyskrejonalnych w zakresie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne planowanych na rok n ;

n – rok, na który jest obliczana kwota wydatków.

Źródło: opracowanie na podstawie MF, Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej, (2014), Warszawa, s. 23–24; Ustawa z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych.

Source: own elaboration based on the MF, Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej, (2014), Warsaw, p. 23–24; Ustawa z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych.

- progi ostrożnościowe 43% i 48% powiązane ze stabilizującą regułą wydatkową;
- procedury ostrożnościowe i sanacyjne uruchamiane po przekroczeniu progów ostrożnościowych relacji państwowego długu publicznego do PKB na poziomie 55% oraz 60%.

Ponadto dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ramach podsektora samorządowego wyróżnia się:

- indywidualny wskaźnik zadłużenia⁹⁵, który określa limit wartości spłaty zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi⁹⁶. Relacja zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi do dochodów ogółem budżetu nie może przekroczyć średniej arytmetycznej na przestrzeni trzech lat z dochodów bieżących i dochodów ze sprzedaży majątku, pomniejszonej o wydatki bieżące⁹⁷;
- zasadę, według której planowane wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż planowane dochody bieżące, powiększone o nadwyżkę budżetową z lat poprzedzających i tzw. wolne środki.

Sektor finansów publicznych

Public finance sector

Dochody sektora finansów publicznych (SFP) w 2018 r. wyniosły 864,9 mld zł, wydatki były niższe od dochodów i ukształtowały się na poziomie 861,2 mld zł. W efekcie, saldo sektora było dodatnie (nadwyżka) i wyniosło 3,7 mld zł, co stanowiło 0,2% PKB. Deficyt podsektora rządowego w wysokości 10,8 mld zł stanowił 0,5% PKB. Podsektor ubezpieczeń społecznych osiągnął w 2018 r. nadwyżkę w kwocie 21,6 mld zł, zaś podsektor samorządowy – deficyt na poziomie 7,1 mld zł. Należy zwrócić uwagę na rolę transferów wewnątrz sektora finansów publicznych w kształtowaniu głębokości deficytów poszczególnych jego podsektorów.

⁹⁵ Określany również jako indywidualny limit spłaty zadłużenia lub jako indywidualny limit spłaty zobowiązań.

⁹⁶ GUS, Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2015, (2016), Warszawa, s. 14.

⁹⁷ BAS, Indywidualny limit zadłużenia samorządów terytorialnych, (2011), Warszawa, s. 2.

Tablica 43. Sektor finansów publicznych^a
Table 43. Public finance sector^a

Wyszczególnienie Specification	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	w mld zł	in billion PLN		w % PKB	in % GDP	
Dochody Revenue	701,9	776,1	864,9	37,9	39,2	40,9
Wydatki Expenditure	748,0	790,3	861,2	40,4	39,9	40,7
Deficyt Deficit	-46,1	-13,9	3,7	[2,5]	[0,7]	[0,2]

a Dane dla sektora finansów publicznych podano w ujęciu skonsolidowanym, tzn. po wyeliminowaniu transferów wewnątrz sektora finansów publicznych.

Źródło: dane MF.

a Data for the public finance sector are presented on a consolidated basis, i.e. after elimination of transfers within the public finance sector.
Source: data of the Ministry of Finance.

Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa

Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy

Uwarunkowania makroekonomiczne polityki fiskalnej w Polsce w 2018 r. w relacji do poprzedniego roku były korzystne. Wzrost realnego PKB wyniósł 5,1%, wobec prognozowanych w ustawie budżetowej 3,8%. Wyższe od zakładanego było spożycie w ujęciu realnym, mające duży wpływ na wysokość dochodów z podatku od towarów i usług (VAT), będącego największym źródłem dochodów budżetu państwa. W 2018 r. spożycie zwiększyło się o 4,5%, wobec wzrostu o 3,0% zakładanego w ustawie. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) wyniósł 101,6, wobec 102,3 zakładanego w ustawie budżetowej. Sytuacja na rynku pracy była bardziej korzystna od przewidywanej w ustawie budżetowej w zakresie przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej. W 2018 r. prognozowano wzrost tej kategorii na poziomie 0,8%, podczas gdy w rzeczywistości kategoria ta zwiększyła się o 2,6%. Stopa bezrobocia na koniec 2018 r. wyniosła 5,8%, podczas gdy prognozowano, że wyniesie ona 6,4%. Wyższy od zakładanego był przeciętny poziom wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej, którego wzrost wyniósł 7,0% (w ustawie budżetowej prognozowano 4,7%).

Tablica 44. Uwarunkowania makroekonomiczne ustawy budżetowej w 2018 r.
Table 44. Macroeconomic conditions of the budget act in 2018

Wyszczególnienie Specification		Prognoza Forecast	Wykonanie Execution
Realny wzrost PKB Real GDP growth	w % in %	3,8	5,1
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Price index of consumer goods and services	w % in %	2,3	1,6
Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu Price index of sold production of industry	w % in %	2,2	2,1
Popyt krajowy w ujęciu realnym Domestic demand in real terms	w % in %	3,9	5,5
Spożycie w ujęciu realnym Consumption in real terms	w % in %	3,0	4,5

Tablica 44. Uwarunkowania makroekonomiczne ustawy budżetowej w 2018 r. (dok.)

Table 44. Macroeconomic conditions of the budget act in 2018 (cont.)

Wyszczególnienie Specification		Prognoza Forecast	Wykonanie Execution
Przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej ^a Average employment in the national economy ^a	w % in %	0,8	2,6
Przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej The average gross remuneration in the national economy	w zł in zł	4,7	7,0
Stopa bezrobocia (koniec roku 2018) Unemployment Rate (in the end of 2018)	w % in %	6,4	5,8
Kurs walutowy (średni w roku): Exchange rate (average in a year):			
EUR/PLN	w zł in PLN	4,25	4,26

a Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło: dane MF, GUS, NBP.

a Without businesses employing not more than 9 workers.

Source: data of Ministry of Finance, Statistics Poland, National Bank of Poland.

Budżet państwa

State budget

Dochody budżetu państwa w 2018 r. wyniosły 380,0 mld zł i były wyższe o 24,4 mld zł od prognozy zawartej w ustawie budżetowej. Wydatki budżetu państwa zostały zrealizowane w wysokości 390,5 mld zł, czyli w kwocie niższej o 6,7 mld zł od planu ustawowego. Deficyt budżetu państwa ukształtował się na poziomie 10,4 mld zł i był niższy o 31,1 mld zł od nieprzekraczalnej wielkości przyjętej w ustawie budżetowej na 2018 r.

Tablica 45. Budżet państwa

Table 45. State budget

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2016	2017	2018	
		w mld zł in billion PLN			2017=100
Dochody Revenue	a b	313,8 314,7	325,4 350,4	355,7 380,0	x 108,5
Wydatki Expenditure	a b	368,5 360,8	384,8 375,8	397,2 390,5	x 103,9
Deficyt Result	a b	54,7 46,1	59,3 25,4	41,5 10,4	x 40,9

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Dochody

Revenue

Wartość dochodów w 2018 r. wyniosła 380,0 mld zł i w porównaniu do 2017 r. wzrosła o 8,5%. Największą część dochodów, tj. 91,9%, budżetu państwa w 2018 r. stanowiły dochody podatkowe w kwocie 349,4 mld zł. Głównym źródłem dochodów budżetu państwa w 2018 r. był podatek od towarów i usług (VAT), dochody z tego tytułu wyniosły 174,9 mld zł i stanowiły 46,0% ogółu dochodów. Drugim co do

wielkości źródłem dochodów budżetu państwa był podatek akcyzowy w kwocie 72,1 mld zł, którego udział w strukturze dochodów wyniósł 18,9%. Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) oraz podatek od osób fizycznych (PIT), stanowiły łącznie 24,8% ogółu dochodów budżetu państwa i wyniosły w 2018 r. odpowiednio 34,6 mld zł i 59,6 mld zł.

Tablica 46. Dochody budżetu państwa^a
Table 46. Revenue of the state budget^a

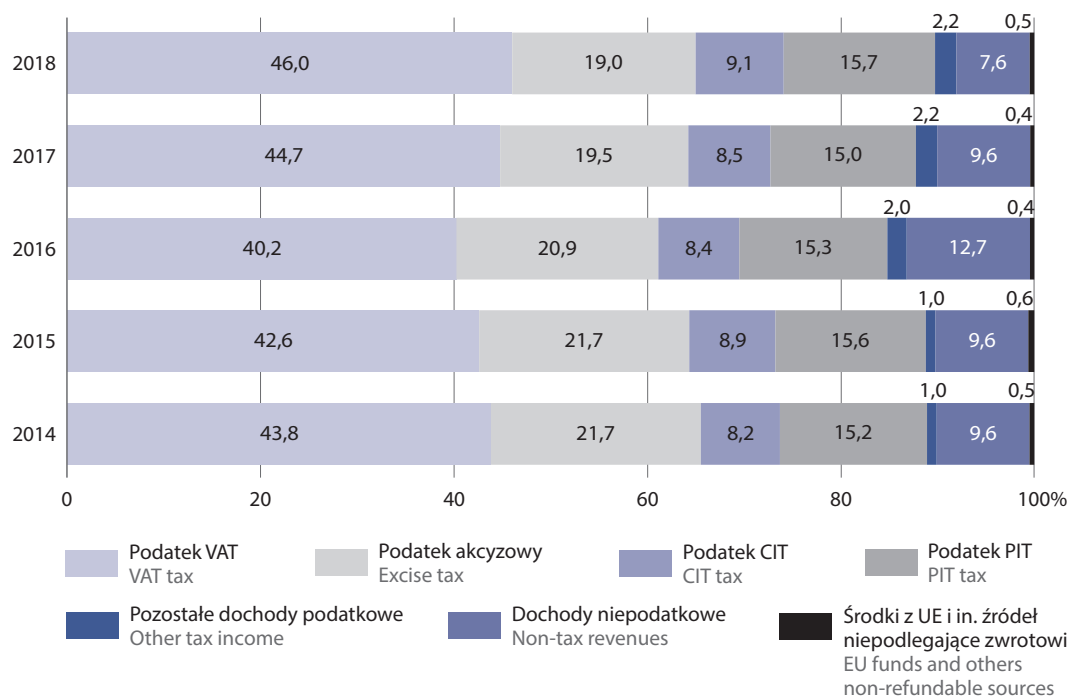
Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2016	2017	2018	
		w mld zł in billion PLN			2017=100
Dochody ogółem Total revenue	a	313,8	325,4	355,7	x
	b	314,7	350,4	380,0	108,5
Dochody podatkowe i niepodatkowe Tax and non-tax revenue	a	312,0	323,6	353,6	x
	b	313,2	348,9	378,2	108,3
Dochody podatkowe Tax revenue	a	276,1	301,2	331,7	x
	b	273,1	315,3	349,4	110,8
Podatki pośrednie Indirect taxes	a	194,2	214,2	237,9	x
	b	193,7	226,7	249,0	111,6
Podatek od towarów i usług (VAT) Value added tax (VAT)	a	128,7	143,5	166,0	x
	b	126,6	156,8	174,9	111,5
Podatek akcyzowy Excise tax	a	64,1	69,0	70,0	x
	b	65,7	68,3	72,1	105,5
Podatek od gier Game tax	a	1,4	1,7	1,9	x
	b	1,4	1,6	1,9	118,7
Podatek dochodowy (CIT) Corporate income tax (CIT)	a	26,1	29,8	32,4	x
	b	26,4	29,8	34,6	116,1
Podatek dochodowy (PIT) Personal income tax (PIT)	a	46,9	51,0	55,5	x
	b	48,2	52,7	59,6	113,0
Podatek od wydobycia niektórych kopalin Tax on mining some minerals	a	1,5	1,0	1,3	x
	b	1,3	1,8	1,7	94,4
Podatek od niektórych instytucji finansowych Tax from some financial institutions	a	–	3,9	4,6	x
	b	3,5	4,3	4,5	104,6
Dochody niepodatkowe Non-tax revenues	a	35,9	22,5	21,9	x
	b	40,1	33,7	28,9	85,7
Dywidendy i wpłaty z zysku Dividends and payments from profit	a	4,8	2,4	2,2	x
	b	2,8	2,4	2,8	116,6
Cło Duty	a	3,0	3,7	3,8	x
	b	3,2	3,6	4,0	111,1
Wpłaty JST Local government units payments	a	2,0	2,1	2,3	x
	b	2,2	2,1	2,3	109,5
Wpłaty z zysku NBP Payments from NBP profit	a	3,2	0,6		
	b	7,9	8,7		
Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepod- legające zwrotowi Funds from the European Union and other sources not refundable	a	1,7	1,8	2,1	x
	b	1,4	1,5	1,8	120,4

a Zestawienie obejmuje najważniejsze kategorie dochodowe. Pełne zestawienie i analiza dochodów budżetu państwa znajdują się w: Rada Ministrów, Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r., Omówienie, (2019), Warszawa. Źródło: dane MF.

a The list includes the most important income categories. A complete list and analysis of the state budget revenues can be found in: Council of Ministers, Report on the implementation of the state budget for the period from 1 January to 31 December 2018, Discussion, (2019), Warsaw.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 85. Struktura dochodów budżetu państwa
 Chart 85. Structure of state budget income

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Wydatki Expenditure

Wartość wydatków budżetu państwa w 2018 r. wyniosła 390,5 mld zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 3,9%. Największa część wydatków budżetu państwa była przeznaczona na dotacje i subwencje (54,1%), które wyniosły 211,3 mld zł. Innymi, większymi kategoriami wydatkowymi były wydatki bieżące jednostek budżetowych w wysokości 72,1 mld zł (18,5%) oraz wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa, które wyniosły 29,5 mld zł (7,6%). Wydatki majątkowe poniesione zostały w wysokości 26,5 mld zł (6,8%). Natomiast wielkość wydatków na współfinansowanie projektów z udziałem środków UE wyniósł 6,6 mld zł, czyli 1,7%.

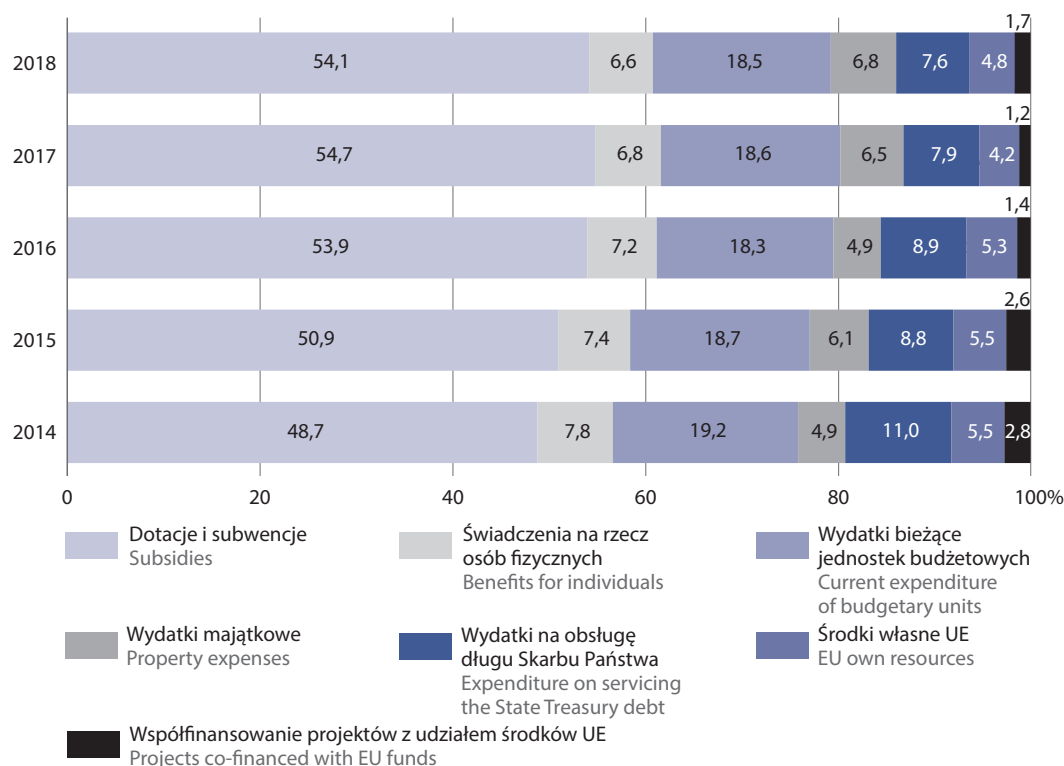
Tablica 47. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Table 47. Expenditure of the state budget according to economic groups

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2016	2017	2018	
		w mld zł in billion PLN			2017 =100
Ogółem	a	368,5	384,8	397,2	x
Total	b	360,8	375,8	390,5	103,9
Dotacje i subwencje	a	196,5	209,8	213,9	x
Grants and subventions	b	194,6	205,6	211,3	102,8
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	a	26,3	25,6	26,1	x
Benefits for individual persons	b	26,0	25,6	25,8	100,8
Wydatki bieżące jednostek budżetowych	a	67,6	71,7	75,5	x
Current expenditure of budgetary units	b	66,2	70,0	72,1	103,0
Wydatki majątkowe	a	18,3	23,2	21,2	x
Property expenditure	b	17,7	24,6	26,5	107,7
Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa	a	32,1	29,8	30,7	x
Expenditures for servicing the debt of the Treasury	b	32,1	29,6	29,5	99,6
Środki własne Unii Europejskiej	a	19,2	15,8	19,6	x
Own funds of the European Union	b	19,2	15,7	18,7	118,9
Współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej	a	8,5	8,9	10,2	x
Projects co-financed with the European Union funds	b	5,2	4,6	6,6	144,6

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 86. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Chart 86. Structure of the state budget expenditures by economic groups

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Budżet środków europejskich

The budget of European Union funds

Zgodnie z art. 117 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych budżet środków europejskich jest rocznym planem dochodów i podlegających refundacji wydatków, przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich w ramach funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rybackiego, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, wspólnej polityki rolnej, Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Instrumentu „Łącząc Europę”. Środki te pochodzą z: 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014–2020, Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014–2020, Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020, Mechanizmu Finansowego EOG 2009–2014, Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009–2014, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, Mechanizmu Finansowego EOG III Perspektywa Finansowa, Norweskiego Mechanizmu Finansowego III Perspektywa Finansowa oraz Wspólnej Polityki Rolnej.

Tablica 48. Budżet środków europejskich
Table 48. The budget of European Union funds

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2016 ^a	2017	2018	
		w mld zł in billion PLN		2017=100	
Dochody Revenue	a	53,4	60,2	64,8	x
	b	39,1	47,6	63,3	133,0
Wydatki Expenditure	a	71,6	69,8	80,2	x
	b	51,7	48,0	66,9	139,3
Deficyt /Nadwyżka Deficit/Surplus	a	-18,2	-9,6	15,5	x
	b	-12,6	-0,4	-3,5	x

a W zakresie budżetu środków europejskich była nowelizacja ustawy budżetowej Ustawa z dnia 20 października 2016 r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2016 (Dz.U. poz. 1759)

Źródło: dane MF.

a Regarding the budget of European Union funds was the amendment to the budget act Act of 20 October 2016 amending the budget act for 2016 (Journal of Laws, item 1759)

Source: data of the Ministry of Finance.

Dochody budżetu środków europejskich w 2018 r. zostały zrealizowane w wysokości 63,3 mld zł, wydatki wyniosły 66,9 mld zł, zaś budżet środków europejskich zamknął się deficytem na poziomie -3,5 mld zł.

Finanse państwowych funduszy celowych

Finances of state appropriated funds

Skonsolidowane przychody państwowych funduszy celowych⁹⁸ pochodziły głównie ze składek na ubezpieczenie społeczne oraz z dotacji budżetu państwa. Przychody funduszy celowych w 2018 r. wyniosły 286,9 mld zł, z czego 54,2 mld zł stanowiły dotacje z budżetu państwa. Łączne koszty ukształtowały się na poziomie 271,5 mld zł. Głównym kierunkiem wydatków były wypłaty emerytur i rent oraz pozostałych świadczeń, tj. zasiłków chorobowych, macierzyńskich, pogrzebowych, itd.

⁹⁸ Państwowy fundusz celowy jest to wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje minister wskazany w ustawie tworzącej fundusz lub inny wskazany organ (art. 29 ustawy o finansach publicznych). Państwowe fundusze celowe nie posiadają osobowości prawnej. Przychody funduszy, równoległe do ich przychodów własnych, obejmują dotacje z budżetu państwa, zaś koszty mogą być ponoszone tylko do wysokości posiadanych środków finansowych, do których zalicza się bieżące przychody wraz z dotacjami z budżetu państwa oraz pozostałości środków z okresów poprzednich.

Tablica 49. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych
Table 49. Revenues and costs of state appropriated funds

Wyszczególnienie Specification		2016	2017	2018
		w mld zł in billion PLN		
a – przychody (wraz z dotacją z budżetu państwa) revenues (along with subsidies from the state budget)				
b – dotacja z budżetu państwa grant from the state budget				
c – koszty costs				
Państwowe fundusze celowe ogółem ^a Total state targeted funds ^a	a b c	251,1 62,5 248,8	305,0 58,8 260,9	286,9 54,2 271,5
Fundusze związane z ubezpieczeniami społecznymi Funds related to social insurance	a b c	229,4 61,5 229,2	281,9 58,1 238,9	261,2 53,5 253,3
w tym: including:				
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund	a b c	208,7 44,8 208,1	260,7 41,0 217,6	238,5 35,8 231,6
Fundusz Emerytalno-Rentowy Pension Fund	a b c	19,6 16,4 20,0	19,9 16,7 20,0	20,2 17,1 20,2
Fundusze związane z zadaniami socjalnymi państwa Funds related to social tasks of the state	a b c	17,5 0,7 16,0	19,0 0,7 16,2	19,7 0,7 14,7
w tym: including:				
Fundusz Pracy Labour Fund	a b c	12,1 – 11,1	13,4 – 10,9	13,9 – 7,8
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych State Fund for the Rehabilitation of the Disabled	a b c	4,7 0,7 4,7	5,0 0,7 5,0	5,3 0,7 5,1
Fundusze związane z prywatyzacją Funds related to privatization	a b c	1,3 0,3 1,3	0,6 – 3,2	2,5 – 0,4
Fundusze związane z bezpieczeństwem i obronnością kraju Funds related to security and defense of the country	a b c	1,8 – 1,3	2,2 – 1,2	2,5 – 1,7
Fundusze związane z nauką, kulturą i kulturą fizyczną Funds related to science, culture and physical education	a b c	1,0 – 1,0	1,0 – 1,1	1,0 – 1,1
Pozostałe Others	a b c	0,07 – 0,05	0,3 – 0,3	0,0 ^b – 0,0 ^c

a Po wyeliminowaniu przepływów między funduszami. b Przychody – 62,1 tys. zł. c Koszty – 77,5 tys. zł.

Źródło: dane MF.

a After eliminating flows between funds. b Revenues – 62,1 thousand zł. c Costs – 77,5 thousand zł.

Source: data of the Ministry of Finance.

Największy państwowy fundusz celowy FUS, zamknął 2018 r. nadwyżką w wysokości 6,9 mld zł. Po wyłączeniu z dochodów tego funduszu dotacji z budżetu państwa, wynik byłby ujemny na poziomie 28,9 mld zł. Wynik Funduszu Emerytalno-Rentowego po wyłączeniu dotacji z budżetu państwa, byłby na poziomie -17,1 mld zł.

Tablica 50. Dochody, wydatki i wynik wybranych państwowych funduszy celowych

Table 50. Revenue, expenditure and balance of selected state target funds

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2016 c – 2015		Dochody Revenue	Wydatki Expenditure	Wynik Result	Wynik bez dotacji z budżetu państwa Result without grants from the state budget
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund	a	238,5	231,6	6,9	-28,9
	b	260,7	217,6	43,1	2,1
	c	208,7	208,1	0,6	-44,2
Fundusz Emerytalno-Rentowy Pension Fund	a	20,2	20,2	0,0	-17,1
	b	19,9	20,0	-0,1	-16,8
	c	19,6	20,0	-0,4	-16,8

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych

Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons

W 2018 r. jednostki finansów publicznych osiągnęły łącznie przychody w wysokości 19,8 mld zł, zaś koszty to 18,2 mld zł. Największy udział w tych kategoriach miały państwowe osoby prawne – odpowiednio 9,9 mld zł i 8,6 mld zł. Wynik finansowy brutto był dodatni w wysokości 1,6 mld zł, na co wpłynęła przede wszystkim nadwyżka państwowych osób prawnych.

Tablica 51. Budżety wybranych jednostek finansów publicznych na 2018 r.

Table 51. Budgets of selected public finance units for 2018

Wyszczególnienie Specification	Przychody wykonane Revenues executed	Dotacja z budżetu Grant from the budget	Koszty wykonane Costs executed	Wynik finansowy brutto planowany Gross financial result planned	Wynik finansowy brutto zrealizowany Gross financial result realized
Ogółem Total	19,8	7,8	18,2	-0,2	1,6
Agencje wykonawcze Executive agencies	8,8	6,5	8,5	0,1	0,3
Instytucje gospodarki budżetowej Institutions of the budget economy	1,1	0,2	1,1	0,0	0,0
Państwowe osoby prawne State legal entities	9,9	1,2	8,6	-0,2	1,3

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Budgets of local government units

Dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) ukształtowały się w 2018 r. na poziomie 251,8 mld zł, a wydatki zostały zrealizowane w wysokości 259,4 mld zł. W efekcie, w jednostkach samorządu terytorialnego ogółem odnotowano deficyt na poziomie 7,5 mld zł wobec -0,3 mld zł w roku poprzednim. W stosunku do 2017 r. dochody JST wzrosły o 9,5%, wydatki zaś zwiększyły się o 12,7%.

Tablica 52. Budżety jednostek samorządu terytorialnego
Table 52. Budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2016	2017	2018	
		w mld zł in billion PLN			2017=100
Dochody Revenue	a	214,5	233,1	255,6	x
	b	213,7	229,9	251,8	109,5
Wydatki Expenditure	a	219,3	246,2	278,4	x
	b	206,0	230,2	259,4	112,7
w tym majątkowe including property	a	31,0	42,7	62,8	x
	b	25,8	35,2	52,9	150,3
Wynik Result	a	-4,8	-13,2	-22,9	x
	b	7,6	-0,3	-7,5	x

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

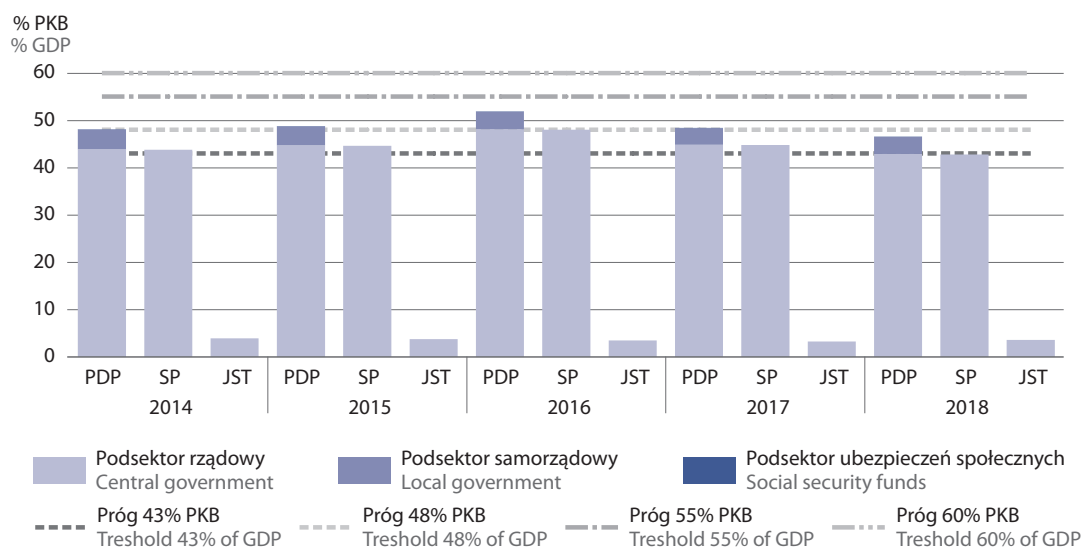
Państwowy dług publiczny

State public debt

Na koniec 2018 r. państwowy dług publiczny (PDP)⁹⁹ wyniósł 984,3 mld zł (wzrost o 2,3%), co stanowiło 46,5% PKB. Wielkość państwowego długu publicznego wynikała głównie ze zmian wielkości długu Skarbu Państwa, którego wartość na koniec 2018 r. ukształtowała się na poziomie 979,0 mld zł, czyli wzrosła o 5,4%.

⁹⁹ Państwowy dług publiczny jest to nominalna wartość zobowiązań jednostek sektora finansów publicznych po wyeliminowaniu wzajemnych zobowiązań między tymi jednostkami (art. 72 oraz 73 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych).

Wykres 87. Państwowy dług publiczny wobec reguł fiskalnych
 Chart 87. State public debt in the context of fiscal rules

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Biorąc pod uwagę kryterium miejsca emisji, uwzględniające miejsce zaciągania zobowiązań, niezależnie od tego kto jest wierzycielem, dominującą część państwowego długu publicznego (69,9%) stanowił dług krajowy. Na koniec 2018 r. wyniósł on 688,2 mld zł. Według kryterium rezydenta wartość długu krajowego ukształtowała się na poziomie 516,8 mld zł, co stanowiło 52,5% państwowego długu publicznego.

Głównymi instrumentami zadłużenia w 2018 r. pozostawały papiery wartościowe. Udział z tego tytułu stanowił, w zależności od kryterium, odpowiednio 63,3% i 45,9% państwowego długu publicznego.

Tablica 53. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta
(stan w dniu 31 grudnia)

Table 53. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion
(as of December 31)

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2016 c – 2015		Kryterium miejsca emisji Emission site criterion		Kryterium rezydenta Resident criterion	
		w mld zł in billion PLN	w % in %	w mld zł in billion PLN	w % in %
Państwowy dług publiczny State public debt	a	984,3	100,0	984,3	100,0
	b	961,8	100,0	961,8	100,0
	c	965,2	100,0	965,2	100,0
Dług krajowy Domestic debt	a	688,2	69,9	516,8	52,5
	b	662,5	68,9	474,1	49,3
	c	630,2	65,3	454,0	47,0
w tym: including:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	623,5	63,3	452,0	45,9
	b	605,6	63,0	417,8	43,4
	c	574,3	59,5	398,2	41,3
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	57,2	5,8	57,2	5,8
	b	50,6	5,3	50,6	5,3
	c	50,1	5,2	50,1	5,2
Dług zagraniczny Foreign debt	a	296,1	30,1	467,5	47,5
	b	299,3	31,1	487,7	50,7
	c	335,0	34,7	511,2	53,0
w tym: including:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	211,2	21,5	382,7	38,9
	b	213,3	22,2	401,1	41,7
	c	241,9	25,1	418,0	43,3
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	84,8	8,6	84,8	8,6
	b	85,9	8,9	85,9	8,9
	c	93,2	9,7	93,2	9,7

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Dług Skarbu Państwa State Treasury debt

Dług Skarbu Państwa stanowił największą składową państwowego długu publicznego (92,2% w 2018 r.). Dominującą część długu Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji, podobnie jak w latach poprzednich, stanowiło zadłużenie krajowe, które na koniec analizowanego okresu wyniosło 674,4 mld zł. Główną kategorią zobowiązań w zadłużeniu krajowym były obligacje. Wartość zadłużenia z tego tytułu na koniec 2018 r. wyniosła 646,9 mld zł. Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji na koniec 2018 r. wyniosło 279,8 mld zł. Głównym instrumentem zaciągania zagranicznego długu Skarbu Państwa pozostawały wyemitowane za granicą skarbowe papiery wartościowe, których wartość na koniec 2018 r. wyniosła 211,1 mld zł. Znaczącą część zadłużenia zagranicznego stanowiły także kredyty zaciągnięte w międzynarodowych instytucjach finansowych w kwocie 68,7 mld zł.

Tablica 54. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów

Table 54. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments

Wyszczególnienie Specification	2016	2017	2018	
	w mld zł	in billion PLN		2017=100
Dług Skarbu Państwa State Treasury debt	928,7	928,5	954,3	102,8
Zadłużenie krajowe Domestic debt	609,2	644,5	674,4	104,6
Bony skarbowe Treasury bills	–	–	–	x
Obligacje Bonds	587,9	621,1	646,9	104,2
Pozostałe Others	21,3	23,4	27,5	117,6
Zadłużenie zagraniczne Foreign debt	319,5	283,9	279,8	98,6
SPW wyemitowane za granicą State Treasury securities issued abroad	241,5	213,1	211,1	99,1
Kredyty otrzymane Credits received	78,0	70,8	68,7	97,1
w tym z EBI including with the EIB	45,3	40,7	38,7	95,1

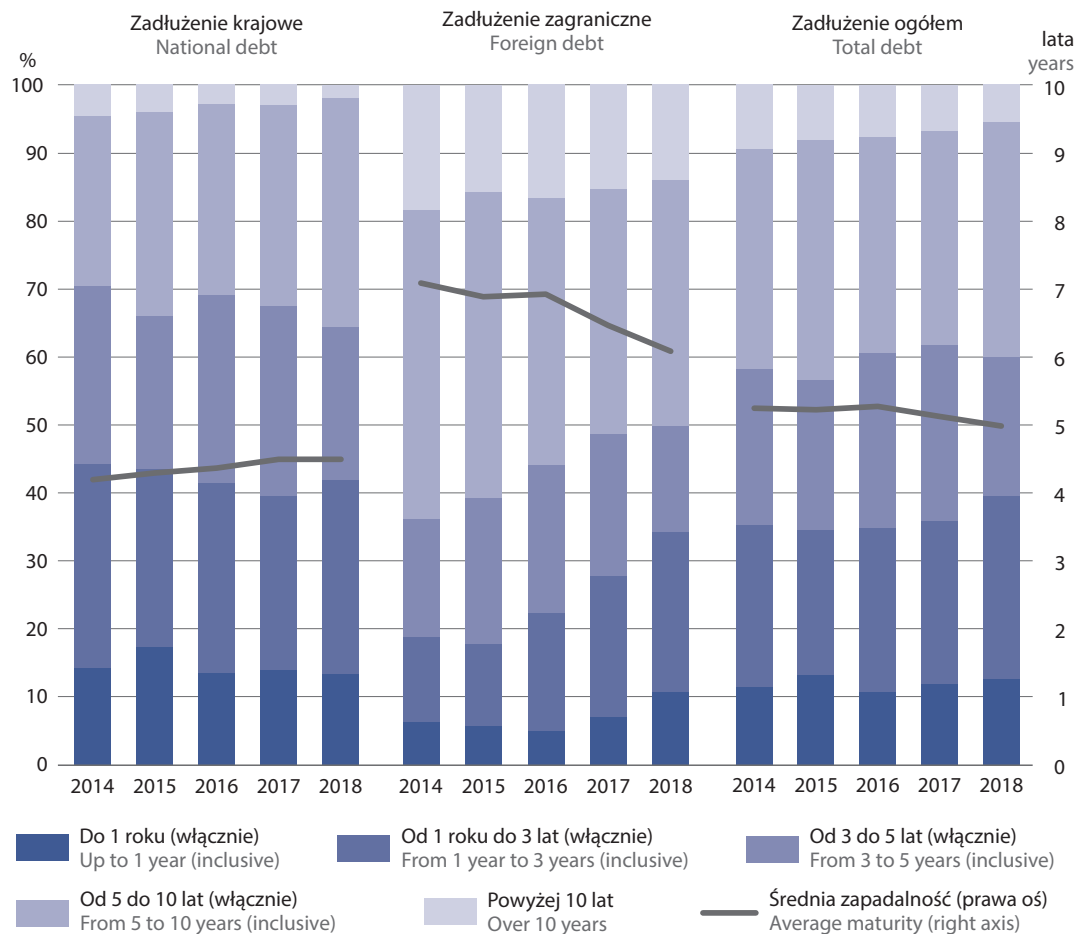
Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa opiera się głównie na instrumentach długoterminowych (o faktycznym terminie wykupu powyżej 5 lat) – ich udział na koniec 2018 r. wyniósł 50,2%. W przypadku zadłużenia krajowego ich rola pozostaje istotna, jednak w analizowanym roku stanowiły one 35,7%.

Wskaźnik średniej zapadalności 2018 r. dla całego długu Skarbu Państwa zmniejszył się do poziomu 4,98 roku. Na jego pogorszenie miał wpływ spadek średniej zapadalności długu zagranicznego (z 6,46 roku do 6,08 roku).

Wykres 88. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa
 Chart 88. Structure and average maturity of the State Treasury debt

Uwaga: według kryterium miejsca emisji oraz faktycznych terminów wykupu.

Źródło: dane MF.

Note: according to the criterion of the place of issue and the actual maturity dates.

Source: data of the Ministry of Finance.

Rozdział 4

Chapter 4

Rynki finansowe

Financial market

1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych

1. Situation on global financial markets

W 2018 r. na globalnych rynkach finansowych widoczna była większa niepewność wśród inwestorów, czego wynikiem były sukcesywne spadki głównych światowych indeksów giełdowych począwszy od czerwca. W 2018 r. rynki finansowe pozostawały podatne na nagłe zaostrzenie warunków finansowych, nasilenie napięć handlowych, dalsze spowolnienie globalnej działalności gospodarczej oraz wstrząsy polityczne¹⁰⁰.

Po rekordowo wysokich poziomach głównych indeksów światowych w 2017 r., w 2018 r. giełdy te notowały znaczne spadki. Sytuacja na rynkach finansowych związana była z oczekiwaniami inwestorów co do polityki monetarnej największych banków centralnych. Federalny Komitet do spraw Operacji Otwartego Rynku (FOMC) w 2018 r. podniósł docelowy zakres stóp funduszy federalnych do poziomu 1,50%–2,50%. Stopy procentowe w 2018 r. były podwyższane 4-krotnie, będąc oznaką dochodzenia do normalizacji polityki pieniężnej. Działania podjęte przez Fed przyczyniły się do zmniejszenia zasobów płynności na globalnych rynkach finansowych, determinując działania innych banków centralnych¹⁰¹. EBC utrzymywało główne stopy procentowe na niezmiennym poziomie 0,0%. Z drugiej strony EBC na koniec 2018 r. zakończył program operacji refinansujących, które wspierały płynność na rynku europejskim.

Rynki finansowe

Financial markets

Na globalnych rynkach finansowych w 2018 r. wystąpił spadek wyceny akcji. Po rekordowo wysokich notowaniach w 2017 r. główne indeksy giełd amerykańskich, europejskich i azjatyckich cechowały ujemne stopy zwrotu. Amerykański indeks Nasdaq Composite w 2018 r. odnotował ujemną stopę zwrotu na poziomie -3,9%, przy dodatniej 28,2% w 2017 r. W listopadzie 2017 r. indeks ten osiągnął najwyższy poziom w historii notowań. Indeks Dow Jones przedstawiający wycenę spółek na New York Stock Exchange również miał ujemną stopę zwrotu na poziomie -5,6%, przy 25,0% w roku poprzednim. Indeks giełdowy S&P 500, w skład którego zaliczanych jest 500 przedsiębiorstw o najwyższej kapitalizacji odnotował w 2018 r. również ujemną stopę zwrotu na poziomie -6,2% (wobec dodatniej w 2017 r. na poziomie 19,4%). Jeden z największych indeksów w Europie, uznawany za barometr brytyjskiej gospodarki FTSE 100, w 2018 r. miał ujemną stopę zwrotu na poziomie -12,5%, przy dodatniej w 2017 r. na poziomie 7,8%. Wskazuje to na wciąż utrzymującą się niepewność wśród inwestorów, związaną z konsekwencjami Brexitu dla gospodarki angielskiej. Niemiecki indeks DAX, który reprezentuje 30 największych spółek akcyjnych pod względem kapitalizacji i obrotu, odnotował w 2018 r. ujemną stopę zwrotu na poziomie -18,3%, przy dodatniej 12,5% w roku poprzednim.

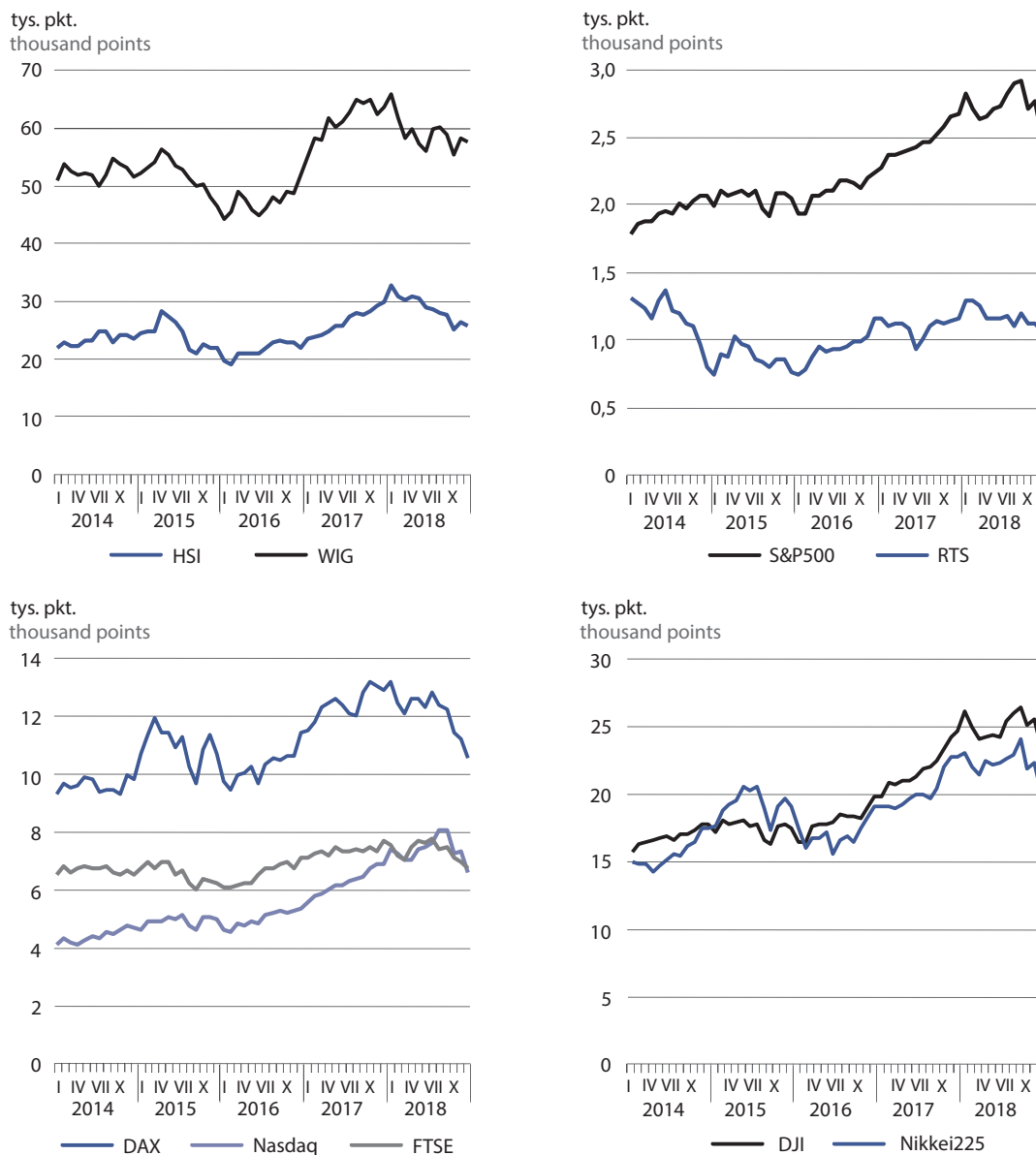
Indeks Nikkei 225, przedstawiający notowania akcji spółek na Tokijskiej Giełdzie Papierów Wartościowych odnotował spadek notowań o 12,1% (wobec ich wzrostu o 19,1% w roku poprzednim). Indeks akcji spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Hongkongu (HSI – Hong Kong Stock Exchange), który przedstawia zmianę kursów akcji 33 największych pod względem kapitalizacji przedsiębiorstw miał ujemną stopę zwrotu na poziomie -13,6%, przy dodatniej 36,0% w 2017 r.

¹⁰⁰ MFW, Financial Stability Report, June 2019, (2019), Waszyngton.

¹⁰¹ BoE, Financial Stability Report, November 2018, (2018), London.

Zróżnicowaną politykę monetarną odzwierciedlały miesięczne stopy procentowe oferowane na rynku międzybankowym (LIBOR 3M)¹⁰². W strefie euro ich poziom był zbliżony do roku poprzedniego i wyniósł 0,32% (-0,32% w 2017 r.). Średni poziom LIBOR w Stanach Zjednoczonych w tym okresie wyniósł 2,31% przy 1,26% w roku poprzednim, notując sukcesywny wzrost od 2015 r. W Japonii LIBOR 3-miesięczny był na zbliżonym poziomie do roku poprzedniego i wyniósł -0,05%.

Wykres 89. Wybrane indeksy giełd
Chart 89. Selected exchange indexes

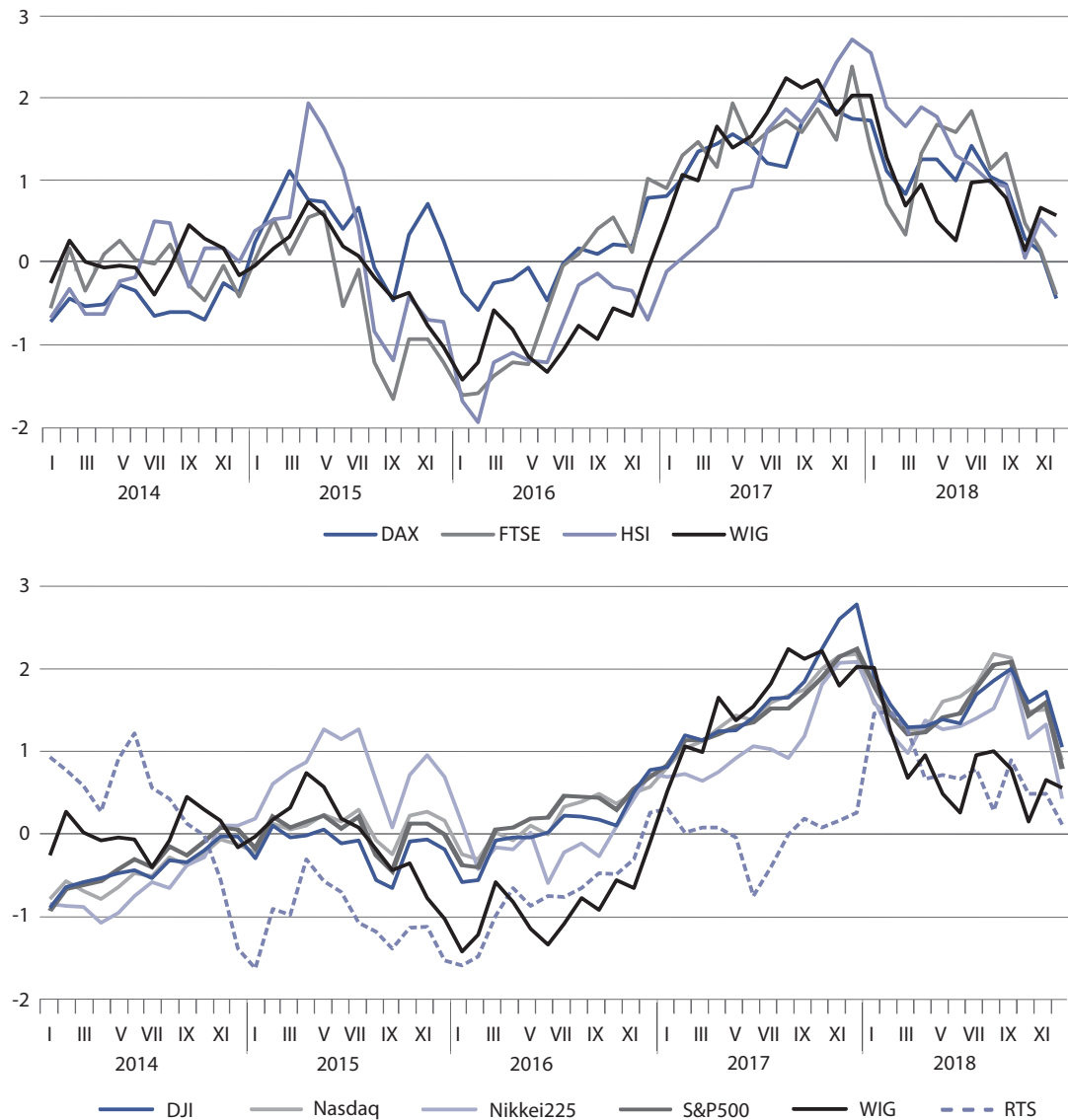

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych giełd.
Source: own study based on stock exchange data.

¹⁰² Jednym z najpowszechniej używanych wskaźników referencyjnych rynku pieniężnego na świecie są stawki LIBOR (London Interbank Offered Rate). EBC, Raport roczny 2018 r., (2019), Frankfurt, aneks statystyczny.

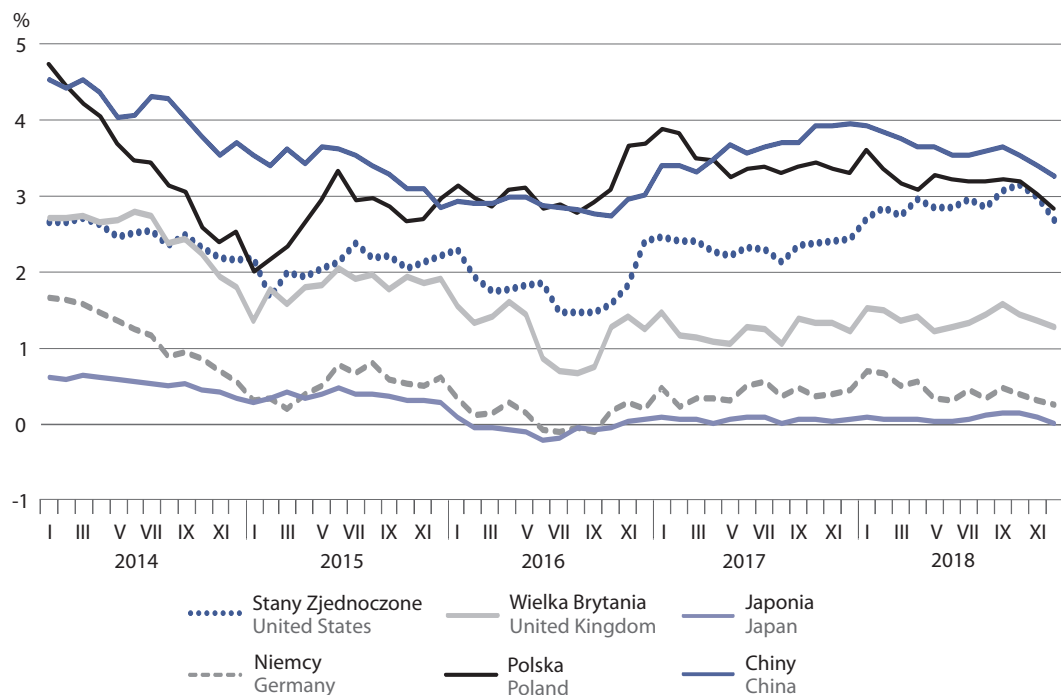
Działania zmierzające do stopniowego zaostrzania polityki monetarnej banków centralnych oraz stopniowe ograniczanie prowadzonych przez nie działań niestandardowych przyczyniły się do wzrostu rentowności obligacji skarbowych. Średni poziom rentowności 10-letnich obligacji skarbowych w 2018 r. wynosił w Stanach Zjednoczonych 2,89% (2,34% w 2017 r.), w Niemczech 0,44% (0,39% w 2017 r.) oraz w Japonii 0,07% (0,05% w 2017 r.). Niski poziom rentowności obligacji skarbowych był celowym działaniem Banku Japonii, który kontynuował zakup obligacji skarbowych, wspierając średnioterminowy cel inflacyjny oraz poprawę koniunktury gospodarki japońskiej. W Chinach rentowność obligacji skarbowych zmniejszyła się i była na poziomie 3,27%, przy 3,67% w 2017 r.

Wykres 90. Znormalizowane indeksy giełd dla okresu 2014–2018 (według odchylenia standardowego)
Chart 90. Standardized stock indices for the period 2014–2018 (according to stand. dev.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych giełd.
Source: own study based on exchange data.

Wykres 91. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych
Chart 91. 10 year government bonds yield

Uwaga: dane na koniec miesiąca.

Źródło: dane MF oraz www.investing.com/rates-bonds/

Note: data at the end of the month.

Source: Polish Ministry of Finance data and www.investing.com/rates-bonds/

Polityka monetarna

Monetary policy

Warunki gospodarcze prowadzonej polityki monetarnej na świecie w 2018 r. były zróżnicowane. Bank Japonii, Szwajcarski Bank Centralny (SNB) oraz EBC utrzymały luźną politykę pieniężną m.in. poprzez dalsze utrzymywanie głównych stóp procentowych na niskim poziomie. Natomiast EBC we wrześniu 2018 r. podtrzymała zapowiedź ograniczania zakupów aktywów, a na koniec roku ich zakończenia. Zapowiedzi kolejnych podwyżek podstawowych stóp procentowych w 2018 r. przez Fed przyczyniły się do pogorszenia warunków finansowania głównie na rynkach rozwijających się¹⁰³. W 2018 r. główna stopa procentowa była podwyższana przez FOMC 4-krotnie – w marcu, czerwcu, sierpniu i w grudniu. Konsekwencją tych działań był wzrost rentowności amerykańskich obligacji oraz umocnienie się dolara amerykańskiego.

EBC w 2018 r. utrzymał stopy procentowe na rekordowo niskim poziomie¹⁰⁴. Główna stopa procentowa pozostała na poziomie 0,0% od marca 2016 r. EBC w 2018 r. stopniowo przygotowywało się do normalizacji polityki pieniężnej, ogłaszając w czerwcu, iż zakupy netto aktywów będą kontynuowane do końca roku, ale wolumeny ich będą zmniejszone do poziomu 15 mld euro miesięcznie¹⁰⁵. Zapowiedź zakończenia skupu aktywów pojawiła się już w 2017 r. EBC dalej dostarczał płynność na rynki finansowe poprzez dłużne operacje refinansujące (TLTRO), wspierając tym utrzymanie korzystnych warunków finansowania banków. Koszty

¹⁰³ Fed, Minutes of the Federal Open Market Committee December, (2018), www.federalreserve.gov

¹⁰⁴ EBC, Raport roczny 2018 r., (2019), Frankfurt, s. 5.

¹⁰⁵ EBC, Raport roczny, Frankfurt, 2019, <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/>

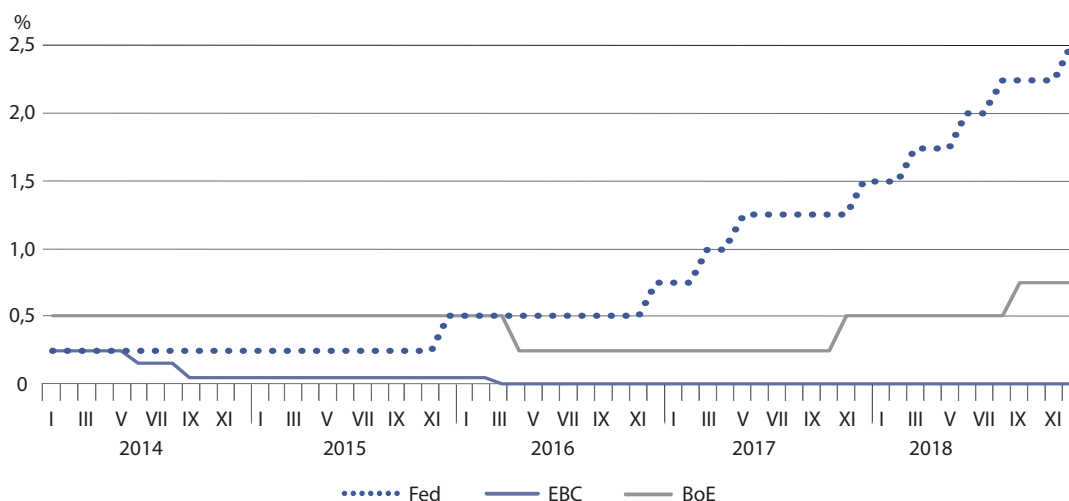
finansowania zewnętrznego dla przedsiębiorstw niefinansowych i gospodarstw domowych w strefie euro w 2018 r. utrzymały się na rekordowo niskim poziomie, podobnie jak w 2017 r.¹⁰⁶

Bank Centralny Japonii (BoJ) w 2018 r. kontynuował prowadzenie luzowania ilościowego i jakościowego polityki pieniężnej (QQE¹⁰⁷), utrzymując cel inflacyjny bez zmian na poziomie 2,0%¹⁰⁸. Bank Japonii utrzymał również stopę procentową na poziomie -0,1%, którą wprowadził w styczniu 2016 roku.

Bank Anglii (BoE) podobnie jak Fed rozpoczął normalizację polityki pieniężnej. Komitet Polityki Pieniężnej Banku Anglii w 2018 r. podjął w sierpniu decyzję o podniesieniu głównej stopy procentowej o 25 p.b. do poziomu 0,75% (obowiązującą od listopada 2017 r.), była to druga podwyżka od 2009 r. BoE utrzymał w 2018 r. poziom wydatków na skup aktywów w wysokości 435 mld GBP. Cel inflacyjny banku pozostał bez zmian na poziomie 2,0%. BoE kontynuował w 2018 r. program wsparcia akcji kredytowej banków komercyjnych – TFS (Term Funding Scheme). Bank Anglii wskazał Brexit jako największe ryzyko niepewności dla stabilności sektora finansowego w Wielkiej Brytanii¹⁰⁹.

Narodowy Bank Szwajcarii (SNB) utrzymał w 2018 r. luźną politykę pieniężną, którą rozpoczął od 2014 r. wprowadzając ujemne stopy procentowe na poziomie -0,75%. Docelowe pasmo wahań dla 3-miesięcznego LIBOR zostało utrzymane w 2018 r. w przedziale od -1,25% do -0,25%. SNB deklarował dalsze utrzymanie w 2019 r. krótkoterminowych stóp rynku pieniężnego we frankach szwajcarskich na ustalonym poziomie.¹¹⁰

Wykres 92. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych
Chart 92. Basic interest rates of selected central banks

Uwaga: Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, PBC – Ludowy Bank Chin, NBP – Narodowy Bank Polski, CNB – Narodowy Bank Czeski, MNB – Węgierski Bank Narodowy, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

Źródło: dane Fed, EBC, NBP, MNB, global-rates.com

Note: Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, PBC – People's Bank of China, NBP – National Bank of Poland, CNB – National Bank of Czech Republic, MNB – Hungarian National Bank, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: dane Fed, EBC, NBP, MNB, global-rates.com date.

¹⁰⁶ EBC, Raport roczny 2018 r., (2019), Frankfurt, s. 49.

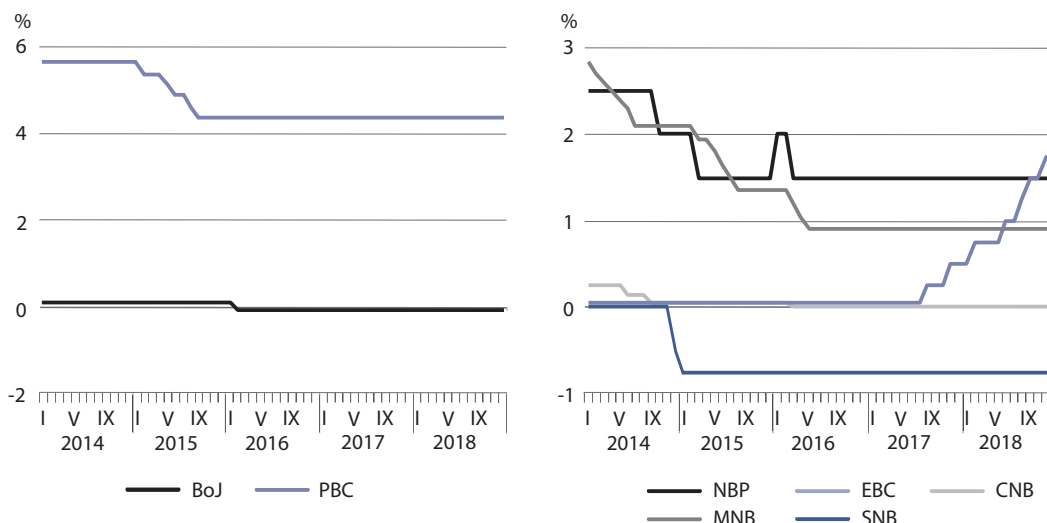
¹⁰⁷ Quantitative and Qualitative Easing.

¹⁰⁸ BoJ, Monetary Policy Statement in 2018, (2018), Tokio.

¹⁰⁹ BoE, Financial Stability Report, November 2018, (2018), London.

¹¹⁰ SNB, Monetary policy assessment of 13 December 2018, (2019), Zurich.

Wykres 92. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych (dok.)
 Chart 92. Basic interest rates of selected central banks (cont.)

Uwaga: Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, PBC – Ludowy Bank Chin, NBP – Narodowy Bank Polski, CNB – Narodowy Bank Czeski, MNB – Węgierski Bank Narodowy, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

Źródło: dane Fed, EBC, NBP, MNB, global-rates.com

Note: Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, PBC – People's Bank of China, NBP – National Bank of Poland, CNB – National Bank of Czech Republic, MNB – Hungarian National Bank, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: dane Fed, EBC, NBP, MNB, global-rates.com date.

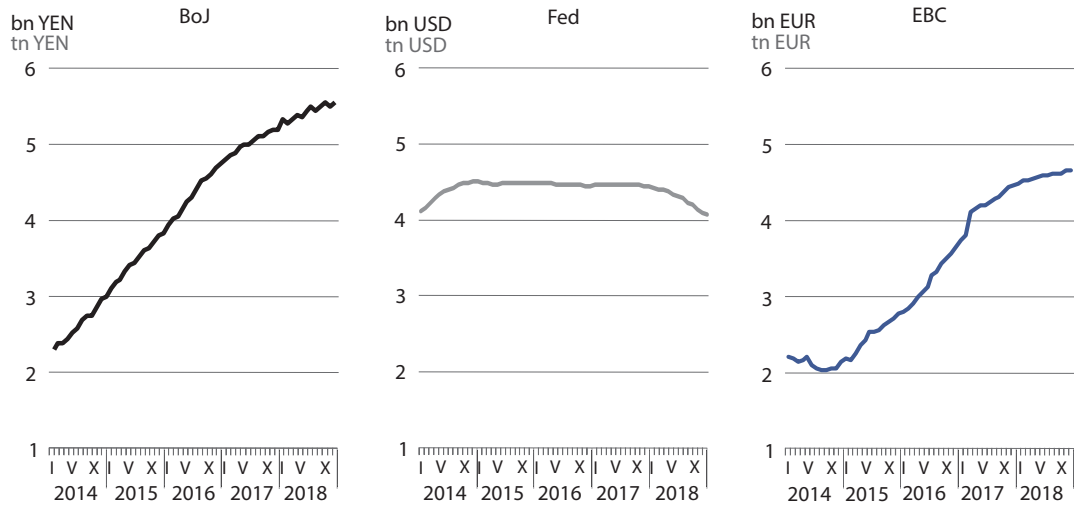
Ludowy Bank Chin (PBC) w 2018 r. utrzymał stopę pożyczkową i depozytową odpowiednio na poziomie 4,35% i 1,50%, które obowiązywały od 2015 r. Działania PBC związane z luzowaniem polityki pieniężnej w 2018 r. były prowadzone poprzez 4-krotną obniżkę stopy rezerw obowiązkowych dla banków od środków w walucie obcej. Działanie to miało na celu dostarczenie dodatkowej płynności do sektora bankowego, wskutek osłabienia waluty krajowej wobec walut gospodarek rozwiniętych¹¹¹.

Zmiany w zakresie polityki monetarnej prowadzonej przez banki centralne znalazły swoje odzwierciedlenie w bilansach tych banków. Na koniec 2018 r. aktywa Fed w relacji do 2017 r. zmniejszyły się o 8,4% (wobec ich spadku o 13,4% w roku poprzednim), aktywa EBC zwiększyły się o 4,4% (wobec ich wzrostu o 1,6% w 2017 r.), a BoJ o 6,8% (wobec wzrostu o 6,0% w roku poprzednim).

Aktywa Fed w relacji do PKB na koniec 2018 r. wyniosły 19,5% PKB przy 22,5% PKB w 2017 r., a aktywa EBC wyniosły 39,3% PKB przy 38,7% PKB w 2017 r. Aktywa BoJ charakteryzował najwyższy wzrost w 2018 r., a ich poziom wyniósł 100,4% PKB przy 94,7% PKB na koniec 2017 r.

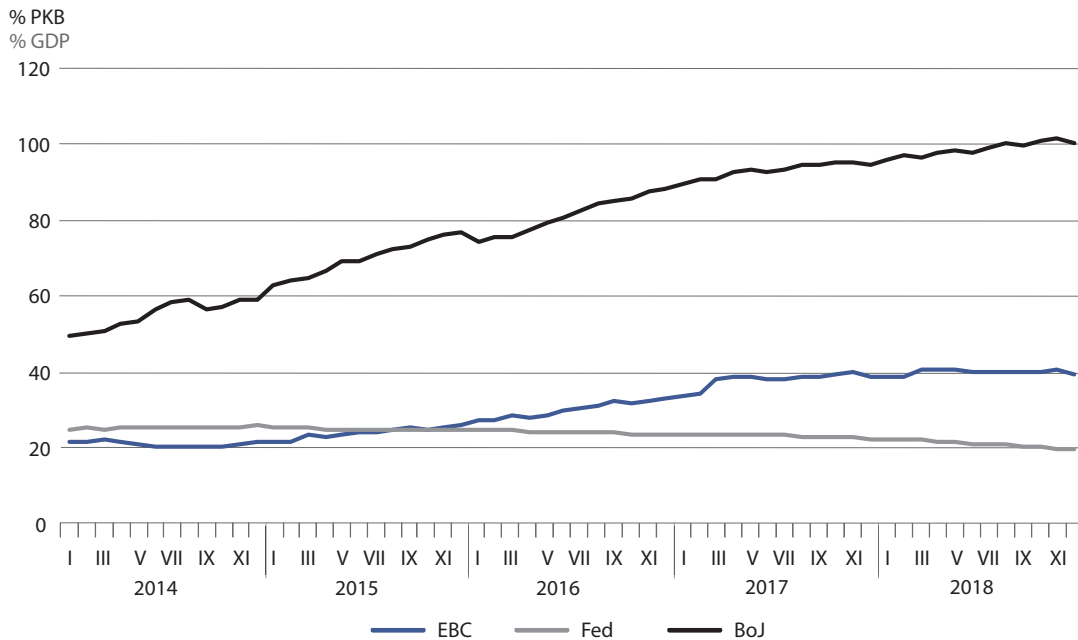
¹¹¹ PBC, China Monetary Policy Report Quarter Four, 2018 (2018), <http://www.pbc.gov.cn>

Wykres 93. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)
 Chart 93. Central banks' balance sheet (data at the end of the month)

Źródło: Dane EBC, Fed, BoJ.
 Source: ECB, Fed and BoJ data.

Wykres 94. Aktywa banków centralnych w relacji do PKB (dane na koniec miesiąca)
 Chart 94. Assets of central banks in relation to GDP (data at the end of the month)

Źródło: dane EBC, Fed, BoJ.
 Source: ECB, Fed and BoJ data.

2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej

2. The situation on the financial markets of the European Union

Rynki finansowe

Financial markets

Sytuację na rynkach europejskich kształtowała niepewność co do polityki fiskalnej w niektórych bardzo zadłużonych krajach strefy euro, które wpływały na niższe zaufanie inwestorów do tych rynków finansowych. Niepokój inwestorów związany był z załamaniem negocjacji w sprawie Brexitu i niepewnością operacyjną w Wielkiej Brytanii, i innych krajach UE¹¹². Do czynników pogarszających nastroje inwestorów w 2018 r. zaliczyć można również obawy o przyszłą politykę rządu Włoch w zakresie finansów publicznych¹¹³. Nastroje na europejskich rynkach finansowych w 2018 r. były warunkowane przez pozytywne perspektywy makroekonomiczne w Europie oraz wciąż utrzymywaną akomodacyjną politykę pieniężną prowadzoną przez EBC.

Prawie wszystkie główne indeksy giełd europejskich odnotowały ujemne stopy zwrotu na koniec 2018 r. (26 z 28 indeksów). Najniższe stopy zwrotu z głównych indeksów w 2018 r. wystąpiły w Grecji, dla której ASE Index wyniósł -23,6%, następnie Irlandii – ISEQ Index -22,1%, Austrii – ATX Index -19,7% oraz Luxemburgu – LuxX Index na poziomie -19,6%. Do europejskich indeksów giełdowych, dla których stopy zwrotu z podstawowych indeksów były ujemne, ale zbliżone do zera zaliczyć można słoweński SBITOP Index -0,3% oraz węgierski – BUX Index -0,6%. Dodatnie stopy zwrotu z głównych indeksów rynków kapitałowych charakteryzowały jedynie dwa kraje: Słowację, gdzie SAX Index osiągnął stopę zwrotu na poziomie 2,1% oraz Maltę, gdzie stopa zwrotu MSE Index wyniosła 0,1%.

Tablica 55. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich

Table 55. Rates of return of major European stock exchanges

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w %		in %		
Austria Austria – ATX Index	-15,2	11,0	9,2	30,6	-19,7
Belgia Belgium – BEL 20 Index	12,4	12,6	-2,5	10,3	-18,5
Bułgaria Bulgaria – SOFIX Index	6,2	-11,7	27,2	15,5	-12,3
Chorwacja Croatia – CROBEX Index	-2,7	-3,2	18,1	-7,6	-5,1
Cypr Cyprus – CSE Index	-17,0	-20,9	-2,0	4,7	-3,9
Czechy Czech Republic – PX 50 Index	-4,3	1,0	-3,6	17,0	-8,5
Dania Denmark – OMXC 20 Index	20,9	36,2	-12,8	15,9	-13,0
Estonia Estonia – OMXT Index	-7,7	19,1	19,6	15,5	-6,4
Finlandia Finland – OMXH Index	5,7	10,8	3,6	6,4	-8,0
Francja France – CAC 40 Index	-0,5	8,5	4,9	9,3	-11,0
Grecja Greece – ASE Index	-28,9	-23,6	1,9	24,7	-23,6
Hiszpania Spain – IBEX 35 Index	3,7	-7,2	-2,0	7,4	-15,0
Holandia Netherlands – AEX Index	5,6	4,1	9,4	12,7	-10,4

¹¹² MFW, Financial Stability Report, November 2018, (2018), Waszyngton, s. 5.

¹¹³ EBC, Raport roczny 2018 r., (2019), Frankfurt.

Tablica 55. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich (dok.)
 Table 55. Rates of return of major European stock exchanges (cont.)

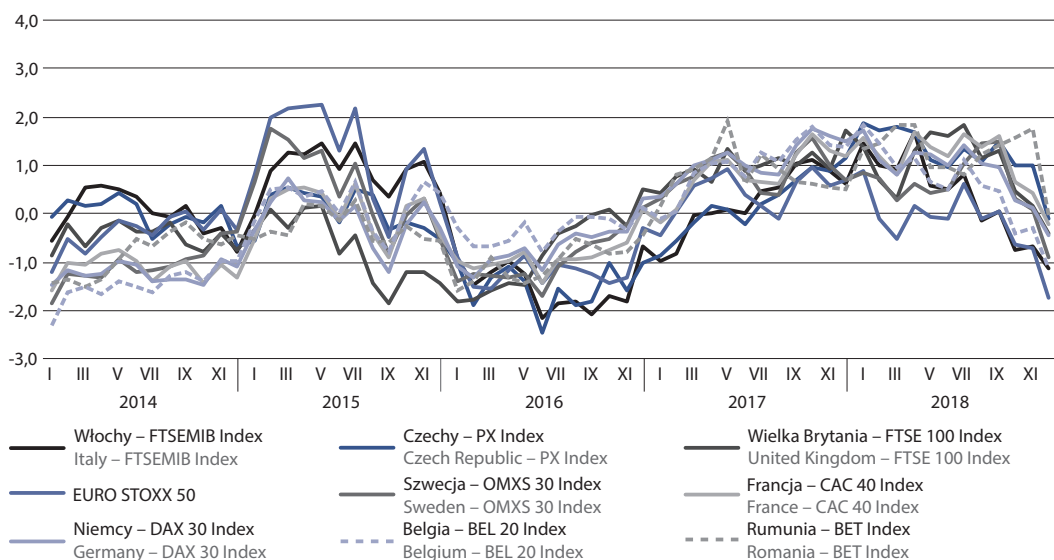
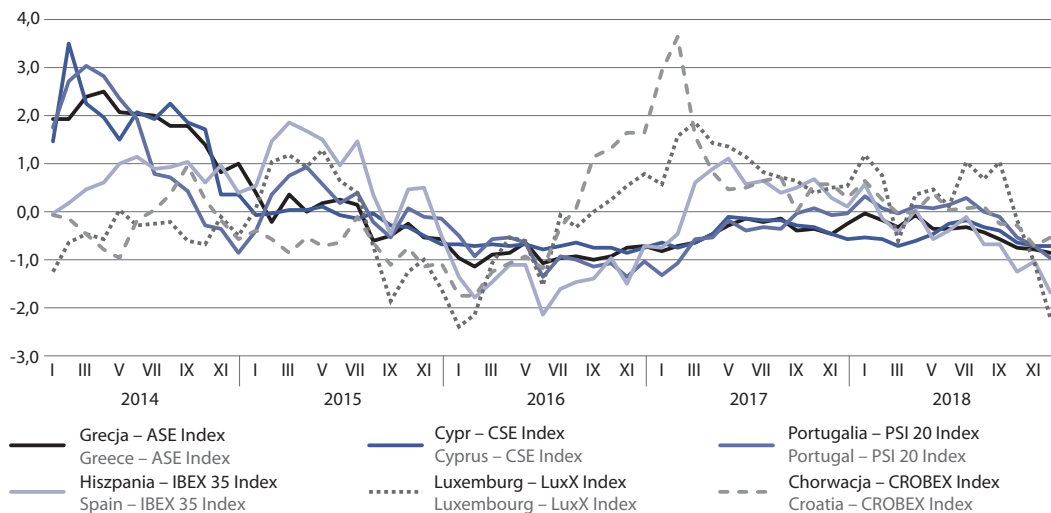
Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w %		in %		
Irlandia Ireland – ISEQ Index	15,1	30,0	-4,0	8,0	-22,1
Litwa Lithuania – OMXV Index	7,3	7,4	14,9	17,0	-5,6
Luksemburg Luxembourg – LuxX Index	4,9	-8,5	20,0	-1,8	-19,6
Łotwa Latvia – OMXR Index	-11,3	45,7	23,5	35,8	-6,7
Malta Malta – MSE Index	-9,6	33,0	4,5	-2,6	0,1
Niemcy Germany – DAX 30 Index	2,7	9,6	6,9	12,5	-18,3
Polska Poland – WIG Index	0,3	-9,6	11,4	23,2	-9,5
Portugalia Portugal – PSI 20 Index	-26,8	10,7	-11,9	15,2	-12,2
Rumunia Romania – BET Index	9,1	-1,1	1,2	9,4	-4,8
Słowacja Slovakia – SAX Index	12,4	31,5	9,0	2,2	2,1
Słowenia Slovenia – SBITOP Index	19,6	-11,2	3,1	12,4	-0,3
Strefa euro Euro area – DJ EURO STOXX	1,7	8,0	1,5	10,1	-14,8
Szwecja Sweden – OMXS 30 Index	9,9	-1,2	4,9	3,9	-10,7
W. Brytania United Kingdom – FTSE 100 Index	-2,7	-4,9	14,4	7,6	-12,5
Węgry Hungary – BUX Index	-10,4	43,8	33,8	23,0	-0,6
Włochy Italy – FTSEMIB Index	0,2	12,7	-10,2	13,6	-16,1

Źródło: dane giełd, dane EBC.

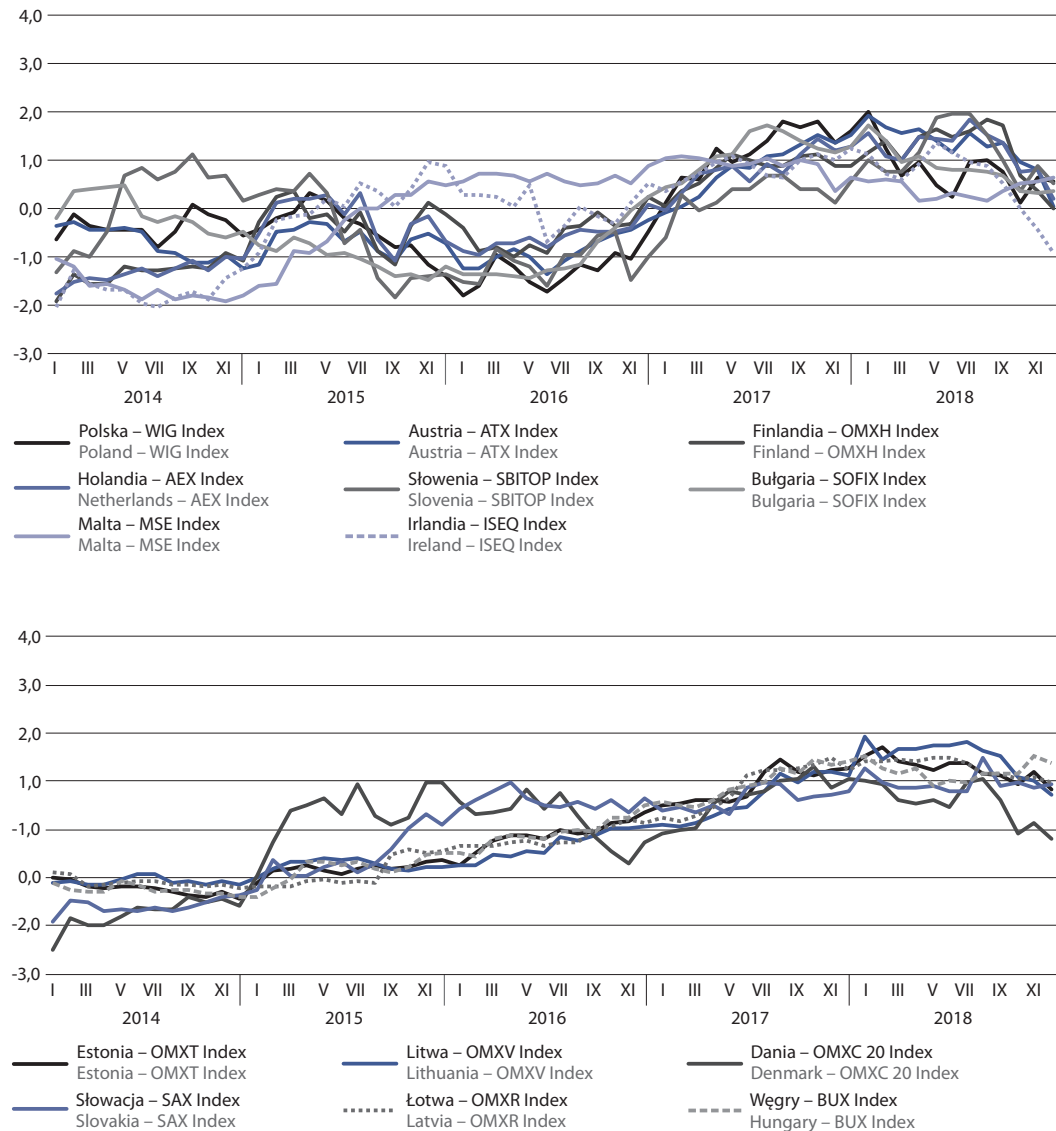
Source: stock exchange data, ECB data.

Stopniowe pogorszenie sytuacji na rynkach kapitałowych ilustruje wykres znormalizowanych indeksów giełd europejskich dla okresu 2014–2018, na którym widoczny jest narastający pesymizm inwestorów na rynkach kapitałowych w Europie od drugiej połowy 2018 r. Najwyższe spadki notowań w tym okresie wystąpiły w Irlandii – index ISEQ (o 21,5%), Grecji – index ASE (o 19,0%) oraz Luksemburgu – index LUXX (o 17,2%).

Wykres 95. Znormalizowane indeksy giełd europejskich dla okresu 2014–2018
 Chart 95. Standardized European stock exchanges indexes for the period 2014–2018

Wykres 95. Znormalizowane indeksy giełd europejskich dla okresu 2014–2018 (dok.)
 Chart 95. Standardized European stock exchanges indexes for the period 2014–2018 (cont.)

Źródło: dane giełd, dane EBC.
 Source: stock exchange data, ECB data.

Polityka monetarna

Monetary policy

EBC w 2018 r. pozostawił stopy procentowe na tym samym poziomie, co w 2017 roku. Działania podjęte przez Radę Prezesów EBC w 2018 r. wiązały się ze stopniowym zakończeniem niestandardowych programów, które wcześniej dostarczały płynność w sektorze bankowym. Od września ograniczono zakupy netto w ramach programu skupu aktywów (APP) do 15 mld euro miesięcznie. W 2018 r. Rada Prezesów EBC, celem uspokojenia nastrojów inwestorów, ogłosiła utrzymanie podstawowych stóp procentowych na dotychczasowym poziomie również w 2019 r. W grudniu 2018 r. EBC zakończył zakupy netto w ramach programu APP, ale zapowiedział prowadzenie forward guidance w zakresie poziomu stóp procentowych poprzez reinwestowanie spłat kapitału z tytułu zapadających papierów wartościowych nabytych w ramach programu APP¹¹⁴.

Miesięczna kwota łącznych zakupów netto w ramach programu APP realizowanych przez krajowe banki centralne i EBC wynosiła średnio 30 mld euro w styczniu 2018 r. i spadła do 15 mld euro w październiku 2018 r. Na koniec 2018 r. stan aktywów związanych z realizacją programu APP osiągnął poziom 2,6 bln euro. W 2018 roku aktywa EBC ogółem wzrosły o 197,3 mld euro, do poziomu 4,7 bln euro, głównie z powodu wyższego udziału papierów wartościowych w ramach programu APP.

Na koniec 2018 r. pozycje aktywów bilansu EBC, związane z polityką pieniężną, wyniosły 3,4 bln euro (3,2 bln euro w 2017 r.), co stanowiło 72,0% łącznych aktywów bilansowych Eurosystemu (70,0% w 2017 r.). Aktywa te obejmowały głównie kredyty dla instytucji kredytowych strefy euro, co stanowiło 16,0% wartości tych aktywów (17,0% w 2017 r.) oraz papiery wartościowe skupowane dla celów realizacji polityki pieniężnej – 56,0% łącznej sumy aktywów EBC (53,0% w 2017 r.)¹¹⁵.

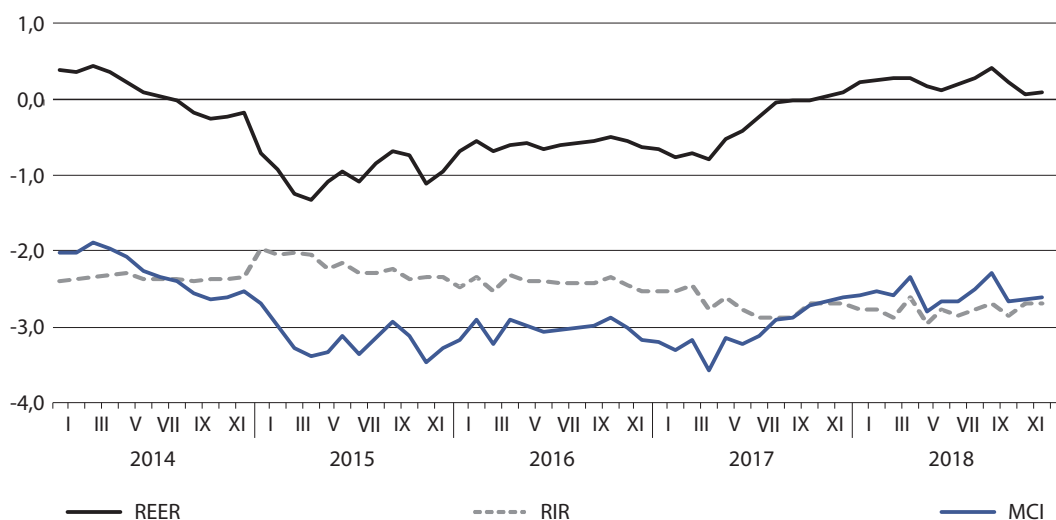
Działania w zakresie polityki monetarnej EBC znalazły odzwierciedlenie w kształtowaniu się kursu walutowego i krótkoterminowej stopy procentowej. Wskaźnik MCI¹¹⁶, ujmujący syntetyczne kształtowanie się restrykcyjności polityki monetarnej, zmniejszył się w 2018 r. w porównaniu do 2017 r., a jego poziom wyniósł -2,58 przy -3,05 w 2017 r. Poziom wskaźnika MCI w 2018 r. był ujemny, a jego zmiany były determinowane przez realny kurs walutowy (REER). Najwyższy poziom MCI w 2018 r. odnotowano w październiku (-2,30), a najniższy w maju (-2,80).

¹¹⁴ EBC, Raport roczny 2018 r., (2019), Frankfurt.

¹¹⁵ EBC, Raport roczny 2018, (2019), Frankfurt.

¹¹⁶ ang. Monetary Conditions Index – wskaźnik MCI obliczany jest jako średnia ważona realnej krótkoterminowej stopy procentowej i realnego efektywnego kursu walutowego (REER) w stosunku do ich wartości w okresie bazowym. http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/conditions/index_en.htm

Wykres 96. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe
 Chart 96. Monetary Conditions Index for the euro area and its components

Źródło: dane KE.
 Source: EC data.

Działalność kredytowa banków europejskich

Credit activity of european banks

Działania z zakresu polityki pieniężnej podejmowane przez EBC w 2018 r. wspierały wzrost podaży pieniądza i kredytu, sprzyjając rosnącej konsumpcji gospodarstw domowych oraz inwestycji przedsiębiorstw, poprzez oddziaływanie na obniżenie stóp procentowych i utrzymanie poprawy warunków finansowania. Poprawa warunków kredytowych wiązała się z niskim poziomem stóp procentowych oraz zmianą samej rozpiętości oprocentowania kredytów. Sytuacja ta wpłynęła na oczekiwania inwestorów wobec poprawy zyskowności sektora bankowego w strefie euro ze względu na większe kwoty udzielonych kredytów oraz wyższe marże kredytowe w sytuacji poprawy perspektywy wzrostu gospodarczego UE¹¹⁷.

Koszt kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych strefy euro był najniższy w historii (1,67%), ale jego poziom był zróżnicowany w zależności od sytuacji w sektorze bankowym danego kraju.

W większości krajów UE w 2018 r. „złożony koszt kredytu” dla przedsiębiorstw niefinansowych obniżył się. Najwyższy koszt kredytów dla przedsiębiorstw utrzymał się w Grecji, gdzie wyniósł 4,11% (wobec 4,51% w roku poprzednim). Najniższy koszt finansowania odnotowano w Holandii 1,32% (1,41% w 2017 r.) i Luksemburgu 1,39% (1,35% w 2017 r.). Najwyższym spadkiem kosztu kredytu dla przedsiębiorstw niefinansowych 2018 r. cechował się system bankowy Grecji (o 0,40 p. proc.), natomiast najwyższy wzrost wystąpił na Łotwie (o 0,71 p. proc.).

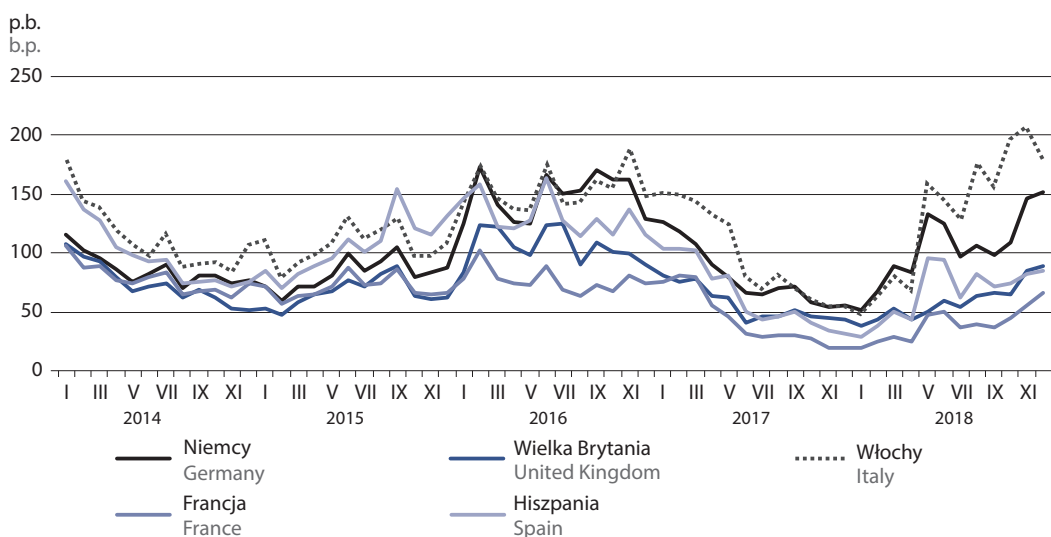
Koszt kredytu w ujęciu rocznym w 2018 r. dla gospodarstw domowych na zakup nieruchomości mieszkaniowych wyniósł średnio w strefie euro 1,82% wobec 1,86% w 2017 r. Najwyższy koszt finansowania gospodarstw domowych wystąpił w Irlandii, przyjmując poziom 3,01% (3,18% w roku poprzednim) oraz w Grecji 2,99% (2,78% w 2017 r.). Najniższy koszt finansowania odnotowano w Finlandii, gdzie wyniósł 0,90% (1,03% w roku poprzednim).

¹¹⁷ EBC, Raport roczny 2018, (2019), Frankfurt.

Najwyższy spadek kosztu kredytu na zakup nieruchomości mieszkaniowych odnotowano na Cyprze (o 0,38 p. proc.), na Słowacji (o 0,27 p. proc.) oraz Portugalii (o 0,23 p. proc.). Najwyższy wzrost kosztu kredytu dla gospodarstw domowych wystąpił w sektorze bankowym Litwy (o 0,29 p. proc.) oraz Grecji (o 0,21 p. proc.).

Ograniczenie, a następnie zakończenie programu APP wpłynęło na pogorszenie sytuacji na europejskich rynkach finansowych kształtując wzrost spreadu dla 10-letnich obligacji skarbowych strefy euro w drugiej połowie 2018 r. Od początku 2018 r. wystąpił sukcesywny wzrost notowań pięcioletnich spreadów CDS dla banków. Wysoki ich poziom był we Włoszech, który średnio wyniósł 134,0 p.b. przy 97,6 p.b. w 2017 r., a w Niemczech – 104,6 p.b. przy 80,0 p.b. w 2017 r. Niski poziom notowań pięcioletnich spreadów CDS dla banków utrzymał się we Francji, których średni poziom w 2018 r. wyniósł 39,4 p.b. przy 43,6 p.b. w 2017 r.

Wykres 97. Pięcioletnie spready CDS dla banków
Chart 97. Five year CDS-spreads for banks

Źródło: Riksbank, Financial stability report 2018, part 1, (2019), Stockholm, annex.
Source: Riksbank, Financial stability report 2018, part 1, (2019), Stockholm, annex.

3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce

3. The situation on the financial market in Poland

Aktywa rynku finansowego

Financial market assets

Polski system finansowy w 2018 r. cechował się dalszym wzrostem wartości aktywów sektora finansowego. Wartość aktywów systemu finansowego w Polsce na koniec 2018 r. wynosiła 2 567,7 mld zł, odnotowując wzrost o 3,6% w relacji do roku poprzedniego, przy 5,2% w 2017 r. Wzrost wartości aktywów w instytucjach finansowych wystąpił jedynie w sektorze bankowym, który wyniósł 6,7%, przy 3,8% w roku poprzednim. Aktywa banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych w 2018 r. wyniosły łącznie 1 895,9 mld zł. Udział banków w aktywach sektora finansowego wyniósł 73,8%, przy 71,7% w 2017 r.

Tablica 56. Aktywa instytucji finansowych w Polsce
Table 56. Assets of financial institutions in Poland

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
	w mld zł in billion PLN				
Ogółem Total	2 108,7	2 220,2	2 356,7	2 478,2	2 567,7
Banki komercyjne i spółdzielcze oraz oddziały instytucji kredytowych Commercial and cooperative banks and branches of credit institutions	1 532,0	1 600,0	1 711,3	1 777,0	1 895,9
Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Cooperative Savings and Credit Unions	13,7	12,4	11,3	10,2	9,8 ^a
Sektor ubezpieczeniowy Insurance sector	178,2	180,9	185,4	196,9	192,0
Fundusze inwestycyjne i towarzystwa funduszy inwestycyjnych Investment funds and Investment Fund Companies	235,8	286,4	295,3	314,1	312,5
Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds	149,0	140,5	153,4	180,0	157,5

a Dane za 3 kwartał 2018 r. (KNF, Informacja o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w III kwartale 2018 r., (2019), Warszawa, s. 5).

Źródło: dane GUS i KNF.

a Data for the third quarter of 2018. (PFSA, Informacja o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w III kwartale 2018 r., (2019), Warsaw, p. 5).

Source: Statistics Poland and PFSA data.

Wartość aktywów funduszy inwestycyjnych oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych na koniec 2018 r. nieznacznie zmniejszyła się i wyniosła 312,5 mld zł (spadek o 0,5% wobec 2017 r.). Wartość aktywów zakładów ubezpieczeń w 2018 r. zmniejszyła się o 4,9 mld zł, tj. o 2,5% i wyniosła 192,0 mld zł (wobec 196,9 mld zł w roku poprzednim)¹¹⁸. Aktywa netto otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych na koniec 2018 r. wyceniono na 157,5 mld zł, tj. o 12,5% mniej niż rok wcześniej (wobec wzrostu o 17,3% w roku poprzednim)¹¹⁹. Kontynuacja spadku wartości aktywów w 2018 r. dotyczyła spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Aktywa tych podmiotów zmniejszyły się z 10,2 mld zł do 9,8 mld zł¹²⁰, tj. o 3,9% (przy spadku o 9,7% w roku poprzednim).

Polityka monetarna

Monetary policy

Rada Polityki Pieniężnej (RPP) w 2018 r. podejmowała działania związane z prowadzeniem polityki pieniężnej, przy założeniu utrzymania inflacji na poziomie 2,5%, z dopuszczalnym przedziałem odchyień +/-1 p. proc.¹²¹. Utrzymanie stóp procentowych na niezmiennym poziomie w 2018 r. było uzasadnione przez RPP występowaniem korzystnych perspektyw koniunktury krajowej pomimo możliwości spowolnienia wzrostu gospodarczego w 2019 r. Rada oceniła, że obecny poziom stóp procentowych sprzyjał utrzymaniu polskiej gospodarki na ścieżce zrównoważonego wzrostu oraz pozwalał zachować równowagę makroekonomiczną¹²².

¹¹⁸ Dane KNF oraz publikacja GUS, Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 4.

¹¹⁹ GUS, Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2018 r., (2019), Warszawa, s. 1.

¹²⁰ Dane KNF za 3 kwartał 2018 r.

¹²¹ NBP, Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2018, (2019), Warszawa, s. 5.

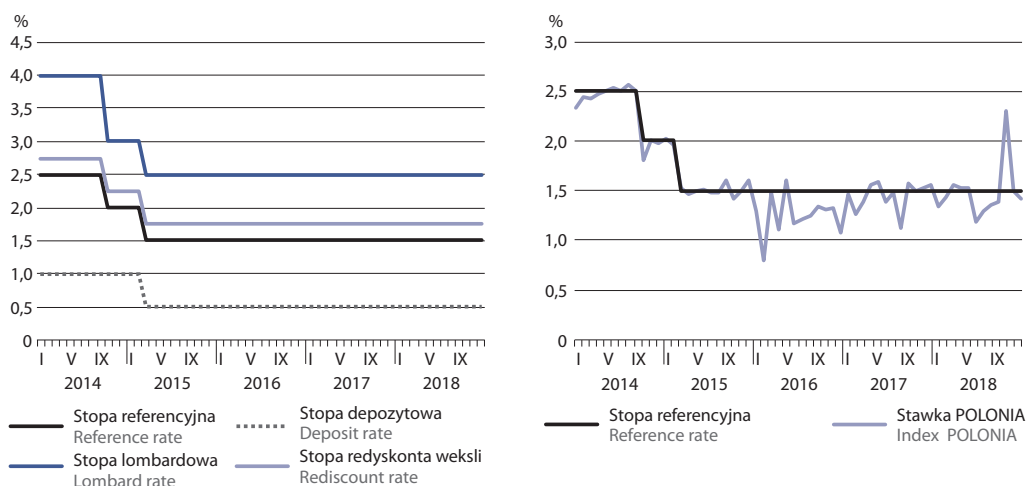
¹²² NBP, Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej, styczeń–grudzień 2018, (2018), Warszawa.

Podstawowa stopa rezerwy obowiązkowej w 2018 r. wynosiła 3,5% od wszystkich zobowiązań stanowiących podstawę naliczania rezerwy, z wyjątkiem środków uzyskanych z tytułu transakcji repo i sell-buy-back oraz środków pozyskanych, co najmniej na dwa lata (od 1 marca 2018 r.), od których obowiązywała stopa rezerwy obowiązkowej w wysokości 0,0%¹²³. Banki w 2018 r. złożyły depozyty „na koniec dnia” w NBP w sumarycznej kwocie 497,4 mld zł, co oznacza wzrost o 61,1% w relacji do depozytów złożonych w 2017 r.¹²⁴. Średni dzienny poziom depozytów „na koniec dnia” w 2018 r. wyniósł 1,4 mld zł, przy 0,8 mld zł w 2017 r.¹²⁵.

W 2018 r. polityka pieniężna NBP była prowadzona w warunkach nadpłynności sektora bankowego¹²⁶. Średni poziom krótkoterminowej płynności sektora bankowego wyniósł 90,2 mld zł, tj. o 16,5 mld zł więcej w porównaniu do 2017 r.¹²⁷. Na poziom nadpłynności sektora bankowego wpływał wzrost pieniądza gotówkowego, który w 2018 r. wyniósł 10,9% (wobec 5,5% w 2017 r.). Wzrost ten wynikał z wyższego poziomu rezerwy obowiązkowej. Na płynność sektora bankowego wpływ miał również wzrost depozytów utrzymywanych w sektorze bankowym. Ponadto, warunki płynności w 2018 r. były kształtowane przez skup walut obcych przez NBP. W 2018 r. operacje polegające na skupie walut obcych przez NBP przeważały nad transakcjami ich sprzedaży, czego konsekwencją był wzrost płynności sektora bankowego¹²⁸.

Poziom płynności sektora bankowego był warunkowany poziomem środków utrzymywanych w ramach rezerwy obowiązkowej. Rezerwa obowiązkowa na koniec 2018 r. wyniosła 43,2 mld zł, przy 42,6 mld zł w roku poprzednim. Nieznaczny jej wzrost wiązał się ze stopniowym zwiększeniem depozytów sektora bankowego, od których naliczana była rezerwa. Od 1 stycznia 2018 r. Rada Polityki Pieniężnej obniżyła poziom oprocentowania środków rezerwy obowiązkowej do poziomu 0,5%, odpowiadającemu wysokości stopy depozytowej NBP¹²⁹.

Wykres 98. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych
Chart 98. The POLONIA index vs the NBP reference rate and a comparison of interest rates

Źródło: dane NBP.
Source: NBP data.

¹²³ NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa, s. 26.

¹²⁴ NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa, s. 28

¹²⁵ Najwyższe kwoty środków banki lokowały w ostatnich dniach okresów utrzymywania rezerwy obowiązkowej.

¹²⁶ NBP, Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2018 r., (2019), Warszawa, s. 11. „Nadpłynność sektora bankowego jest to nadwyżka środków pozostająca w sektorze bankowym ponad wymagany poziom rezerwy obowiązkowej, obliczana w odpowiednich okresach utrzymywania rezerwy. Miarą nadpłynności jest saldo przeprowadzanych przez bank centralny operacji otwartego rynku oraz depozytowo-kredytowych”.

¹²⁷ NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa, s. 7.

¹²⁸ NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa, s. 12.

¹²⁹ NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa, s. 27.

Stawka POLONIA w 2018 r. kształtowała się w pobliżu poziomu stopy referencyjnej NBP. Średnie absolutne odchylenie stawki POLONIA od stopy referencyjnej NBP wyniosło 21 p.b. i było wyższe w porównaniu do roku poprzedniego (12 p.b. w 2017 r.)¹³⁰. Odchylenia te charakteryzowały się dużą zmiennością w trzeciej dekadzie miesiąca. Powodem takiej sytuacji był fakt, iż w warunkach występującej segmentacji płynnościowej wśród uczestników rynku część banków oferowała środki, chcąc zrealizować jak najwyższe zyski, a te które poszukiwały płynności, chciały ją pozyskać po stosunkowo niskich stawkach¹³¹.

W ramach podstawowych operacji otwartego rynku NBP w 2018 r. emitował bony pieniężne z 7-dniowym terminem zapadalności, których średnia wartość roczna wyniosła 87,1 mld zł i była wyższa od średniego poziomu emisji tych bonów w 2017 r. o 16,0 mld zł. Ponadto NBP emitował, w ramach operacji dostrajających, bony pieniężne o krótszych terminach zapadalności (1, 2, 3 i 4 dniowych), a średnia wartość tych emisji wyniosła 1,7 mld zł. W 2018 r. przeprowadzono łącznie 11 transakcji dostrajających otwartego rynku (o 9 mniej niż w 2017 r.), w tym 11 regularnych operacji dostrajających – transakcje O/N (6 operacji 1-dniowych, 1 operację 2-dniową, 3 operacje 3-dniowe i 1 operacja 4-dniową). Celem wyrównania odchyleń stóp procentowych od stopy referencyjnej NBP dodatkowo przeprowadził 8 podstawowych operacji otwartego rynku. Były to trzykrotnie 2-dniowe operacje, czterokrotnie 3-dniowe operacje oraz 1-dniową operację jednorazowo¹³².

Kursy walut

Exchange rates

W 2018 r. kurs złotego, mimo okresowych wahań związanych z zaburzeniami na międzynarodowych rynkach finansowych, był relatywnie stabilny. W ujęciu średniorocznym nominalny w 2018 r. efektywny kurs walutowy był o 2,2% mocniejszy niż w 2017 r. W I kwartale 2018 r. doszło do osłabienia się kursu złotego, które wynikało z pogorszenia się nastrojów na światowych rynkach finansowych, w związku ze zmianami w polityce handlowej największych państw oraz kolejnymi podwyżkami stóp procentowych przez Fed¹³³. Średni kurs euro wobec złotego w 2018 r. wyniósł 4,26 zł, a jego poziom był zbliżony do roku poprzedniego. Średni kurs dolara w 2018 r. wyniósł 3,61 zł i był niższy o 4,3% w porównaniu do 2017 r. Średni kurs franka szwajcarskiego w 2018 r. wyniósł 3,69 zł i był niższy o 3,7% wobec 2017 r.

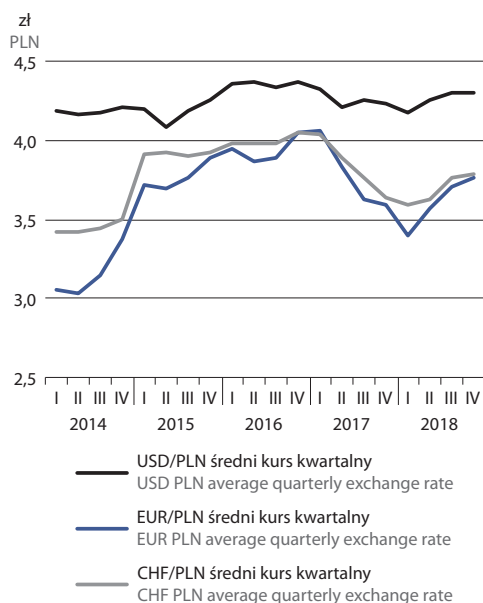
¹³⁰ NBP, Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2018, (2019), Warszawa, s. 12.

¹³¹ NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa, s. 25.

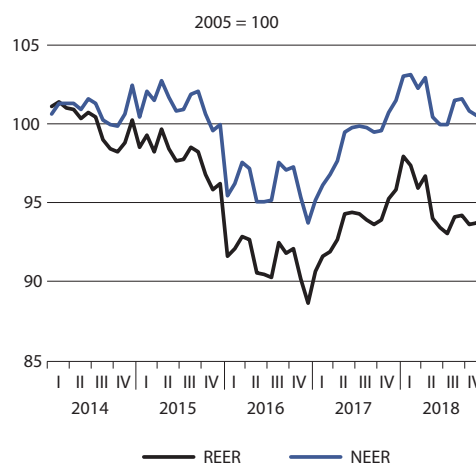
¹³² NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa, s. 24–25.

¹³³ NBP, Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2018, (2019), Warszawa, s. 28.

Wykres 99. Kursy średnioważone walut obcych
Chart 99. The weighted average of foreign exchange rates

Nominalny i realny efektywny kurs złotego
Nominal and real effective exchange rates for Polish zloty

Źródło: dane NBP i KE, Price and Cost Competitiveness.
Source: NBP data and EC, Price and Cost Competitiveness.

Realny efektywny kurs złotego (REER¹³⁴) w przeliczeniu dla 42 krajów w 2018 r. osiągnął średnią wartość na poziomie 94,8 (2005=100 rok bazowy), i był wyższy niż w 2017 r. (93,5). Poprawa efektywnego kursu REER świadczyła o nieznacznym wzroście siły nabywczej złotego w porównaniu do głównych partnerów handlowych Polski. Nominalny średni efektywny kurs złotego (NEER) w 2018 r. w przeliczeniu dla 42 krajów był na poziomie 101,4 w porównaniu do okresu bazowego (2005=100), utrzymując zbliżony poziom do 2017 r. (101,3).

4. Sektor bankowy w Polsce

4. The banking sector in Poland

Charakterystyka polskiego sektora bankowego

Characteristics of the polish banking sector

Na koniec 2018 r. liczba podmiotów działających w polskim sektorze bankowym wyniosła 612, wobec 616 rok wcześniej. Liczba banków komercyjnych zmniejszyła się do 32 (o 3 mniej). Funkcjonowało również 549 banków spółdzielczych (o 4 mniej). Oprócz banków działalność prowadziły oddziały instytucji kredytowych, a ich liczba zwiększyła się o 3 oddziały i wyniosła 31. Zmiany liczby banków ogółem i w poszczególnych grupach wynikały z procesów konsolidacyjnych (połączenie dwóch banków komercyjnych z większościowym kapitałem polskim oraz połączenie czterech banków spółdzielczych z innymi bankami spółdzielczymi) i zmian organizacyjnych (przekształcenie dwóch banków komercyjnych kontrolowanych przez zagraniczne instytucje w oddziały instytucji kredytowych). Ponadto, w 2018 r. działalność rozpoczął jeden nowy oddział instytucji kredytowej.

¹³⁴ Realny efektywny kurs walutowy, REER UE28 oraz nominalny efektywny kurs walutowy, NEER UE28 uwzględnia zmiany kursu złotego wobec 28 krajów UE, a REER UE19 uwzględnia zmiany kursu złotego wobec krajów strefy euro. Więcej na ten temat w: KE, Price and Cost Competitiveness, http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/

Tablica 57. Charakterystyka liczbowa sektora bankowego w Polsce
Table 57. Numerical characteristics the banking sector in Poland

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Banki komercyjne ^a Commercial banks ^a	38	38	36	35	32
Banki spółdzielcze Cooperative banks	565	561	558	553	549
Oddziały instytucji kredytowych Branches of credit institutions	28	27	27	28	31
Liczba placówek Number of banking offices	15 062	14 505	14 506	13 430	12 987
Zatrudnienie Employment	172 659	170 908	168 821	164 390	162 566

^a Krajowe banki komercyjne – banki mające siedzibę w Polsce i działające w formie prawnej spółki akcyjnej lub banku państwowego. Źródło: dane KNF.

^a Domestic commercial banks – domestically incorporated banks operating in the legal form of a joint stock company or a state bank. Source: data of the PFSA.

Równoległe ze zmniejszeniem liczby banków wystąpił spadek zatrudnienia w sektorze o 1,8 tys. osób (o 1,1%) oraz liczby placówek obsługi klientów o 0,4 tys. (o 3,3%). Obok fuzji i przejęć dodatkowym czynnikiem powodującym zmniejszenie zatrudnienia oraz sieci placówek bankowych był rozwój bankowości elektronicznej¹³⁵.

W 2018 r. nastąpiło zmniejszenie udziału banków należących do inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego do 53,6%, tj. o 0,9 p. proc. wobec 2017 r. Na koniec 2018 r. pod kontrolą inwestorów krajowych znajdowało się 13 banków komercyjnych (o 1 mniej niż rok wcześniej) oraz wszystkie banki spółdzielcze. Inwestorzy zagraniczni pochodzący z 18 krajów (głównie z Niemiec i Hiszpanii) kontrolowali 19 banków komercyjnych (o 2 mniej) oraz wszystkie oddziały instytucji kredytowych¹³⁶.

Adekwatność kapitałowa

Capital adequacy

Fundusze własne banków¹³⁷ sektora bankowego na koniec 2018 r. wynosiły 203,6 mld zł i były o 6,0 mld zł wyższe niż w roku poprzednim (tj. wzrost o 3,0%), z tego do krajowych banków komercyjnych należało 191,6 mld zł (wzrost o 2,9%), a do banków spółdzielczych 12,0 mld zł (więcej o 5,2%).

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko na koniec 2018 r. wyniosła 1 069,1 mld zł i była wyższa niż rok wcześniej o 26,6 mld zł (tj. o 2,5%), z tego na krajowe banki komercyjne przypadło 1 000,9 mld zł (wzrost o 2,6%) i na banki spółdzielcze 68,3 mld zł (więcej o 2,1%)¹³⁸.

¹³⁵ KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 8.

¹³⁶ KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 9.

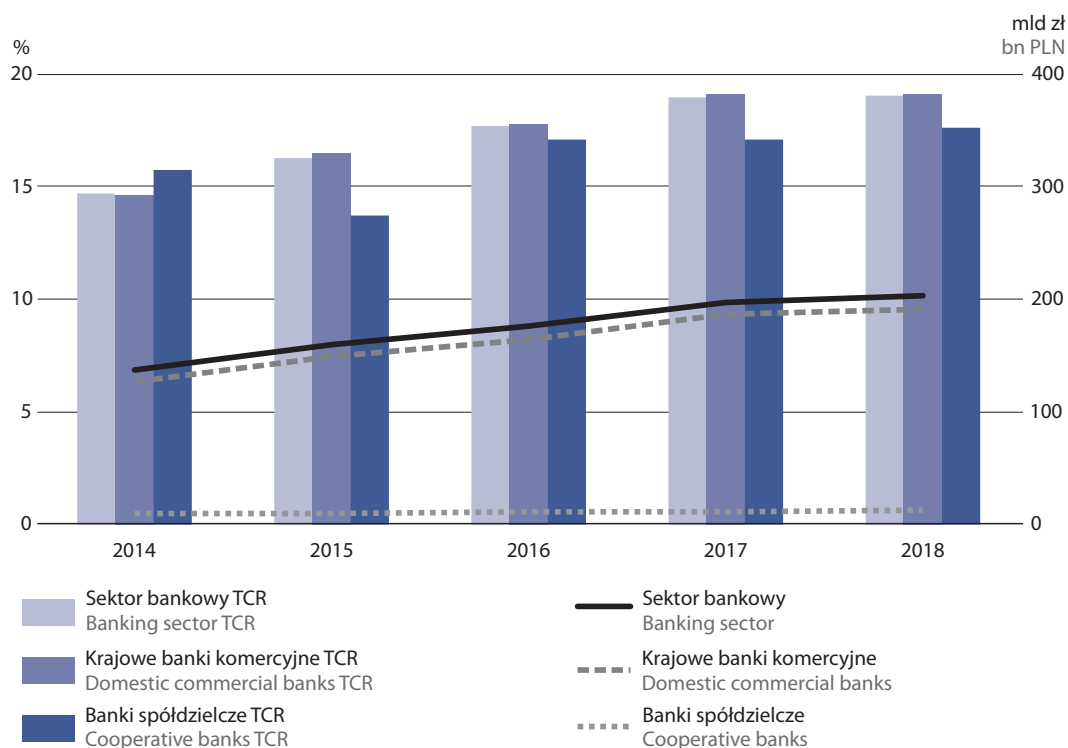
¹³⁷ Od 2018 r. banki sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie z międzynarodowymi standardami MSR/MSSF obowiązujące Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 (MSSF 9) Instrumenty finansowe. Standard ten wprowadził znaczące zmiany zasad prezentacji, klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych, rozpoznawania i kalkulacji utraty ich wartości oraz zmiany w rachunkowości zabezpieczeń. W związku z tym niektóre prezentowane kategorie za wcześniejsze lata zostały dostosowane do nowych zasad. Do głównych zmian zaliczyć można wyłączenie z portfela kredytów i innych należności instrumentów dłużnych, zmniejszenie wartości aktywów o rezerwy na ryzyko ogólne/IBNR, podział należności na trzy koszyki (faza 1, 2, 3) – więcej na ten temat: UKNF, Dane miesięczne sektora bankowego, (2019), Warszawa, baza.

¹³⁸ „Bez oddziałów instytucji kredytowych, które podlegają badaniu adekwatności kapitałowej razem ze swoją jednostką nadrzędną w jej kraju macierzystym. Analogicznie, polskie banki posiadające oddziały zagraniczne podlegają badaniu adekwatności kapitałowej łącznie z tymi oddziałami”. Więcej na ten temat: GUS, Monitoring banków 2017, (2018), Warszawa, s. 45–46.

W wyniku zbliżonego tempa wzrostu funduszy własnych i łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko poziom współczynników kapitałowych ustabilizował się. Na koniec 2018 r. współczynnik kapitału Tier 1 dla sektora bankowego ogółem wyniósł 17,1%, dla krajowych banków komercyjnych 17,2% (wobec odpowiednio 17,2% i 17,3% rok wcześniej), a dla banków spółdzielczych 16,8% (przy 16,2% w 2017 r.). Łączny współczynnik kapitałowy (TCR) sektora bankowego wyniósł 19,0%, dla krajowych banków komercyjnych 19,1%, a dla banków spółdzielczych – 17,6%.

Od 1 stycznia 2018 r. wszystkie banki obowiązują, wprowadzony rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów¹³⁹, bufor ryzyka systemowego w odniesieniu do ekspozycji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w wysokości 3,0%. W 2018 r. zostały zaktualizowane przez KNF indywidualne zalecenia stosowania dodatkowego wymogu kapitałowego dla banków posiadających znaczące ekspozycje na rynku walutowych kredytów dla gospodarstw domowych zabezpieczonych hipotecznie. W wyniku tej aktualizacji dodatkowy wymóg kapitałowy, tzw. domiar kapitałowy (add-on) dla tych banków został ustalony w przedziale 0,4%–6,4% (wobec 0,5% – 5,8% w 2017 r.) dla łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko poszczególnych banków. Ponadto, 11 banków komercyjnych (o 1 mniej niż w 2017 r.) zostało zidentyfikowanych przez KNF, jako „pozostałe instytucje o znaczeniu systemowym”¹⁴⁰. Podmioty te były zobowiązane do utrzymywania dodatkowego bufora kapitałowego w wysokości 0,0% – 1,0% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko¹⁴¹.

Wykres 100. Łączny współczynnik kapitałowy (TCR) i fundusze własne
Chart 100. Total capital ratio (TCR) and own funds

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹³⁹ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 września 2017 r. w sprawie bufora ryzyka systemowego (Dz. U. z 2017, poz. 1776).

¹⁴⁰ Lista dostępna na stronie <http://www.nbp.pl/nadzormakroostroznościowy/instrumenty.aspx>. Ponadto, na stronie <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P161118-1.pdf> znajduje się lista 29 banków o globalnym znaczeniu systemowym za 2018 r., w tym czternaście będących właścicielami polskich banków i oddziałów instytucji kredytowych.

¹⁴¹ Zostały one indywidualnie dobrane dla każdej instytucji.

Banki planujące wypłatę dywidendy w 2018 r., w zależności od części wypracowanego w 2017 r. zysku przeznaczonego na dywidendę, musiały spełniać wymóg minimalnego współczynnika kapitałowego powiększonego o co najmniej 1,5 p. proc.¹⁴². Ostatecznie, na koniec 2018 r. w przypadku 8 banków fundusze własne nie pozwalały na spełnienie wymagań regulacyjnych w zakresie minimalnego poziomu kapitału założycielskiego lub minimalnych współczynników kapitałowych¹⁴³ (rok wcześniej taka sytuacja dotyczyła 4 banków). Kolejne 18 banków (cztery komercyjne i czternaście spółdzielczych) nie spełniało wymagań regulacyjnych uwzględniających wymóg połączonego bufora¹⁴⁴. W 2018 r. wartość udziału banków nie spełniających wymagań regulacyjnych w aktywach sektora bankowego nie stanowiła zagrożenia dla stabilności sektora¹⁴⁵.

Depozyty

Deposits

Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych na koniec 2018 r. wyniosły łącznie 1 242,0 mld zł¹⁴⁶, i były o 9,0% wyższe niż rok wcześniej. Depozyty sektora niefinansowego wyniosły 1 158,6 mld zł (wzrost o 8,2%) i stanowiły 93,3% depozytów tych dwóch sektorów (93,9% w 2017 r.). Wartość depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych osiągnęła poziom 83,4 mld zł, co oznaczało 20,9% wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim.

¹⁴² KNF, Stanowisko KNF z dnia 24 listopada 2017 r. w sprawie polityki dywidendowej banków komercyjnych w 2018 r.; Stanowisko KNF z dnia 5 grudnia 2017 r. w sprawie polityki dywidendowej banków spółdzielczych i zrzeszających, zakładów ubezpieczeń i reasekuracji, powszechnych towarzystw emerytalnych, domów maklerskich i towarzystw funduszy inwestycyjnych w 2018 r., (2019), Warszawa.

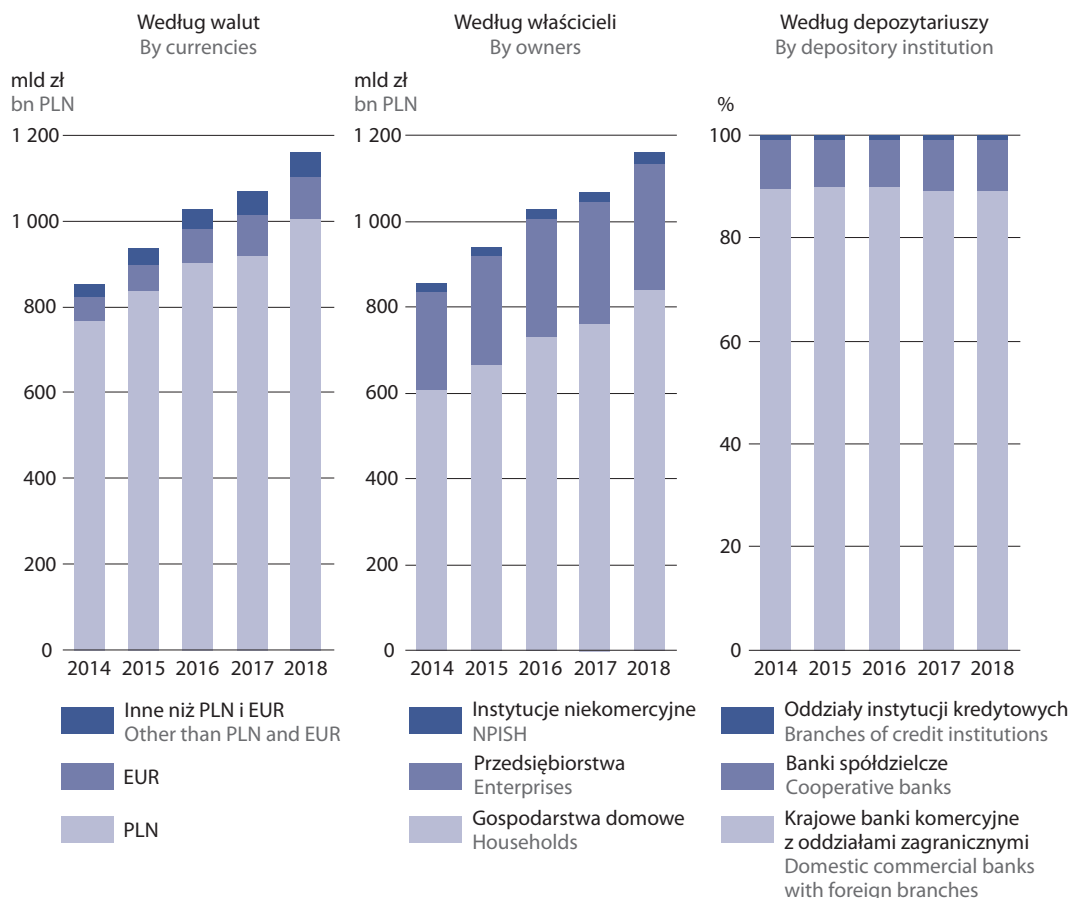
¹⁴³ Wysokość minimalnych poziomów współczynników kapitałowych na 2018 r. została określona w Stanowisku KNF z 24 listopada 2017 r. w sprawie minimalnych poziomów współczynników kapitałowych. (2017), Warszawa.

¹⁴⁴ KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 4 i 22.

¹⁴⁵ KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 4.

¹⁴⁶ Bez depozytów zablokowanych. Od 2018 r. w danych miesięcznych wyszczególnione są depozyty zablokowane, których wartość dla tych dwóch sektorów na koniec 2018 r. wyniosła 2,9 mld zł, z czego 99,3% należało do sektora niefinansowego.

Wykres 101. Wartość i struktura depozytów sektora niefinansowego (bez depozytów zablokowanych)
 Chart 101. Value and structure of non-financial sector deposits (except blocked deposits)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
 Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

W porównaniu do stanu na koniec 2017 r. odnotowano w 2018 r. wzrost łącznej wartości depozytów bieżących o 12,6% i depozytów terminowych o 3,7%. Wartość depozytów bieżących sektora niefinansowego zwiększyła się o 12,3%, a depozytów terminowych o 2,3%. Wartość depozytów bieżących sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrosła o 16,6%, a wartość depozytów terminowych tego sektora o 31,4%. W rezultacie, udział depozytów terminowych w łącznej kwocie depozytów sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszył się w skali roku o 1,9 p. proc. (do 37,0%). Udział depozytów terminowych w depozytach sektora niefinansowego obniżył się o 2,2 p. proc. (do 37,4%), a w sektorze instytucji rządowych i samorządowych udział depozytów terminowych w depozytach tego sektora zwiększył się o 2,6 p. proc. (do 32,1%)¹⁴⁷.

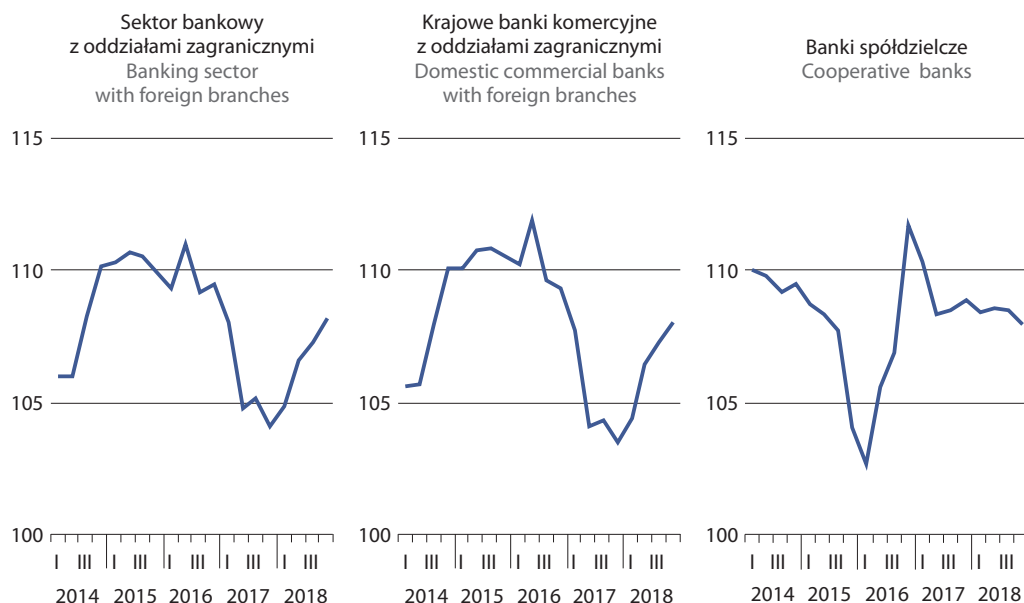
W strukturze walutowej depozytów sektora niefinansowego przeważały depozyty w walucie krajowej, których udział w grudniu 2018 r. wyniósł 86,8%, tj. zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,8 p. proc. Depozyty utrzymywane w euro stanowiły 8,3% depozytów ogółem tego sektora, przy 8,9% w roku poprzednim. Przeważająca część depozytów sektora niefinansowego utrzymywana była w krajowych bankach komercyjnych, w których ulokowanych było 89,2% wszystkich depozytów sektora niefinansowego (o 0,2 p. proc. mniej w relacji do 2017 r.).

¹⁴⁷ Wylczenia na podstawie danych NBP dla sektora bankowego bez oddziałów zagranicznych. Depozyty do obliczeń nie zawierają depozytów zablokowanych.

Analogicznie jak w latach poprzednich, w strukturze właścicielskiej depozytów sektora niefinansowego przeważały depozyty należące do gospodarstw domowych, które stanowiły 72,4%, przy 71,1% w roku poprzednim. Ich wartość wyniosła 838,8 mld zł i była wyższa o 10,2% w porównaniu do 2017 r.

Wykres 102. Dynamika depozytów sektora niefinansowego
(analogiczny okres poprzedniego roku = 100)

Chart 102. Dynamics of non-financial sector deposits
(corresponding period of the previous year = 100)

Uwaga: stan na koniec kwartału bez depozytów zablokowanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter without blocked deposits.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Wartość depozytów przedsiębiorstw zwiększyła się o 8,6 mld zł (o 3,0%) i wyniosła 293,6 mld zł. Na wzrost depozytów przedsiębiorstw decydujący wpływ miała utrzymująca się dobra koniunktura gospodarcza, która skutkowała rosnącymi wpływami środków pieniężnych ze sprzedaży.

W 2018 r. kontynuowany był proces szybszego przyrostu depozytów niż kredytów sektora niefinansowego, co skutkowało dalszym obniżeniem poziomu relacji kredytów do depozytów. Współczynnik ten na koniec 2018 r. wyniósł 90,1%, wobec 92,2% w 2017 r.¹⁴⁸

¹⁴⁸ KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 5.

Kredyty

Loans

Na koniec 2018 r. wartość kredytów brutto sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych wynosiła 1 175,4 mld zł¹⁴⁹, notując wzrost o 5,6% w stosunku do roku poprzedniego. W strukturze tych kredytów 92,6% stanowiły kredyty sektora niefinansowego, których wartość zwiększyła się do 1 088,2 mld zł, tj. o 6,0%. Wartość kredytów sektora instytucji rządowych i samorządowych zwiększyła się o 1,6% do kwoty 87,2 mld zł.

Wartość kredytów dla gospodarstw domowych w końcu 2018 r. wyniosła 707,9 mld zł, a dla przedsiębiorstw 373,1 mld zł. Wyższym tempem wzrostu wartości kredytów w obszarze sektora niefinansowego charakteryzowały się przedsiębiorstwa, dla których odnotowano wzrost o 7,2%. Kredyty dla gospodarstw domowych zwiększyły swą wartość w tym samym okresie o 5,4%. Zwiększeniu akcji kredytowej sprzyjały stabilne i niskie stopy procentowe oraz dynamiczny rozwój sytuacji gospodarczej, co wpływało na poprawę sytuacji materialnej konsumentów poprzez wzrost wynagrodzeń i zmniejszanie bezrobocia.

Na poziom kredytów dla gospodarstw domowych w 2018 r. wpłynęło głównie zwiększenie wartości kredytów mieszkaniowych (o 6,9%) oraz wzrost wartości kredytów konsumpcyjnych (o 5,1%). W przypadku kredytów mieszkaniowych w złotych odnotowano zwiększenie ich wartości o 11,6%, natomiast wartość mieszkaniowych kredytów walutowych obniżyła się o 2,2%. W rezultacie, na koniec 2018 r. udział kredytów walutowych w kredytach mieszkaniowych gospodarstw domowych wyniósł 31,4% (wobec 34,3% rok wcześniej)¹⁵⁰. Obniżenie udziału kredytów walutowych wynikało z systematycznej spłaty starych kredytów walutowych, przy braku udzielanych nowych kredytów walutowych¹⁵¹.

Rozwój akcji kredytowej w obszarze kredytów mieszkaniowych w 2018 r. wiązał się z niskimi stopami procentowymi, umiarkowanym wzrostem cen na rynku nieruchomości oraz utrzymującą się dobrą koniunkturą gospodarczą¹⁵². Ograniczony w skali, pozytywny wpływ na wartość udzielonych kredytów mieszkaniowych miały również rządowe programy popierania budownictwa mieszkaniowego, w tym program „Mieszkanie dla Młodych” (MdM). W 2018 r. w ramach MdM BGK przekazał bankom kredytującym środki finansowe z tytułu udzielonych kredytów z dofinansowaniem wkładu własnego w łącznej wysokości 0,8 mld zł (od początku programu MdM w 2014 r. było to łącznie 3,0 mld zł)¹⁵³. Był to ostatni rok obowiązywania programu.

¹⁴⁹ Podawane w tym rozdziale wartości i dynamiki kredytów dotyczą wartości bilansowej brutto portfela B bez uwzględnienia zmian kursów walut obcych. W związku z wyłączeniem od 2018 r. instrumentów dłużnych z portfela kredyty i inne należności, dane za lata 2014–2017 zostały skorygowane o wartość tych instrumentów i nie są zgodne z danymi publikowanymi we wcześniejszych wydaniach raportu. Ponadto zwracamy uwagę, że w związku ze zmianami w sprawozdawczości od 2018 r. skokowo wzrosła wartość kredytów dla sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych zaliczanych do portfela A (z 2,3 mln zł na koniec 2017 r. do 10,7 mld zł na koniec 2018 r.).

¹⁵⁰ Więcej na temat struktury i jakości portfela kredytów mieszkaniowych i konsumpcyjnych w publikacji KNF, Wyniki badania portfela kredytów mieszkaniowych i konsumpcyjnych gospodarstw domowych według stanu na koniec 2018, aneks do Raportu o sytuacji banków w 2018, (2019), Warszawa.

¹⁵¹ W szczególności kurs średni CHF wg tabeli NBP z 31.12.2018 r. był o 7,0% wyższy niż wg tabeli z 29.12.2017 r.

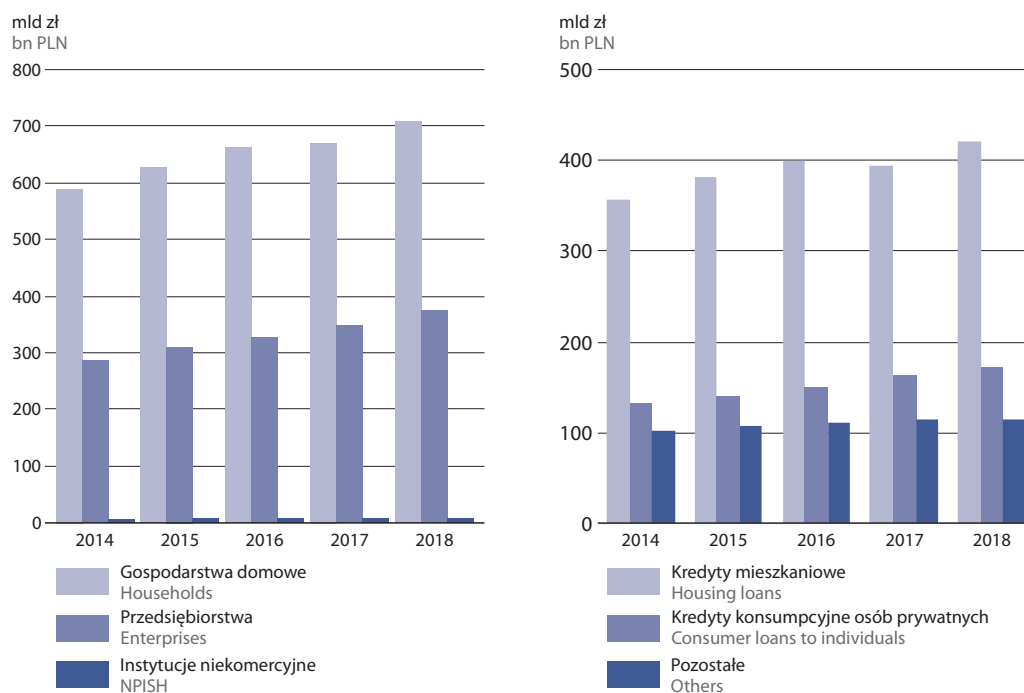
¹⁵² Ceny mkw. porównywalnych mieszkań, wyznaczone przy udziale indeksu hedonicznego, wzrosły w grupie 6 miast (Gdańsk, Gdynia, Kraków, Łódź, Poznań i Wrocław) w IV kwartale 2018 r. o ok. 2,4% w porównaniu z III kw. 2017 r. oraz o 12,1% z IV kw. 2017 r. Na skutek wzrostu cen mieszkań oraz w mniejszym stopniu wynagrodzeń, na koniec IV kwartału 2018 r. średnia dostępność mieszkań w największych miastach, mierzona przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem w sektorze przedsiębiorstw ogłaszanych przez GUS, zmniejszyła się z poziomu 0,84 mkw. w IV kw. 2017 r. do 0,80 mkw. NBP, Raport o stabilności systemu finansowego, Czerwiec 2019 r., (2019), Warszawa, s. 29.

¹⁵³ BGK, Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy kapitałowej BGK w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 45.

Wykres 103. Wartość bilansowa brutto kredytów sektora niefinansowego (lewy) oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych (prawy)

Chart 103. Gross carrying amount of non-financial sector loans (left) and decomposition of households loans (right)

Uwaga: stan na koniec roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the year.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

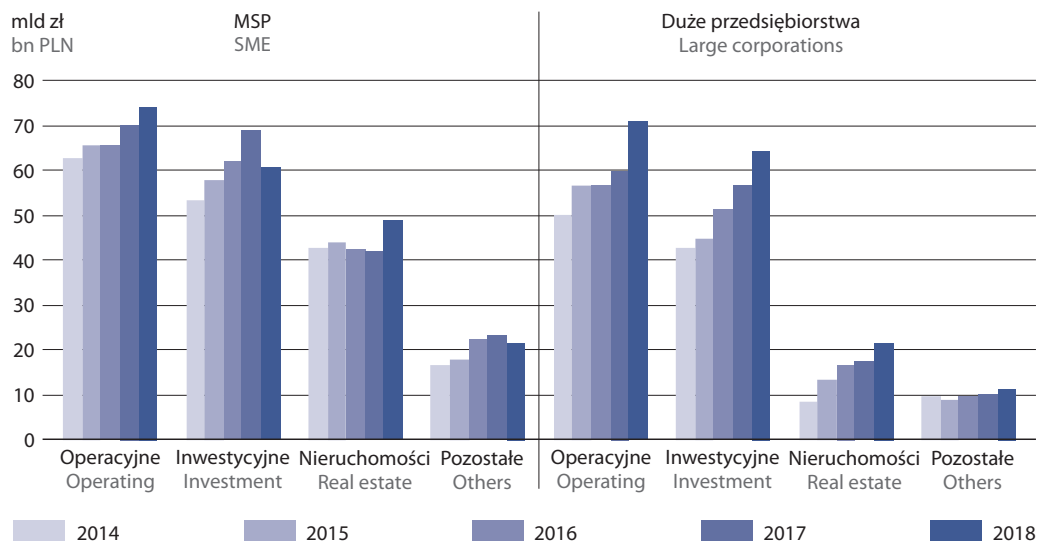
Wartość kredytów konsumpcyjnych zwiększyła się w 2018 r. do 171,5 mld zł ze 163,2 mld zł w 2017 r. Najwyższy wzrost tych kredytów odnotowano dla kategorii kredytów ratalnych samochodowych, który wyniósł 17,2%, a wartość kredytów ratalnych pozostałych zwiększyła się o 16,9%. Natomiast wartość kredytów w kartach kredytowych obniżyła się o 21,6%, a pozostałych kredytów konsumpcyjnych¹⁵⁴ o 5,2%.

Wartość kredytów dla przedsiębiorstw ogółem w 2018 r. wyniosła 373,1 mld zł i wzrosła o 7,2% w porównaniu do roku poprzedniego. Odmiennie niż w 2017 r. odnotowano wyższe tempo wzrostu wartości kredytów udzielonych dużym przedsiębiorstwom w porównaniu do MSP. Wartość kredytów dla dużych przedsiębiorstw wzrosła o 16,5% i wyniosła 167,7 mld zł. Wartość kredytów dla MSP wzrosła o 0,7% i była na poziomie 205,3 mld zł, co stanowiło 55,0% wartości bilansowej brutto kredytów udzielonych przedsiębiorstwom ogółem (o 3,6 p. proc. mniej niż rok wcześniej).

Analogicznie jak w poprzednich latach, w strukturze kredytów dla przedsiębiorstw ogółem największy udział miały kredyty operacyjne 38,8% (o 1,5 p. proc. więcej niż rok wcześniej). Wartość tych kredytów na koniec 2018 r. wyniosła 144,8 mld zł i była wyższa o 11,6% w porównaniu do 2017 r. Wartość kredytów inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem zmniejszyła się w 2018 r. o 0,5% do poziomu 124,9 mld zł, a ich udział w strukturze kredytów dla przedsiębiorstw stanowił 33,5% (o 2,6 p. proc. mniej). Największy wzrost wartości kredytów dla przedsiębiorstw odnotowano w kategorii kredyty na nieruchomości, o 18,6% do 70,4 mld zł, a ich udział w kredytach dla przedsiębiorstw wyniósł 18,9%, tj. o 1,8 p. proc. więcej niż rok wcześniej.

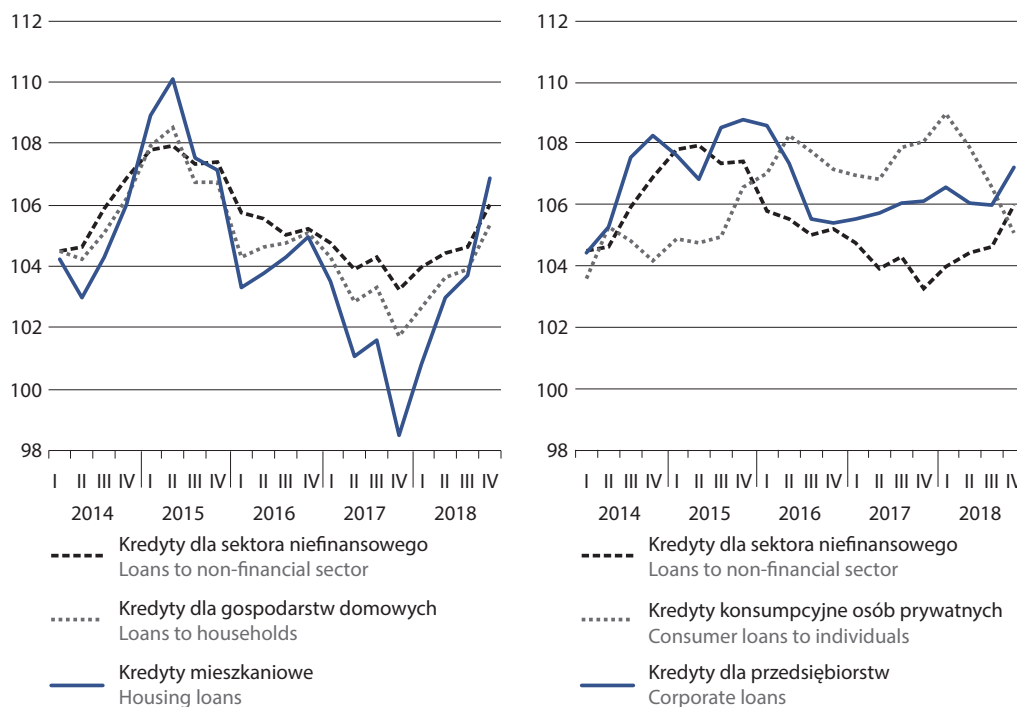
¹⁵⁴ Kategoria ta obejmuje kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo oraz kredyty w rachunku bieżącym niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Wykres 104. Kredyty dla przedsiębiorstw
Chart 104. Loans for non-financial corporations

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF (stan na koniec roku).
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA (as of December of a given year).

Wykres 105. Dynamika kredytów sektora niefinansowego (analogiczny okres roku poprzedniego = 100)
Chart 105. Dynamics of non-financial sector loans (corresponding period of the previous year = 100)

Uwaga: stan na koniec kwartału.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Note: as of the end of the quarter.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

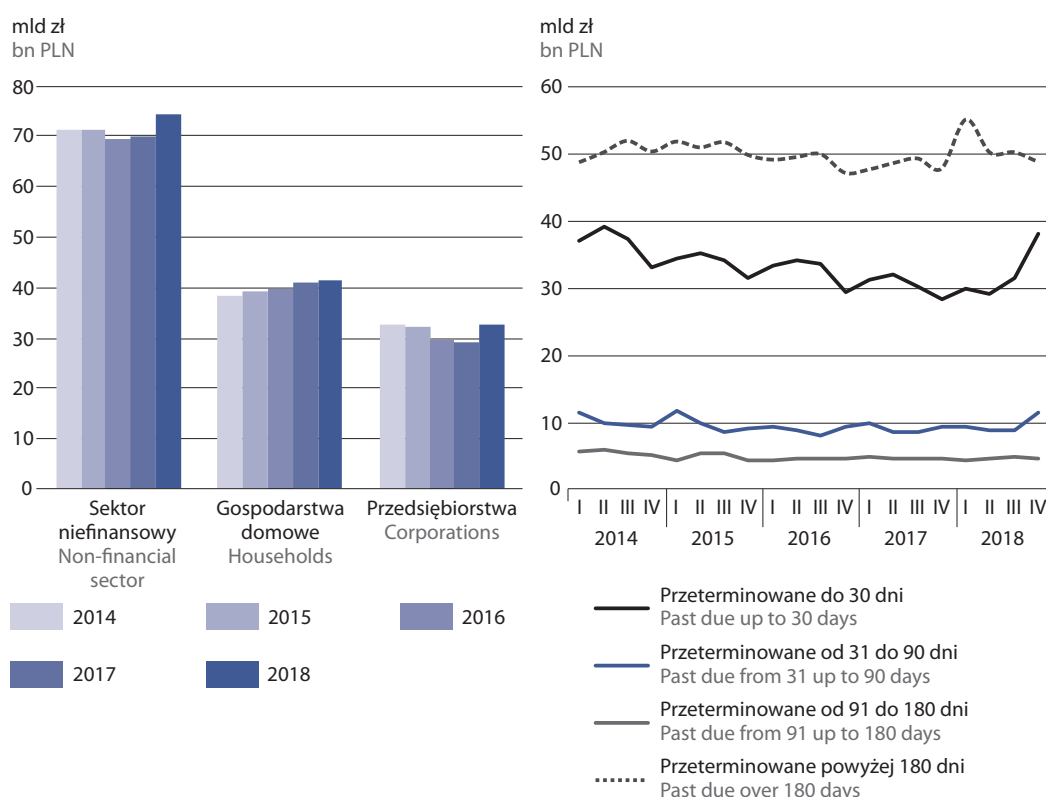
W 2018 r. roczna dynamika udzielonych kredytów dla sektora niefinansowego obniżyła się o 0,9 p. proc. wobec roku poprzedniego. W przypadku gospodarstw domowych tempo wzrostu kredytów na koniec 2018 r. zwiększyło się o 3,7 p. proc. Głównym czynnikiem wzrostu wartości kredytów w sektorze niefinansowym była wyższa wartość kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych (wzrost o 8,4 p. proc.).

Kredyty zagrożone

Non-performing loans

W 2018 r. wartość kredytów zagrożonych¹⁵⁵ w sektorze bankowym zwiększyła się o 7,2% w porównaniu z 2017 r. i wyniosła 75,5 mld zł. Kredyty zagrożone sektora niefinansowego stanowiły 98,4% kredytów zagrożonych ogółem, a ich wartość była na poziomie 74,3 mld zł, tj. o 6,2% więcej niż rok wcześniej¹⁵⁶.

Wykres 106. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów (lewy) oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie (prawy)
Chart 106. Value of non-performing loans in selected sectors (left) and overdue loans of non-financial sector by past due (right)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹⁵⁵ Od 2018 r. kategoria ta oznacza należności ze stwierdzoną utratą wartości, tzw. faza 3.

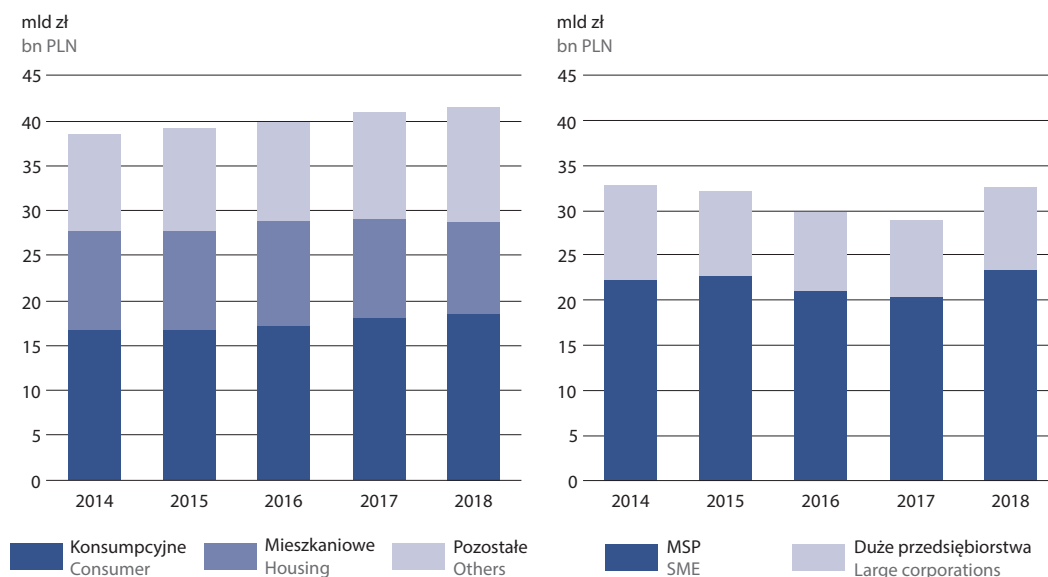
¹⁵⁶ Zmiana wartości kredytów zagrożonych została częściowo spowodowana wprowadzeniem w 2018 r. MSSF 9 (zmiana metody rozpoznawania strat kredytowych – ze strat poniesionych, na straty oczekiwane), jak również w wyniku transakcji wyksięgowania z bilansu lub sprzedaży przez banki części portfela kredytów ze stwierdzoną utratą wartości. KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 13–14.

Kredyty zagrożone sektora niefinansowego na koniec 2018 r., tak jak rok wcześniej, stanowiły 6,8% portfela kredytowego tego sektora. Najwyższy udział w kredytach zagrożonych sektora niefinansowego stanowiły kredyty dla gospodarstw domowych (56,0%). Wartość tych kredytów na koniec 2018 r. wyniosła 41,6 mld zł i zwiększyła się o 0,8 mld zł, czyli o 1,8% w porównaniu do roku poprzedniego.

Wartość kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego zwiększyła się o 14,5% do kwoty 103,2 mld zł. W strukturze tych kredytów na koniec 2018 r. przeważała grupa kredytów niespłacanych powyżej 180 dni, o wartości 48,9 mld zł (o 2,1% więcej), a ich udział wyniósł 47,4% (53,1% w 2017 r.). Drugą największą pod względem wartości grupą kredytów przeterminowanych, były kredyty, których opóźnienie w spłacie było nie dłuższe niż 30 dni. Wartość tej grupy kredytów wyniosła 38,3 mld zł (o 34,9% więcej) i stanowiły 37,1% całości kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego na koniec 2018 r., przy 31,5% rok wcześniej.

Wykres 107. Wartość kredytów zagrożonych gospodarstw domowych według rodzajów (lewy) oraz wartość kredytów zagrożonych przedsiębiorstw (prawy)

Chart 107. Value of households' non-performing loans by type (left) and value of non-performing loans of corporations (right)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

W strukturze kredytów zagrożonych gospodarstw domowych przeważały kredyty konsumpcyjne, a ich udział wyniósł 44,4% (wzrost o 0,3 p. proc.). Wartość tych kredytów zwiększyła się w 2018 r. o 0,5 mld zł (o 2,5%) do poziomu 18,5 mld zł. Odnotowano zwiększenie kredytów zagrożonych w kategorii „pozostałe” o 7,1% do poziomu 12,7 mld zł oraz zmniejszenie wartości zagrożonych kredytów mieszkaniowych gospodarstw domowych o 5,0% do poziomu 10,4 mld zł. Udział tych dwóch kategorii w kredytach zagrożonych gospodarstw domowych wyniósł odpowiednio 30,6% i 25,0%.

Wartość kredytów zagrożonych dla przedsiębiorstw zwiększyła się o 12,4% i wyniosła 32,6 mld zł. W strukturze zagrożonych kredytów dla przedsiębiorstw przeważały kredyty udzielone MSP (71,8%), a ich poziom w relacji do 2017 r. wzrósł o 2,9 mld zł (o 14,2%) do 23,4 mld zł. Wartość kredytów zagrożonych dużych przedsiębiorstw zwiększyła się o 0,7 mld zł (o 8,0%) do poziomu 9,2 mld zł.

Wyniki finansowe i rentowność

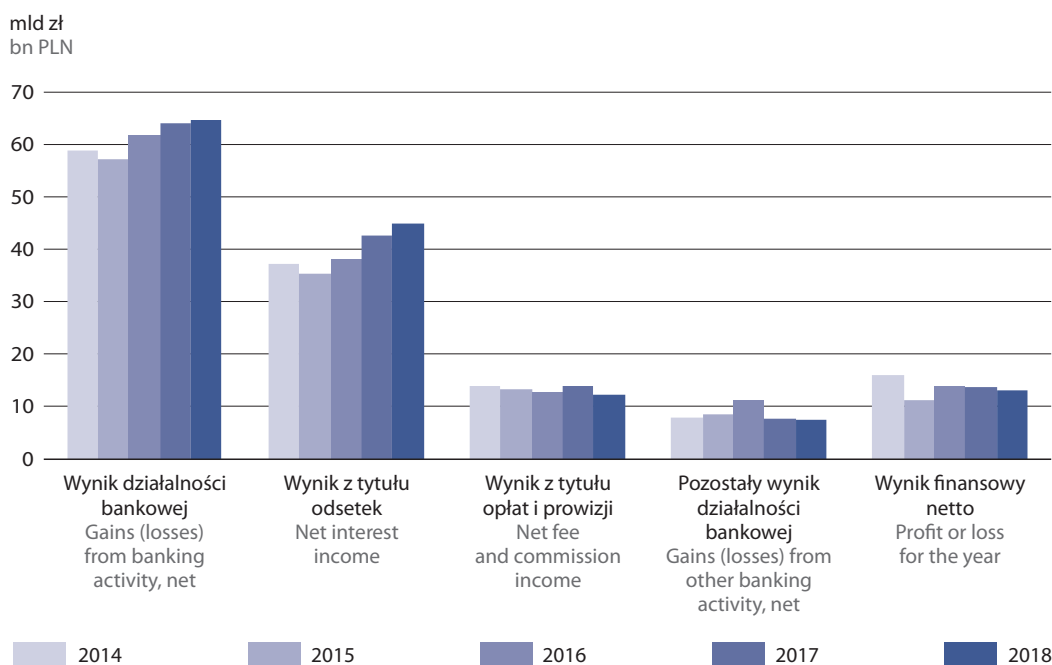
Financial results and profitability

Wynik finansowy netto sektora bankowego w 2018 r. wyniósł 13,1 mld zł i był niższy o 4,5% w porównaniu z rokiem poprzednim¹⁵⁷. W 2018 r. głównym czynnikiem kształtującym wynik finansowy netto był wzrost całkowitych przychodów operacyjnych netto o 0,6 mld zł, tj. o 0,9% w relacji do roku poprzedniego. Na wzrost przychodów wpływ miał wyższy wynik z tytułu odsetek o 2,2 mld zł (wzrost o 5,2%) i z tytułu dywidend o 0,3 mld zł (wzrost o 28,9%) oraz zmniejszenie wyników z tytułu opłat i prowizji o 1,5 mld zł (spadek o 10,7%) i na pozostałej działalności operacyjnej o 0,4 mld zł (spadek o 7,6%).

Koszty administracyjne banków w 2018 r. zwiększyły się o 1,2% do 33,4 mld zł, w tym koszty pracownicze stanowiły 17,0 mld zł i wzrosły o 2,0%. Pozostałe koszty administracyjne zwiększyły się o 0,3% do 16,5 mld zł, głównie z powodu wzrostu kosztów z tytułu marketingu oraz z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych¹⁵⁸.

Innym ważnym czynnikiem obniżającym w 2018 r. wynik finansowy netto sektora bankowego było ujemne saldo rezerw i utrata wartości aktywów, które łącznie wyniosły 10,1 mld zł, tj. o 0,5 mld zł (o 5,3%) więcej niż w 2017 r.

Wykres 108. Wyniki finansowe sektora bankowego
Chart 108. Financial results of the Polish banking sector

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹⁵⁷ Wpływ na to miały przede wszystkim straty poniesione przez 26 banków. Straty niektórych z tych banków znacznie obciążały ich kapitały, zagrażając perspektywom ich dalszej działalności. NBP, Raport o stabilności systemu finansowego, Czerwiec 2019 r., (2019), Warszawa, s. 62.

¹⁵⁸ KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa, s. 7.

W 2018 r. w porównaniu do 2017 roku spadek wyniku finansowego netto sektora bankowego wystąpił przy wzroście aktywów i kapitałów własnych. Odzwierciedleniem tych relacji było obniżenie się podstawowych wskaźników efektywności działania. Wskaźnik rentowności aktywów (ROA) zmniejszył się o 0,07 p. proc. do poziomu 0,71%, a wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE) o 0,66 p. proc. do 6,41%. Dla krajowych banków komercyjnych wskaźniki ROA i ROE wyniosły odpowiednio 0,75% (spadek o 0,06 p. proc.) i 6,41% (mniej o 0,55 p. proc.). Podobna sytuacja wystąpiła w bankach spółdzielczych, dla których wskaźnik ROA wyniósł 0,46%, a wskaźnik ROE 5,12% (odpowiednio o 0,04 p. proc. i 0,39 p. proc. mniej niż w 2017 r.).

5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce

5. Insurance sector in Poland

Sytuacja sektora ubezpieczeń

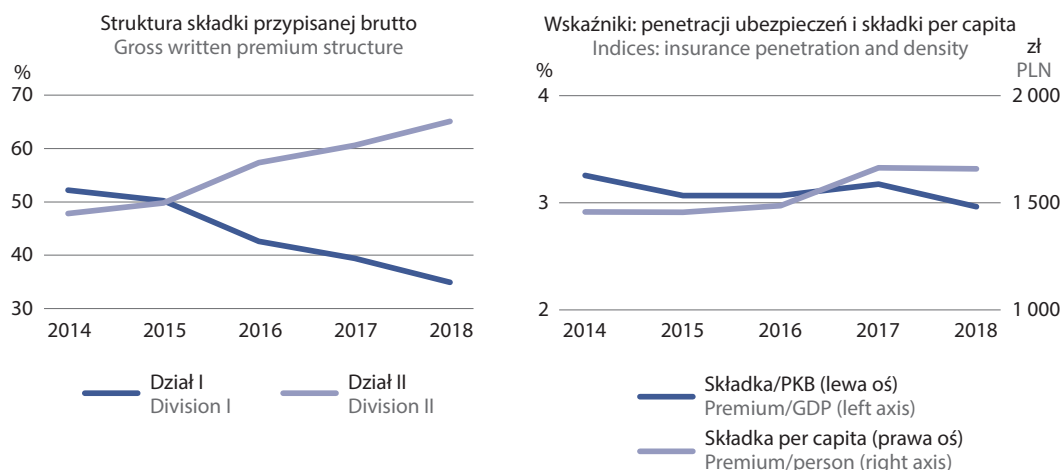
The situation of the insurance sector

Działalność ubezpieczeniową w Polsce w 2018 r. prowadziło 60 krajowych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji. Wśród nich było 26 zakładów ubezpieczeń na życie, 33 zakłady pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych oraz 1 zakład reasekuracji.

Z dniem 1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1844 z późn. zm.), wprowadzająca do polskiego systemu prawnego zasady dyrektywy Wypłacalność II¹⁵⁹. Spowodowało to wiele zmian zarówno w funkcjonowaniu zakładów ubezpieczeń i zakładu reasekuracji, jak i w sposobie prowadzenia nadzoru nad sektorem ubezpieczeniowym. Wprowadzony system wypłacalności uwzględnia profil ryzyka, na jakie narażone są zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji w toku prowadzonej działalności¹⁶⁰.

Wykres 109. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń

Chart 109. Main indices of insurance sector

Źródło: dane KNF oraz opracowanie własne GUS.

Source: data of PFSA and Statistics Poland.

¹⁵⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II) (Dz.U. L 335 z 15.12.2010).

¹⁶⁰ KNF, Raport o stanie sektora ubezpieczeń po IV kwartałach 2016 r., (2017), Warszawa, s. 3.

Relacja składki przypisanej brutto do PKB w 2018 r. wyniosła 2,9% i zmniejszyła się o 0,2 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku; z tego na ubezpieczenia na życie (dział I) przypadało 1,0%, a na pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe 1,9% (dział II). Składka per capita zmniejszyła się o 0,2% i osiągnęła poziom 1 618 zł na osobę. Składka na mieszkańca zmniejszyła się w dziale I i wyniosła 565 zł na osobę, a w dziale II wzrosła do 1 053 zł na osobę.

Struktura ubezpieczeń według działów

Insurance structure by divisions

W strukturze działowej polskiego sektora ubezpieczeń, mierzonej wielkością składki przypisanej brutto, dominował w latach 2014–2015 dział ubezpieczeń na życie. Utrzymujący się od 2009 r. spadek składki przypisanej brutto w dziale ubezpieczeń na życie spowodował, że w 2018 r. udział działu I osiągnął 34,9% składki przypisanej ogółem (39,4% w 2017 r.). Dział II osiągnął udział 65,1% w 2018 r., przy 60,6% w 2017 r.

Tablica 58. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń

Table 58. Main data of insurance sector

Wyszczególnienie Specification	Dział I Division I					Dział II Division II				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	w mld zł in billion PLN									
Składka przypisana brutto Gross written premium	28,7	27,5	23,8	24,6	21,7	26,3	27,3	32,1	37,8	40,5
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto Gross claims paid	20,4	19,4	18,3	20,4	21,5	13,8	15,5	18,4	19,5	20,2
Wynik finansowy netto Financial net result	3,0	3,0	2,2	2,3	2,4	3,7	2,6	1,9	3,5	4,2
Wynik techniczny ^a Technical financial result	3,3	2,8	2,9	3,0	3,1	0,8	0,2	0,4	2,1	3,0

^a Wynik techniczny uzyskany przez zakład ubezpieczeń z podstawowej działalności ubezpieczeniowej, stanowi różnicę pomiędzy przychodami ze składek, a wypłaconymi świadczeniami i odszkodowaniami oraz zmianami stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na pokrycie przyszłych świadczeń.

^a The technical result obtained by the insurance undertaking on its basic insurance activity is the difference between the income from premiums and the benefits and claims paid, as well as changes in the technical provisions for future benefits.

Źródło: dane KNF.

Source: data of the PFSA.

W 2018 r. składka przypisana brutto ogółem wyniosła 62,2 mld zł (mniej o 0,3% niż w 2017 r.), z czego 21,7 mld zł stanowiła składka działu I, a 40,5 mld zł działu II. Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto ogółem wyniosły 41,7 mld zł i wzrosły o 4,6% w stosunku do poprzedniego roku, z czego 21,5 mld zł stanowiły świadczenia działu I, a 20,2 mld zł odszkodowania działu II.

Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń ogółem w 2018 r. były lepsze niż rok wcześniej, na co wpłynął głębszy spadek kosztów ogółem niż przychodów ogółem. Korzystniejsze wyniki w porównaniu z rokiem poprzednim uzyskały zakłady ubezpieczeń na życie (dział I), jak i zakłady ubezpieczeń majątkowych (dział II). Wynik finansowy netto ogółem wyniósł 6,6 mld zł i był wyższy o 14,5% niż w 2017 r. Towarzystwa ubezpieczeń w dziale I wypracowały wynik w wysokości 2,4 mld zł, a w dziale II wynik ten wyniósł 4,2 mld zł. Zyski netto wygospodarowało 48 towarzystw, z tego 20 w dziale I, 28 w dziale II, a stratę poniosło 12 zakładów ubezpieczeń, w tym 6 w dziale I oraz 6 w dziale II.

Wynik techniczny ogółem był w 2018 r. wyższy niż w 2017 r., i to zarówno w dziale ubezpieczeń na życie, jak i w dziale ubezpieczeń majątkowych. W dziale I odnotowano wzrost wyniku technicznego o 1,3% w porównaniu z 2017 r. do wysokości 3,1 mld zł. Główną przyczyną osiągnięcia wyższych wyników tech-

nicznych w tym dziale było obniżenie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym dla ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko inwestycyjne lokaty ponosi ubezpieczający. W dziale II wypracowany został zysk techniczny w wysokości 3,0 mld zł (w 2017 r. 2,1 mld zł). Do zwiększenia zysku technicznego w 2018 r. w tym dziale przyczynił się głównie wzrost składki przypisanej brutto o 7,1% w porównaniu do 2017 r. Zysk techniczny osiągnęło 46 ubezpieczycieli, z tego 20 w dziale I oraz 26 w dziale II. Stratę techniczną wykazało 14 towarzystw (6 w dziale I oraz 8 w dziale II).

6. Rynek kapitałowy w Polsce

6. Capital market in Poland

Rynek główny

Main market

Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) podobnie jak inne europejskie rynki kapitałowe cechowała się spadkiem notowań w 2018 r. Wartość rynkowa spółek notowanych na GPW w 2018 r. była na poziomie 1 165,1 mld zł i była niższa o 15,6% w relacji do 2017 r. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 615,5 mld zł, co oznacza spadek o 8,3% w relacji do roku poprzedniego. Wartość giełdowa spółek zagranicznych wyniosła 549,6 mld zł i była niższa o 159,3 mld zł od notowanej w 2017 r. (o 22,5%).

W 2018 r. na Rynku Głównym GPW notowanych było 465 spółek (wobec 482 spółek w 2017 r.), w tym 51 spółek zagranicznych (50 na koniec 2017 r.). W 2018 r. na GPW odbyło się 7 debiutów (o 8 mniej niż w 2017 r.), liczba wykluczeń spółek z obrotu rynku GPW wyniosła 25 wobec 20 w roku poprzednim. Wśród spółek wykluczonych z obrotu 16 było wykluczonych z powodu wycofania akcji (dematerializacji), 5 było w upadłości likwidacyjnej, 2 spółki zostały wykluczone na podstawie decyzji KNF, 1 spółka została wykluczona z obrotu z powodu fuzji z inną spółką, a 1 spółka została wykluczona z obrotu na wniosek emitenta.

Średni poziom stopy wypłaconej dywidendy na rynku głównym w 2018 r. wyniósł 2,5% i był nieznacznie wyższy o 0,2 p. proc. niż 2017 r.

Tablica 59. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce

Table 59. Characteristics of capital market in Poland

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba notowanych spółek ^a Number of all listed companies ^a					
Spółki Companies	471	487	487	482	465
w tym zagraniczne of which foreign	51	54	53	50	51
Liczba debiutów New listings	28	30	19	15	7
Liczba wycofań Delistings	8	13	19	20	25
Kapitalizacja (w mld zł) Capitalisation (in billion PLN)					
Kapitalizacja spółek Market capitalisation	1 253,0	1 082,9	1 115,7	1 379,9	1 165,1
Spółki krajowe Domestic companies	591,2	516,8	557,1	671,0	615,5
Spółki zagraniczne Foreign companies	661,8 ^b	566,1	558,6	708,9	549,6
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	3,1	2,3	3,4	2,3	2,5

a Zmiany liczby spółek wiążą się z wycofaniem, debiutami oraz fuzjami i przejęciami występującymi na rynku kapitałowym.

Źródło: GPW, Rocznik Giełdowy 2018, (2019), Warszawa.

a Changes in number of companies regarding delisting's, new listings, fusions and acquisitions on the capital market.

Source: WSE, WSE Yearbook 2018, (2019), Warsaw.

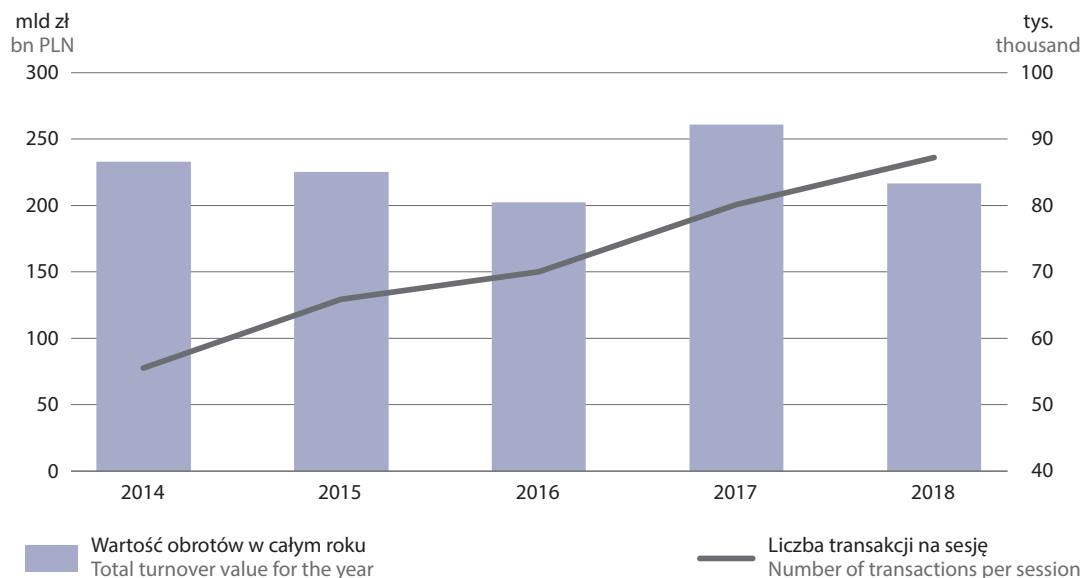

Wartość obrotów na rynku głównym GPW w 2018 r. wyniosła 221,8 mld zł, co oznaczało spadek o 18,8% w relacji do 2017 r. Średnie obroty na sesję wyniosły 857,7 mln zł i były niższe o 186,2 mln zł niż w roku poprzednim (tj. o 17,8%). Liczba transakcji przypadających na jedną sesję w 2018 r. dla wszystkich spółek wyniosła 73,1 tys. (spadek o 8,8% w relacji do roku poprzedniego). Średnia wartość pojedynczej transakcji dokonywanej na rynku głównym kształtowała się na poziomie 11,7 tys. zł i była niższa o 1,3 tys. zł wobec roku poprzedniego.

W 2018 r. największy udział w obrotach akcjami na Głównym Rynku GPW, podobnie jak w latach poprzednich, należał do inwestorów zagranicznych. Wyniósł on 61,0% i był wyższy o 8,0 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. Udział krajowych instytucji finansowych w obrotach akcjami zmniejszył się o 4,0 p. proc. do 27,0%, podobnie jak udział inwestorów indywidualnych, który spadł o 4,0 p. proc. do poziomu 12,0%.

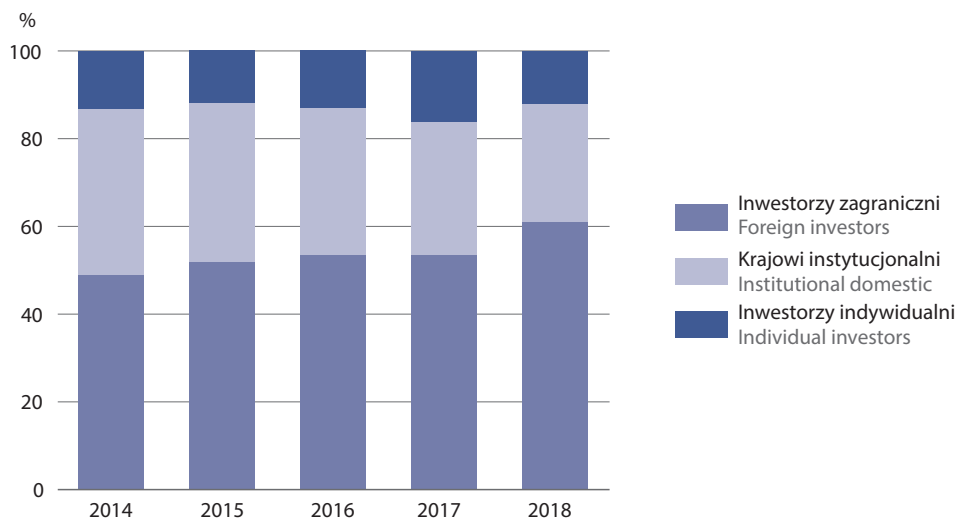
Poziom indeksu WIG, obejmującego wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku GPW, w ciągu roku spadł z 63 746 pkt na koniec 2017 r. do 57 690 pkt na koniec 2018 r. Najniższy poziom indeksu WIG dla danych dziennych odnotowano w październiku 2018 r., kiedy indeks osiągnął poziom 54 027 pkt, poziom ten był wyższy od najniższego w 2017 r. (51 908 pkt). Najwyższy poziom indeksu WIG wystąpił w styczniu 2018 r. (67 529 pkt) i był wyższy od najwyższego poziomu indeksu WIG w 2017 r. (65 734 pkt).

Wykres 110. Obroty i transakcje na GPW
Chart 110. Turnover and transactions on the WSE

Źródło: GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2018, www.gpw.pl
Source: WSE, Investor share in exchange trading – aggregated data 2004–2018, www.gpw.pl

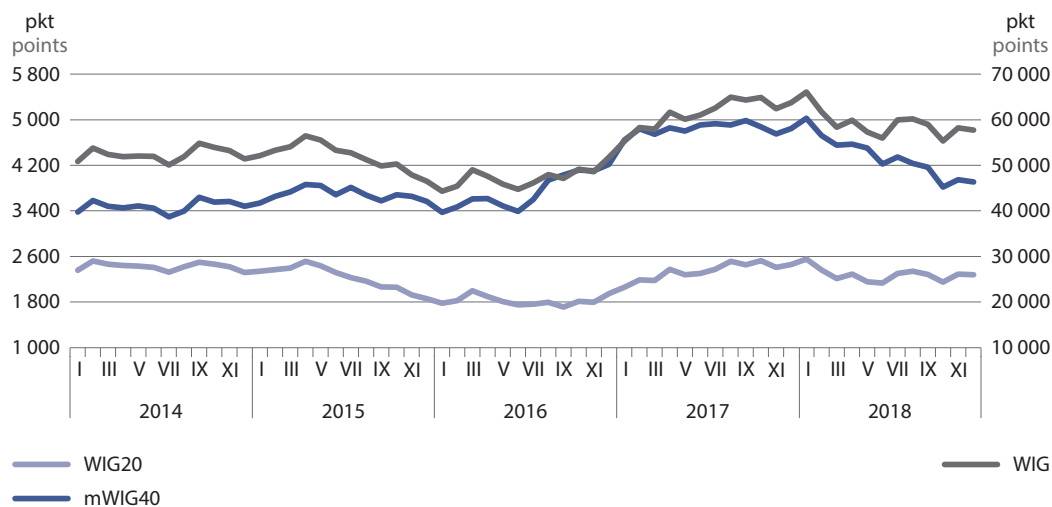
Wykres 110a. Udział grup inwestorów w obrotach giełdowych
Chart 110a. Investor share in exchange trading

Źródło: GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2018, www.gpw.pl
Source: WSE, Investor share in exchange trading – aggregated data 2004–2018, www.gpw.pl

GPW w Warszawie, podobnie jak inne europejskie giełdy, odnotowała w 2018 r. ujemne stopy zwrotu z głównych indeksów. Stopa zwrotu¹⁶¹ z indeksu WIG w 2018 r. była ujemna i kształtowała się na poziomie -9,5%, przy 23,2% w 2017 r. Indeks WIG20 miał ujemną stopę zwrotu na poziomie -7,5%, a w poprzednim roku była ona dodatnia i wyniosła 26,4%. Indeks mWIG40 odnotował ujemną stopę zwrotu, która wyniosła -19,4%, przy dodatniej na poziomie 15,0% w 2017 r.

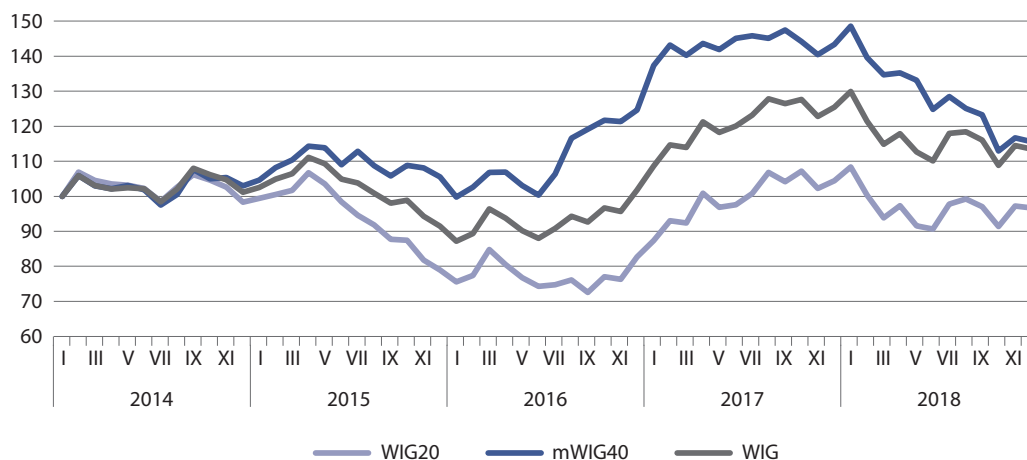
Wykres 111. Wybrane indeksy na GPW (na koniec miesiąca)
Chart 111. Selected indices on the WSE (at the end of the month)

Źródło: www.gpw.pl
Source: www.gpw.pl

¹⁶¹ Stopa zwrotu dla danego indeksu na koniec danego okresu wobec analogicznego dnia roku poprzedniego.

Wykres 111a. Dynamika wybranych indeksów na GPW (01.01.2014=100)
Chart 111a. Dynamics of selected indices on the WSE (01.01.2014=100)

Źródło: www.gpw.pl

Source: www.gpw.pl

Główne subindeksy sektorowe, podobnie jak główne indeksy GPW, odnotowały stopę zwrotu w 2018 r. na poziomie ujemnym. Dla WIG-Chemia stopa ta wyniosła -38,9%, WIG-Budownictwo -32,1%, WIG-Banki -12,1%, WIG-Media -5,81%, a dla WIG-Info -2,4%¹⁶².

Na koniec 2018 r. na GPW notowanych było 20 banków, do których należało 70,9% aktywów sektora bankowego w Polsce¹⁶³. Łączna wartość rynkowa banków na koniec 2018 r. stanowiła 33,0% wartości rynkowej wszystkich spółek krajowych, a obroty ich obejmowały 28,3% ogółu obrotów na GPW.

Rynek NewConnect

NewConnect

W 2018 r. na rynku NewConnect notowanych było 387 spółek (408 w 2017 r.), w tym 6 było spółkami zagranicznymi (7 w roku poprzednim). W 2018 r. odbyło się 9 debiutów (19 w 2017 r.). Liczba wycofań na rynku NewConnect wyniosła 36, w tym 2 spółki były przeniesione na Rynek Główny GPW. W 2018 r. z uwagi na zachowanie bezpieczeństwa obrotu zostało wykluczonych 13 spółek. Upadłość likwidacyjną ogłosiło 15 spółek, 1 spółka wycofała się z rynku na wniosek emitenta, 1 spółka została wycofana z notowań z uwagi na fuzję, a 4 spółki ogłosiły zniesienie dematerializacji akcji.

Na koniec 2018 r. kapitalizacja rynku NewConnect wynosiła 7,4 mld zł i zmniejszyła się w porównaniu do roku poprzedniego o 23,2%. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 7,2 mld zł i była niższa o 24,0%. Stopa dywidendy wypłacanej przez spółki notowane na rynku NewConnect pozostała bez zmian do roku poprzedniego i wynosiła 0,7%.

Wartość obrotów na rynku NC w 2018 r. wyniosła 1,7 mld zł i była wyższa o 13,1% niż w 2017 r. Odnotowano nieznaczny spadek liczby transakcji przypadających na jedną sesję, których poziom wyniósł 3,1 tys. Średnia wartość transakcji wyniosła 2,2 tys. zł wobec 1,7 tys. zł w roku poprzednim.

¹⁶² GPW, Rocznik Giełdowy 2018, (2019), Warszawa.

¹⁶³ KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 r., (2019), Warszawa, s. 18.

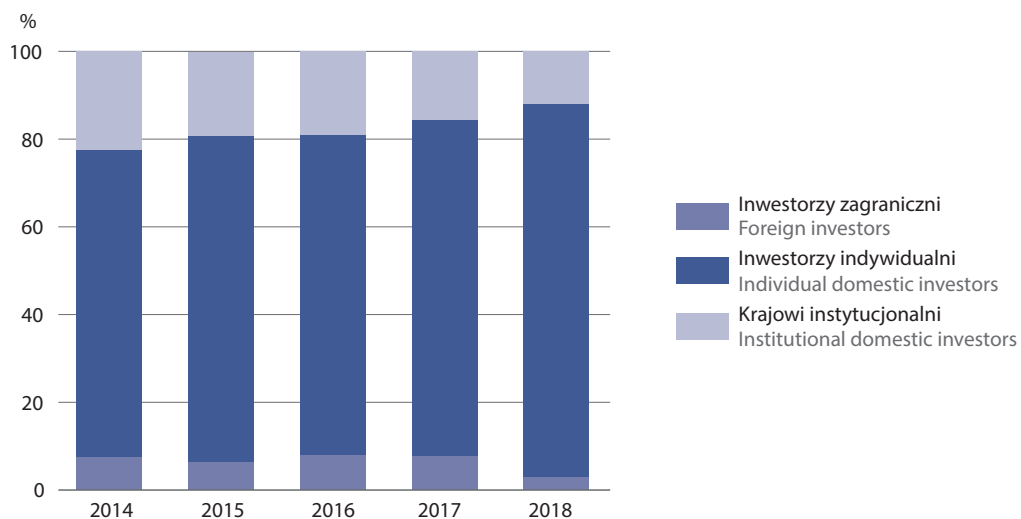
Tablica 60. Charakterystyka rynku NewConnect
Table 60. Characteristics of NewConnect market

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba notowanych spółek Number of all listed companies					
Spółki Companies	431	418	406	408	387
w tym zagraniczne of which foreign companies	10	10	8	7	6
Kapitalizacja (w mln zł) Capitalisation (in million PLN)					
Kapitalizacja spółek Capitalisation of companies	9 122	8 664	9 799	9 617	7 386
Spółki krajowe Domestic companies	8 752	8 417	9 476	9 409	7 151
Spółki zagraniczne Foreign companies	370	248	323	208	235
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7

Źródło: GPW, Rocznik Giełdowy 2018, (2019), Warszawa.

Source: WSE, WSE Yearbook 2018, (2019), Warsaw.

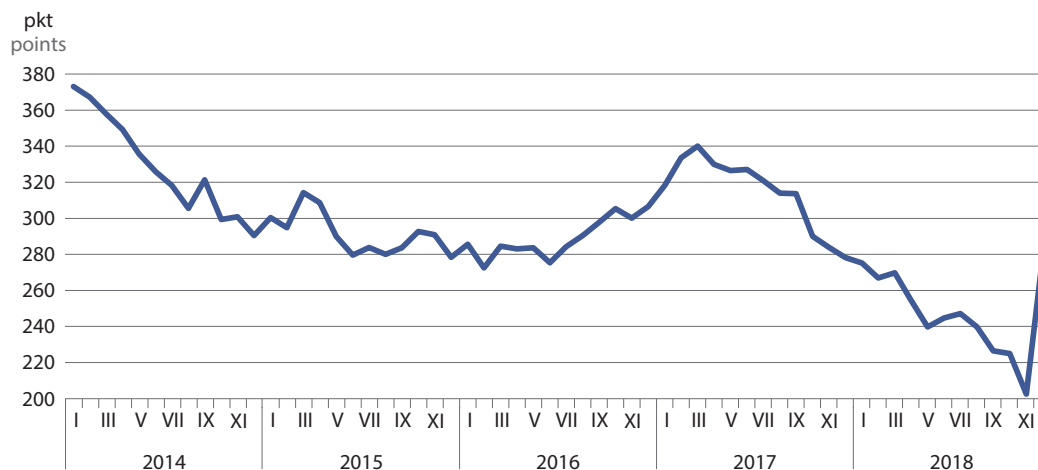
Wykres 112. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect
Chart 112. Investor share in trading on NewConnect market

Źródło: GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2018, www.gpw.pl oraz GPW, Rocznik Giełdowy 2018, (2019), Warszawa

Source: WSE, Investor share in exchange trading – aggregated data 2004–2018, www.gpw.pl and WSE, WSE Yearbook 2018, (2019), Warsaw.

Wykres 112a. Notowania NC Index
Chart 112a. NC Index

Źródło: GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2018, www.gpw.pl oraz GPW, Rocznik Giełdowy 2018, (2019), Warszawa

Source: WSE, Investor share in exchange trading – aggregated data 2004–2018, www.gpw.pl and WSE, WSE Yearbook 2018, (2019), Warsaw.

Analogicznie jak w roku poprzednim, w obrotach akcjami na rynku NC w 2018 r. przeważali inwestorzy indywidualni 85,0% (77,0% w 2017 r.), oraz krajowi instytucjonalni, których udział w obrotach ukształtował się na poziomie 12,0%, przy 16,0% w 2017 r. Udział inwestorów zagranicznych wyniósł 3,0% wobec 8,0% w poprzednim roku.

NCIndex na koniec 2018 r. osiągnął poziom 199 pkt, wobec 278 pkt w roku poprzednim. Stopa zwrotu z indeksu NCIndex była ujemna i wyniosła -28,57%, wobec również ujemnej stopy w roku poprzednim na poziomie -9,23%.

Rynek obligacji Catalyst

Catalyst bonds market

W 2018 r. liczba emitentów notowanych na rynku Catalyst zmniejszyła się do 145, wobec 158 w roku poprzednim. Liczba notowanych obligacji wyniosła 521 i była niższa o 37 w porównaniu do roku poprzedniego. W ramach notowań ciągłych odnotowano większą liczbę transakcji przypadających na jedną sesję, których było 353 (324 w 2017 r.), natomiast wystąpił spadek średniej wartości transakcji o 15,5% do poziomu 24,7 tys. zł.

Wartość obrotów obligacjami w notowaniach ciągłych na rynku Catalyst zmniejszyła się o 9,1% i wyniosła 2,2 mld zł. Średnie obroty przypadające na jedną sesję wyniosły 8,7 mln zł i były niższe w relacji do roku poprzedniego o 8,0%.

Tablica 61. Charakterystyka rynku Catalyst
Table 61. Characteristics of Catalyst market

Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba emitentów Number of issuers	190	190	173	158	145
Liczba notowanych obligacji Number of listed bonds	484	494	521	558	521
Obroty (w mln zł) Turnover (in million PLN)					
Wartość obrotów Total turnover value	2 328	2 116	2 312	2 365	2 150
Transakcje Transactions					
Liczba transakcji na sesję Number of transactions per session	257	262	273	324	353
Średnia wartość transakcji (w tys. zł) Average value of transaction (in thous. zł)	36,3	32,1	33,7	29,2	24,7

Źródło: GPW, Rocznik Giełdowy 2018, (2019), Warszawa.
Source: WSE, WSE Yearbook 2018, (2019), Warsaw.

7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego

7. Specialized financial market segments

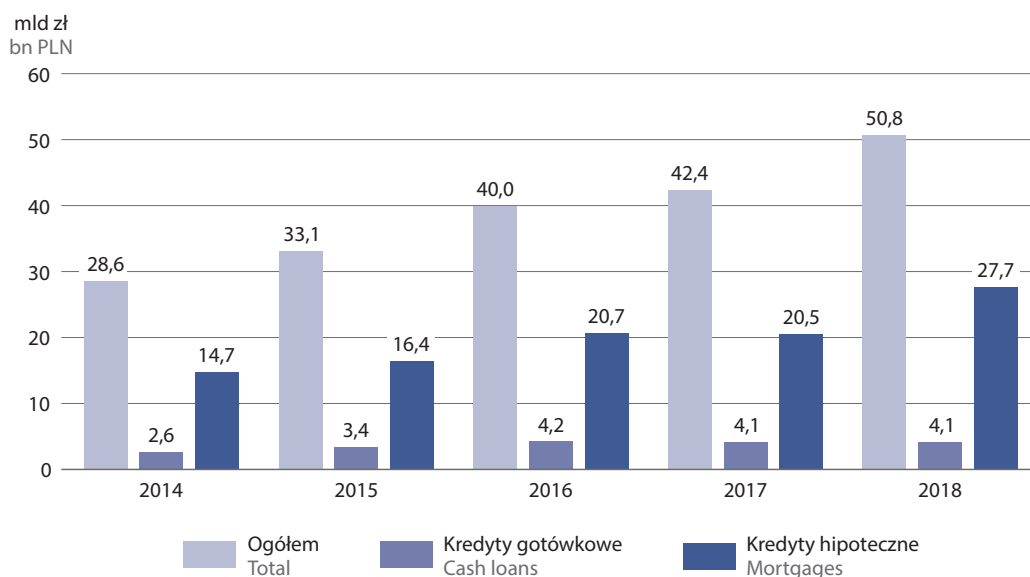
Podmioty działające na wyspecjalizowanych segmentach rynku finansowego (WSRF) obejmują w badaniu GUS: pośredników kredytowych, (podmioty współpracujące z bankami, podmioty udzielające pożyczek ze środków własnych), podmioty prowadzące działalność faktoringową, podmioty prowadzące działalność leasingową oraz podmioty zajmujące się windykacją.

Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego

Characteristics of credit intermediation entities

W 2018 r. przedsiębiorstwa pośrednictwa kredytowego i udzielające pożyczek ze środków własnych uczestniczyły w zawarciu 5,4 mln umów na kredyty i pożyczki. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek ogółem wyniosła 50,8 mld zł i była wyższa o 19,8% w porównaniu do roku poprzedniego. Wartość kredytów hipotecznych stanowiła ponad połowę (54,4%) wartości udzielonych pożyczek i kredytów ogółem. W strukturze kredytów i pożyczek z udziałem podmiotów pośrednictwa kredytowego przeważały te udzielone osobom fizycznym, ich udział stanowił 87,8%.

Wykres 113. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju
Chart 113. Value of loans and borrowings by type

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych

Characteristics of factoring entities

Badane przedsiębiorstwa faktoringowe w 2018 r. wykupiły 15 513 tys. faktur. W faktoringu krajowym liczba faktur wyniosła 14 766 tys., a w faktoringu zagranicznym 747 tys. Liczba faktur w faktoringu krajowym stanowiła 95,2% ogólnej liczby, a w faktoringu zagranicznym 4,8%. W faktoringu krajowym najczęściej ze względu na liczbę faktur stosowano faktoring bez regresu (54,2%), następnie faktoring z regresem (38,6%), sporadycznie faktoring odwrotny (4,3%) oraz faktoring mieszany (2,9%).

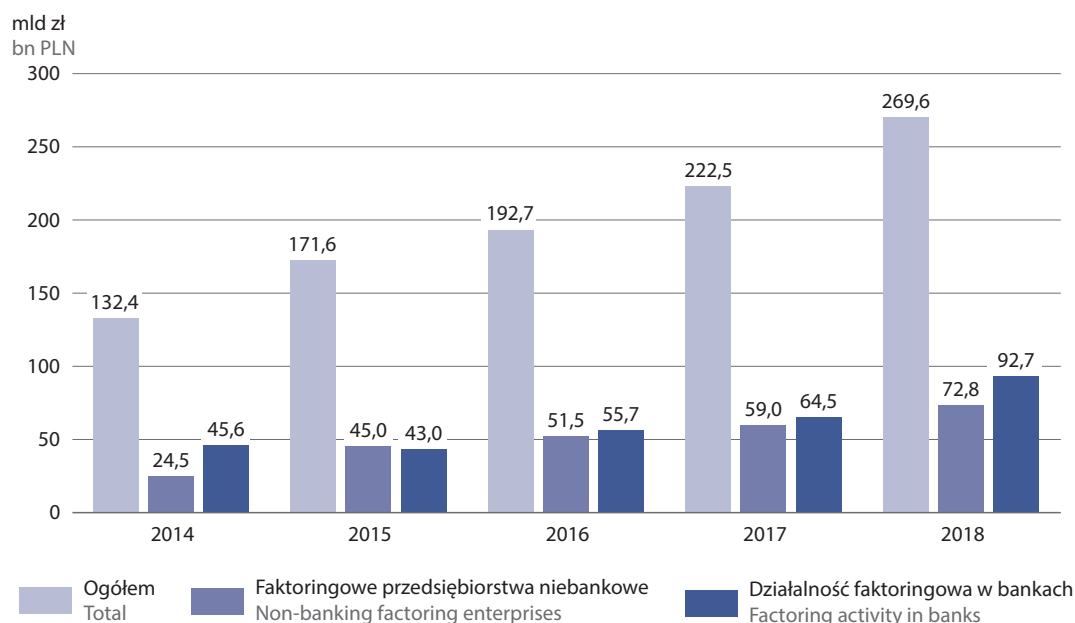
Faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe w 2018 r. wykupiły 12 454 tys. faktur (80,3% faktur ogółem), z czego do faktoringu krajowego należało 96,1%, a do faktoringu zagranicznego 3,9%. Banki komercyjne, które prowadziły działalność faktoringową w 2018 r. wykupiły 3 059 tys. faktur (19,7% faktur ogółem), z czego do faktoringu krajowego należało 91,3%, a do faktoringu zagranicznego 8,7%.

Wartość wykupionych wierzytelności przez przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością faktoringową w 2018 r. wyniosła 269,6 mld zł, w tym w faktoringu krajowym 237,5 mld zł, a w faktoringu zagranicznym 32,2 mld zł. Faktoring krajowy stanowił 88,1% ogólnej wartości wykupionych wierzytelności, a faktoring zagraniczny 11,9%. W 2018 r. w faktoringu krajowym najczęściej stosowano faktoring bez regresu (57,4%), następnie faktoring z regresem (30,3%), sporadycznie faktoring odwrotny/odwrócony (9,5%) i faktoring mieszany (2,9%).

W 2018 r. 72,8 mld zł wierzytelności zostało wykupionych poprzez faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe, a 92,7 mld zł przez banki które świadczyły faktoring.

Wykres 114. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych

Chart 114. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych

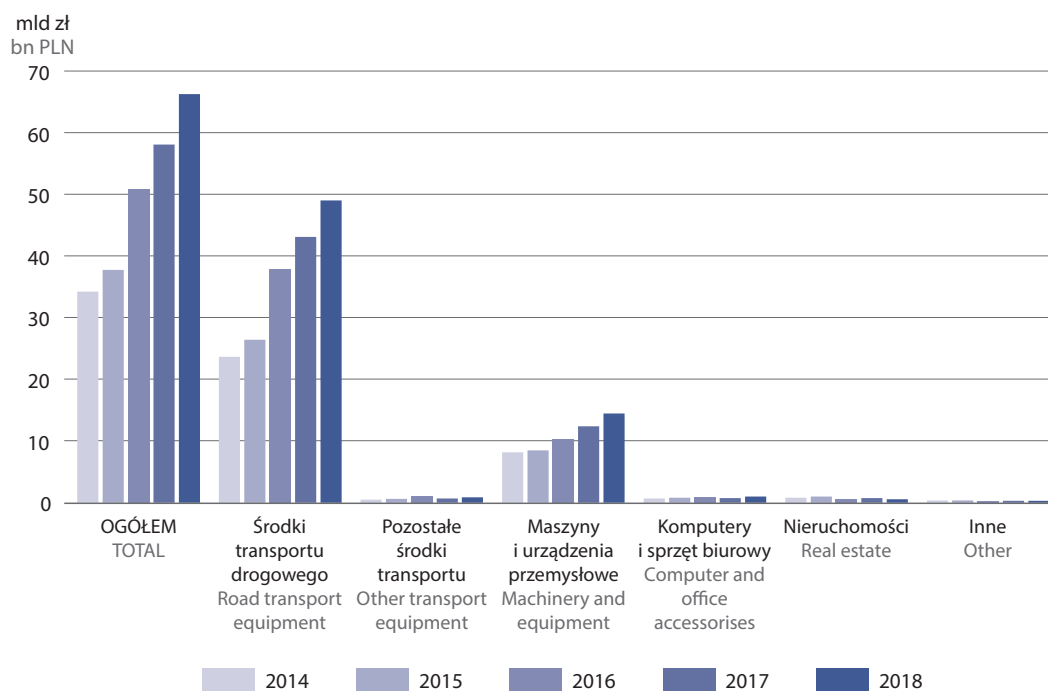
Characteristics of leasing entities

W 2018 r. przedsiębiorstwa leasingowe przekazały w leasing 726,6 tys. środków (przedmiotów) na kwotę 66,4 mld zł. Najwięcej, bo aż 438,0 tys. oddano w leasing środków transportu drogowego, a wartość tych środków wyniosła 49,1 mld zł. Na drugim miejscu co do liczby środków oddanych w leasing były maszyny i urządzenia przemysłowe (143,4 tys.), których wartość osiągnęła poziom 14,5 mld zł. Na trzecim miejscu były komputery i sprzęt biurowy, których w leasing oddano 140,1 tys., a których wartość wyniosła 1,0 mld zł.

W strukturze klientów (leasingobiorców) w 2018 r. dominowały przedsiębiorstwa (423,5 tys.), które wzięły w leasing środki na kwotę 64,8 mld zł. Konsumenci indywidualni (24,3 tys.) wzięli w leasing środki o wartości 1,6 mld zł, natomiast leasingobiorcy z administracji rządowej i samorządowej (3,4 tys.) wyleasingowali środki na kwotę 0,07 mld zł.

Wykres 115. Wartość nowych umów leasingu
Chart 115. The value of new lease agreements

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

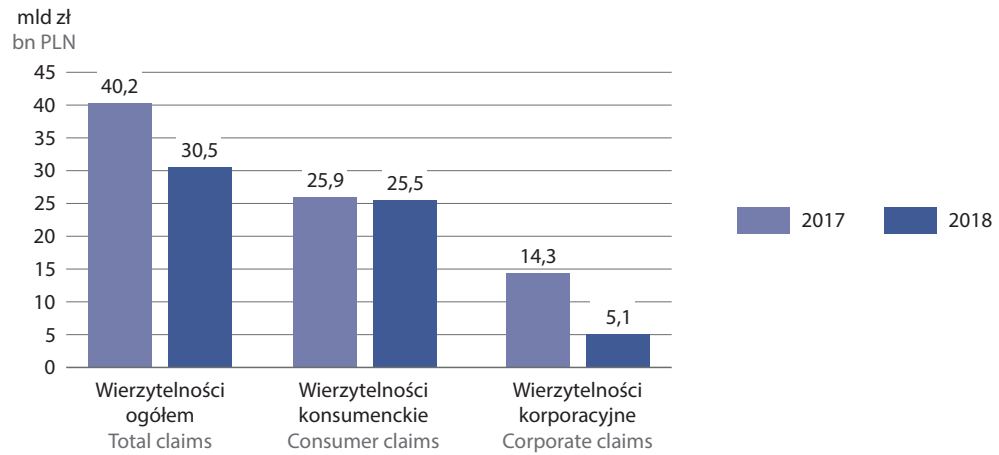
Pod względem rodzaju leasingu w 2018 r. umowy leasingu finansowego według wartości stanowiły 78,6%, leasingu operacyjnego 21,4%, natomiast nie odnotowano transakcji w leasingu mieszanym. W strukturze leasingu finansowego w 2018 r. przeważał leasing środków transportu drogowego, którego udział wyniósł 71,3% oraz leasing maszyn i urządzeń przemysłowych – 24,0%. Podobna sytuacja była w strukturze wartości leasingu operacyjnego, w 83,4% był to leasing środków transportu drogowego, a w 14,2% leasing maszyn i urządzeń przemysłowych.

Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych

Characteristics of debt collecting companies

Przedsiębiorstwa windykacyjne w 2018 r. przyjęły do obsługi 7,2 mln wierzytelności o wartości nominalnej 30,5 mld zł, w których 83,4% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne 16,6%. Średnia wartość przyjętych do obsługi wierzytelności wyniosła 4 255 zł, przy 4 180 zł w 2017 r. Przedsiębiorstwa windykacyjne według stanu na koniec 2018 r. obsługiwały 15,5 mln spraw czynnych wierzytelności o wartości nominalnej 88,1 mld zł, w tym 82,6% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne – 17,4%.

Wykres 116. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi
Chart 116. Value of claims accepted for service

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Aneks I

Annex I

Struktura wzrostu oraz różnic w poziomie dobrobytu gospodarczego w polskich województwach

Structure of growth and differences in the level of economic development in Polish voivodships

Wstęp

Introduction

W niniejszym rozdziale zaprezentowano wyniki dekompozycji, których celem jest identyfikacja źródeł zróżnicowania gospodarczego w polskich województwach.

Poniższa analiza nawiązuje do metodologii, która w uproszczonej postaci realizowana jest przez OECD, a która została rozwinięta w Departamencie Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS na potrzeby analizy na poziomie gospodarek krajowych, makroregionów i województw. W ramach Projektu „Identyfikacja źródeł zróżnicowania regionalnego Polski przy wykorzystaniu metod dekompozycji wzrostu i różnic PKB oraz Wartości Dodanej Brutto per capita” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna została stworzona witryna dekompozycje.stat.gov.pl, która zawiera wyniki dekompozycji dla polskich województw i makroregionów w wielu różnych ujęciach dostosowanych do potrzeb użytkowników i rodzaju przeprowadzanych analiz. W witrynie zamieszczono również opis metod dekompozycji, proces dostosowania metodologii do specyfiki danych dostępnych dla polskich województw oraz odnośniki do wielu analiz, które zostały przeprowadzone na podstawie wyników dekompozycji.

W niniejszym aneksie zaprezentowano część wyników dekompozycji dla (bądź kończących się na) roku 2016, dla którego dostępne są w momencie opracowywania materiału dane dotyczące produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto według województw.

Dekompozycje dla polskich województw

Decompositions for Polish voivodships

Aby wprowadzić w dalszej części zapis formalny dekompozycji, konieczne jest wcześniejsze wprowadzenie definicji i notacji dla poszczególnych zmiennych tam wykorzystywanych. Subskrypt „i” przy zmiennej oznacza jedno z szesnastu województw polskich. Poniższa tablica zawiera spis zmiennych wykorzystanych w metodach dekompozycji.

Tablica 62. Spis stosowanych zmiennych
Table 62. List of decomposition variables

Lp. No.	Oznaczenie Notation	Opis Description	Metodologia Methodology
1	PKB_i	PKB w cenach stałych GDP in constant prices	Rachunki regionalne PKD 2007, ESA 2010 Regional accounts ESA 2010
2	WDB_i	WDB ogółem w cenach bieżących GVA in constant prices	Rachunki regionalne, PKD 2007, ESA 2010 Regional accounts ESA 2010
3	PP_i	Przeciętna liczba pracujących w miejscu pracy Average number of workers in place of employment	Badania przedsiębiorstw, zgodne z Rachunkami regionalnymi Company surveys consistent with Regional Accounts
4	N_i	Populacja ogółem Total population	Stan ludności Demography
5	N15+_i	Populacja 15+ Population 15+	Stan ludności Demography
6	NB15+_i	Populacja 15+ Population 15+	BAEL LFS
7	AZ_i	Aktywni zawodowo 15+ Labor force 15+	BAEL LFS
8	PZ_i	Pracujący w miejscu zamieszkania Number of workers in place of residence	BAEL LFS

Źródło: badania własne GUS

Source: Statistics Poland own research

Postaci dekompozycji prezentowanych w niniejszym aneksie są następujące:
Dekompozycja różnic:

$$\frac{\Delta \frac{WDB_i}{N_i}}{\frac{WDB}{N}} = \underbrace{\frac{\Delta \frac{WDB_i}{PP_i}}{\frac{WDB}{PP}}}_{\text{WDB na 1 pracującego}} + \underbrace{\frac{\Delta \frac{PP_i}{PZ_i}}{\frac{PP}{PZ}}}_{\text{dojazdy netto}} + \underbrace{\frac{\Delta \frac{PZ_i}{AZ_i}}{\frac{PZ}{AZ}}}_{\text{udział pracujących w aktywn. zawod.}} + \underbrace{\frac{\Delta \frac{AZ_i}{NB_i^{15+}}}{\frac{AZ}{NB^{15+}}}}_{\text{współ. aktywn. zawod.}}$$

$$+ \underbrace{\frac{\Delta \frac{NB_i^{15+}}{N_i^{15+}}}{\frac{NB^{15+}}{N^{15+}}}}_{\text{wskaź. różnicy metodologii}} + \underbrace{\frac{\Delta \frac{N_i^{15+}}{N_i}}{\frac{N^{15+}}{N}}}_{\text{wskaź. struktury wiekowej}} + \text{Interakcje}$$

gdzie Δ oznacza różnicę w poziomie danego wskaźnika dla danego województwa do średniej krajowej. Dodatkowo prezentowana jest poddekompozycja pierwszego składnika dekompozycji, tj. różnic w poziomie WDB na jednego pracującego¹⁶⁴:

$$\frac{\Delta \frac{WDB_i}{PP_i}}{\frac{WDB}{PP}} = \underbrace{\sum_j \frac{PP_{ij}}{PP_i} \left(\frac{WDB_{ij}}{PP_{ij}} - \frac{WDB_j}{P_j} \right)}_{\text{pozostałe różnice}} + \underbrace{\sum_j \frac{WDB_j}{P_j} \left(\frac{PP_{ij}}{PP_i} - \frac{P_j}{P} \right)}_{\text{specjalizacja sektorowa}}$$

¹⁶⁴ Subskrypt i oznacza województwo, brak tego subskryptu oznacza wielkość dla Polski; subskrypt j oznacza grupę sekcji PKD 2007 spośród następujących: A, BDE, C, F, GHIJ, KL, MNOPQR, brak tego subskryptu oznacza wielkość ogółem dla wszystkich grup sekcji.

Dekompozycja wzrostu:

$$\frac{\Delta_t \frac{PKB_i}{N_i}}{\frac{PKB_i}{N_i}} = \underbrace{\frac{\Delta_t \frac{PKB_i}{PP_i}}{\frac{PKB_i}{PP_i}} + \frac{\Delta_t \frac{PP_i}{N_i^{15+}}}{\frac{PP_i}{N_i^{15+}}} + \frac{\Delta_t \frac{N_i^{15+}}{N_i}}{\frac{N_i^{15+}}{N_i}}}_{\text{Część ujęta w dekompozycji}} + \underbrace{\text{Interakcje}}_{\text{Część nieujęta w dekompozycji}}$$

gdzie Δ_t oznacza przyrost rok do roku danego wskaźnika. Ta dekompozycja występuje w postaci uproszczonej z uwagi na zmianę metodologii BAEL, która spowodowała brak porównywalności danych pochodzących z tej metodologii za rok 2016 i 2015.

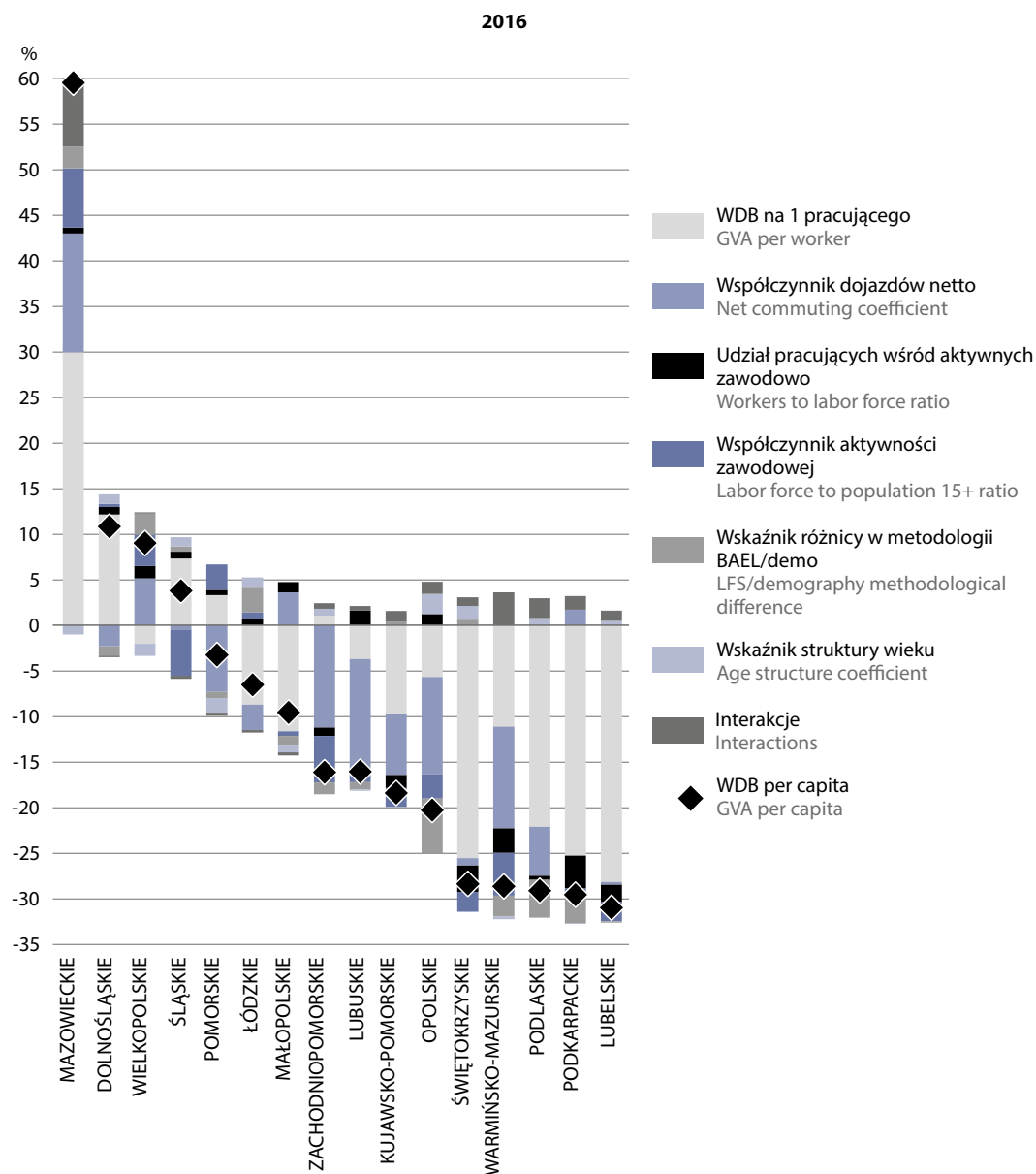
Dekompozycja różnic

Decomposition of differences

Poniższy wykres i tablica prezentują wyniki dekompozycji różnic dla polskich województw w 2016 r. Województwa uszeregowane są w kolejności zgodnej z poziomem WDB per capita. A zatem WDB per capita w cenach bieżących dla województwa mazowieckiego jest o 59,5% wyższe niż średnio w kraju, dla którego wynosi ona 42 775 tys. zł. Następne w kolejności są: dolnośląskie (+10,8%), wielkopolskie (+9,0%), śląskie (+3,8%), pomorskie (-3,3%), łódzkie (-6,5%), małopolskie (-9,6%), zachodniopomorskie (-16,1%), lubuskie (-16,1%), kujawsko-pomorskie (-18,4%), opolskie (-20,3%), świętokrzyskie (-28,4%), warmińsko-mazurskie (-28,7%), podlaskie (-29,1), podkarpackie (-29,6%), lubelskie (-31,0%). Województwa różnią się strukturą tych różnic. Na przykład dla województw w makroregionie Polska Wschodnia główną determinantą różnic jest dużo niższy niż średnia krajowa poziom wydajności pracy. Na tym tle wyróżnia się warmińsko-mazurskie, dla którego to różnice w dojazdach netto stanowią ważniejszy składnik od różnic w wydajności pracy. Taka sytuacja znajduje swe odzwierciedlenie w niższym niż średni udziale osób pracujących wg badań przedsiębiorstw (a więc liczonych zgodnie z miejscem pracy) w stosunku do osób pracujących wg BAEL (a więc liczonych zgodnie z miejscem zamieszkania). Oznacza to, że wiele osób z tego województwa dojeżdża do pracy do innych województw, tam wytwarzając produkt. Poza warmińsko-mazurskiem, dojazdy do pracy stanowią najważniejszą determinantę różnic w poziomie WDB per capita także dla następujących województw w zachodniej Polsce: opolskiego, zachodnio-pomorskiego, lubuskiego. W niektórych województwach poziom aktywności zawodowej przyczyniał się w sposób znaczący do pogłębienia różnic w poziomie dobrobytu: w mazowieckim i pomorskim na jego korzyść, z kolei w śląskim, warmińsko-mazurskim oraz zachodnio-pomorskim na niekorzyść. Poziom zatrudnienia (mierzony udziałem pracujących w grupie aktywnych zawodowo) jest wkładem niższym w województwach: podkarpackim, warmińsko-mazurskim, świętokrzyskim oraz lubelskim.

Wykres 117. Dekompozycja różnic w poziomie WDB per capita w cenach bieżących dla województw Polski w 2016 r.

Chart 117. Decomposition of differences in GVA per capita in current prices in Polish voivodships in 2016

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Tablica 63. Dekompozycja różnic w poziomie WDB per capita w cenach bieżących dla województw Polski w 2016 r.

Table 63. Decomposition of differences in per capita GVA in current prices in Polish voivodships in 2016

Województwo Voivodship	WDB per capita GVA per capita	WDB na 1 pracującego GVA per worker	Współczynnik dojazdów netto Net commuting coefficient	Udział pracujących wśród aktywnych zawodowo Workers to labour force ratio	Współczynnik aktywności zawodowej Labour force to opulation 15+ ratio	Wskaźnik różnicy w metodologii BAEL/demografii LFS/demography methodological difference	Wskaźnik struktury wieku Age structure coefficient	Interakcje Interactions
Mazowieckie	59,5	29,9	13,0	0,6	6,5	2,4	-1,0	8,0
Dolnośląskie	10,8	12,1	-2,3	0,8	0,4	-1,0	1,0	-0,2
Wielkopolskie	9,0	-2,0	5,1	1,4	3,4	2,3	-1,3	0,1
Śląskie	3,8	7,3	-0,5	0,8	-5,1	0,6	1,0	-0,3
Pomorskie	-3,3	3,3	-7,3	0,6	2,8	-0,7	-1,6	-0,3
Łódzkie	-6,5	-8,7	-2,8	0,7	0,8	2,7	1,1	-0,3
Małopolskie	-9,6	-11,6	3,6	1,1	-0,5	-1,0	-0,9	-0,3
Zachodniopomorskie	-16,1	1,1	-11,2	-0,9	-5,1	-1,3	0,7	0,6
Lubuskie	-16,1	-3,7	-12,5	1,6	-1,0	-0,8	-0,1	0,5
Kujawsko-pomorskie	-18,4	-9,8	-6,7	-1,4	-2,1	0,4	0,0	1,2
Opolskie	-20,3	-5,7	-10,7	1,2	-2,7	-6,0	2,2	1,3
Świętokrzyskie	-28,4	-25,6	-0,8	-2,9	-2,2	0,6	1,5	1,0
Warmińsko-mazurskie	-28,7	-11,1	-11,2	-2,7	-4,7	-2,3	-0,3	3,6
Podlaskie	-29,1	-22,1	-5,4	-0,5	0,0	-4,1	0,8	2,2
Podkarpackie	-29,6	-25,3	1,7	-3,6	-0,5	-3,3	-0,1	1,5
Lubelskie	-31,0	-28,2	-0,3	-1,9	-2,1	-0,1	0,5	1,2

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Cennym uzupełnieniem dekompozycji różnic w poziomie WDB per capita jest poddekompozycja jednej z jej głównych składowych, a więc różnic na poziomie wydajności pracy. Poniższa seria wykresów prezentuje wyniki tej poddekompozycji. Dla różnych grup sekcji PKD 2007, wyodrębniono dwie składowe: tę, która wynika ze specjalizacji sektorowej danego województwa i jej poprawa wymaga często długotrwałej lub wręcz niemożliwej zmiany struktury gospodarki oraz tę, która wynika z niewykorzystanych zasobów. Identyfikacja tej drugiej składowej jest o tyle istotna, że można ją traktować jako obszar zainteresowania polityki społeczno-gospodarczej województwa lub makroregionu. Wyniki poddekompozycji należy interpretować następująco. Z punktu widzenia oceny wydajności pracy w danej grupie sekcji sytuacja neutralną jest, jeżeli w danej grupie sekcji składnik specjalizacji jest innego znaku niż składnik pozostałych różnic. Na przykład może się zdarzyć, że w danym województwie i w danej grupie sekcji występuje relatywnie duży udział pracujących (dodatnia specjalizacja sektorowa) i jednocześnie średnia produktywność pracy jest relatywnie niska (ujemny składnik różnic w rozwoju infrastruktury i technologii). Takie zjawisko występowało na przykład w województwie łódzkim w sekcji przetwórstwa przemysłowego (sekcja C), w śląskim w sekcji przemysłu bez przetwórstwa przemysłowego (tj. w grupie sekcji BDE, które

zawiera w sobie między innymi górnictwo i przemysł wydobywczy) lub w lubelskim i świętokrzyskim w sekcji rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A). Sytuacją neutralną jest również odwrotna do powyższej sytuacja, w której składnik specjalizacji jest relatywnie niski a składnik pozostałych różnic relatywnie wysoki. Takie zjawisko występowało przykładowo w przemyśle w mazowieckim lub w nieco mniejszym zakresie (składnik pozostałych różnic nie rekompensuje ujemnej specjalizacji sektorowej) w finansach, ubezpieczeniach, nieruchomościach (grupa sekcji KL). Sytuacją, którą należy ocenić negatywnie jest występowanie w danej grupie sekcji zarówno składnik specjalizacji sektorowej, jak i składnik pozostałych różnic są ujemne. Wówczas mimo niższego udziału pracujących w tej grupie sekcji, pracownicy średnio charakteryzują się niższą niż średnia dla tej grupy produktywnością pracy. Taka sytuacja miała miejsce na przykład w łódzkim i wszystkich pięciu¹⁶⁵ województwach makroregionu Polski Wschodniej w grupie sekcji GHIJ (handel, transport, restauracje, hotele, komunikacja, informacja), w małopolskim, lubelskim, podlaskim i świętokrzyskim w sekcji przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) lub w łódzkim, podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim i podlaskim w usługach pozostałych (grupa sekcji MNOPQR).

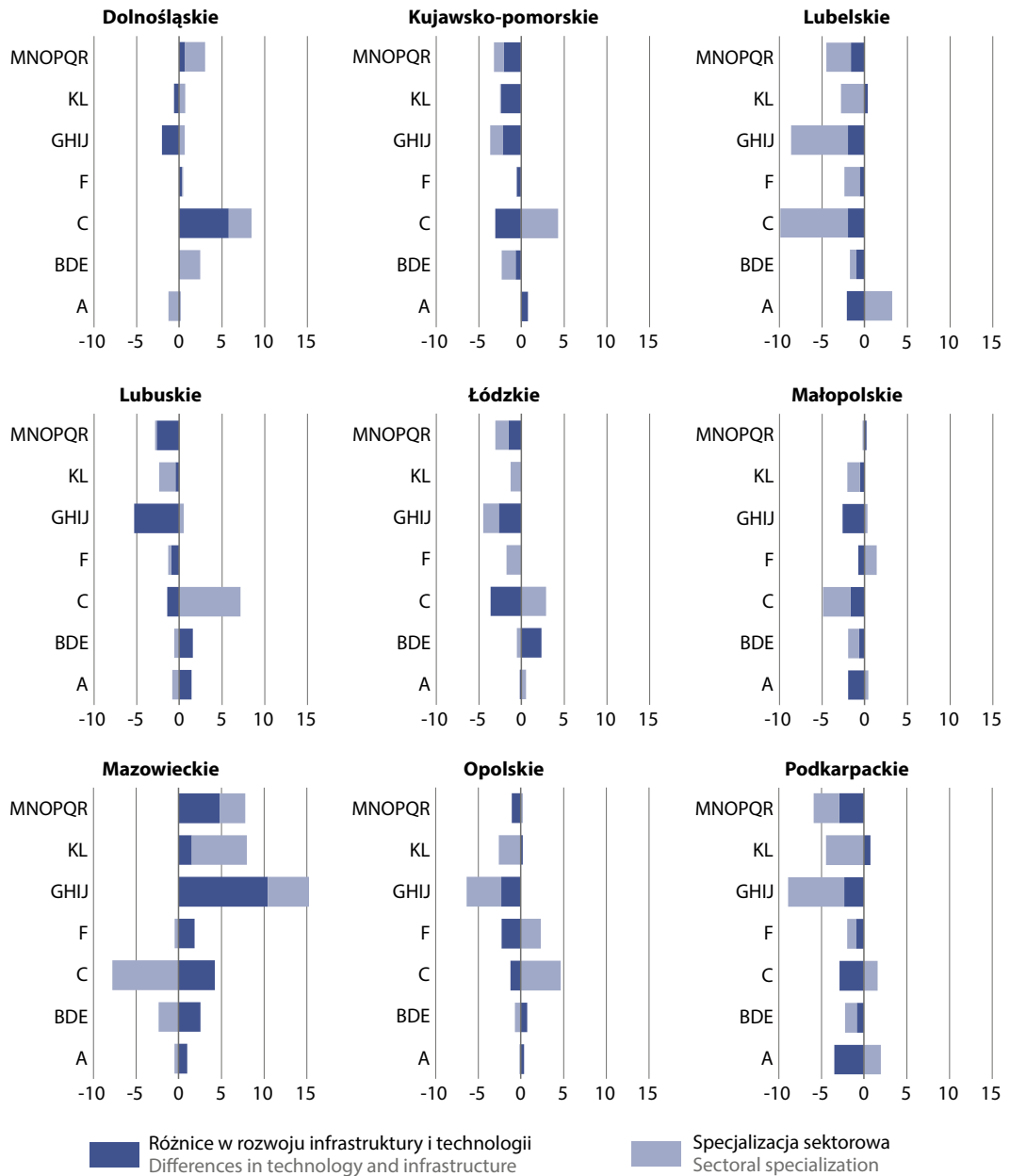
Ogólny wniosek dla województw Polski Wschodniej jest taki, że większa część niższej produktywności pracy ogółem jest wynikiem niższej produktywności pracy w usługach i, poza województwem podkarpackim i warmińsko-mazurskim, w przetwórstwie przemysłowym. Wartości średniej arytmetycznej są wrażliwe na obserwacje odstające. Z uwagi na dużo wyższą wydajność pracy od tej w pozostałych województwach, średnią w obrębie sektora usług podbija województwo mazowieckie, natomiast w obrębie przetwórstwa przemysłowego są to województwa: śląskie, lubuskie, wielkopolskie, dolnośląskie, opolskie i pomorskie.

Poddekompozycja wydajności pracy jest dobrym uzupełnieniem dekompozycji podstawowej różnic, gdyż w dodatkowym podziale ujawniają się różnice niewidoczne na poziomie zagregowanym. Dobrą ilustracją tej własności jest województwo lubuskie, które w 2016 r. charakteryzowało się wydajnością pracy ogółem na poziomie 3,7% niższym niż średni w Polsce. Różnice te jednak w przypadku sektora usług wyniosły -9,9%, co w dużej mierze było rekompensowane poprzez dodatnią specjalizację w sektorze przetwórstwa przemysłowego, wynoszącą +7,2%.

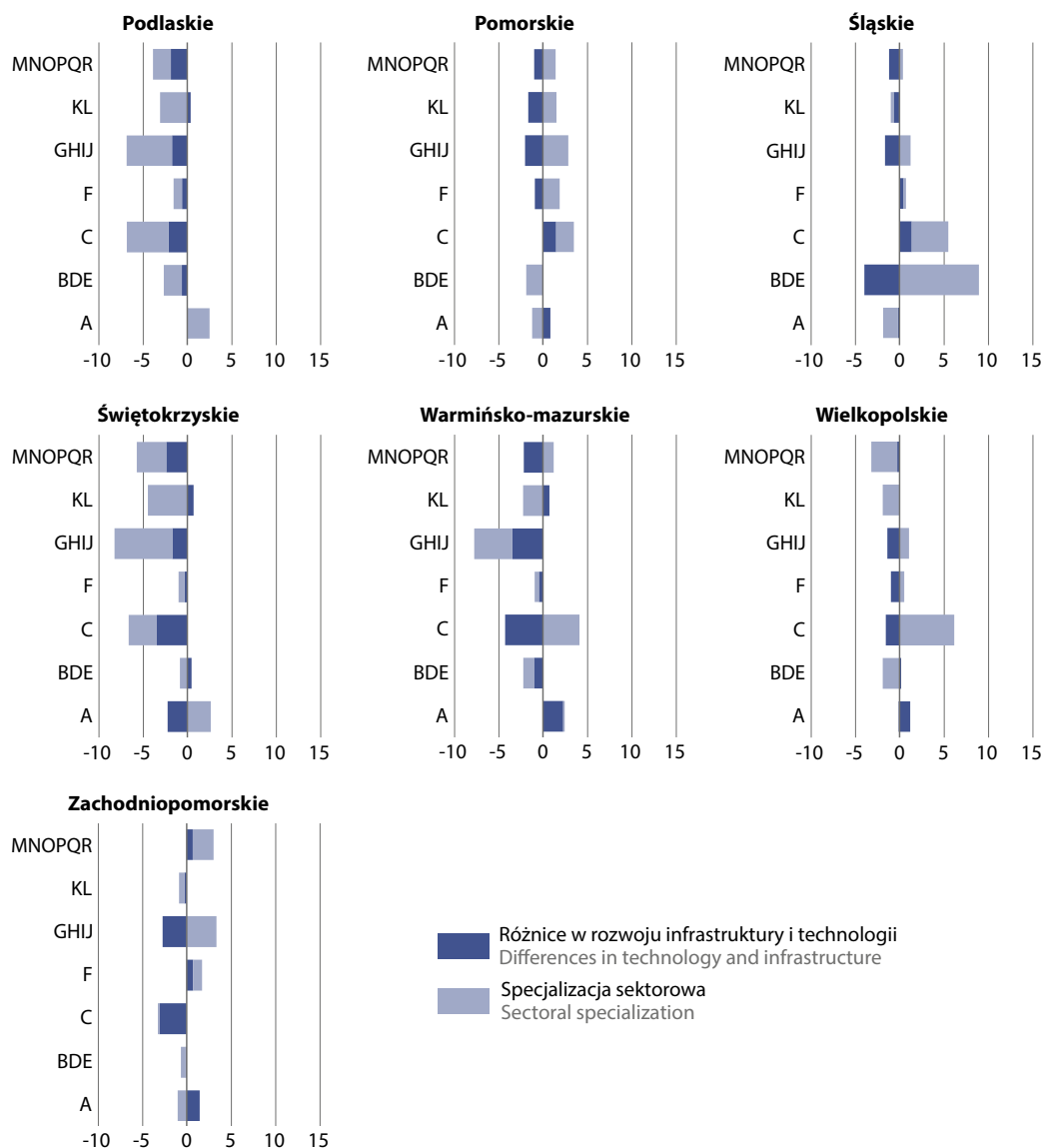
¹⁶⁵ Mowa tutaj o makroregionie Polska Wschodnia zdefiniowanym na potrzeby strategii ponadregionalnych Ministerstwa Infrastruktury. Obejmuje on województwa: świętokrzyskie, podkarpackie, lubuskie, podlaskie oraz warmińsko-mazurskie.

Wykres 118. Poddekompozycja różnic w wydajności pracy w województwach Polski w 2016 r.
 Chart 118. Subdecomposition of the differences in labour productivity in Polish voivodships in 2016

Wykres 118. Poddekompozycja różnic w wydajności pracy w województwach Polski w 2016 r. (dok.)
 Chart 118. Subdecomposition of the differences in labour productivity in Polish voivodships in 2016 (cont.)

Grupa sekcji	Nazwa umowna, skrócona	Industry section
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	Agricultural sector
BDE	Przemysł bez przetwórstwa przemysłowego	Industry without industrial processing
C	Przetwórstwo przemysłowe	Industrial processing
F	Budownictwo	Construction
GHIJ	Handel, transport, hotele, gastronomia, informacja, komunikacja	Trade, transport, accommodation, gastronomy, information, communication
KL	Finanse, ubezpieczenia, nieruchomości	Finance, insurance, real estate
MNOPQR	Pozostałe usługi	Other services

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Dekompozycja wzrostu

Growth decomposition

Poniższe wykresy prezentują dekompozycję wzrostu PKB per capita w cenach stałych dla województw Polski w latach 2004–2016. Dla większości województw główną determinantą wzrostu w 2016 r. był wzrost zatrudnienia. Podobna sytuacja miała miejsce w 2008 r. i w nieco mniejszym zakresie w 2007 r. W pozostałych latach w większości głównym czynnikiem wzrostu PKB per capita była dynamika wydajności pracy. Wydajność pracy systematycznie rosła we wszystkich województwach w zdecydowanej większości omawianego okresu. Zatrudnienie również wykazywało tendencję wzrostową za wyjątkiem roku 2010, w którym większość województw odnotowało spadek udziału liczby pracujących w populacji 15 lat więcej. W wielu przypadkach działo się tak także w 2009 r. W większości województw wzrost PKB per capita w 2016 r. był niższy niż w roku 2015. Wyjątkiem było województwo lubelskie. Poniższa tablica prezentuje wzrost PKB per capita w 2016 r. oraz średnią wzrostu tego wskaźnika w latach 2004–2016 dla wszystkich województw¹⁶⁶. Dla większości województw rok 2016 charakteryzował się wzrostem niższym niż średni w badanym okresie. Jedynymi wyjątkami były województwa kujawsko-pomorskie oraz lubelskie, które wykazały wzrost zbliżony do do średniego. Szczególnie niski wzrost w porównaniu do omawianej średniej wykazały województwa: łódzkie, podlaskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie i dolnośląskie.

Tablica 64. Wzrost PKB per capita w polskich województwach w 2016 r. w stosunku do średniego wzrostu
Table 64. GDP per capita growth of Polish voivodships in 2016 compared to the average growth in 2004–2016

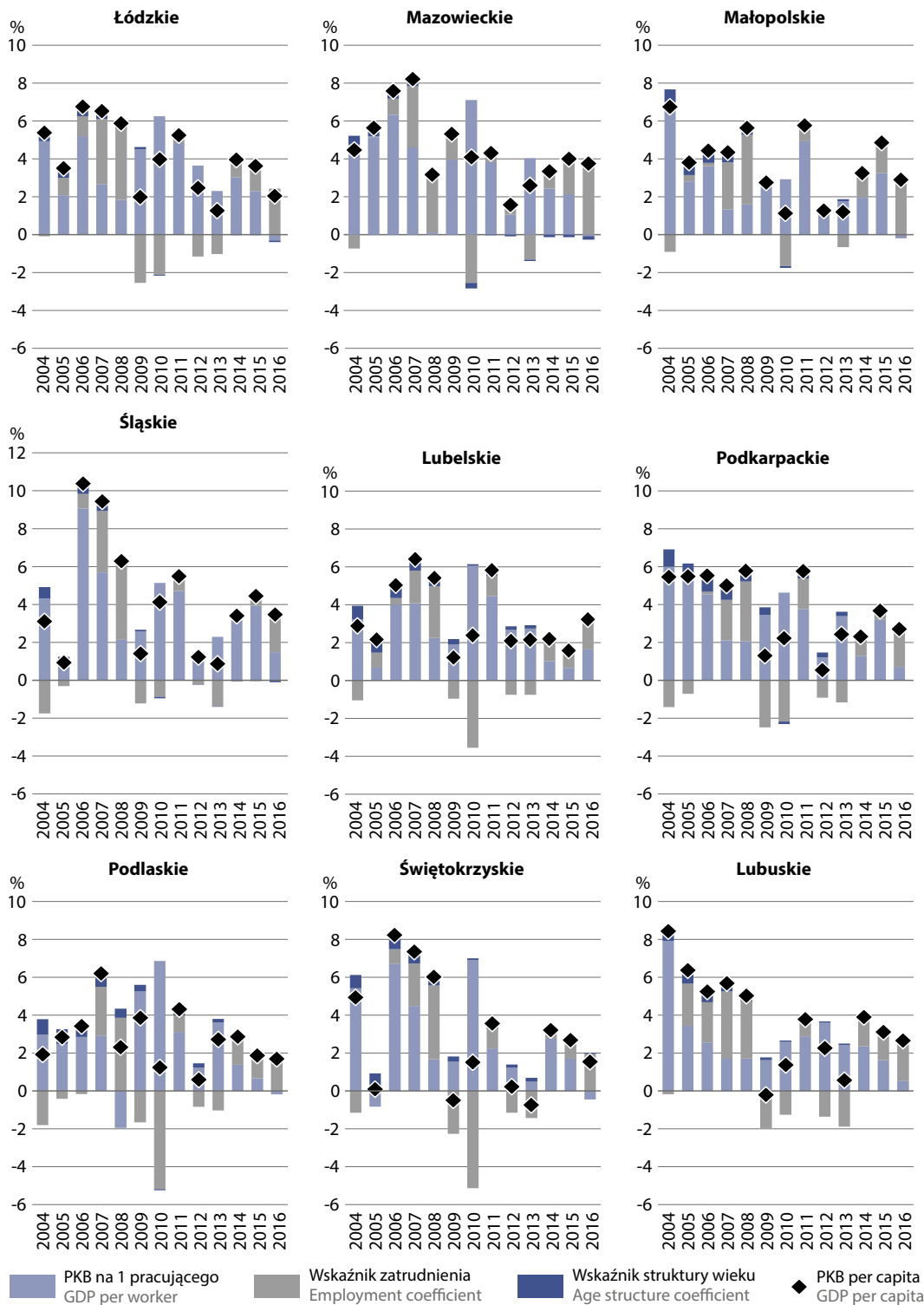
Województwo Voivodship	Średni wzrost PKB per capita w latach 2004–2016 Average GDP per capita growth in 2004–2016	Wzrost PKB per capita w 2016 r. GDP per capita growth in 2016
Łódzkie	4,04	2,04
Mazowieckie	4,47	3,77
Małopolskie	3,69	2,91
Śląskie	4,16	3,46
Lubelskie	3,26	3,21
Podkarpackie	3,69	2,70
Podlaskie	2,74	1,69
Warmińsko-mazurskie	2,89	1,55
Świętokrzyskie	3,70	2,67
Lubuskie	3,83	3,31
Wielkopolskie	2,84	2,44
Zachodniopomorskie	3,70	2,12
Dolnośląskie	2,79	1,10
Opolskie	3,19	2,31
Kujawsko-pomorskie	3,90	3,94
Pomorskie	2,72	2,34

Źródło: badanie własne GUS.

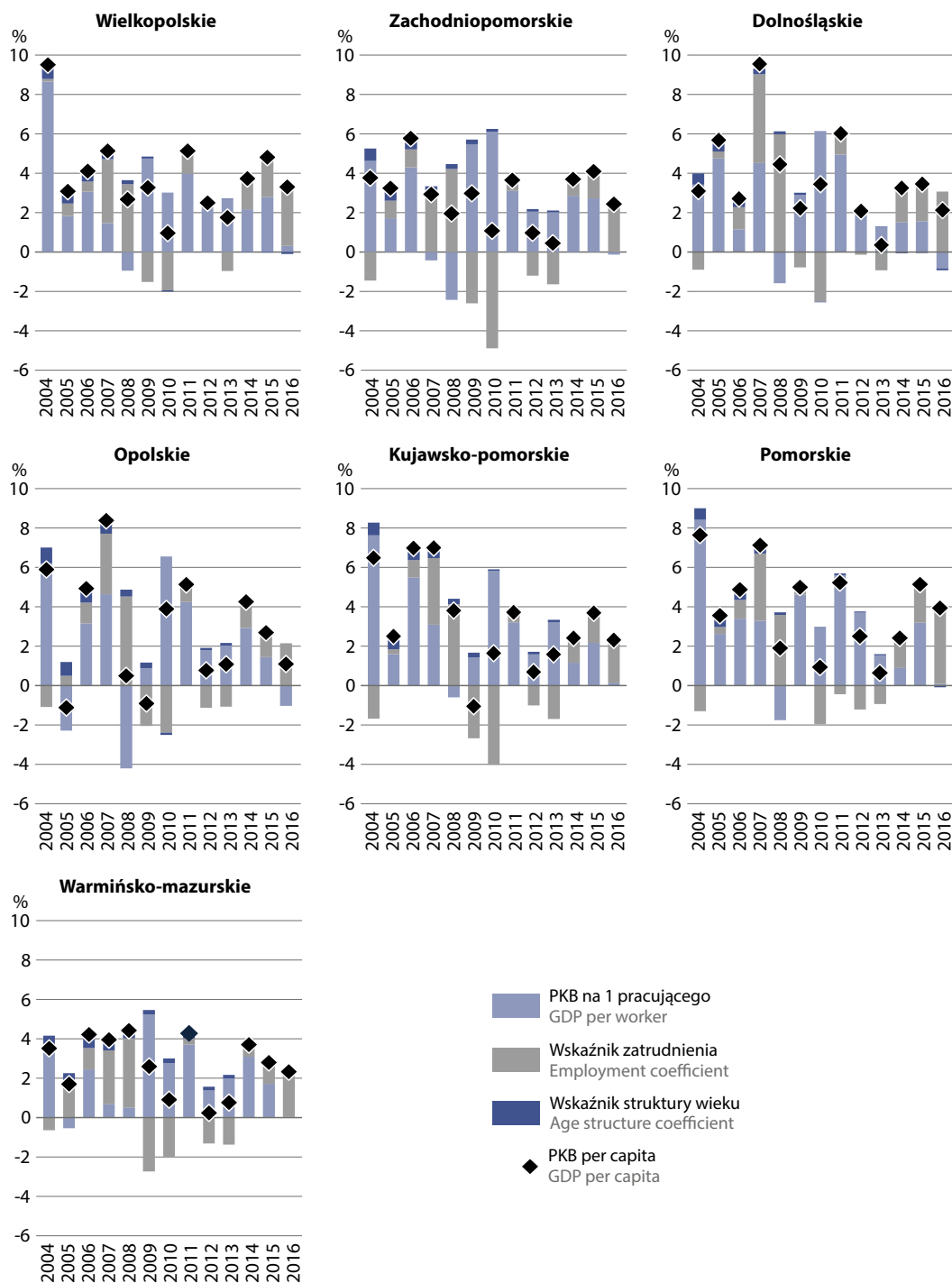
Source: Statistics Poland own research.

¹⁶⁶ Średnia ta jest liczona jako średnia geometryczna wartości wzrostu w poszczególnych latach wyrażonego w postaci zwrotu (np. jeżeli wzrost (stopa zwrotu) wyniósł 4% to w postaci zwrotu jest to 1,04), a następnie otrzymana wartość z powrotem jest przekształcana do postaci procentowej zmiany. Taka procedura jest odpowiednia w badanym kontekście, ponieważ interesuje nas wartość średnia wzrostu liczona rok do roku, a nie względem jednego wybranego roku.

Wykres 119. Dekompozycja wzrostu PKB per capita polskich województw w latach 2004–2016
 Chart 119. Decomposition of GDP per capita growth of Polish voivodships in 2004–2016

Wykres 119. Dekompozycja wzrostu PKB per capita polskich województw w latach 2004–2016 (dok.)
 Chart 119. Decomposition of GDP per capita growth of Polish voivodships in 2004–2016 (cont.)

Źródło: badanie własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Rachunki Produktynosci Gospodarki

Economic Productivity Accounts

Wstęp

Introduction

Poniżej zaprezentowano wyniki badania produktywności gospodarki zrealizowanego w sposób zgodny z podstawami neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego. Zaletą ujęcia ściśle neoklasycznego jest jego przejrzystość oraz ustalona międzynarodowa metodyka i praktyka zastosowania, szczególnie w analizach dotyczących dłuższego horyzontu czasowego. Do wad zwykle zalicza się bardzo duże zapotrzebowanie na wysokiej jakości dane wejściowe do rachunku. Ich ewentualny brak oznacza konieczność ich oszacowania. Wymagania dotyczące danych oznaczają także, że możliwy jest do osiągnięcia efekt jedynie T-2 lub T-3, tj. wyniki za ostatni rok są spóźnione o 2 lub 3 lata w stosunku do aktualnego roku¹⁶⁷.

Taka dekompozycja czerpie swoją podstawową inspirację z teorii dekompozycji Roberta Solowa, której statystyczne fundamenty metodologiczne zostały opracowane przez Dale'a Jorgensona i współpracowników w postaci rachunku produktywności gospodarki KLEMS¹⁶⁸. Jego nazwa wskazuje na czynniki, do których ten rachunek produktywności się odwołuje. Są to tzw. „czynniki pierwotne¹⁶⁹”, czyli „kapitał” oraz „praca” i czynniki „wtórne”, które są składowymi „zużycia pośredniego”, czyli „energia”, „materiały”, obejmujące zarówno surowce jak i półprodukty oraz „usługi”, rozumiane jako wkłady pozyskiwane przez przedsiębiorstwa z zewnątrz. Jest to zatem dekompozycja czynnikowa, gdyż jej podstawowym celem jest ustalenie wkładów poszczególnych czynników do wzrostu gospodarczego.

Rezygnując z wyznaczania kontrybucji jakości pracy oraz z wydzielenia kapitału ICT, a także dzięki ograniczeniu się do podziału na sekcje i grupy sekcji, zamiast podziału na działy i grupy działów, okazało się możliwe zrealizowanie dekompozycji czynnikowej dla indywidualnych województw. Ponadto w tej wersji rachunku produktywności zrealizowano go nie tylko dla agregatów, ale również w ujęciu na osobę zaangażowaną w proces produkcyjny, czyli na zatrudnionego albo na pracującego.

W efekcie zrealizowanej pracy metodologicznej w Departamencie Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS wyniki rachunku produktywności KLEMS dla gospodarki Polskiej zostały opublikowane w 2017 r. na stronie internetowej GUS i od tego momentu są regularnie aktualizowane. Opublikowano również dekompozycję na poziomie województw¹⁷⁰.

¹⁶⁷ W Polsce efekt T-2 możliwy jest w latach parzystych, zaś efekt T-3 w latach nieparzystych, z uwagi na dostępność danych, związanych z rynkiem pracy.

¹⁶⁸ Oprócz rachunku KLEMS (którego nazwa pochodzi od symboli literowych tradycyjnie używanych w zapisie formalnym dla wielkości ekonomicznych lub od pierwszych liter słów w języku angielskim, tj. K – Capital, L – Labour, E – Energy, M – Materials, S – Services) istnieje druga metodologia bazująca na tych samych podstawach (dekompozycja Solowa) realizowana przez OECD, która przyjmuje pewne założenia upraszczające, umożliwiające włączenie do analizy większej liczby krajów.

¹⁶⁹ Według: C. R. Hulten (2009), Growth Accounting, NBER Working Paper Series 15341. Inni autorzy często uważają tylko pracę za czynnik pierwotny. W każdym razie komponenty zużycia pośredniego są wtórne w stosunku do dwóch „podstawowych” czynników produkcji, tj. pracy i kapitału w tym sensie, że zostały powołane do życia dzięki nakładom pracy i kapitału.

¹⁷⁰ Dzieje się to równoległe do powstawania niniejszego raportu.

Metodologia

Methodology

W warunkach polskich, podobnie jak dla zdecydowanej większości krajów¹⁷¹ obecnych na platformie EU KLEMS, wykonano dekompozycję przyrostu wartości dodanej brutto (WDB) według następującego wzoru podstawowego:

$$\Delta \ln V_{jt} = \bar{w}_{jt}^K \Delta \ln K_{jt} + \bar{w}_{jt}^L \Delta \ln L_{jt} + \Delta \ln A_{jt}^V \quad (1)$$

gdzie: V – wartość dodana brutto (WDB), K – wartość zgromadzonego kapitału (czynnik kapitał), L – nakłady pracy (czynnik praca), zaś AV – to wieloczynnikowa produktywność gospodarki (Multifactor Productivity – MFP), obliczana rezydualnie. MFP odpowiada, co do istoty, tzw. „reszcie Solowa” z pierwotnej wersji neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego (w indeksie górnym wskazano, że chodzi o MFP wyliczane z wartości dodanej brutto V). Symbole w indeksie dolnym wskazują na sektory gospodarki j (według przyjętego w danej wersji rachunku KLEMS podziału¹⁷²) oraz na okresy roczne t. Udziały w obliczane są jako średnie międzyokresowe pomiędzy okresem uprzednim a bieżącym. Są to udziały danego czynnika w podziale zagregowanego dochodu identyfikowanego w tym rachunku z WDB, a w indeksie górnym wskazano do jakiego czynnika dany udział się odnosi.

Wzór powyższy podobnie jak dekompozycja Solowa jest zawsze spełniony, ponieważ ostatnie wyrażenie jest obliczane rezydualnie, jako różnica pomiędzy pozostałymi. Wyrażenia związane z kapitałem K oraz pracą L są dalej dekomponowane na kapitał ICT i kapitał non-ICT oraz na godziny przepracowane i tzw. kompozycję pracy¹⁷³.

Wszystkie główne zmienne we wzorze (1) są obliczane w drodze agregacji z zastosowaniem procedury Törnqvista:

$$\Delta \ln F_{jt} = \sum_i \bar{v}_{ijt}^F \Delta \ln F_{it} \quad (2)$$

gdzie: F – odpowiednio V, K lub L z wzoru (1). Udziały v – to średniookresowe udziały podobnie jak wyżej opisane udziały w, a w indeksie górnym oznaczono czynnik, do którego się odnosi dany udział. W indeksie dolnym symbol i oznacza kolejny element z najniższego poziomu agregacji sumowany do agregacji j.

W warunkach polskich konieczne okazało się wydzielenie kapitału ICT z dostępnych agregacji danych, dzięki przyjęciu pewnych założeń. Zmiana kompozycji pracy jest interpretowana jako zmiana jakości pracy w sensie jej produktywności ekonomicznej i stanowi podstawowy element, który odróżnia rachunek produktywności KLEMS od tradycyjnej dekompozycji Solowa, w której jakość pracy była zawarta w TFP¹⁷⁴.

Stosowanie wyrażeń logarymicznych w rachunku KLEMS zapewnia pełną zgodność matematyczną wzoru (1) z pierwotnie multiplikatywną postacią funkcji produkcji, czyli funkcji Cobba-Douglassa. W związku z tym, że przyrosty są w większości przypadków dodatnie oraz niewielkie (kilkuprocentowe) przybliżenie logarymiczne nie wpływa negatywnie na otrzymane wyniki.

¹⁷¹ W poprzedniej edycji (2016) były to tylko: Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Belgia, Holandia, Austria, Szwecja i Finlandia. Obecnie są to wszystkie kraje UE według stanu z 2018 r. (z Wielką Brytanią) oraz Stany Zjednoczone. Dla dużej części krajów jednak dane na platformie EU KLEMS są niekompletne, co uniemożliwia przeprowadzenie rachunku produktywności w oparciu o te dane.

¹⁷² W EU KLEMS tych sektorów jest 34.

¹⁷³ Rozwinięcie zarysowanej tu metodyki można znaleźć na stronie internetowej GUS poświęconej rachunkowi KLEMS. Patrz również: D. Kotlewski, M. Błażej, Metodologia rachunku produktywności KLEMS i jego implementacja w warunkach polskich, Wiadomości Statystyczne 9/2016.

¹⁷⁴ Można przyjąć, że MFP z rachunku KLEMS jest pewnym wariantem TFP (Total Factor Productivity).

Rachunek produktywności KLEMS wykonuje się nie tylko na poziomie całej gospodarki, ale także na poziomie odpowiednio dobranych grup sekcji, poszczególnych sekcji, grup działów i działów, co umożliwia sektorową obserwację gospodarki. Zrealizowane obliczenia dały wyniki obejmujące okres 2005–2016 i jest to okres maksymalny, gdyż dla lat wcześniejszych odpowiednie dane nie są dostępne, gdyż nie były odpowiednio zbierane i przetwarzane, z kolei dla lat późniejszych odpowiednie dane wejściowe do rachunku są jeszcze niedostępne.

Przy realizacji rachunku produktywności w postaci dekompozycji czynnikowej na poziomie województw zrezygnowano z wyrażen logarytmicznych. Takie ujęcie, oprócz tego, że jest czytelniejsze dla odbiorcy mniej przygotowanego, ma swoje uzasadnienie z uwagi na charakter zmian wielkości na poziomie województw. Częściej bowiem na tym poziomie mezoekonomicznym¹⁷⁵ występują zmiany znacznej wielkości, w postaci np. przyrostów kilkunastoprocentowych, albo nawet niekiedy kilkudziesięcioprocentowych, które nie są błędami tylko rzeczywistymi zmianami. W takiej sytuacji przybliżenie logarytmiczne daje już wyniki rozbieżne w stosunku do przyrostów zwykłych, czyli wzór $\Delta x/x \approx \Delta \ln x$ przestaje obowiązywać z wystarczającym przybliżeniem.

Porównania pomiędzy krajami

Comparison between countries

Rachunek produktywności gospodarki KLEMS umożliwia dokonywanie porównań pomiędzy różnymi krajami nie tylko w zakresie wzrostu gospodarczego na poziomie zagregowanym, ale także w zakresie dekompozycji tego wzrostu. Obserwacja tych wyników dla grupy 6 największych krajów Unii Europejskiej wskazuje na pewne charakterystyczne wzorce.

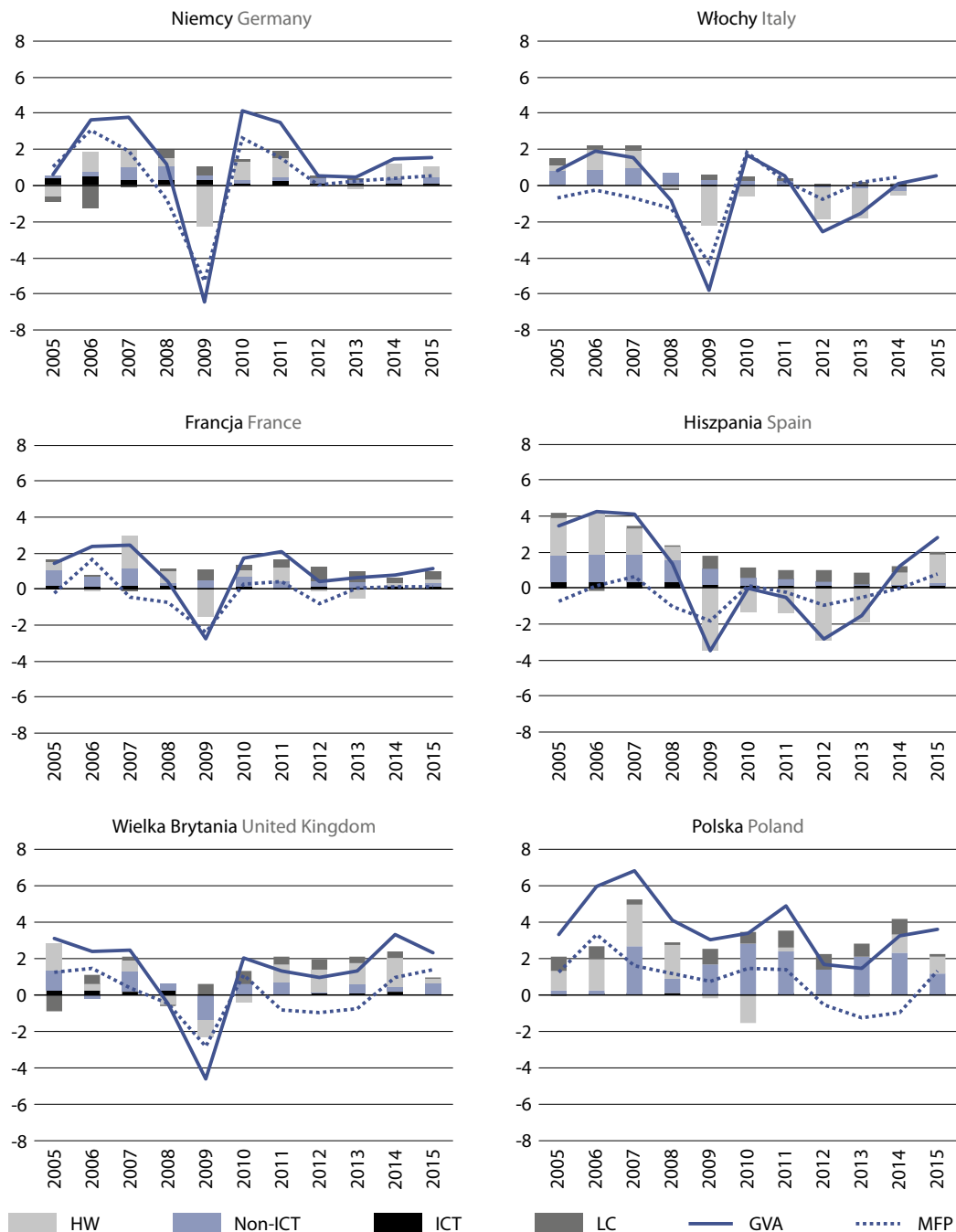
W okresie 2005–2015¹⁷⁶ można wyodrębnić podobieństwa pomiędzy gospodarkami Niemiec i Francji na tle pozostałej piątki największych gospodarek Unii Europejskiej, pod względem przebiegu wzrostu WDB, a także w dużym stopniu pod względem ewolucji wkładu MFP, z tym że gospodarka Niemiec jest bardziej dynamiczna pod względem amplitudy fluktuacji tych wielkości, jak i ogólnego średniego tempa wzrostu. Wkłady czynników produkcji, oprócz MFP, jednak różnią się, co wskazuje na różnice strukturalne i fakt, że powiązanie zarówno WDB, jak i MFP, jest raczej skutkiem dużej wymiany zagranicznej (w tym handlowej) pomiędzy tymi krajami niż podobieństw strukturalnych.

¹⁷⁵ Poziom mezoekonomiczny można rozumieć jako poziom agregacji sektorowych (tj. sekcje lub działy PKD), a także jako poziom agregacji regionalnych typu województwa. Gdy są to jednocześnie województwa i sektory, wówczas określenie to jest jak najbardziej uzasadnione.

¹⁷⁶ Na stronie EU KLEMS dane dostępne są tylko do 2015 r., dla Włoch są niepełne. Dlatego wykres dla Polski w zaprezentowanym panelu wykresów nie obejmuje 2016 r.

Wykres 120. Dekompozycja przyrostu WDB dla pięciu największych gospodarek Unii Europejskiej oraz dla Polski (w p. proc.)

Chart 120. Decomposition of GVA growth for five largest economies of the European Union and for Poland (in pp)

Uwaga: brak pełnych danych za 2015 r. dla Włoch. Legenda: ICT – kapitał ICT, Non-ICT – kapitał non-ICT, HW – godziny przepracowane, LC – kompozycja pracy, GVA – wartość dodana brutto, MFP – wieloczynnikowa produktywność gospodarki (Multifactor Productivity).
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS oraz EU KLEMS.

Note: missing 2015 data for Italy. Legend: ICT – ICT capital, Non-ICT – Non-ICT capital, HW – hours worked, LC – labour composition, GVA – gross value added, MFP – multifactor productivity.

Source: own calculations based on Statistics Poland and EU KLEMS data.

Spośród wybranych pięciu krajów, w tym samym okresie daje się dostrzec także podobieństwo pomiędzy gospodarkami Włoch i Hiszpanii. Kryzys gospodarczy, który wtedy wystąpił wyraźnie przybiera dla tych dwóch krajów przebieg o kształcie litery W, a nie V. Podobna ewolucja wkładów najważniejszych czynników produkcji, czyli godzin przepracowanych i kapitału non-ICT wskazuje na większe podobieństwa strukturalne pomiędzy tymi gospodarkami niż w przypadku Niemiec i Francji. Jednak przebieg wkładu MFP dla Włoch jest bardziej zbliżony do przebiegu wkładu MFP dla Niemiec niż dla Hiszpanii. W okresie 2005–2014 dla Hiszpanii, wkład MFP jest prawie we wszystkich latach.

W porównaniu z czterema wyżej wspomnianymi gospodarkami, gospodarka Wielkiej Brytanii najpełniej odbudowała się po kryzysie gospodarczym, którego przebieg w największym stopniu przypominał literę V, a nie W. Odbudowa wzrostu po kryzysie tylko dla tej gospodarki, spośród wspomnianych pięciu, dla których nastąpił spadek PKB (a zatem także WDB) w kryzysie, okazała się zupełna. Czynniki produkcji, które w największym stopniu przyczyniły się do tego są jednak godziny przepracowane i kapitał non-ICT, a nie MFP. W ostatnim roku analizy (2015) na przebiegi te ma już zapewne wpływ tzw. brexit.

Wzrost WDB dla Polski w okresie 2005–2015 jest generalnie wyższy niż dla pięciu największych gospodarek w Unii Europejskiej, ale obserwuje się też spowolnienie wzrostu, jako trendu w całym analizowanym okresie. Silne przyrosty wkładu MFP wyprzedzają silne przyrosty WDB w 2007 i 2011 r. Trend spadkowy wkładu MFP w całym okresie analizy oraz spadek znaczenia godzin przepracowanych spowodował, że głównymi czynnikami podtrzymującymi wzrost WDB w Polsce w kilku latach przed 2015 r. stały się kapitał non-ICT i kompozycja pracy, interpretowana jako wzrost jakości pracy. Oprócz trendu spadkowego WDB i MFP, do charakterystycznych zjawisk w polskiej gospodarce można zaliczyć bardzo niski wkład kapitału ICT do wzrostu WDB. Pod tym względem podobna do polskiej gospodarki jest gospodarka włoska, gdzie również jego wkład do wzrostu WDB jest pomijalny w całym analizowanym okresie.

Ostatni rok analizy (2015 r.) dla Polski wyróżnia się wzrostem kontrybucji MFP do wzrostu WDB, przy jednoczesnym spadku znaczenia kontrybucji podstawowych czynników produkcji. Ten wzrost znaczenia kontrybucji MFP w przyroście WDB jest silniejszy niż w latach 2007 i 2011, w których jak wspomniano wyżej też wystąpiły silne przyrosty.

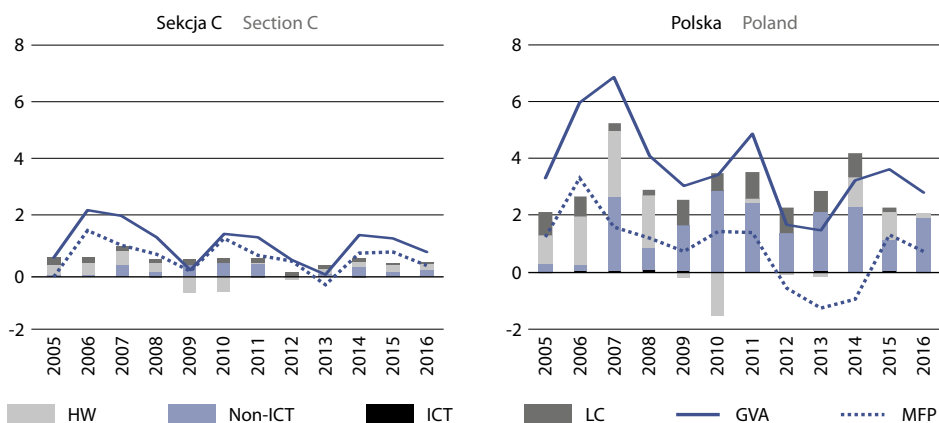
Kontrybucja czynników na poziomie mezoekonomicznym factor contribution at mezoeconomic level

Rachunek produktywności gospodarki KLEMS umożliwia także analizowanie wkładu poszczególnych agregacji przyjętych w rachunku KLEMS do przyrostu krajowego WDB oraz dekompozycję tego wkładu na czynniki produkcji przyjęte w rachunku KLEMS. Obserwacja wskazuje, że w przypadku gospodarki polskiej sekcją PKD, której wkład jest generalnie największy do przyrostu WDB krajowego, jest sekcja C (przetwórstwo przemysłowe), a ewolucja tego wkładu jest podobna jak dla całej gospodarki. Także wkłady poszczególnych czynników produkcji do przyrostu WDB w sekcji C mają ewolucję podobną jak dla całej gospodarki polskiej.

Trend spadkowy zmian WDB w sekcji C, a szczególnie kontrybucji MFP do jego zmiany, jest jednak mniej wyraźny niż dla całej gospodarki, co wskazuje na to, że sekcja ta, podtrzymuje wzrost. Istotna rola przetwórstwa przemysłowego umacnia się szczególnie od strony wkładu MFP, który w tej sekcji ma relatywnie większe znaczenie niż dla całej gospodarki, czyli jego kontrybucja stanowi dużo większą część przyrostu WDB w tej sekcji niż generalnie w pozostałej gospodarce. Ten, jak na razie powoli postępujący proces reindustrializacji gospodarki polskiej może ewentualnie przyczynić się do zahamowania procesu spadku kontrybucji MFP do przyrostu WDB dla gospodarki polskiej jako całości, która w kilku ostatnich latach poprzedzających 2015 r. przybrała nawet wartości ujemne, na co wskazują także inne badania¹⁷⁷. Nie wiadomo jeszcze czy odwrócenie się tego trendu spadku MFP dla gospodarki polskiej w latach 2015–2016 jest zjawiskiem trwałym, czy tymczasowym.

¹⁷⁷ Gradzewicz, M., Growiec, J., Kolasa, M., Postek, L., Strzelecki, P. (2014), Poland's Exceptional Growth Performance During the World Economic Crisis: New Growth Accounting Evidence. Working Paper, no. 186. NBP.

Wykres 121. Wkład WDB sekcji C i dekompozycja tego wkładu na tle dekompozycji WDB dla Polski (w p. proc.)
Chart 121. Contribution of GVA of section C and its decomposition compared to GVA decomposition for Poland (in pp)

Uwaga: legenda jak w poprzednim rysunku

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Note: legend as in the previous chart

Source: own calculations based on Statistics Poland data.

Bardziej zróżnicowane są wkłady poszczególnych czynników produkcji KLEMS w innych sekcjach, co częściowo wynika z naturalnej specyfiki tych sekcji. Na przykład, w sekcjach A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych), K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa), M-N (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca) dominują czynniki KLEMS związane z pracą, czyli wkłady godzin przepracowanych i kompozycji pracy, gdyż sekcje te są naturalnie pracochłonne. Z kolei w sekcjach D-E (wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), H (transport i gospodarka magazynowa), L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości) dominuje kapitał non-ICT, gdyż sekcje te są naturalnie kapitałochłonne¹⁷⁸. Oprócz tego zróżnicowania, także ewolucja wkładów poszczególnych czynników produkcji jest bardziej zróżnicowana niż dla sekcji C w stosunku do ewolucji wkładów do WDB dla całej gospodarki polskiej.

Zrealizowanie wspomnianej dekompozycji czynnikowej na poziomie województw umożliwia także inne, zasobne w informacje o dużej wartości analitycznej obserwacje i porównania na poziomie mezoekonomicznym, rozumianym tutaj jako związanym ze zróżnicowaniem przestrzennym. W ramach tej dekompozycji możliwa jest jednoczesna obserwacja zjawisk ekonomicznych w dwóch wymiarach, tj. według podziału gospodarki na sekcje i grupy sekcji oraz na jednostki terytorialne, czyli województwa. Dodatkowo w tym wypadku wykonano wszystkie rachunki „na osobę” zaangażowaną w proces produkcyjny dwutorowo, czyli na zatrudnionego i na pracującego. W ramach tej wersji rachunku dekompozycji, wykonano także dekompozycję odchyleń od średniej dla każdej sekcji lub grupy sekcji, dla każdego województwa i na zatrudnionego oraz na pracującego. Wyniki tych obszernych, niedawno zakończonych prac, nad dekompozycją czynnikową w podziale na województwa są umieszczone na stronie internetowej GUS¹⁷⁹, podobnie jak wyniki końcowe rachunku produktywności KLEMS¹⁸⁰.

¹⁷⁸ Obsługa nieruchomości też jest kapitałochłonna, gdyż firmy które się nią zajmują niejednokrotnie są także właścicielami obsługiwanych kapitałów.

¹⁷⁹ Identyfikacja źródeł zróżnicowania regionalnego Polski przy wykorzystaniu metod dekompozycji wzrostu i różnic Produktu Krajowego Brutto (PKB) oraz Wartości Dodanej Brutto (WDB) per capita, Raport – Część B oraz Załącznik 2, <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/statystyka-dla-polityki-spojnosci/statystyka-dla-polityki-spojnosci-2016-2018/badania/ekonomia/>

¹⁸⁰ Metodologia dekompozycji w ramach rachunku produktywności KLEMS dla gospodarki polskiej, <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/klems-rachunek-produktywnosci/metodologia-dekompozycji-w-ramach-rachunku-produktywnosci-klems-dla-gospodarki-polskiej,2,1.html>

Dekompozycja produkcji globalnej

Gross output decomposition

Do najnowszych badań w ramach rachunkowości wzrostu gospodarczego związanej z rachunkiem produktywności KLEMS jest wykonanie dekompozycji produkcji globalnej (PG), którą można uważać za rozwinięcie dekompozycji WDB, opisanej wyżej. W praktyce statystycznej przyjmuje się, że PG to suma wartości zużycia pośredniego oraz WDB, zatem w jej dekompozycji należy wprowadzić zużycie pośrednie do wzoru (1), który w takim razie przyjmuje postać:

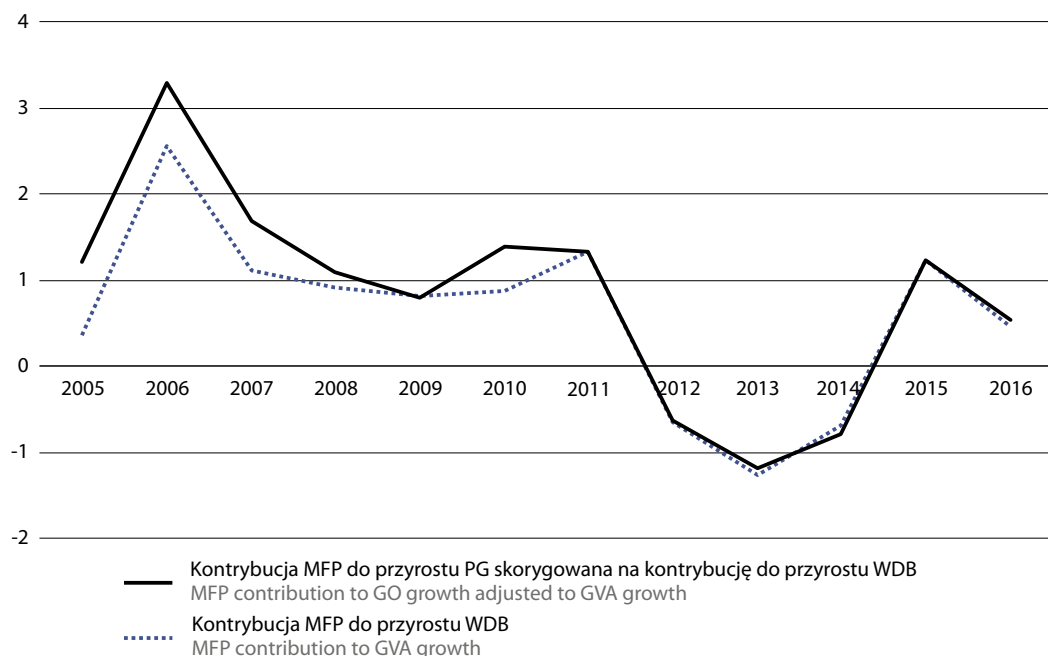
$$\Delta \ln Y_{jt} = \bar{v}_{jt}^X \Delta \ln X_{jt} + \bar{v}_{jt}^K \Delta \ln K_{jt} + \bar{v}_{jt}^L \Delta \ln L_{jt} + \Delta \ln A_{jt}^Y \quad (3)$$

We wzorze (3) pojawił się dodatkowy czynnik X_{jt} oznaczający zużycie pośrednie. Indeksy j i t mają takie samo znaczenie jak we wzorze (1). Y oznacza produkcję globalną. A^Y – to wieloczynnikowa produktywność gospodarki (Multifactor Productivity – MFP), obliczana rezydualnie, ale tym razem z wzoru (3) a nie (1), stąd równanie (3) podobnie jak (1) jest zawsze spełnione. Agregacja zużycia pośredniego jest dokonywana według wzoru (2), podobnie jak w przypadku czynników produkcji kapitał K i praca L . Udział v , z odpowiednimi indeksami są obliczane podobnie jak udziały w we wzorze (1), z tym że są to udziały w PG, a nie w WDB, zatem przyjmują inne wartości. Także kontrybucja wieloczynnikowej produktywności gospodarki A^Y do przyrostu produkcji globalnej Y jest inna niż kontrybucja A^V do przyrostu wartości dodanej brutto V , choć w idealnym przypadku, gdy nie występuje substytucja pomiędzy czynnikami produkcji, tj. kapitałem i pracą, a zużyciem pośrednim, powinny te wartości być powiązane odpowiednią relacją, czyli jedną z nich należy pomnożyć przez stosunek wartości PG do WDB.

Porównanie pomiędzy MFP obliczonym z dekompozycji WDB, a MFP obliczonym z dekompozycji PG i przemnożonym przez stosunek pomiędzy wartością PG a WDB, daje zatem wgląd w występujący w gospodarce proces substytucji pomiędzy podstawowymi czynnikami produkcji a zużyciem pośrednim. Ten proces substytucji w przypadku czynnika praca odbywa się głównie w ramach tzw. outsourcingu i polega na ewolucji w kierunku zamawiania usług zewnętrznych w innych firmach zamiast dodatkowej rekrutacji pracowników w ramach firm do wykonywania pewnych zadań. W przypadku kapitału również wystąpić może ww. substytucja, polegająca na uwzględnianiu pewnych inwestycji kapitałowych w zużyciu pośrednim, co może być skutkiem zmieniających się przepisów księgowo-skarbowych lub wynikać z interpretacji przez urzędy skarbowe – dla firm uwzględnianie pewnych kategorii inwestycji kapitałowych umożliwia ich natychmiastowe wliczenie w koszty, bez potrzeby ich amortyzowania księgowego, czego skutkiem jest mniejsze bieżące obciążenie podatkowe. Proces ww. outsourcingu jest jednak ważniejszy w normalnych warunkach i wynika bardziej z naturalnej ewolucji gospodarki.

Wykres 122. Wkład MFP do przyrostu WDB, a wkład MFP do przyrostu PG skorygowany na wkład do przyrostu WDB (w p. proc.)

Chart 122. MFP contribution to GVA growth compared to MFP contribution to GO growth adjusted to GVA growth (in pp)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Source: own calculations based on Statistics Poland data

Z porównania ww. dwóch rodzajów MFP można wyciągnąć wniosek, że gospodarka polska przed 2011 r. przechodziła przez proces przemian, związanych głównie ze wzrostem roli outsourcingu (do czego rachunkowo w pewnym stopniu przyczynić się mogło także zaliczanie w większym zakresie niektórych niewielkich inwestycji kapitałowych do zużycia pośredniego), jednak po tym roku procesy te zmniejszyły swoją intensywność i choć teoretycznie na poziomie sektorów te procesy mogą nadal zachodzić, to na poziomie makroekonomicznym są całkowicie skompensowane pomiędzy sektorami.

Zrealizowana, w ramach rachunku produktywności KLEMS, dekompozycja produkcji globalnej umożliwia jednak także prześledzenie tych procesów na poziomie sektorów. Ta obserwacja pokazuje, że to sekcja C (przetwórstwo przemysłowe) jest w największym stopniu odpowiedzialna za ww. przemiany i ich ewolucję. W pozostałych sekcjach te przemiany nie zachodzą prawie wcale lub są bardzo niewielkie. Istotnym wyjątkiem jest jednak sekcja J (informacja i komunikacja), w której od roku 2014 ww. procesy związane z outsourcingiem istotnie przyspieszyły, nie na tyle jednak, aby było to widoczne dla całej gospodarki.

Wartością dodaną tych analiz jest możliwość oszacowania znaczenia (ważności) tych procesów na poziomie przyjętych w rachunku KLEMS agregacji.

Aneks III

Annex III

Pomiar łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

Measuring the total factor productivity of non-financial enterprises in Poland

Wstęp

Introduction

Niniejszy dodatek zawiera wyniki analizy wskaźnika łącznej produktywności czynników produkcji (TFP) dla grupy średnich i dużych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2005–2017. Prezentowanie analizy są częścią badań eksperymentalnych prowadzonych w GUS. Do obliczeń wykorzystywane były roczne dane jednostkowe na temat przedsiębiorstw niefinansowych pochodzące z badania „Roczna ankieta przedsiębiorstw” (SP). Metodologia pomiaru wskaźnika TFP dla danych jednostkowych polega na wyznaczeniu składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Wykorzystując panelowe dane na temat przedsiębiorstw dokonano estymacji funkcji produkcji i wyznaczono rozkłady wskaźnika TFP dla całej badanej grupy oraz rozkłady warunkowe TFP względem wybranych uwarunkowań produktywności. Wśród uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw wyróżniono następujące kontrolne zmienne jakościowe:

- wielkość przedsiębiorstwa (3 kategorie);
- stopę inwestycji (4 kategorie);
- intensywność eksportu (3 kategorie);
- poziom konkurencyjności w sektorze (3 kategorie);
- formę własności (4 kategorie).

Do estymacji funkcji produkcji zastosowano semi-parametryczną metodę estymacji zaproponowaną przez Levinsohna-Petrina (2003). Dzięki wprowadzeniu mikropodstaw dla formowania się produktywności model Levinsohna-Petrina pozwala na zgodną estymację elastyczności wartości dodanej brutto względem nakładów kapitałowych i pracy. Zbudowano ekonometryczny model funkcji produkcji dla całej badanej grupy przedsiębiorstw oraz indywidualne modele funkcji produkcji dla podgrup przedsiębiorstw należących do poszczególnych kategorii zmiennych kontrolnych.

Agregację wskaźników TFP dla grupy podmiotów należących do danego sektora gospodarki wyznaczono za pomocą średniej ważonej, z wagami wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkość przedsiębiorstw. Przeprowadzono dekompozycje poziomu i wzrostu WDB oraz TFP.

Po pierwsze, potwierdzono zróżnicowanie wartości łącznej produktywności czynników produkcji względem formy własności, poziomu stopy inwestycji, wielkości eksportu oraz wielkości przedsiębiorstw. Po drugie, zauważono silną zależność wskaźników TFP od stopnia konkurencyjności rynku.

Dane

Data

Dane wykorzystane w analizach pochodziły z rocznych sprawozdań o działalności gospodarczej przedsiębiorstw zatrudniających więcej niż 9 osób za lata 2005–2017 zebranych na formularzach SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”. W celu budowy końcowej bazy danych niezbędne było zastosowanie procedur wstępnego przetwarzania danych, w tym czyszczenia danych z obserwacji nietypowych i niekompletnych.

Ostatecznie zbiór danych wykorzystany w badaniu składał się z ponad 629 tys. obserwacji i stanowił 66,8% wszystkich obserwacji zarejestrowanych w sprawozdaniach SP za latami 2005–2017. W bazie danych znalazło się średnio ponad 51 tys. przedsiębiorstw rocznie, a w sumie analizom poddano ponad 101 tys. podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorstwa zatrudniały średnio w roku 4,7 mln osób oraz notowały roczną sprzedaż na poziomie 1,456 biliona zł. Jest to większość sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, jednakże warto podkreślić, że badana próba przedsiębiorstw nie została wybrana przy zastosowaniu reprezentatywnej metody.

Metodologia pomiaru TFP

TPP measurement methodology

Do wyliczenia wskaźników TFP wykorzystano estymowaną funkcję produkcji dla wartości dodanej brutto. W tym celu dla każdego przedsiębiorstwa niezbędne było wyznaczenie następujących wielkości: produkcja globalna (Y), zużycie pośrednie (IC), wartość dodana brutto (GVA). Produkcja globalna zdefiniowana została następującą formułą:

$$Y = R_P + C_{own} + R_{C\&M} - V_{C\&M} - T + \Delta UG + \Delta FG, \quad (1)$$

gdzie poszczególne pozycje zostały opisane poniżej w tabeli.

Zużycie pośrednie (IC) zdefiniowano w oparciu o następującą formułę:

$$IC = IC_{ME} + IC_S + IC_{other} - BT \quad (2)$$

Wartość dodana brutto¹⁸¹ (GVA) to różnica pomiędzy produkcją globalną a zużyciem pośrednim:

$$GVA = Y - IC \quad (3)$$

Kapitał fizyczny K określony został jako średnioroczny realny poziom rzeczowych aktywów trwałych wyrażony w cenach z roku 2010.

¹⁸¹ Uwaga: wartość dodana brutto jest tu szacunkiem dla grupy badanych przedsiębiorstw oraz została wyliczona w przybliżeniu na bazie danych z formularza SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”. Nie jest więc kategorią ściśle odpowiadającą kategorii wartości dodanej w rozumieniu rachunków narodowych.

Tablica 65. Spis zmiennych endogenicznych
 Table 65. List of endogenous variables

Zmienna endogeniczna Endogenous variable	Opis Description
R_p	przychody netto ze sprzedaży produktów (wytobów i usług) net revenues from sales of products (goods and services)
$R_{p,e}$	przychody netto ze sprzedaży produktów (wytobów i usług) na eksport export sales of products (goods and services)
C_{own}	koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby cost of producing products for own use
$R_{c\&M}$	przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów net revenues from sales of commodities and raw materials
$R_{c\&M,e}$	przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów na eksport export sales of commodities and raw materials
$V_{c\&M}$	wartość sprzedanych towarów i materiałów value of sold commodities and raw materials
T	podatek akcyzowy excise tax
ΔUG	zmiana wartości półproduktów i produktów w toku w ciągu roku change in semi-fished goods and work in progress
ΔFG	zmiana wartości produktów gotowych w ciągu roku change in finished products
IC_{ME}	zużycie materiałów i energii use of raw materials and energy
IC_s	usługi obce outside services
IC_{other}	pozostałe koszty rodzajowe other costs
BT	koszty podróży służbowych business travel cost

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

Wskaźnik produktywności TFP jest wielkością nieobserwowalną, stąd pomiaru TFP można dokonać w oparciu o wyznaczenie składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Założono, że wartość dodana brutto przedsiębiorstwa i w okresie rocznym t jest określona przez funkcję produkcji Cobba-Douglasa:

$$GVA_{it} = A_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}, \quad (4)$$

gdzie L_{it} , K_{it} są wielkościami pracy i kapitału, a A_{it} jest idiosynkratycznym poziomem technologicznym wykorzystywanym w procesie produkcyjnym, parametry β_r , β_k określają odpowiednio elastyczność wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału. Pomiar realnych wielkości GVA_{it} , K_{it} wiąże się z zagadnieniem urealnienia mierzonych wielkości w cenach stałych.

Poziom technologiczny zdekomponować można jak poniżej:

$$A_{it} = TFP_{it} U_{it} = e^{\beta_0} V_{it} U_{it} \quad (5)$$

gdzie: e^{β_0} oznacza średnią produktywność firm;

V_{it} to współczynnik zmienności w indywidualnej produktywności;

$U_{it} = e^{u_{it}}$ to biały szumowy składnik losowy.

Logarytmując (5) definiujemy współczynnik produktywności na poziomie i -ego przedsiębiorstwa:

$$\omega_{it} = \beta_0 + \ln V_{it} = \beta_0 + v_{it}, \quad (6)$$

a dalej otrzymujemy równanie funkcji produkcji w postaci log-liniowej:

$$gva_{it} = \omega_{it} + \beta_k k_{it} + \beta_l l_{it} + u_{it} \quad (7)$$

Budując odpowiedni model ekonometryczny dokonuje się estymacji parametrów równania (7), dzięki czemu uzyskujemy:

$$\hat{\omega}_{it} = gva_{it} - \hat{\beta}_k k_{it} + \hat{\beta}_l l_{it}, \quad (8)$$

gdzie $\hat{\beta}_k, \hat{\beta}_l$ oznaczają odpowiednio szacunki elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału.

Wówczas pomiaru indywidualnej produktywności przedsiębiorstwa można dokonać za pomocą formuły:

$$\widehat{TFP}_{it} = e^{\hat{\omega}_{it}}. \quad (9)$$

Estymacja parametrów funkcji produkcji (7) wymaga zastosowania odpowiedniej metody ekonometrycznej z uwagi na pojawiające się problemy: endogeniczności zmiennych objaśniających, obciążonej selekcji próby oraz pominiętych cen. Problem endogeniczności zmiennych objaśniających (ang. endogeneity bias) polega na endogeniczności decyzji firm o nakładach pracy i kapitału. Oznacza to iż decyzje te są silnie skorelowane z obecnym poziomem produktywności, co w przypadku estymacji równania (7) klasyczną metodą najmniejszych kwadratów prowadzi do niezgodnych szacunków elastyczności β_l, β_k . Rozwiązanie tego problemu polega na zastosowaniu odpornych metod estymacji, takich jak metoda zmiennych instrumentalnych, metoda uogólnionych momentów, czy też wykorzystany w niniejszym badaniu model Levinsohna-Petrina (model LP). Problem obciążonej selekcji obserwacji (ang. selection bias) – występujący w przypadku stosowania danych panelowych zbilansowanych, z których usunięto niekompletne jednostki statyczne tzn. przedsiębiorstwa, które zakończyły działalność lub weszły na rynek w badanym okresie. Wyjście lub wejście na rynek jest procesem endogenicznym dla firm i jest ono silnie skorelowane ze zmiennymi objaśniającymi w modelu (7). W niniejszych analizach wykorzystano rozszerzony model LP o mechanizm uwzględniający wyjście przedsiębiorstw z rynku. Obciążenie w estymacji funkcji produkcji wynikające z pominiętych cen indywidualnych (ang. omitted price bias) nie może być w pełni zaadresowane poprzez wykorzystanie odpowiednich metod estymacji, pewnym przeciwdziałaniem jest stosowanie maksymalnie zdezagregowanych deflatorów cen. W niniejszych analizach wykorzystano deflatory środków trwałych, inwestycji i wartości dodanej brutto dla poszczególnych działów PKD.

Rozszerzony model LP jest odporny na pierwsze dwa problemy dzięki wykorzystaniu zmiennej przybliżającej nieobserwowalnej w czasie szoki produktywności (tzw. zmiennej proxy), a także probitowych oszacowań prawdopodobieństwa przetrwania przedsiębiorstwa na rynku. Jako zmienną proxy wykorzystano nakłady w przedsiębiorstwie na materiały i energię.

Uzyskane z równania (9) indywidualne poziomy produktywności zostały poddane procesowi winsoryzacji poprzez usunięcie dwóch skrajnych percentyli z rozkładu TFP_{it} . Agregacji wskaźników TFP_{it} dla podmiotów należących do wybranej podgrupy w ustalonym roku dokonano za pomocą średniej ważonej:

$$TFP_{S,t} = \sum_{i \in S} w_{S,it} TFP_{it}, \quad (10)$$

z wagami $w_{S,it}$ wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkości firm:

$$w_{S,it} = \frac{K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}{\sum_{i \in S} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}. \quad (11)$$

Zagregowany poziom WDB jest równy $GVA_t = \sum_{i \in S} TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}$.

Natomiast dekompozycja różnic WDB została określona wzorem:

$$\Delta(GVA_t) = \Delta_{TFP_t}(GVA_t) + \Delta_{K_t}(GVA_t) + \Delta_{L_t}(GVA_t) + R_t, \quad (12)$$

gdzie

$$\Delta_{TFP_t}(GVA_t) = \sum_{i \in S} TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - \sum_{i \in S} TFP_{it-1} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l},$$

$$\Delta_{K_t}(GVA_t) = \sum_{i \in S} TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - \sum_{i \in S} TFP_{it} K_{it-1}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l},$$

$$\Delta_{L_t}(GVA_t) = \sum_{i \in S} TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - \sum_{i \in S} TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it-1}^{\beta_l},$$

oraz R_t jest składnikiem resztowym w dekompozycji (12) bilansującym dekompozycje różnic WDB oraz uwzględniającym m.in. efekty wejścia i wyjścia przedsiębiorstw z rynku. Stąd wzrost WDB możemy zdekomponować za pomocą formuły postaci:

$$\begin{aligned} \Delta^{\%}(GVA_t) = & \frac{\sum TFP_{it-1} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}{GVA_{t-1}} \Delta_{TFP_t}^{\%}(GVA_t) + \frac{\sum TFP_{it} K_{it-1}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}{GVA_{t-1}} \Delta_{K_t}^{\%}(GVA_t) \\ & + \frac{\sum TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it-1}^{\beta_l}}{GVA_{t-1}} \Delta_{L_t}^{\%}(GVA_t) + \frac{R_t}{GVA_{t-1}}, \end{aligned} \quad (13)$$

gdzie

$$\begin{aligned} \Delta^{\%}(GVA_t) = \frac{\Delta(GVA_t)}{GVA_{t-1}} \quad \Delta_{TFP}^{\%}(GVA_t) = \frac{\Delta_{TFP_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta_{K_t}^{\%}(GVA_t) = \frac{\Delta_{K_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \\ \Delta_{L_t}^{\%}(GVA_t) = \frac{\Delta_{L_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}. \end{aligned}$$

Wybrane uwarunkowania wskaźnika TFP

Selected determinants of TFP indicator

W tej części badania wyznaczono rozkłady łącznej produktywności przedsiębiorstw dla całego badanego sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce oraz dla podgrupy przedsiębiorstw wyznaczonych za pomocą zmiennych kontrolnych. W poniższej tabeli wśród uwarunkowań łącznej produktywności przedsiębiorstw wybrano 5 zmiennych jakościowych złożonych z 17 kategorii. W dwóch ostatnich kolumnach tabeli dla analizowanych podgrup przedsiębiorstw podano średnie ważone rozkładów empirycznych log *TFP* wyznaczone z dwóch modeli ekonometrycznych.

Rozważono dwie alternatywne ekonometryczne metody pomiaru wskaźników TFP (Model I oraz Model II), w obu do estymacji funkcji produkcji zastosowano rozszerzony model LP. W Modelu I funkcja produkcji została oszacowana w oparciu o całą badaną próbę przedsiębiorstw, stąd Model I zakłada stałe w czasie

i dla wszystkich podmiotów elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału. W Modelu II dla każdej podgrupy przedsiębiorstw należących do danej kategorii zmiennej kontrolnej rozważono inną funkcję produkcji. Pozwoliło to na uzależnienie parametrów β_l , β_k funkcji produkcji przedsiębiorstwa od wartości poszczególnych zmiennych kontrolnych.

Zaproponowane podejścia do pomiaru zagregowanych wskaźników TFP prowadzą do podobnych wniosków. Najwyższy średni poziom wskaźnika log TFP odnotowano dla podmiotów należących do kategorii: przedsiębiorstw działających na rynku o dużej koncentracji (średnia ważona log TFP = 4,53 w Modelu I, średnia ważona log TFP = 5,16 w Modelu II); przedsiębiorstw z dominującym właścicielem zagranicznym (średnia ważona log TFP = 4,45 w Modelu I, średnia ważona log TFP = 4,74 w Modelu II) oraz dla grupy przedsiębiorstw zatrudniających ponad 250 osób (średnia ważona log TFP = 4,39 w Modelu I, średnia ważona log TFP = 4,45 w Modelu II).

Tablica 66. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe rozkładów
Table 66. List of control variables with descriptive statistics of distributions

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Model I*, średnia ważona log TFP (odchylnie std. log TFP) Model I*, weighted average of log TFP (std dev. of log TFP)	Model II**, średnia ważona log TFP (odchylnie std. log TFP) Model II**, weighted average of log TFP (std dev. of log TFP)
Forma własności Ownership	przedsiębiorstwa zagraniczne foreign-owned enterprises (FOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem zagranicznym enterprises with majority foreign ownership	4,45 (0,84)	4,74 (0,97)
	przedsiębiorstwa prywatne krajowe private domestic enterprises (PDE)	przedsiębiorstwa z dominującym prywatnym właścicielem krajowym enterprises with majority private domestic ownership	3,93 (0,93)	4,15 (0,73)
	przedsiębiorstwa państwowe state-owned enterprises (SOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem publicznym enterprises with majority public ownership	4,16 (0,95)	4,68 (1,33)
	przedsiębiorstwa z nieustaloną formą własności enterprises with undetermined ownership (EUO)	przedsiębiorstwa z nieustalonym właścicielem enterprises with undetermined ownership	3,42 (1,35)	3,12 (1,39)

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby, średnie ważone dla log TFP_{it} wyznaczone z (10) przy założeniu normalności rozkładu prawdopodobieństwa.

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, średnie ważone dla TFP_{it} wyznaczone z (10) przy założeniu normalności rozkładu prawdopodobieństwa.

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

*Estimation of the production function for the whole sample, weighted averages for log TFP_{it} determined based on (10) under normality assumption.

**Estimation of the production function for each category, weighted averages for TFP_{it} determined based on (10) under normality assumption.

Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

Tablica 66. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe rozkładów (cd.)
 Table 66. List of control variables with descriptive statistics of distributions (cont.)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Model I*, średnia ważona log TFP (odchylnie std. log TFP) Model I*, weighted average of log TFP (std dev. of log TFP)	Model II**, średnia ważona log TFP (odchylnie std. log TFP) Model II**, weighted average of log TFP (std dev. of log TFP)
Intensywność eksportu Export internisty	Wysoka high	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e}+R_{C\&M,e}}{R_p+R_{C\&M}} > 50\%$ export share $\frac{R_{P,e}+R_{C\&M,e}}{R_p+R_{C\&M}} > 50\%$	4,23 (0,88)	4,32 (0,91)
	umiarkowana moderate	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e}+R_{C\&M,e}}{R_p+R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$ export share $\frac{R_{P,e}+R_{C\&M,e}}{R_p+R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$	4,27 (0,91)	4,37 (0,82)
	brak eksportu no export	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e}+R_{C\&M,e}}{R_p+R_{C\&M}} = 0\%$ export share $\frac{R_{P,e}+R_{C\&M,e}}{R_p+R_{C\&M}} = 0\%$	3,71 (1,14)	4,01 (1,05)
Intensywność inwestycji Investment internisty	wysoka high	stopa inwestycji zdefiniowana przez iloraz zmiany środków trwałych $\frac{\Delta K}{GVA} \geq 25\%$ investment rate defined as a ratio of a change in fixed assets and GVA $\frac{\Delta K}{GVA} \geq 25\%$	4,16 (0,86)	3,50 (0,48)
	umiarkowana moderate	stopa inwestycji zdefiniowana przez iloraz zmiany kapitałów trwałych $\frac{\Delta K}{GVA} \in [10\%, 25\%)$ investment rate defined as a ratio of a change in fixed assets and GVA $\frac{\Delta K}{GVA} \in [10\%, 25\%)$	4,24 (0,87)	3,50 (0,42)
	niska low	stopa inwestycji zdefiniowana przez iloraz zmiany kapitałów trwałych $\frac{\Delta K}{GVA} \in [0,10\%)$ investment rate defined as a ratio of a change in fixed assets and GVA $\frac{\Delta K}{GVA} \in [0,10\%)$	4,15 (1,03)	4,42 (1,17)
	dezinwestycje disinvestment	stopa inwestycji zdefiniowana przez iloraz zmiany kapitałów trwałych $\frac{\Delta K}{GVA} < 0\%$ investment rate defined as a ratio of a change in fixed assets and GVA $\frac{\Delta K}{GVA} < 0\%$	3,87 (1,06)	4,13 (1,23)

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby, średnie ważone dla log TFP_{it} wyznaczone z (10) przy założeniu normalności rozkładu prawdopodobieństwa.

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, średnie ważone dla TFP_{it} wyznaczone z (10) przy założeniu normalności rozkładu prawdopodobieństwa.

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

*Estimation of the production function for the whole sample, weighted averages for log TFP_{it} determined based on (10) under normality assumption.

**Estimation of the production function for each category, weighted averages for TFP_{it} determined based on (10) under normality assumption.

Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

Tablica 66. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe rozkładów (dok.)
 Table 66. List of control variables with descriptive statistics of distributions (cont.)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Model I*, średnia ważona log TFP (odchylnie std. log TFP) Model I*, weighted average of log TFP (std dev. of log TFP)	Model II**, średnia ważona log TFP (odchylnie std. log TFP) Model II**, weighted average of log TFP (std dev. of log TFP)
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	duże large	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L > 250$ average number of employees $L > 250$	4,39 (0,84)	4,45 (1,15)
	średnie medium	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [50,250)$ average number of employees $L \in [50,250)$	3,78 (1,00)	3,59 (0,81)
	małe small	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [10,50)$ average number of employees $L \in [10,50)$	3,38 (1,35)	3,51 (1,40)
Konkurencyjność rynku Market competition	niska low	indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) większy od 0,2 the Herfindahl-Hirschman index (for NACE divisions) greater than 0.2	4,53 (1,18)	5,16 (1,24)
	umiarkowana moderate	indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) w przedziale [0,01; 0,2] the Herfindahl-Hirschman index (for NACE divisions) in [0.01; 0.2]	4,12 (0,93)	4,20 (1,08)
	wysoka high	indeks Herfindahla-Hirschmana (dla działów PKD) mniejszy od 0,01 the Herfindahl-Hirschman index (for NACE divisions) less than 0.01	4,01 (0,87)	3,96 (0,78)
Ogółem Total			4,04 (1,00)	

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby, średnie ważone dla $\log TFP_{it}$ wyznaczone z (10) przy założeniu normalności rozkładu prawdopodobieństwa.

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, średnie ważone dla TFP_{it} wyznaczone z (10) przy założeniu normalności rozkładu prawdopodobieństwa.

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

*Estimation of the production function for the whole sample, weighted averages for $\log TFP_{it}$ determined based on (10) under normality assumption.

**Estimation of the production function for each category, weighted averages for TFP_{it} determined based on (10) under normality assumption.

Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

W dalszych analizach do pomiaru TFP wykorzystano Model I.

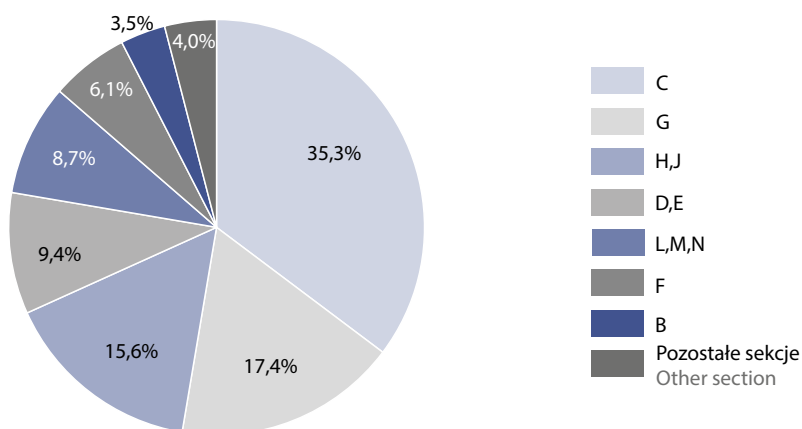
Dekompozycja wartości dodanej brutto¹⁸²

Decompositions of gross value added

Średnio w latach 2005–2017 największe udziały w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce miały sektory: przetwórstwa przemysłowego (sekcja C, 35,3%), handlu (sekcja G, 17,4%) oraz transportu, informacji i komunikacji (sekcje H i J, 15,6%).

Wykres 123. Udziały grup sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2005–2017 (w p. proc.)

Chart 123. Shares of groups of NACE sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2005–2017 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2010.

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

GVA in constant prices of 2010.

Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

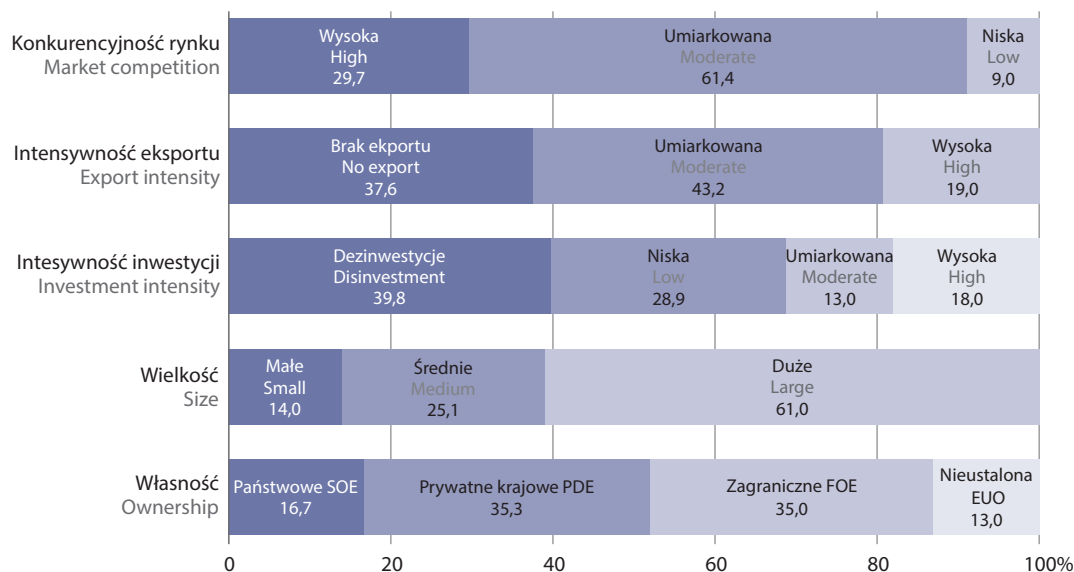
W latach 2005–2017 proces tworzenia WDB uwarunkowany był w największym stopniu¹⁸³ przez przedsiębiorstwa działające na rynku o umiarkowanym poziomie konkurencyjności (61,4% zagregowanej WDB), duże podmioty (60,9% zagregowanej WDB) oraz przedsiębiorstwa ze średnią intensywnością eksportu (43,2% zagregowanej WDB). Łączny poziom WDB przedsiębiorstw niepodejmujących inwestycji stanowił znaczący wkład – 39,8% do całkowitej WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw.

¹⁸² Uwaga: wartość dodana brutto jest tu szacunkiem dla grupy badanych przedsiębiorstw oraz została wyliczona w przybliżeniu na bazie danych z formularza SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”. Nie jest więc kategorią ściśle odpowiadającą kategorii wartości dodanej w rozumieniu rachunków narodowych. Sektory w niniejszej analizie oznaczają grupy przedsiębiorstw, dla których dostępne były dane z SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw” i klasyfikowanych w poszczególnych sekcjach i ich grupach dla ostatniego roku analizy.

¹⁸³ Uwaga: wskazane kategorie nie są rozłączne.

Wykres 124. Udziały kategorii zmiennych kontrolnych w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2005–2017 (w p. proc.)

Chart 124. Shares of categories of control variables in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland in 2005–2017, average in 2005–2017 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2010.

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

GVA in constant prices of 2010.

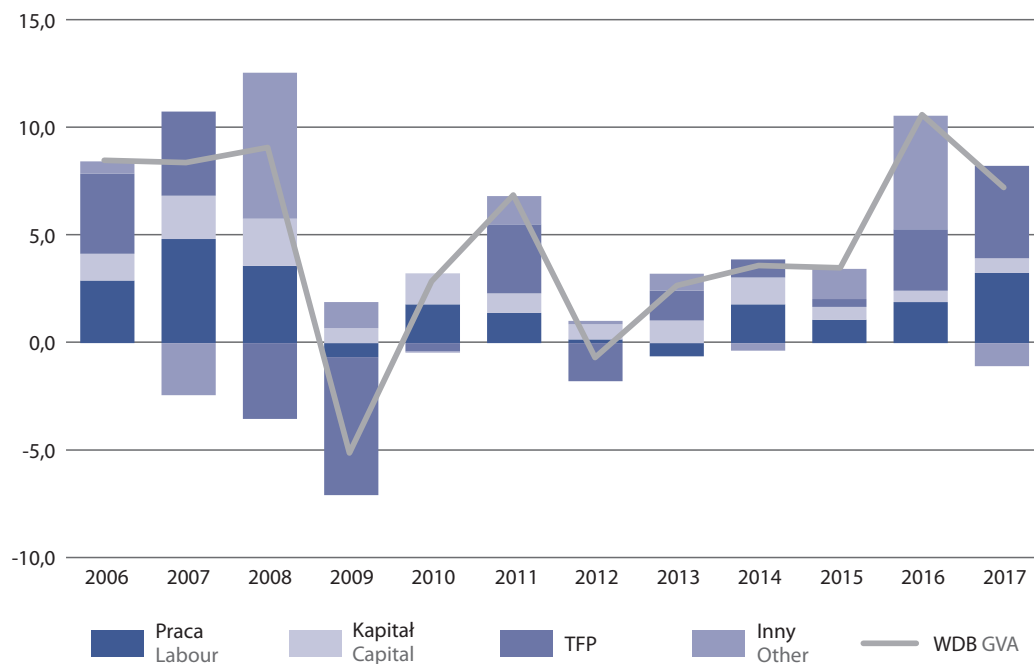
Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

Wzrost WDB w 2017 r. badanej grupy przedsiębiorstw był zdeterminowany głównie zmianą zagregowanego poziomu łącznej produktywności (4,3 p. proc.), następnie wkładem pracy (3,3 p. proc.), a w najmniejszym stopniu przez czynnik kapitału (0,7 p. proc.). Warto odnotować, że w 2009 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano silny spadek WDB o 5.2 % dla badanych przedsiębiorstw, jednocześnie w latach 2016–2017 wzrost WDB powrócił do poziomów sprzed 2009 r., osiągając odpowiednio wzrosty na poziomie 10,6 p. proc. oraz 7,2 p. proc.

Wykres 125. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2005–2017 (w p. proc.)

Chart 125. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland in 2005–2017 (in pp)

Dekompozycja WDB na podstawie (13), WDB w cenach stałych z roku 2010.

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

Decomposition of GVA based on (13), GVA in constant prices of 2010.

Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form, Roczna ankieta przedsiębiorstw.

Bibliografia

Bibliography

- BAS, Indywidualny limit zadłużenia samorządów terytorialnych, (2011), Warszawa.
- Bank of Russia, Monetary policy report, nr 4, (2018), Moskwa.
- BCB, Copom minutes, <https://www.bcb.gov.br/en/publications/copomminutes/cronologicos>
- CPB, World Trade Monitor.
- Czech Republic Bank, Annual Report 2018, (2019), Praga.
- BGK, Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy kapitałowej BGK w 2018 roku, (2019), Warszawa.
- BoE, Financial Stability Report, November 2018, (2018), London.
- BoJ, Monetary Policy Statement in 2018, (2018), Tokio.
- EBA, Risk dashboard – data as of Q4 2018, (2019), Frankfurt.
- EBC, Raport roczny, (2019), Frankfurt.
- EBC, Raport roczny 2018 r., (2019), Frankfurt, aneks statystyczny.
- Fed, Minutes of the Federal Open Market Committee December, (2018), www.federalreserve.gov
- GPW, Rocznik Giełdowy 2018, (2019), Warszawa.
- GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2018, www.gpw.pl
- Gradzewicz, M., Growiec, J., Kolasa, M., Postek, L., Strzelecki, P. (2014), Poland's Exceptional Growth Performance During the World Economic Crisis: New Growth Accounting Evidence. Working Paper, no. 186.
- KE, Employment and Social Developments in Europe 2012, (2012), Bruksela.
- KE, http://ec.europa.eu/europe2020/images/european_semester_en_big.jpg
- KNF, Raport o stanie sektora ubezpieczeń po IV kwartałach 2016 r., (2017), Warszawa.
- KNF, Wyniki badania portfela kredytów mieszkaniowych i konsumpcyjnych gospodarstw domowych według stanu na koniec 2018, aneks do Raportu o sytuacji banków w 2018, (2019), Warszawa.
- KNF, Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku, (2019), Warszawa.
- KNF, Stanowisko KNF z dnia 24 listopada 2017 r. w sprawie polityki dywidendowej banków komercyjnych w 2018 r., (2018), Warszawa.
- KNF, Stanowisko KNF z dnia 5 grudnia 2017 r. w sprawie polityki dywidendowej banków spółdzielczych i zrzeszających, zakładów ubezpieczeń i reasekuracji, powszechnych towarzystw emerytalnych, domów maklerskich i towarzystw funduszy inwestycyjnych w 2018 r., (2019), Warszawa.
- Stanowisku KNF z 24 listopada 2017 r. w sprawie minimalnych poziomów współczynników kapitałowych. (2017), Warszawa.
- KNF, Informacja o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w III kwartale 2018 r., (2019), Warszawa.
- Komisja Europejska, Excessive deficit procedures – overview.
- Komisja Europejska, Significant Deviation Procedure.
- Komisja Europejska, Social Scoreboard.
- Komisja Europejska, European Pillar of Social Rights.
- Kotlewski D, Błażej M., Metodologia rachunku produktywności KLEMS i jego implementacja w warunkach polskich, Wiadomości Statystyczne 9/2016.
- Layton A.P, Banerji A., Achuthan L. (2015), "The world and "The world business cycle chronology", Journal of Business Cycle Measurement and Analysis, Vol. 1., s. 23–40.
- MF, (2018), Program konwergencji. Aktualizacja 2018, Warszawa.
- MF, Stabilizująca reguła wydatkowa, (2013), Warszawa.
- MF, Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej, (2014), Warszawa.

- MFW, World Economic Outlook, April, (2019), Waszyngton.
- MFW, Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition BPM6, (2009), Waszyngton.
- MFW, Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times, (2018), Waszyngton.
- MFW, Financial Stability Report, June 2019, (2019), Waszyngton.
- MNB, Financial stability report, June 2019, (2019), Budapeszt.
- NBP, Raport o stabilności finansowej, czerwiec 2019 r., Warszawa.
- NBP w: NBP, Bilans płatniczy – zmiany metodologiczne, (wrzesień 2015 r.), Warszawa.
- NBP, Raport o stabilności systemu finansowego, Czerwiec 2019 r., (2019), Warszawa.
- NBP, Informacja o zmianach w statystyce bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej w 2014 r., (2014), Warszawa.
- NBP, Raport o inflacji. Lipiec 2019 r., (2019), Warszawa.
- NBP, Statystyka bilansu płatniczego, (2019), Warszawa.
- NBP, Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2018, (2019), Warszawa.
- NBP, Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej, styczeń-grudzień 2018, (2018), Warszawa.
- NBP, Raport roczny 2018. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP, (2019), Warszawa.
- Parlament Europejski, Multiannual Financial Framework.
- Parlament Europejski, REPORT 28.2.2018 on the European Semester for economic policy coordination: Annual Growth Survey 2018 (2017/2226(INI)).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II) (Dz.U. L 335 z 15.12.2010).
- PBC, China Monetary Policy Report Quarter Four, 2018 (2018), <http://www.pbc.gov.cn>
- Rada Ministrów, Założenia projektu budżetu państwa na rok 2020, (2019), Warszawa.
- Rada Ministrów, Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. Omówienie, (2017), Warszawa.
- Rada Ministrów, Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r. Omówienie, (2018), Warszawa
- Rada Ministrów, Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r. Omówienie, (2019), Warszawa
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 września 2017 r. w sprawie bufora ryzyka systemowego (Dz. U. z 2017, poz. 1776).
- Rada Ministrów, Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r., Omówienie, (2019), Warszawa.
- Rada Ministrów, Założenia projektu budżetu państwa na rok 2020, (2019), Warszawa, s. 10–11.
- Riksbank, Financial stability report 2018, part 1, (2019), Stockholm, annex.
- SNB, Financial Stability Report 2018, (2019), Zurich.
- SNB, Monetary policy assessment of 13 December 2018, (2019), Zurich.
- UNCTAD, World Investment Report 2019, (2019), New York and Geneva.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych nie definiuje podsektorów (rządowego, samorządowego i ubezpieczeń społecznych) w ramach sektora finansów publicznych.
- Wiśniewski Z., Sytuacja i polityka państwa na rynku pracy w Polsce w: Sytuacja demograficzna Polski.
- Zalecenie Rady z dnia 12 lipca 2016 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2016 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2016 r. (2016/C 299/04).

Spis baz danych

List of databases

Athens Exchange Group
BME, Spanish Exchange data
CPB, World Trade Monitor
Deutsche Borse, stock exchange data
Eurostat data
EBA, Risk dashboard
EBC, Statistical Data Warehouse
EBC, Raport roczny, ankes statystyczny
EIA, Statistical data
Euronext, Market data
Eurostat
GPW, Rocznik giełdowy
GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2018
IEA, Statistical data
KE, Ameco
KE, Price and Cost Competitiveness, database
KE, Monetary Conditions Index database
KE, Alert Mechanism Report 2018, Statistical Annex
KNF, Dane statystyczne
London Stock Exchange Group data
MFW, World Economic Outlook
MFW, World Economic Outlook, April 2019
MFW, Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times, April 2019
MNB, Financial stability report database
MOP, Statistical data
MRPiPS, dane statystyczne
Nasdaq, Quotes data
New York Stock Exchange data
NBP, Statystyka bilansu płatniczego
NBP, Kurs walut
NPB, Statystyka stóp procentowych
NBP, Raport o stabilności systemu finansowego
NBP, statystyki stopy POLONIA
OECD, Statistical Data
Prague Stock Exchange, Market Data
Riksbank, Financial stability report database
SIX Swiss Exchange data
EU KLEMS Data
UKNF, Dane miesięczne sektora bankowego, (2019)
UNCTAD, World Investment Report statistic
www.investing.com/rates-bonds/
global-rates.com

Spis wykorzystanych publikacji GUS

Statistics Poland publications list

Aktywność ekonomiczna ludności polski IV kwartał 2018, (2019).
Badania koniunktury w przemyśle (baz bieżąca kwartalna).
Badania koniunktury w przemyśle (baza bieżąca miesięczna).
Bezrobocie rejestrowane. I-IV kw. 2018 r., (2019).
Biuletyn Statystyczny nr 5/2014.
Biuletyn Statystyczny nr 5/2015.
Biuletyn Statystyczny nr 5/2016.
Biuletyn Statystyczny nr 5/2017.
Biuletyn Statystyczny nr 5/2018.
Biuletyn Statystyczny nr 5/2019.
Budownictwo mieszkaniowe I-IV kw. 2018 r., (2019).
Ceny w gospodarce narodowej. Lipiec 2019 r., (2019).
Dziedzina Baza Wiedzy. Lipiec 2019 r., (2019).
Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2017, (2018).
Handel zagraniczny. I-IX 2018 r., (2019).
Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2017, (2018).
Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2018 r., (2019).
Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2018 r. Stan w dn. 31 XII, (2019).
Mały rocznik statystyczny Polski 2019, (2019).
Metodologia dekompozycji w ramach rachunku produktywności KLEMS dla gospodarki polskiej.
Monitoring banków 2017, (2018).
Nakłady i wyniki przemysłu w 2018 r., (2019).
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (na podstawie BAEL). Notatka informacyjna na temat zbiorowości uzupełniających populację bezrobotnych wyznaczaną według kryteriów MOP, (2011).
Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów w 2018 r., (2019).
Polska w liczbach 2019, (2019).
Polska w Unii Europejskiej 2019, (2019).
Popyt na pracę w 2018r., (2019).
Pracujący i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2018 r. – dane wstępne, (2019).
Produkcja wyrobów przemysłowych w 2018 r., (2019).
Produkt krajowy brutto w 2018 r. Szacunek wstępny (2019).
Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto w latach 20014–2018, (2019).
Roczne wskaźniki makroekonomiczne, (2019).
Rocznik Demograficzny 2018, (2019).
Rocznik Statystyczny Przemysłu 2018, (2019).
Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2018, (2019).
Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2019, (2019).
Statystyka sektora instytucji rządowych i samorządowych.
Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, (2019).
Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2017 r. na tle procesów w gospodarce światowej, (2018).

Świadczenie wychowawcze, dodatek wychowawczy i dodatek do zryczałtowanej kwoty w 2018 r., (2019).
Wdrożenie Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA2010) do polskich rachunków narodowych. Zmiany metodologiczne oraz ich wpływ na główne agregaty makroekonomiczne, (2014).
Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych, (2018).
Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne, (2019).
Wyniki finansowe banków w 2018 r., (2019).
Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2018 roku, (2019).
Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych, I-XII 2018 r., (2019).
Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń w 2018 r., (2019).
Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2018 r., (2019).
Wyspecjalizowane segmenty rynku finansowego, (2017).
Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., (2019).
Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej 2018 r., (2019).
Zharmonizowane wskaźniki cen konsumpcyjnych, (2019).